

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İZZÎ DİVANI
(Tenkitli Metin-İnceleme)

ABDULLAH KARA
2501860963

Tez Danışmanı:
PROF. DR. AZMİ BİLGİN

İstanbul 2007

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz **Türk Dili ve Edebiyatı** Anabilim Dalında **2501860963** numaralı **Abdullah Kara'nın** hazırladığı "**İzzi Divanı Ve İncelemesi**" konulu **YÜKSEK LİSANS/ DOKTORA TEZİ** ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI**, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca **28/03/2007 Çarşamba** günü **saat 13:30'da** yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin .....*Kabulüne*.....'ne* **OYBİRLİĞİ /OYÇOKLUĞUYLA** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI(*)	İMZA
PROF.DR. MUSTAFA ÖZKAN	<i>Kabulü</i>	<i>M. Özkay</i>
PROF.DR.KEMAL YAVUZ	<i>Kabulü</i>	<i>K. Yavuz</i>
PROF.DR.MUHAMMET NUR DOĞAN	<i>Kabulü</i>	<i>M. N. Doğan</i>
PROF.DR.AZMİ BİLGİN	<i>Kabulü</i>	<i>A. Bilgin</i>
PROF.DR.MUSTAFA ÇİÇEKLER	<i>Kabulü</i>	<i>M. Çiçekler</i>

DOKTORA
TEZ SAVUNMASI TUTANAĞI

Besim Ömer Paşa Caddesi Beyazıt-34452-İstanbul
Tel:0212 440 00 00 -14221 - Fax: 0212 440 03 40

ÖZ

Bu araştırmada amaç, XVIII. Asır tasavvuf şair ve alimlerinden Eşrefzade Ahmed İzzeddin Efendi'nin hayatı ve eserlerini araştırmak ve onun "İzzî" mahlaslı şiirlerinden meydana gelen Divan'ını inceleyerek şair ve eserinin Türk kùltür ve edebiyatındaki yerini belirlemektir.

Buradaki çalışma bir girişten sonra şairin hayatı ve eserlerinin araştırılması, Divan'ının şekil ve edebi sanatlar bakımlarından incelenmesi, Divan'ın tasavvufi açıdan ele alınması ve çeviri yazısının yapılarak tenkitli metnin ortaya konulması olmak üzere dört bölüm halinde yapılmıştır.

Bu çalışmanın İzzî gibi değerli şahsiyetlerin tarihin derinliklerinden çıkarılarak Türk kùltürü ve edebiyatındaki yerini alması bakımından yararlı olacağı umulur.

ABSTRACT

The target in this research is to have information about the life of Eşrefzade Ahmed İzzeddin Efendi who was one of the sufist poets and scientists of XVIII. Century, his books and investigating his Divan which has his poems with his nickname "İzzî" to designate the importance of the the poet and his Divan in Turkish culture and literature.

The study here is four parts after the introduction as the research of the life of the poet and his books and the forms and literary expressions in his Divan and the mystic ideas in his Divan and writting his Divan with transcription alphabet to determine the critical text of it.

It's hoped that this kind of a study will beneficial at the points of that; the important persons as Izzî will be in their own worth in Turkish culture and literature being researched through the history.

ÖNSÖZ

Osmanlı İmparatorluğu için 18. asır kayıplarla ve acılarla dolu bir gerileme asrı olmuştur. Birçok savaşıardan alınan olumsuz neticeler Osmanlı toplumunun acılarını arttırmıştır.

Buna paralel olarak kültür ve sanatta da bu dönemin etkileri görülür. Ancak tasavvuf dış dünyanın bu olumsuzluklarından, ümitsizliklerinden ve acılarından her zaman uzak kalmış hatta birçok mutasavvıf dış dünyaya umut dağıtmıştır.

Bununla beraber mutasavvıf şairlerin de şiirlerinde dile getirdikleri iç dünyalarından ve tasavvufun özelliklerinden kaynaklanan bir acısı, bir çilesi, bir feryadı vardır.

İşte bu inceleme 18. yüzyıl mutasavvıf şairlerinden ve âlimlerinden Eşrefoğlu Şeyh Ahmed İzzeddin Efendi ve onun Divan'ı üzerinde yapılan bir çalışmadır.

İzzî Divanı üzerine yaptığımız bu araştırma, inceleme çalışması dört bölümden meydana gelmektedir.

Birinci bölümde biyografi, şuara tezkireleri ve menakıpnamelelerdeki bilgiler değerlendirilerek şairin hayatı, tarikatu ve şahsiyeti hakkında bilgiler verilmiştir. Şairliğinin yanında bir Kadiri şeyhi olan Eşrefzade Ahmed İzzeddin'in tarikatu, şeyhleri ve halifeleri yine bu bölümde ele alınmıştır.

İkinci bölümde şairin Divan'ı şekil, edebî sanatlar ve nazım türleri yönünden incelenmiştir. Birçok tekke şairi gibi Eşrefzade Ahmed İzzeddin de şiirlerinde hem aruzu hem de heceyi kullanmıştır. Çoğu ilahi bir coşkuyla söylendiği anlaşılan bu şiirlerin pek fazla sanat endişesi taşımadığı anlaşılmaktadır.

Üçüncü bölümde Divan'da geçen belli başlı tasavvufi kavramlar ele alınmıştır. Bunlar, şairin bu yoldaki anlayışını ortaya koyan kavramlardır. İnsana ve varlığa bakışını ve yorumlayışını öğrenebilmek için bunların bilinmesi gerekmektedir. Bu kavramlarla ilgili genel açıklamalar yapmak yerine Eşrefzade Ahmed İzzeddin'in bunları hangi anlamlarda ve neyi anlatmak için kullandığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde ise Divan'ın tenkitli metni ortaya konmuştur. Tenkitli metin hazırlanırken Millet Kütüphanesi'ndeki Ali Emirî nr. 296 nüsha esas alındı.

Metin bölümü hazırlanırken çeviri yazısında büyük ölçüde imlaya bağlı kalınarak okunmuştur. Açıklamalar kısmında divanda geçen çeşitli iktibaslar ve Arapça sözler açıklanmıştır.

Bu divanın hazırlanmasında karşılaşılan her türlü zorluğun üstesinden gelmede yardımlarını ve rehberliğini esirgemeyen saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Kemal Yavuz'a ve Prof. Dr. Azmi Bilgin'e teşekkürü onurlu bir borç sayarım. Ayrıca Arapça ve Farsça şiirlerin okunmasında yardımcı olan Yard. Doç. Dr. Abdullah Kızılcık, Prof Dr. Mehmet Kanar ve Prof. Dr. Mustafa Çiçekler'e teşekkür ederim.

İstanbul, 2007

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALMALAR LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM.....	3
EŞREZADE AHMED İZZEDDİN, HAYATI, ESERLERİ VE EDEBİ KİŞİLİĞİ...3	
1.1 HAYATI.....	3
1.2 ESERLERİ.....	7
1.2.1 Divan-ı İzzî:.....	7
1.2.2 Mev'iza.....	8
1.2.3 Metâliu'l-meserrat bi-cilâi Delaili'l-hayat.....	8
1.2.4 Enisü'l-cenân fi tefsîri'l-Kur'ân.....	8
1.3 EDEBİ KİŞİLİĞİ.....	8
II. BÖLÜM.....	21
İZZÎ DİVANI'NIN İNCELENMESİ.....	21
2.1 ŞEKİL BAKIMINDAN.....	21
2.1.1 Aruz Vezni.....	21
2.1.2 Hece Vezni.....	23
2.1.3 Kafiye.....	23
2.1.4 Redif.....	26
2.2 EDEBİ SANATLAR.....	27
2.3 NAZİM ŞEKİLLERİ VE TÜRLERİ.....	36
2.3.1 Nazım Şekilleri.....	36
2.3.2 Konularına Göre Nazım Türleri.....	37
III. BÖLÜM.....	40
İZZÎ DİVANINDA TASAVVUF.....	40
3.1.VAHDET-KESRET.....	40

3.1.1 Vahdet-kesret.....	40
3.1.2 Tevhit.....	41
3.1.3 Masiva.....	42
3.2 ZAHİR-BATIN.....	44
3.3 FENA-BEKA.....	46
3.3.1 Fena-Beka.....	46
3.3.2 Beka.....	49
3.4 CEMAL-CELAL.....	50
3.4.1 Cemal.....	50
3.4.2 Vechullah.....	55
3.4.3 Didar.....	55
3.4.4 Celal.....	58
3.5 ARİF-İRFAN.....	58
3.5.1 İrfan.....	58
3.5.2 Ledün.....	60
3.5.3 Arif.....	60
3.5.4 Zahit.....	61
3.5.5 Züht.....	62
3.6 MÜRŞİT-DERVİŞ.....	62
3.6.1 Mürşit.....	63
3.6.2 Şeyh.....	63
3.6.3 Pir.....	63
3.6.4 Derviş.....	64
3.6.5 Sufi.....	64
3.6.6 Salik.....	64
3.6.7 Talip.....	65
3.7 AŞK-MUHABBET.....	65
3.7.1 Aşk.....	65
3.7.2 Muhabbet.....	74
3.8 GÖNÜL-KALP-DİL.....	75
3.8.1 Gönül.....	75
3.8.2 Kalp.....	78

3.8.3 Dil.....	79
3.9 CAN.....	80
3.9.1 Can.....	80
3.9.2 Ten.....	85
3.10 TECELLİ.....	86
3.11 İNSAN-KAMİL İNSAN.....	87
3.11.1 İnsan.....	87
3.11.2 Kamil.....	88
3.12. NEFS.....	88
IV. BÖLÜM.....	90
TENKİTLİ METİN.....	90
4.1 Çeviriyazı Cetveli.....	90
4.2 Nüshaların Tanıtılması.....	91
4.3 Tenkitli Metin.....	93
V. BÖLÜM.....	357
5. SONUÇ.....	357
AÇIKLAMALAR.....	358
BİBLİYOGRAFYA.....	364

KISALTMALAR LİSTESİ

a.e.g.	adı geçen eser
bkz.	Bakınız
c.	cilt
çev.	çeviren
haz.	hazırlayan
Hız.	Hazreti
ktp.	kütüphane
M.	Millet Kütüphanesi Ali Emiri nüshası
nr.	numara
s.	sayfa
T.	Süleymaniye Kütüphanesi Tahir Ağa Tekkesi nüshası
tas.	tasavvufta
vb.	ve benzeri
vr.	varak

GİRİŞ

Bir divanın hazırlanması ve incelenmesi, gerçekten büyük ve titiz bir çalışma ve araştırmayı gerektirir. Böyle bir çalışma, kütüphanelerin tozlu rafları arasında gizli kalmış şahsiyetlerin gün ışığına çıkarılarak ilim âleminin istifadesine sunulması ve Türk edebiyatının bilinen ve kendisinden istifade edilen değerleri arasında yerini alması açısından önemlidir.

Divanlar içlerinde yazdıkları devrin sosyal kültürel ve estetik yönlerini taşımaları yanında, şairin kişiliğini, duygularını ve sanat gücünü de yansıtır. Tasavvufî düşüncelerin yansıtılmasında divanların önemi bir kat daha artmaktadır. Tasavvuf alanında yüzyıllardır duygu ve düşüncelerin şiirle anlatıldığını biliyoruz.

İşte, üzerinde çalıştığımız İzzî Divanı da şairin ve devrinin tasavvufî düşünce ve duygularını yansıtması ve Türk tasavvuf edebiyatına bir katkıda bulunması bakımından önemlidir.

Bu tezimizde her bölüm için ayrı bir yöntem ve teknikten yararlanıldı.

Şairin hayatı ve edebi kişiliği araştırılırken değişik kaynaklardan elde edilen bilgiler karşılaştırıldı ve bunlardan yararlanılarak en doğru bilgiye ulaşılmaya çalışıldı.

Divanı şekil, edebi sanatlar ve nazım türleri yönünden incelemek için önce divandaki şiirler taranarak vezin, kafiye, nazım şekli ve türleri bakımlarından sınıflaması yapıldı. Edebi sanatlar için örnek bazı beyitler tespit edildi. Vezin ve kafiyede de özellikli olan, farklılık gösteren şiirler ele alındı. Vezin ve kafiyeye uymayan şiir, bent, beyit, mısra, kelime ve sesler belirlenip bunların sebepleri bulunmaya çalışıldı. Daha sonra sınıflanan ve tespit edilen bu şiir, bent, beyit, kelime ve seslerle ilgili gerekli açıklamalar yapılmaya çalışıldı. Bunlardan hareketle şairin şiir kabiliyeti hakkında bir fikir elde etmeye çalışıldı.

İzzî Divanı tasavvufî açıdan incelenirken önce belli başlı tasavvufî kavramlar tespit edildi. Bunlar 12 temel maddede toplandı. Daha sonra bu kavramlar divanda tarandı ve kavramların geçtiği yerlerdeki bent veya beyitler şiir numaraları ve beyit veya bent numaraları ile birlikte ayrı başlıklar halinde yeni bir sayfada toplandı. Daha sonra bunların açıklaması yapıldı. Açıklamalarda her maddede önce o

kavramın sözlük anlamı ve tasavvuftaki genel anlamı verildi. Daha sonra İzzî Divan'ında hangi anlamlarda kullanıldığı tespit edilmeye çalışıldı.

Bu açıklamalarda anlam bakımından farklılık ve özellik göstermeyen ve daha önceki anlamlarla aynı olan veya nakarat şeklinde tekrar eden beyit ve bentler ya ilk geçtiği yere göre ya da aynı anlamda kullanılan beyit ve bentler topluca beyit ve bent numaraları verilerek bir defa ele alınmıştır.

Metin kısmında önce Millet Kütüphanesi'ndeki (Ali Emiri nr. 296) nüsha esas alınarak Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki (Tahir Ağa Tekkesi, nr. 398) nüsha ile karşılaştırıldı ve aralarındaki farklar tespit edildi. Nüsha farkları, ilgili şiirin geçtiği her sayfanın altında dipnot olarak gösterildi. Ayrıca imla hataları da tespit edildi. Çeviri yazıda Arap harfli imlaya büyük ölçüde bağlı kalındı.

Ayrıca metinde geçen iktibaslar ve Arapça sözlerin anlamları son bölümde verildi.

I. BÖLÜM

EŞREFZADE AHMED İZZEDDİN, HAYATI, ESERLERİ VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1 HAYATI

Eşrefzade Ahmed İzzeddin 18 yüzyılında ilk yarısının din ve tasavvuf alanında önemli şairlerindendir. Kâdirî tarikatının meşhur alim, arif, fazıl ve şeyhlerinden olup Bursalıdır. Şiirlerinde İzzî mahlasını kullanmıştır.

Bursa'nın Varak köyünde babası misafir olarak bulunduğu sırada 1083 (1672) tarihinde dünyaya gelmiştir.¹

Sefîne-i Evliyâ'da ise doğum yeri Bursa civarında Barak Fakih karyesi olarak belirtilmiştir.²

Mecmûatü't-terâcim'de ise doğum yeri “- Fakih” şeklinde “Barak” kelimesinin yazılması gereken yer boş bırakılmıştır. Ayrıca babasının müridanından bir zatın hanesinde doğduğu belirtilmektedir.³

Müritlerinden Tennurizade Mustafa Efendi'nin Hediyyetü'l-fukara'sında İzzi, neseben Eşrefzade soyundan ve soy kütüğü bu soyun en büyük atası ve Kâdirî tarikatının Eşrefiyye kolunun kurucusu olan “Eşref-zâde Şeyh Abdullah-ı Rumi⁴”ye kadar uzanmaktadır.⁵

Hazret-i Sultan Eşrefzade, kızı Züleyha Hatun'u manevi evladı olan Şeyh Abdurrahim Tırsî'ye vermiş ve Eşrefzade nesli buradan devam etmiştir.

---

¹ Tennûrizâde es-Seyyid Mustafa İbni es-Seyyid Sun'ullah el-İstanbulî, **Hediyyetü'l-Fukara**, Süleymaniye Kütüphanesi, Tahir Ağa Tekkesi, 398 24b

² Hüseyin Vassâf, **Sefîne-i Evliyâ**, Osmanlıcadan çev. Dr. Mehmet Akkuş, Dr. Ali Yılmaz, C:I, s.105-106

³ Mehmed Tevfik, **Mecmuatü't-Teracim**, haz. R. Zübeyiroğlu s. 282

⁴ Eşref-zâde Şeyh Abdullah-ı Rumi hakkında daha fazla bilgi için bkz. Tennûrizâde Mustafa, a.g.e. 9b, 17b. Sadık Vicdani, **Tarikatler ve Silsileleri (Tomar-ı Turûk-ı Aliyye)**, s.128-129

⁵Tennurizade Mustafa Efendi, a.g.e. vr. 17b

İzzî ise Hazret-i Sultan Eşrefzade'nin neslinden beşinci batında dünyaya gelmiştir.

Yine Hediyyetü'l-fukara'da belirtildiğine göre Eşrefzade Ahmed İzzeddin'in soy kütüğü şöyledir:⁶

İzzi'nin babası Şeyh Seyyid Eşref-i Sani Muhammed Efendidir ve altmış üç sene yaşamıştır. Eşref-i Sani Muhammed Efendi'nin babası Şeyh Lutfullah Efendi ise yetmiş yedi yıl hayat sürmüştür. Onun babası ise Şeyh Seyyid Sırrı Ali Efendidir ve yüz yirmi sene yaşamıştır. Onun babası Hazret-i Pir Hamdi Efendi de yüz yirmi sene yaşamıştır. Pir Hamdi Efendi'nin babası ise yukarda bahsettiğimiz Hazret-i Sultan Eşrefzade'nin damadı ve manevi evladı olan Şeyh Abdurrahim Tırsî Efendidir. Abdurrahim Tırsî yetmiş dört yıl yaşamıştır. Abdurrahim Tırsî'nin kayınpederi ve Züleyha Hatun'un babası olan Eşrefzade neslinin cediti Hazret-i Sultan Eşrefzade ise yüz yirmi sene yaşamıştır.

Hediyyetü'l-fukara'da Ahmed İzzeddin'in üç erkek kardeşinden bahsedilmekte ve kız kardeşlerinden söz edilmemektedir.⁷

İlk ve en büyük kardeşleri olan Muhyiddin Efendi Kumla'ya şeyh olmuştur. İkinci, sırada Şeyh Şerefeddin Efendi gelir. Şeyh Şerefeddin Efendi, 1080 (1669) tarihinde doğmuş, o da İzzî gibi Molla Ahmedzade Mehmed Efendi'nin ilminden faydalanmış, dedesi Şeyh Lutfullah Efendi'den tarikat almış, 1104 (1692)'te babası Eşref-i Sanî Muhammed Efendi'den hilafet almıştır. Daha sonra Bursa'da Sedbaşı Mahallesinde Şeyh Eyûb Efendi Zaviyesi'ne şeyh olmuştur, 1146 (1733) yılında vefat etmiştir. Şerif mahlasıyla şiir ve ilahileri vardır.⁸ Daha sonra konumuz olan Ahmed İzzeddin gelir. Ahmed İzzeddin, İzzi mahlaslı şiirler yazmıştır ve Bursa'da Asitane-i Eşrefiyye'ye şeyh olmuştur. Son olarak dördüncü sırada şeyh Abdullah Efendi bulunmaktadır. Abdullah Efendi İznik Asitanesine şeyh olmuş ve daha sonra Hataboğlu denilen bir fasık tarafından şehit edilmiştir.⁹

---

⁶ Tennurizade Mustafa, a.g.e., vr, 17b

⁷ Tennurizade Mustafa, a.gie, vr, 18b

⁸ Mehmed Tevfik, a.g.e. s.273-274

⁹ Tennurizade Mustafa, a.g.e, 30b

Eşrefzade eş-Şeyh Ahmed İzzeddin Efendi, ilk tahsilden sonra Molla Ahmedzade Muhammed Efendi'den Arapça öğrenmiştir. Pederinden hilafet alarak Bursa'da Eşrefiyye'den İncirli dergahına şeyh olmuştur.¹⁰

1137 (1724) tarihinde, mahdumları Abdulkadir Efendi ile Haremeyn-i Şerifeyn'i ziyaret etmiştir. Osmanlı padişahı Sultan III. Ahmed Han ve Sultan I. Mahmud Han tarafından davet edilip ilminden ve maneviyatlarından istifade olunmuştur.¹¹

Menkıbelerinden anlaşıldığına göre zaman zaman İstanbul'a gelmiş ve Tophane'de bulunan Kadirîler Tekkesi'nde vaaz ve nasihatlerde bulunmuştur. Menkıbelerinde Hacc'a gidiş yılı olarak 1136 (1723) yılı belirtilmiştir.¹²

Bursa'nın çeşitli semtlerinde bulunmuş, sık sık Ulucami'ye gitmiş ve Emirsultan'daki vaazlara gitmeyi alışkanlık haline getirmiştir.¹³

Altmış sekiz sene yaşamış ve uzun süre Bursa'da İncirlice Mahallesindeki Asitane-i Eşrefiyye'de seccade-nişinlik yaptıktan sonra ölümüne yakın İstanbul'a gelmiştir. İki ay kadar İstanbul'da kalmış, Zeyrek'te Piri Paşa Camii mütevellisi akrabası olduğundan onların hanesinde misafir olarak ikamet etmiştir. Tanıdık dost ve arkadaşlarının ricası üzerine cuma günleri aynı camide vaaz ve nasihat, tevhid-i şerif ve tarikat ayini icra etmişlerdir. Vaaz ve nasihatlerine katılanların sayısı günden güne çoğalmış, bazı bilginler de meclislerine devam etmişlerdir. Hatta ona karşı çıkan bazı kimseleri de yola getirmiş ve meclisinde bulunanların kalplerinde Allah aşkının doğmasına sebep olmuştur.¹⁴

Eşrefzade Ahmed İzzeddin Efendi altmış sekiz yaşında iken misafir olarak bulunduğu İstanbul'da 11 Şaban 1153 (1740)'te vefat etmiştir.¹⁵

Osmanlı Müelliflerinde ve Latin harflerine çevirisinde ölüm tarihinin 1152 (1739) olarak verilmesi muhtemelen Arap harflerinde 2 ve 3 rakamlarının el yazısı ve matbaa basımı olarak birbirine karıştırılmasından kaynaklanmış olmalıdır.¹⁶

¹⁰ Bursalı Mehmed Tahir, **Osmanlı Müellifleri**, C:I, s.126, C:I, s.126; H. Vassâf, a.g.e. C:I s.105

¹¹ Vassaf, a.g.e, s.106

¹² Tennurizade Mustafa, a.g.e. vr.27b, 31a-b

¹³ Tennurizade Mustafa, a.g.e. 29b, 30b,

¹⁴ Tennurizade Mustafa, a.g.e., vr.25a-b

¹⁵ Tennurizade Mustafa, a.g.e. vr.24b

¹⁶ M. Tahir, Osmanlı Miellifleri, C:I s.126

Yalnız Mecmuatü't-teracim'de vefat tarihi “1153 (1740) Saferi” şeklinde ay olarak farklı belirtilmiştir.¹⁷

Vefatına düşürülen tarihler de ölüm yılı olarak 1153 (1740)'ü göstermektedir.¹⁸

Şair Rahmi Efendi:

“Geldi üçler Rahmiya târîh-i fevtin didiler
Göçdi Eşrefzâde İzzeddin Efendi kutb iken”

Manzume-i tarihiyesini söylemiştir. Burada “Göçdi Eşrefzade İzzeddin Efendi kutb iken” mısrası şairin ölüm tarihine delalet etmektedir. Sefîne-i Evliyâ'da ölüm tarihi “râhat-ı mürşid” olarak belirtilmiştir.¹⁹ İrtihalleri hakkında söylenmiş bir diğer beyit de şöyledir:

Gûş idüp ahbâb fevtin eylediler âh u vâh
Göçdi İzzeddin Efendi tayyeballah serâh

Mezarı İstanbul'da Tophane'de Kadirîler Asitanesi'nde bulunmaktadır. Bu Asitane, Kadirî tarikatının İsmailiye veya Rûmiye ya da İsmailiye-i Rûmiye olarak bilinen bir diğer büyük kolunun kurucusu Şeyh İsmail er-Rûmî tarafından yaptırılmıştır. İsmail Rûmî 1041 (1631) tarihinde vefat etmiş ve kendi yaptırdığı bu Kadirî-hane haziresine defnedilmiştir.²⁰ Eşrefzade eş-Şeyh Ahmed İzzeddin Efendi de Şeyh İsmail Rûmî'nin mezarına yakın, minare karşısına defnolunmuştur.

Tennurizade Mustafa Efendiye göre İzzî, mezarının Kadiriye Asitanesinde olacağına şu beyitte işaret etmiştir:²¹

Âsitân-ı Kâdirîye sür yüzün anlardan ol
İzziyâ sâhib-i selâmetdir gürûh-ı Kâdirî (290/6)

¹⁷ Mehmed Tevfik, a.g.e. s.282

¹⁸ M. Tahir, a.g.e. C:I s.126, H. Vassâf, a.g.e. C:I, s.106

¹⁹ Vassaf, a.g.e. C:I, s.106

²⁰ S. Vicdâni, a.g.e. s.108-109 s.130-133 Mehmed Tevfik, a.g.e. s.103-104

²¹ Tennurizade Mustafa, a.g.e. vr.25a

Aşağıdaki mersiye ölümünden sonra bir varakçada kendi hatlarıyla yazılı bulunmuştur:²²

Beķā iķlīm̄ine ‘ azmim var el-ān
Fenā gūl-zārı ķalsun ŗöyle virān
Ĥudādan böyle geldi emr ü fermān
Fenā gūl-zārı ķalsun ŗöyle virān

Ĥazān irdi bahār-ı ‘ ömrime āh
Dil oldu izn-i Ĥaķla buña āgāh
Beķā iline cezb eyledi Allāh
Fenā gūl-zārı ķalsun ŗöyle virān

Teveccūh eyledim dōstuñ eline
Cānım ķurbān idüp anıñ yolına
İrişdi ķahr-ı mevt cismim güline
Fenā gūl-zārı ķalsun ŗöyle virān

Semā‘ -ı cānile diñle bu remzi
Fenāda buldılar maķşūda ķozı
Ĥayāt-ı dil yeter ķün saña ‘ İzzī
Fenā gūl-zārı ķalsun ŗöyle virān (234)

1.2 ESERLERİ

1.2.1 Divan-ı İzzî:

Biri Millet Kütüphanesi (Ali Emirî, nr 296)’de ve diğeri Süleymaniye

---

²² Tennurizade Mustafa, a.g.e 24b

Kütüphanesi (Tahir Ağa Tekkesi, nr 398)'de olmak üzere iki nüshası bulunmaktadır. Eşrefzade Ahmed İzzeddin'in tanınmasını ve tasavvufi düşüncelerinin yayılmasını sağlayan önemli eseri Divanıdır.

Tenkitletli metnini hazırladığımız Divanı'nda dinî tasavvufi alanda çeşitli türlerde yazılmış 304 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerde şairin tasavvufla ilgili düşünceleri coşkun bir şekilde dile getirilir. Birçok mutasavvıf şairde olduğu gibi varlık bilgisi ve insan anlayışı vardır. Düşüncelerini anlatırken insanlara çeşitli öğütler de verir. Pek çok mutasavvıf şair gibi şiirlerini bir irşat vasıtası olarak kullanmıştır. Şiirlerinin büyük çoğunluğu aruzla yazılmıştır ve oldukça sade sayılabilecek bir Türkçe ile kaleme alınmıştır. Tasavvufi terimler ve semboller şiirlerine ayrı bir yoğunluk kazandırmaktadır.

1.2.2 Mev'iza:

Üsküdar Hacı Selim Ağa Kütüphanesi (Hüdai Efendi, nr 288)'nde bulunan bu eser, ahakî konuları ihtiva etmektedir.

1.2.3 Metâliu'l-meserrat bi-cilâi Delaili'l-hayrat:

Süleymaniye Kütüphanesi, (Mihrişah Sultan, nr 65)'inde bulunan tasavvufla ilgili bir eserdir.

1.2.4 Enisü'l-cenân fi tefsîri'l-Kur'ân:

Eser Arapça olup Bursa Bölge Yazmalar Kütüphanesi (Genel, nr. 976-986)'nde bulunmaktadır.

1.3 EDEBİ KİŞİLİĞİ

Eşrefzade Ahmed İzzeddin'in atalarında birçok ünlü mutasavvıf bulunmaktadır. Eşrefoğlu veya Eşrefzade olarak bilinen soyu Kadiri tarikatının Eşrefiyye²³ kolunu meydana getirir ve soyunun tüm mensupları Kadiri tarikatı önderlerindedir. İyi bir tasavvuf eğitimi almıştır ve bunda mensup olduğu soy ve çevre etkili olmuştur.

---

²³ Kadiri tarikatının Eşrefiyye kolu hakkında daha fazla bilgi için bkz. Sadık Vicdani, a.g.e. s.128

Mutasavvıflara göre ilim, zahir veya şeriat ilmi, batın veya hakikat ilmi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Birincilere hal ehli, ikincilere ise kâl ehli denir. Medreseler şer’i ilimlerin, tekkeler ise batını ilimlerin öğretildiği kurumlardır.²⁴

Eşrefzade Ahmed İzzeddin Efendi hem zahiri ilimlerde hem de batını ilimlerde kendini tamamlamış bir zattır.

İlk tahsilden sonra dini ilimleri Nusus şarihi Malkoç Mustafa Efendi’den, Arabi ilimleri ise Molla Ahmedzade Muhammed Efendi’den tahsil etmiştir. Bu arada Ayn-ı Ekber Muhammed Efendi gibi bir âlimden de ders okumuştur.²⁵

Tasavvuf eğitimini pederleri Şeyh Seyyid Eşref-i Sani Muhammed Efendi’den almış olup icazetleri de ondandır. Babası hayatında Bursa’da Âsitâne-i Eşrefiyye’de bulunmuşlardır. Hüseyin Vassaf’a Allah’ın veli kullarındandı.²⁶

Ahmed İzzeddin’in yetişmesinde ve kemale ermesinde dedeleri Lutfullah Efendi’nin de etkisi çok olmuştur. Ahmed İzzeddin’in anlayışı ve olgunluğu Lutfullah Efendi’nin dikkatini çekmiş ve babası Eşref-i Sani’ye Ahmed İzzeddin hakkında “Benim manzurumdur, ağarr-ı kiram hazeratının nazarları da andadır”²⁷ diye sözleri vardır ve bu sözler yazıya da geçirilmiştir.

Bunun üzerine Eşref-i Sani Muhammed Efendi babası Lutfullah Efendi’nin vefatına yakın Şeyh İzzeddin Efendi’yi Bursa’da olan Asitane postuna oturtmuş, bütün fukarayı ona teslim etmiş ve fukaraya şöyle nasihat etmişlerdir.²⁸

“Ceddimizin esrarına ve Tarikat-ı Muhammediyenin etvarına vuslat talep iderseniz oğlum Şeyh İzzeddin’in damenin elden bırakmayup gayre rabt-ı kalb itmeyesiz. Zira vâlid-i azizim ve sened-i saadetim hazretleri bize İznik’den mektub irsal itdiler”

Daha sonra o mektubu cümle fukara içinde okumuştur. Babası Şeyh Lutfullah Efendi mektupta şöyle yazmıştı:

---

²⁴ Doç. Dr. Azmi Bilgin, **Ümmî Sinan Divanı (İnceleme Metin)**, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, s.xvi

²⁵ M. Tahir, a.g.e. s.126; H. Vassâf a.g.e s.105 Mehmed Tevfik, a.g.e. s.282

²⁶ M. Tahir, a.g.e. s.126; H. Vassâf a.g.e. s.105 Mehmed Tevfik, a.g.e. s.282 Tennurizade Mustafa a.g.e. 18a

²⁷ Tennurizade Mustafa, a.g.e. 18a

²⁸ Tennurizade Mustafa, a.g.e. 18b

‘‘Benim oğlum! Biz dâr-ı bekâya rihlete azimet itdik. Gelüp bizde olan emanetullahı ahz idesin ve dahi Burusa’daki Asitanenin postuna İzzeddin oğlumu cûlus itdüresin. Feyz-i tarikat-ı alıyyemiz ve rıza-yı azizlerimiz bundadır.’’²⁹

Şeyh Eşref-i Sani Muhammed Efendi de oğlu Şeyh Ahmed İzzeddin’i Bursa’daki Asitane postuna oturtmakla babası Lutfullah Efendi’nin bu vasiyetini yerine getirmiş ve bu emre uymuş oluyordu. Daha sonra Eşref-i Sani İznik’e gitmiş, İznik’te bulunan Lutfullah Efendi ise vefat etmiştir.

Bütün buradaki gelişmelerden Eşrefzade Şeyh İzzeddin Efendi’nin tahsil derecesi, yetişmesinde ve hayatında kimlerin ne türde rol aldığı, kişiliği ve ne derece önemli biri olduğu konusunda bilgiler ve fikirler elde ediyoruz. Babası hayattayken bizzat babası tarafından ve de dedesinin tavsiyesiyle tarikatın başına geçiriliyor. Dedesi, tarikatın ve fukaranın kurtuluşunu ve geleceğini ve Eşrefilerin o günkü gelişimlerdeki sırrı onda görüyor. İzzi’nin arkasından gitmelerini bütün fukaraya tavsiye ediyor. Babası ve diğer saygın zatlar da bu konuda dedesi Lutfullah Efendi ile hemfikirdirler. Babası bu yüzden daha dedesi sağken onun bu vasiyetini ve de emrini yerine getiriyor.

Eşrefzade Şeyh Ahmed İzzeddin Efendi, ölümünden üç sene önce bir tarikat silsilesi belirtmiştir. Bu silsile şöyledir:³⁰

Şeyh İzzeddin Efendi oğlu Şeyhü’l-Hac Abdulkadir’e icazet vermiştir. İzzi bu icazet verme olayını bir Cuma günü vaazdan sonra Asitane-i Saadetinde fukaraya şöyle anlatır:³¹

‘‘Ümmet-i Muhammed derviş karındaşlar! Bir mikdar kalkın size esma-i evliyaullah kıraat edeyim.’’

Bunları söylediğnde hepsi ayağa kalkar. Şeyh esma-i evliyaullah okuyup şöyle der:

---

²⁹ Tennurizade Mustafa, a.g.e. 18b

³⁰ Tennurizade Mustafa, a.g.e 19a-21a

³¹ Tennurizade Mustafa, a.g.e. 19a-b

“Ey fukaram ve ey ehıbbam! Oğlum Şeyhü’l Hac Abdulkadir’e biz icazet virdik ve halifemdir ve siz dahi ana teslim olun. Zira sizi Őeriaten ve tarikaten gayre muhtac etmez ve esrar-ı tarikatımız ana teslim olmuştur.”

Ve oğlu Şeyhü’l-hac Abdulkadir’i Şeyh Necib Abdulkadir Bursevi postuna oturtturur ve cümle fukarayı ona teslim eder. Böylece tarikat silsilesine kendisinden sonra bir kişi daha eklenmiŐ olur.

EŞrefzade EŐseyh Ahmed İzzeddin Efendi kendisi, babası Şeyh EŞref-i Sani Muhammed Efendi’den icazet almıştır. O da kendi babası Şeyh Lutfullah Efendi’den, Lutfullah Efendi de Şeyh Sırrı Ali Efendi’den, Sırrı Ali Efendi Şeyh Bilecikli Maslahaddin Efendi’den, Bilecikli Maslahaddin Efendi Şeyh Abdurrahim Tırsî’den, Abdurrahim Tırsî ise kayınpederi olan Kadirî tarikatının EŞrefiyye kolunun kurucusu ve Kadirîler arasında Hz. Pîr veya Şeyh-i Sâni (İkinci Pîr) lakaplarıyla anılan EŞref-zâde Şeyh Abdullah-ı Rûmî’den icazet almıştır.³² EŞrefzade Şeyh Abdullah-ı Rûmî, Şeyh Seyyid Hüseyin bin eş-Şeyh Şihabeddin Ahmed’den, ve o da Şeyh Seyyid Őahabeddin Ahmed bin eş-Şeyh Hüsameddin’den, Şihabeddin Ahmed, Şeyh Seyyid Hüsameddin bin eş-Şeyh Şemseddin Muhammed’den, o da Şeyh Seyyid Şemseddin Muhammed bin eş-Şeyh Abdulakdir Ceylanî’den, Seyyid Şemseddin Muhammed de Kadirî tarikatının kurucusu Abdulakdir Ceylanî’den icazet almıştır. Daha sonra silsile Şöyle devam eder: Abdulkadir Ceylanî, Şeyh Ebû Said el-Mubarek el-Mahremî’den, o da Ebu’l-Hasan Ali bin Muhammed bin Yusuf el-KurŐî (KureyŐî) el-Hakkarî’den, Ebu’l-Hasan Ali de Şeyh Ebu’l-Ferec Abdurrahman et-Turtusî’ (Tarsûsî)den, o da Şeyh Ebu’l-Fazl et-Temimî’den, o da Ebu Bekri’Ő-Őiblî’den, Ebu Bekri’Ő-Őiblî ise Şeyh Cüneyd el-Bağdadî’den, Cüneyd el-Bağdadî’de Şeyh Sırrı es-Sakatî’den, o da Şeyh Maruf el-Kerhî’den, Maruf el-Kerhî de Şeyh Dâvud et-Taî’den, o da Şeyh Habîbü’l-Acemî’den, Habîbü’l-Acemî de Şeyh Hasan-ı Basrî’den, Hasan-ı Basrî de Ali bin Ebî Talib’den ve o da peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa’dan almıŐlardır.

³² Burada Şeyh-i Sâni veya İkinci Pîr deyimini Kadirî tarikatının kurucusu Seyyid Abdulkadir Geylanî’ye nispetendir. Abdulkadir Geylani hakkında daha fazla bilgi için bkz.: S. Vicdâni, a.g.e. s.89-145 EŞref-zade Abdullah-ı Rûmî için bkz. Sadık Vicdani, a.g.e. s.128-129 Tennuri-zade Mustafa a.g.e. 9b

Peygamberimiz Hz. Muhammed Hz. Ali'ye tarika nasıl dahil olup zikrullahı nasıl yapacağı konusunda talim yaptırmıştır ve Cebrail'in de kendisine aynı şekilde öğrettiğini söylemiştir.³³

Yukarıda sayılan silsilenin Eşref-zâde Şeyh Abdullah-ı Rûmî ile Seyyid Abdulkadir Geylanî arasındakiler ve Seyyid Abdulkadir Geylanî ile peygamberimiz Hz. Muhammed arasındakiler *Tarikatler ve Silsileleri*'nde de belirtilmiştir. Yalnız *Tarikatler ve Silsileleri*'nde Eşref-zâde Şeyh Abdullah-ı Rûmî'den iki nesil önce gelen Şeyh Seyyid Alâüddîn b. Şihâbüddîn *Hediyetü'l-fukara*'da yer almamaktadır. Ayrıca *Tarikatler ve Silsilelerindeki* Abdulkadir Gilanî, *Hediyetü'l-fukara*'da Abdulkadir Ceylanî şeklinde, Ebû Said el-Mübârek b. Ali el-Mahzûmî de Ebû Said el-Mübârek el-Mahremî şeklinde geçmektedir.³⁴

Esas amaç İzzî'nin kişiliğini ele almak olduğunda onun bulunduğu mevkiin de dikkate alınması gerekir. Çünkü Kadirî tarikatının Eşrefiyye kolunun birçok yerde merkezleri ve şubeleri olmasına rağmen biri İznik Asitânesi diğeri Bursa Asitânesi olmak üzere iki büyük merkezi vardır. Her iki merkez de Eşrefiyye'nin kurucusu Eşref-zâde Şeyh Abdullah-ı Rûmî tarafından yaptırılmıştır. Eşref-zade Abdullah-ı Rûmî, Şeyh Seyyid Hüseyin bin eş-Şeyh Şihabeddin Ahmed'den hilafet almazdan önce uzun yıllar Bursa'da yaşamış ve bu süre içinde Bursa'daki Asitane-i Eşrefiyye'yi yaptırmıştır. Hilafet aldıktan sonra ise doğum yeri olan İznik'e dönerek İznik Asitânesini yaptırmıştır.³⁵ İşte Eşrefzâde Ahmed İzzeddin bu iki büyük merkezden biri olan Bursa'daki Asitâne'nin başına geçmiştir.

Eşref-zâde Şeyh Ahmed İzzeddin Efendi Kadirî tarikatı mensubu ve bu tarikatın ilkelerine bağlı hatta Kadirî tarikatından olmayı bir şeref ve övünme vesilesi sayan ve Kadirî tarikatından olanların kurtuluşta olduğuna inanan bir kişidir. Onun yukarıda hayatını anlatırken mezarı ile ilgili olarak da değindiğimiz şu beyiti bu durumu dile getirmektedir:

Âsitân-ı Kâdirîye sür yüzün anlardan ol
İzziyâ sâhib-i selâmetdir gürûh-ı Kadirî (290/6)

³³ Tennuri-zade Mustafa a.g.e. 21b-24a

³⁴ Bkz. Vicdâni, a.g.e. s.90, 128

³⁵ Tennûri-zâde Mustafa Efendi, a.g.e, 9b S. Vicdânî, a.g.e. s.128

Çok sevilip sayılmış, etrafında bulunanlarda, vaaz ve nasihatlarına katılanlarda derin tesirler bırakmıştır. Görünüş itibariyle de çok etkileyicidir. Zeyrek'te Pirî Paşa camiindeki vaazlarını kendisini sevenlerin, tanıdık ve arkadaşlarının ricası üzerine yapmıştır. Vaazlarına katılanların sayısı hızla artmış hatta zamanın diğer alimleri ve Osmanlı Devletinin çoğu uleması bile meclislerinde ve sohbetlerinde hazır bulunmuşlardır. Yukarda hayatı bölümünde de değindiğimiz gibi Osmanlı Padişahı Sultan III. Ahmed Han ve Sultan I. Mahmud Han tarafından ilminden ve maneviyatından faydalanılmak üzere Osmanlı sarayına davet edilmesi İzzî'nin kimliğini, kişiliğini ve önemini göstermesi açısından önemlidir. Kendisine karşı çıkan pek çok kimse onun yüzünü gördükten, vaazını dinledikten, sohbetinde bulunduktan sonra pişmanlık duymuşlardır. Vaaz ve nasihatlarıyla meclisine katılanların kalplerinde Allah aşkının doğmasına vesile olmuştur.

Tennuri-zade Mustafa Efendi, İzzî'nin bu türden vasıflarını daha iyi öğrenmek isteyenlerin, Mevlevî'nin:

Aceb haddince Mevlânâ sözü Türkîçe nazm eyler
Kelâmından olur ma'lûm kişinin kendi mikdârı

beyti gereği onun Enîsü'l-cinân adlı tefsirini ve Müşevvikü'l-uşşâk adlı mev'izasını okumalarını tavsiye etmektedir.³⁶

İzzî, tasavvufun inceliklerine vakıf, tasavvuf yolunda alınması gereken merhale ve mertebelere ulaşmış inkişafını tamamlamış bir kişidir.

Şairin hayat anlayışı, dünya görüşü bu dünyanın geçiciliğine ve insanın yaratılışındaki gerçek maksadın Allah'a ulaşmak olduğu şeklindedir. Allah'tan gelen sıkıntılara dertlere karşı değildir. Dertlere çare yine o dertlerde gizlidir. Dertlerin çarelerini başka yerlerde değil kendinde aramalıdır (108).

Âşığa tavsiyeleri vardır şairin. Âşık eğer sevgiliye kavuşmak istiyorsa onun yolunda her türlü sıkıntıya katlanmalı gerekirse canını ortaya koymalıdır. Tabii ki şair gerçek aşkın Hak aşkı olduğuna inanmaktadır. Onun içi âşığın gönlü Hak aşkının gücü ve özellikleri ile dolu olmalıdır. Gönlünü Hak aşkının dışındaki şeylerden temizlemelidir. Aksi takdirde o kişi âşık olmanın sırrına, Allah'ın ihsanına ve onun vasfının tecellisine eremez (266).

---

³⁶ Tennurizade Mustafa a.g.e. 26a

Âşığın suret gözü ile veya ten gözü ile değil can gözü ile bakmasını tavsiye etmektedir. Çünkü ten gözü ile bakanlar körlere benzetilmiştir. Onlar nurun ışığını göremezler (28).

Şair tasavvufun bütün merhalelerini geçmiş ve hakiki dostluk padişahı olmuştur. Onun için top da çevgan da meydan da birdir. İns ve cinin maksadı durumuna gelmiştir. Onda tevhid tecelli etmiştir (233).

Fena fi'llah ve beka bi'llah mertebelerine ulaşmıştır. Hakk'ın mazharı olduğu açık olduğundan ene'l-Hak'tan el çekmektedir (121).

Şiirlerinde genellikle Peygamberimize övgüler, Allah'a yakarışlar, kendi şeyhinin yanında Kâdirî ve Eşrefî büyüklerini methedişini ve tasavvufla ilgili ruh hallerini, çilesini ve feryadını dile getirdiğini görüyoruz. Onun şiirlerindeki bu çile ve feryadı Divanı'ndaki birçok şiirde bulabiliriz. Bunun en güzel örneklerinden birinden alınan bir beyit şu şekildedir:

Na'ra-i bî-hûde şanma 'aşkıñ feryadını

'Aklıñı ço 'aşka düş gör nice olur yâr mest (56/2)

Yine arifane ilahilerinin en güzel örneklerinden birinde şair âşığın isteklerine kavuşması için katlanması gereken sıkıntıları ve çileyi dile getiriyor. Şiirin en güzel beyiti olan ikinci beyit şu şekildedir:

Şîne sūrâh açup ney gibi nālân olmadan

Ĥâlet-i 'aşkıla her dem zâr u efgân isteme (265/2)

Şair Yunus Emre, Mevalana ve Seyyid Nizamoğlu gibi büyük şairlerin yolunda söylemektedir. “Birdir baña zevk u cefâ (227/5)” mısrası Yunus Emre'nin “Ne varlığa sevinirim / Ne yokluğa yerinirim” mısralarını hatırlatmaktadır. Aşağıdaki mısralar da Seyyid Nizamoğlu'nun “ Bütün dünya senin olsun / Bir dost bir post yeter bana” mısralarındaki söyleyişle uyuşmaktadır.

N'iderem rütbe vü cāhı baña çünki yeter bir pōst

Bugün bir dōst u bir pōst anā'at ehli dervīřim (191/4)

şiirlerinde Arapça Farsça kelimeler kullanmasına rağmen şairin anlatımı gayet sade, açık ve anlaşılırdır. Aşk ve sevgi üzerine şiirleri aynı zamanda Türkçe yazma ve söylemesi üzerine verilebilecek en güzel örneklerdir.

Arapça ve Farsça kelime kullanımı devrindeki pek çok şaire göre daha azdır ve kullandığı Arapça ve Farsça kelimelerin çoğu Türkçe'ye yerleşmiş olan ve Türkçe'nin de kelimelerinden biri sayılabilecek niteliktedir. "Benlik ü da'vāyı oyalım özi hāk idelim (182/nakarāt)" örneğinde olduğu gibi birçok yerde bağlama grubu olarak Farsça veya Arapça bir kelimenin yanında Türkçe bir kelime de kullanmıştır.

Türkçe'yi kullanmakta da son derece başarılıdır. Kullandığı birçok kelime, deyim, kelime grubu veya tamlama günümüzde de kullanılmaktadır. Birçok yerde zamanımızda da geçerli olabilecek sözler söylemiştir. Anlatımında deyim ve kelime gruplarının yanında mecazlardan ve edebi sanatlardan da yararlanmıştır. Teşbih, tezat, telmih, mübalağa ve tekrar en başarılı olduğu edebi sanatlardır. Kelime gruplarında olduğu gibi kafiye ve rediflerde de birçok şiirde, Türkçe kelimelerden oluşan kafiye ve rediflere başvurduğu gibi Arapça ve Farsça kelimelerden oluşan kafiyelerle kurulmuş şiirlerde de Türkçe kelimeleri kafiye olarak kullanmıştır. Arapça ve Farsçayı daha çok tasavvufun derinlikleri ile ilgili düşüncelerinde görüyoruz. Bunlardan başka anlatımında Kur'an'dan ve Hadislerden de yararlanmıştır. Kur'an'dan ve Hadislerden daha çok iktibaslar şeklinde alıntılar görüyoruz. Bunlarla ilgili örneklere açıklamalar kısmında bakılabilir. Yine devrine ait yaşayış tarzını, kültür unsurlarını ve davranış tarzlarını şiirlerinde bulabiliyoruz. Her halükarda şairin kendine mahsus bir söyleyişe sahip olduğunu, bu söyleyiş içinde Türkçe'ye özel bir önem verdiğini söyleyebiliriz.

Bütün bu anlattıklarımızla ilgili örneklere gelince kafiye, redif ve edebi sanatlarla ilgili örnekler ilgili bölümlerde görülebilir. şimdi biz burada birkaç şiir veya beyitte şairin Türkçe'yi kullanım ustalığına sergileyelim:

şair aşkı, sevgiyi, birliği, kardeşliği bakın nasıl dile getirmiş:

Sevgi birdir dost birdir gönlüm aldı bir benim
Çatre iken ‘ aşkı ile baħr-i ‘ ummān olmuşum (175/3)

Yine bir başka beyitte şair aynı şekilde seslenmiş:

Dost birdir sevgi birdir gönlümü virdim bire
Mağşad oldur andan özge cāna cānān istemem (172/4)

Yani demek istediğimiz şair “bir” derken Türkçe’yi kullanmak istiyor.
Başka bir beyitte şairin yine kendine has söyleyişlerinden birini görüyoruz:

Haşr it Ĥudā’ya biliñi çek mā-sivādan eliñi
Nağş eyle levh-i diliñi imlā-yı zikrullah ile(279/6)

Buradaki “bil” kelimesini şu bentte de görüp daha iyi anlayalım:

Kalmadı hiç ‘ aqlım bilim
Virdim aña cān u dilim
Ben cümleden çekdim elim
Şūrīde şeydāyım bugün (227/2)

“Bil” kelimesi akılla birlikte kullanıldığına göre ona yakın veya eş anlamda fikir, şuur, bilinç anlamındadır. Bentte ayrıca “can ve dil vermek, cümleden el çekmek” gibi deyimleri görüyoruz.

Aşağıdaki örnekte “biliş” kelimesi, tanış biliş, tanıdık anlamındadır.

Dilimdedir her-dem adı
Cānımdadır her-dem dādı
Çodum bilişi vü yādı
Şūrīde şeydāyım bugün (227/3)

Şu örnekte ise “el kavşurmak” deyimine dikkat çekmek istiyoruz. Şair bu söyleyişi Divan’da çeşitli şekillerde kullanmıştır (58/3), (106/4), (130/6), (187/4), (306/4). Ayrıca “kavuşturmak” kelimesinin kullanılışını da görebiliriz (187/6).

Ehl-i dünyâ karşıısına mâl ü câh ümmîd idüp
Türuban el kavşuran nâdân elinden el-ğiyâş (58/3)

Şairin, “Soñ deminde dilimizi tevḥîd eyle kâdir Allâh (259/5)” mısrasında geçen “kadir Allah” söyleyişi bize Dede Korkut Hikayelerini özellikle Deli Dumrul Hikayesini hatırlatmaktadır.

Bugün de geçerliğini koruyacak olan hatta her gün basında, haberlerde, yorumlarda kullanılan bir deymi “kuru ğavġâ çekmek (kuru kavga çekmek) (182/3)” deyimini görüyoruz.

“Baña n’itdimse ben itdim ki kâtu bed-kârım (199/2)” mısrasındaki deyimde bize pek uzak sayılmaz. Aynı şekilde “koma gider beni benden geçür hem cânile tenden (160/2)”, “Gözlerim kan ağlamakdan zerre kanım kalmadı (294/1)” mısralarında Türkçenin en güzel örneklerini görüyoruz.

Diğer bazı söyleyiş özelliklerine ve deyimlere bakmak gerekirse “Ḥasret ide kaldı (178/4) mısrasında “hasret ide kalmak” birleşik fiilini, diğer şiirlerde “eşiğine yüz sürmek (187/4)”, “derdi başa düşmek (227/1)”, “sadası ġûşa (kulaġa) gelmek (227/1)” deyimlerini, “Varlıġıñ terk it fâni cihâniñ alına aldanma bu ḥarâbâtiñ (261/2)” mısrasında “alına aldanmak” deyimini görüyor, “Bâd-ı hazâna çalınmak (294/2)” deyimiyse karşılaşıyoruz.

Yine kelimelerle ilgili birkaç özellikli örneġe bakalım:

‘ İzzî aġyârdan geçelden semt-i yâra bâl açaldan

‘ Aşġ şarâbından içelden bilemem kendimi n’oldum (189/4)

Yukarıdaki örnekte olduğu gibi şair buradaki “geçelden (geçeliden beri), açaldan (açalıdan beri), içelden (içeliden beri)” şeklini birçok yerde başka başka fiillerde kullanmıştır. Ayrıca şiirin redifini oluşturan “n’oldum (ne oldum)” şeklindeki kullanış da pek çok yerde geçmektedir. 189. şiir bütün mısralarda bu özellikleri taşımaktadır. Aynı şekilde yukarıda deyim olarak gösterdiğimiz örnekte buna benzer “n’itmek (ne etmek) (199/2)” şekli, başka bir beyitte “n’ider (ne eder) (85/1)” şekilleri geçmektedir. Başka bir çeşitte ise “şimden gerü (şimdiden geri bundan sonra) (238, 241)” şekli redif olarak kullanılmaktadır.

Yukarıda verdiğimiz örnekler bir anlatım özelliği olarak değil de vezin, kafiye, redif gibi sebeplere bağlanabilir. Ancak her ne olursa olsun bunlar Türkçe’nin özellikleridir ve Türk dilinin kullanış özelliklerini ve kıvraklığını gösterir. Bugün de Anadolu insanı “N’ittimse ben kendime ettim” derken şiir yazmak veya ölçü, kafiye endişesi taşımıyor.

Başka bir beyitte de “yakılayın (212/1)” şeklinde bir söyleyişle karşılaşırız. Şair “Pazar” kelimesini hem “bâzâr (73/4, 78/2,176/3)” hem de “pâzâr (279/1, 163/2)” şeklinde kullanmıştır. “Padişah” kelimesini kafiyeye uydurmak için “pâdişâ (195/2)” şekline getirmiştir.

“Muştafâ’nın iftirâkı hüznüne giymiş siyâh (93/3)” mısrasında şair Peygamberimizin irtihali için hüznülenmeyi yas tutmayı “giymiş siyâh” sözü ile anlattığına göre o dönemde siyahlar giyilerek yas tutuluyor demektir.

“Kişiniñ kand-i nebâtiyle gider pes ‘ateşi (284/8)” mısrasında “nebât” nöbet şekeridir. Burada tıp bilgisinden yararlanıldığını ve o dönemde şeker nöbetinin iyi bilindiğini anlıyoruz.

Yukarıda, şairin Kur’an ve Hadislerden iktibaslar yaptığını belirtmiştik. Ancak şimdi vereceğimiz örnekte yine yukarıda (172/4, 175/3) görülen özellik görülmektedir. Şairin burada Hadis’i Türkçe olarak şiirine aldığını görüyoruz: “Sa’y ideyim dünyede ölmezden evvel ölegim (238/2). “Gitdi bâtıl geldi Hâk hep ser-nigün oldı şanem (170/3)” mısrasında ise Kuran’dan İsra Suresi 17/1 ayetini aynı şekilde Türkçe olarak düşünmüş ve yazmıştır.

Eserlerinden anladığımızı göre şair Arapça ve Farsçayı iyi bilmektedir.

Divanı'nda Türkçe'nin yanında Arapça (14)ve Farsça (15, 35, 44, 66, 235) şiirler de yer almaktadır. Bir şiir de her beytinin birinci mısrası Farsça ikinci mısrası Türkçe şeklinde olmak üzere mülemma olarak yazılmıştır (261).

Devrinde pek çok kişiyi etkilemiş ve birçok kişi onun biyografisini kaleme almış veya hakkında şiirler yazmıştır.

Müridlerinden Zuhûrî Efendi aşağıdaki methiye ile İzzî'nin vasıflarını dile getirmiştir:³⁷

Ehl-i ilmin zübdesi zühd ile misli nâdirî
Nûr-ı şer'le münevver bâtını vü zâhiri

An samîmi'l-kalb idüp habl-i metîne iktidâ
Rûz u şeb ihyâ iderdi hem sünnet-i Peygamberi

Habbezâ meydân-ı aşkın Şeyh İzze'd-dîn'idir
Ebter ü nâkıs olur inkâr iden bu sürûru

El çeküp hubb-ı sevâdan zicr ider emmârı
Hak yolunda dâimâ idüp cihâd-ı ekberi

Bildürür her bir ulûmun gâyet ü kusavâsını
Bir nazarda epr-i peşver-i arşa açarsa şehperi

Niçe seyyid niçe sadeddin olurdu çâkeri
Kürslerdi fadlıla bu kâbiren an kâberi

İremez tedkîkine ezhân-ı erbâb-ı zuhûl
Zimmet-i pür-ismet-i levs-i esâfilden beri

---

³⁷ Tennûrizâde Mustafa a.g.e. 26a

Âl-i Eşref buldular tâze şeref bu zâtla
Cümleye şâmil olupdur himmet-i bâlâteri

İzzet istersen gel Eşref-zâde'ye dil-beste ol
Zâhir olmuş hubbehe-i bâkinde sırr-ı Kâdirî

Selsebîl-i hemten-i tesbîl idüp âşıklara
Kuvvet-i kudsiyyesi merde dili ider dürrî

Gülistân-ı Burûsa'da bir güldür ol şeyh-i edîb
Andelîbânı ise bezm-i visâle hubb-ı harî

Bezl ider dürr-i dâne-i âsârını tâliblere
Muhtevîdir gün gibi feyzi anın bahr ü berri

Aklı rûha kesp-i yâr ider kalbi habîbe cezbi der
Ey lebîbim gecinen gel kalma bu nefsin harı

Tâlib-i irfân isen yabana gitme tut sözüm
Kande bulursun benim şeyhim gibi bir rehberi

Ey Zuhûrî bu azîzin bendesi olmak yeter
Mahz-ı kimyâ-yı saâdetdir sana hâk-i dürrî

Yüz süren dârü'ş-şifâsına bulur derde devâ
Gösterir âyîne-i zâtı cemâli dilberi

II. BÖLÜM

İZZÎ DİVANI'NIN İNCELENMESİ

2.1 ŞEKİL BAKIMINDAN

2.1.1 Aruz Vezni

Bahr-i Hezec:

Mefâîlün Mefâlün Mefâîlün Mefâîlün

12, 23, 37, 51, 73, 78, 79, 97, 110, 112, 116, 122, 125, 127, 147, 160, 177,
180, 191, 209, 212, 215, 221, 225, 226, 231, 234, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248,
249, 250, 251, 252, 256, 264, 283, 288, 293,

Mefâîlün Mefâlün Feûlün

43, 53, 54, 55, 63, 82, 96, 118, 142, 158, 196, 200, 230, 232, 233, 235, 237,
275, 280, 285, 286, 287,

Mefâîlün Mefâlün

117, 223,

Mef'ûlü Mefâîlün Mef'ûlü Mefâîlün

32, 41, 45, 140, 144, 148, 222, 228, 258, 268, 270, 274, 278, 300,

Mef'ûlü Mefâîlün

178, 194,

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

102, 201,

Bahr-i Remel:

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 13, 17, 19, 20, 21, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 34, 38, 39, 46, 47, 48, 49, 56, 58, 59, 60, 62, 65, 67, 68, 69, 71, 72, 81, 84, 85, 86, 88, 90, 91, 92, 93, 95, 98, 99, 100, 101, 103, 108, 113, 114, 119, 120, 121, 123, 127, 129, 130 (1, 2, 3, 5., 135, 136, 137, 138, 139, 146, 150, 151, 152, 153, 154, 157, 161, 163, 164, 165, 166, 167, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 179, 181, 182, 186, 187, 188, 189, 197, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 210, 211), 213 214, 217, 229, 238, 240, 253, 255, 257, 260, 265, 266, 267, 271, 273, 276, 277, 281, 282, 289, 291, 294, 298, 303

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

9, 16, 33, 42, 50, 52, 57, 70, 87, 104, 106, 109, 131, 134, 141, 159, 168, 173, 183, 184, 193, 198, 218, 220, 292, 296, 299, 301, 306,

Fâilâtün Fâilün

239,

Feilâtün (Fâilâtün) Feilâtün Feilâtün Feilün (Fa'lün)

61, 80, 105, 132, 133, 284, 297,

Feilâtün (Fâilâtün) Feilâtün Feilün (Fa'lün)

115, 190, 192, 199, 302,

Bahr-i Recez:

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

40, 64, 77, 111, 124, 155, 156, 216, 272, 279, 304

Müstef'ilün Müstef'ilün

7, 18, 25, 36, 94, 126, 145, 185, 219, 227, 241, 254, 263, 305

Bahr-i Münserih:

Müfteilün Failün Müfteilün Failün

74, 75, 76, 269,

Bahr-i Hafif

Feilâtün (Fâilâtün) Mefâilün Feilün (Fa'lün)

290

2.1.2 Hece Vezni

83, 89, 107, 143, 149, 162, 169, 195, 224, 259, 261, 295,

2.1.3 Kafiye

Kafiye çeşidi her beyitte yarım tam zengin şeklinde değişen ve karışık olanlar:

64, 65 (mend-kand- ebed-derd-serd...), 67 (gez-sükker-her-feryadlar...), 73 (musammat gazel, genellikle yarım kafiye), 89, 103, 107, 122, 124, 143, 144, 149, 155, 156, 160, 189, 222, 248, 249, 252, 254, 256, 258, 259, 261, 263, 264, 269, 272, 283, 284 (iş kelimesi tekrar ediyor, güneş kelimesi tekrar ediliyor, Türkçe iş, güneş ve kaş kelimeleriyle alıntı kelimelerden kafiye kurulmuş, ayrıca iyelik eki i ile nispet i'si redif veya kafiye olarak kullanılmış beyitlerde tam ve yarım kafiye var), 304

Kafiye çeşidi her bentte yarım tam zengin şeklinde değişen ve karışık olanlar:

1, 3, 10 (ikinci bentte Türkçe “sana” kelimesiyle alıntı olan “münteha, vera Huda” kelimeleri kafiyelendirilmiş), 11, 16, 17, 18 (üçüncü bendin 3. mısrasında kafiye yok, dördüncü bentte kamu, rû, bû şeklinde Türkçe ve alıntı kelimelerle birlikte kafiye oluşturulmuş), 19 (birinci bentte cilâ, ola, salâ, şifâ şeklinde Türkçe kelimelerle alıntı kelimeler arasında kafiye kurulmuştur), 31, 34 (bentlerde yarım kafiye örnekler var), 43, 50, 54, 55, 82, 86, 87, 93, 94 (zıkr-şükr-fıkr), 97, 104, 109 (zengin kafiye örnek), 126, 134, 141, 142, 151, 152, 157 (yarım kafiye örnek), 158, 159 (ko-bu-bû kafiyesi örnek gösterilecek), 162, 166, 177(1. bentte Türkçe iyelik eki ı'sı ile Farsça nisbet î'si kafiyelendirilmiştir), 178, 182 (berri-beri

arasında cinas olabilir), 183, 184, 185, 187, (1. beyit beni-ganî-anı), 190 (yarım kafiye örneği), 192, 194 (4.bent yarım kafiye örneği), 198, 200, 201, 202, 204, 205, 206, 208, 209, 210, 218, 219, 223, 227, 229, 230, 235, 239, 240, 241, 253, 255, 271, 273, 285, 286, 287, 292, 298, 299, 301, 305,

Kafiye çeşidi her beyitte düzenli olanlar:

a) Yarım Kafiye

80, 111, 169 (1. ve 2. beyitlerde doymaz ve toymaz kelimeleri arasında cinas var gibi), 170, 196 (1. Beyit tam kafiye, 4. beyitte kafiye yok), 212 (birinci beyit farklı, özellikli kafiye örneği gösterilecek), 214 (1. beyit ve 5. beyit farklı), 215 (1, 2 ve 6. beyitler farklı, 4 ve 5. beyitler tam kafiye), 302 (2,3 ve 4. beyitler tam kafiye ayrıca gülmeye mi kelimesi kafiye olarak tekrar ediyor

b) Tam Kafiye

6 (-â, Huda kelimesi birinci ve son mısradaki tekrarlanmaktadır), 9 (-â, ancak birinci beyit kendi arasında –abib şeklinde zengin kafiye), 12 (-â, yalnız ikinci beyitte kafiye bulunmamaktadır), 20 (-â), 21 (-â), 23 (-â), 24 (-et (-at), 26 (-â ayrıca Türkçe ola kelimesiyle alıntı kelimeler arasında kafiye oluşturulmuştur), 27 (-â), 28 (-â ayrıca Türkçe bana ve sana kelimeleriyle alıntı kelimeler arasında kafiye yapılmıştır), 30 (-â ayrıca Türkçe sana kelimesi ile alıntı kelimeler arasında kafiye yapılmıştır. Bundan başka sivâ kelimesi kafiye olarak iki defa kullanılmıştır), 33 (-â ancak 3. beyitte kafiye yok), 38 (-â), 39, 40, 41, 42, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53 (-at –et), 56, 57 (-et, -at), 58, 59, 60 (59 la kafiye ortaklığı var), 61 (rûh-mecrûh-meşrûh hariç), 62 (1-2. beyitler şüyûh- şüyûh- şüyûh), 63 (3. beyitte kafiye yok), 68 (cinas birinci beyitte, -er –ar Türkçe-alıntı kelimedeki kafiye kamer-serbeser-sever-deler-basar), 69, 71, 72, (Türkçe-alıntı kelimedeki kafiye şeydâ-ana-tûbâ), 74, 75, 76, 78 (Türkçe ve alıntı kelimedeki kafiye âra bakmazlar-ag u karaya bakmazlar), 79, 81, 83, 84, 88 (kafiyesi örneği gösterilecek), 90 (Türkçe-alıntı kelimedeki kafiye yârân-içün-sultân), 91, 92, 95, 96, 100, 101, 105(1. beyit pâk eyler-pâk eyler), 108, 110, 112, 113, 114, 115 (2 ve 3. beyitler Türkçe kelimelerle yarım kafiye), 116, 119, 120, 121, 123, 125, 127, 129, 130, 131, 132, 135 (örneği gösterilecek), 136, 137, 138 (7.

beyit redif ve kafiye uymuyor), 139, 140, 146, 147 (bazı beyitler zengin), 148, 153, 161, 164 (son bendin kafiye düzeni abab şeklinde), 167, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 179, 180, 181, 186, 191, 193 (ilk iki beyit yarım kafiye), 195, 199 (1. beyitte kafiye kelimeleri redif şeklinde tekrarlanıyor), 203 (ilk iki beyit aaaa şeklinde), 207, 211 (Türkçe kan kelimesiyle alıntı kelimedden kafiye), 213 (2. beyitte kafiye yok), 216, 217 (der-bân kelimesi kafiye olarak, 3 ve beşinci beyitlerde tekrar ediyor), 220, 221 (son beyitte kafiye olarak Türkçe san kelimesi kullanılmış), 224, 225, 228, 231, 232, 233, 234, 237, 238, 242, 243 (3, 4, 5.) beyitlerde zengin kafiye), 244 (câmî kelimesi ilk iki beyitte tekrar ediyor), 245, 246 (özellikli, cinas var), 247, 250, 251, 257, 260, 265 (3 ve 4. mısradâ zengin kafiye), 266, 267 (son beyitte Türkçe ad ü sanım kelimeleri kafiye olarak kullanılmış), 268 (1. beyit ile son beyit farklı. 1. beyitte yana kelimesi yanmak fiili istek kipinde ve son beyitte kafiye yok), 270 (yarım-zengin kafiye şeklinde karışık ayrıca cinas var oda yana-o da yana), 274 (3. beyitte kafiye yok son beyit de aa şeklinde), 275, 276, 277 (6. beyite kadar kafiye yok nakarat var, 6. beyitle daha önceki beyitler arasında tam kafiye), 278, 279, 280 (canî kafiye olarak 1 ve 7. beyitte tekrar ediliyor, ayrıca alıntı can-figan-şan gibi kelimelerle Türkçe kan kelimesi kafiyelendirilmiş), 281 (1. beyit zengin kafiye), 282, 288, 289, 290, 291, 293 (kafiye olan kelimeler ağlayı ağlayı şeklinde tekrar ediyor), 294 (Türkçe kanım kelimesiyle alıntı kelimelerden kafiye), 295 (yar kelimesi kafiye olarak 4 ve dokuzuncu beyitlerde tekrarlanıyor), 296, 303

c) Zengin Kafiye

8, 13, 22, 29, 32, 34 37, 77, 102, 163, 226, 262, 297, 300

Kafiye çeşidi her bentte düzenli olanlar:

4 (tamamında (-â) tam kafiye kullanılmıştır iki mısradâ zengin kafiye görülmektedir), 5 (yalnız üçüncü bendin birinci mısrası farklıdır, diğerleri iki mısradâ zengin kafiye olsalar bile şiirin tamamında genel olarak tam kafiye (-â) hakimdir), 7 (yalnız 3. bendi farklı diğer bentlerde -â tam kafiyedir), 98, 99, 133, 145, 168, 197

a) Yarım Kafiye

(25, 106, 306)

b) Tam Kafiye

(117, 118, 150, 154)

Kafiye bulunmaması, redifin kafiye olarak kullanılması (redif-kafiye)

70 (sadece 3 ve 4. beyitlerde kaç ve dış kelimeleri arasında yarım kafiye var),
85, 128

2.1.4 Redif

Kafiye+Redif Normal olanlar

7, 8, 13, 22, 24, 32, 34, 37, 45, 51, 56, 57, 58, 63, 64, 67, 69, 71, 72, 73, 74,
75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 83, 84, 88, 89, 90, 91, 92, 95, 96, 98 (redifin kafiyeden
önce söylenmesi), 99, 100, 101, 102, 103, 105, 107, 108, 110, 111, 112, 113, 114,
115, 116, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 129, 130, 131, 137, 138 (7. beyit redif
ve kafiyeye uymuyor), 140, 146, 147, 148, 153, 161, 163, 164, 167, 169, 171, 172,
173, 174, 175, 176, 179, 180, 181, 191, 193, 195, 196, 199, 203, 207, 211, 212
(birinci beyit farklı), 213, 214 (3. beyitte redif eksik), 215, 216, 217, 220 (redifin
kafiyeden önce söylenmesi mesela rehin ol yerine ol rehin gibi. 5. beyitte bul defin
şeklinde), 221, 226, 228, 232, 234, 237, 238 (2. ve 4. mısralarda redif farklı), 242,
243 (3, 4, 5. beyitlerde redif değişik), 244, 245, 246, 247, 249, 250, 251, 252, 257,
260, 265, 266, 267, 268, 270 (redif-kafiye karışık), 274 (3. beyitte redif yok), 275,
277 (sadece son beyitte redif var diğer beyitlerde nakarat var), 278 (redif irfana gel
irfana şeklinde tekrarlanarak yapılmış), 279, 280, 281 (redif bazı beyitlerde iyelik eki
bazılarında ise akuzatif eki), 282, 284 (iyelik eki akuzatif eki ve nispet i'sinden
redif), 288, 289, 290, 291, 293 (redif olan kelimeler ağılayı ağılayı şeklinde tekrar
ediliyor), 294, 295, 296 (1. beyitte redif olarak olmadı yerine bulmadı kelimesi
kullanılıyor), 297, 300, 302, 303

Redif-kafiye yani redif kaldırılınca kafiye kelimelerinin kalmaması

2. şiirin birinci beyitinde kafiye ve redif vardır. Diğer mısralarında ise sadece redif vardır. Yani kafiye olarak redif (redif-kafiye) kullanılmıştır, 29 Yalnız 2,3,4,5. beyitlerde), 70, 85, 128, 143, 144, 149, 154, 259

Musammat gazel olup beyitlerde değişik iç kafiyelerin bulunması ve redif bulunması

155, 156, 160, 189, 222, 224 (ilk iki beyitin kafiye düzeni aaaa şeklinde, diğer beyitler musammat tarzda ve beyitlerde redif yok), 248, 254, 256, 258, 261, 263, 264, 269, 271, 283, 288, 304,

Redif olmaması

1.şiirde redif yerine kafiye kullanılmıştır. Yani redif yoktur. Sadece 4. bentte redif vardır. 4, 5, 6, 9 (yalnız birinci beyitte redif vardır), 10, 12, 16, 19, 20, 23, 26, 27, 28, 30, 31, 33, 39, 42, 43, 46, 47, 48, 49, 52, 53, 59, 60, 61, 62, 65, 68, 86, 93 (sadece 1. bentte redif var), 127, 132, 135, 136, 139 (1. beyitte redif var), 145, 157, 170, 186, 197, 208, 210, 218, 225, 229 (bentler halinde), 231, 233, 262, 276, 285 (bentler halinde redif yok)

Bentler halinde olup bentlerde değişik rediflerin kullanılması

11, 17 (yalnız 3. (son) bentte redif var), 18, 25 (yalnız birinci bentte redif var), 36, 38, 40, 50, 54, 55, 82, 87, 94, 97, 104, 106, 109, 117, 118, 126, 133, 134, 141, 142, 150, 151, 152, 158, 159, 162, 165, 166, 168, 177, 178, 182, 183, 184, 185, 187, 188, 190, 192, 194, 198, 200, 201, 202, 204, 205, 206, 209, 219, 223, 227, 230, 235, 239, 240, 241, 253, 255, 271, 273, 286, 287, 292, 298, 299, 301, 305, 306

2.2 EDEBİ SANATLAR

Teşbih

Vechiñ oldı şu‘ le-i āyīne-i sırr-ı Hudā

Ruḥlarıñ ise efendim **verd-i ḥandāndır** baña (13/2)

Ḥaḳ bu kim bu bendeñe ey raḥmeten lil ‘ālemin

Lebleriñ kevşer ruḥuñ **gül kāmetiñ tūbā** yeter (72/4)

‘**Arşa-i ḳalbim** müḥallādır ḳamudan zīrā kim

Taḥt-gāh olmaz o kim ülfet ide aḡyār ile (264/2)

Gül-şen içre ‘**andelīb-veş** pür-şafā vü zevḳ iken

Nev-baharım gitdi irişdi ḥazānım āh āh (267/2)

Āh serd olduḳça ‘āşıḳdan düşen ḳalbine tāb

Ḥānede āteş yanar li-ebed her çün ola serd (65/4)

Mazḥar-ı tām-ı Hudāsın hazret-i maḥbūb-ı Ḥaḳ

Ḳaşlarıñ miḥrāb-ı ĩmān anda cān tekbīr ider (69/3)

Girye ider olmaz **müjgāmı sed**

Hıç olur mı **ḥār**ıla **enhār** zabtı (131/3)

Şemm iderken vuşlatıñ gülini cān

Gül-sitān-ı ravzañ içre bī-gümān

Nev-bahārıma tiz irdi āh **ḥazān**

El-vedā‘ yā faḥr-i ‘ālem el-vedā‘ (133/3)

---

4 Düşen: düş T.

Hüsn-i Ta'lil

Yâ Resûlallâh teslîm itmese kıaddiñ eger
Yâ niçün Firdevsden tûbâ tapuña baş eger (68/1)

Tuba'nın baş eğmesinin sebebi olarak Hz. Peygamber gösterilmiştir.

Telmih

Olan **Mecnûn**-ı râh-ı 'aşk düşüp şahrâ-yı aşk içre
Gezer bulam deyü dâ'im arar **Leylâyı Leylâyı** (292/5)

Beytü'l-hüzn içre âh-i **Ya'kıb** gibi giryandır
Gözünden akan yaşlar beñzedi amân kıana (267/3)

Çekmeyen **Yâ'kıb** gibi endüh u ğam
Vâşıl-ı **Yûsuf**-ı Ken'ân olmadı (295/3)

Zîr-i mühr-i pâk-i şeyhde bir **Süleymân** her biri
Nâ'il-i 'avn ü 'inâyetdir gürüh-ı Kıâdirî (290/5)

Zîr-i mühründe **Süleymânız** bugün
'Aşk-ı Hâkla zâr u efgânız bugün
Şâhib-i 'irfân-ı Raḥmânız bugün
Kıadirîyüz Kıadirîyüz Kıadirî (291/4)

Ger olur sende 'âşık eşk-i Kerem ü âh-ı sūd
Pâd-şâh-ı 'aşk olursañ saña âlemde ne derd (65/3)

Dâğ-ı cismi ma'ül-i şevkiñ ile biz delmede
Zât-ı Şirîniñe biñ cānile Ferhād olmuşuz (113/3)

Tezat

Beni vaşlıñla mesrūr it dil-i **vīrānı ma'mūr** it
Cemāliñ baña ihsān it ağlar iken güleyin ben (211/5)

Zehri sükkedir dermāndır bu mecrūh albe
Cevri rāhat ahrı ihsān ayrı ihsān istemem (172/5)

Zulmet-i **keşret**den ol bīrūn tamām
Nūr-ı **vaḥdet** ile sen de ol yaḫīn (219/4)

Girye ider olımaz müjgānı sed
Hiç olur mı **ḫār**ıla **enhār** zabtı (131/3)

Ḥamdu lillāh **yār** ile yār olalı
Yaḫlaşuben idemez **aḡyār** zabtı (131/4)

Benim maḫşūd-ı ins ü cān bugün vü
Elimde abz u başt u **ahr** u **ihsān** (232/2)

Bu'dımız irdi **urbete**

Zātımız irdi 'izzete

Firat irişdi **vuşlata**

Şād ol gönül şimden gerü (240/2)

Vîrânımız oldu cedîd

İrişdi luţf-ı bî-‘ adîd

Oldı liķā-yı dost bedîd

Şād ol gönül şimden gerü (240/3)

Maḥzûnken bulduķ sürûr

Mihnet gidüp geldi **huzûr**

Ḳalb hıttasına tıldı nûr

Şād ol gönül şimden gerü (240/4)

Tekrir

Gel bugün **gel** mâ-sivâdan ‘ uzlet it

Hâne-i ḳalbiñ ğayırdan ḫalvet it (57/1)

Allahdan iḥsân isteyen tevḫîde **gel** tevḫîde **gel**

Derdine dermân isteyen tevḫîde **gel** tevḫîde **gel**

Tevḫîddir a‘ mâliñ başı ḳomaz gönülde teşvişi

Terk eyleyüp fânî işi tevḫîde **gel** tevḫîde **gel**

Budur ehemmi-ı ḳavl-i şavâb şuğl eyleyen bulur şevâb

İster isen şâfî cevâb tevḫîde **gel** tevḫîde **gel**

Bunda iken bil ḫâliñi tevḫîde öğret diliñi

Tevḫîd ile vir cânıñı tevḫîde **gel** tevḫîde **gel**

Tevḫîdi it dersen sebaķ tevḫîd idenden râzî Hâķ

Eltâf-ı Hâķķa ol eḫaķ tevḫîde **gel** tevḫîde **gel**

Vîrân gönül ma' mür olur maḥzûn ḳalup mesrûr olur
Ḳabriñde saña nûr olur tevḥîde **gel** tevḥîde **gel**

Aşḳıla her dem dermiyân bûlbûl-veş it zâr u fiġân
Lâzım olan budur hemân tevḥîde **gel** tevḥîde **gel**

Sa' y ile İbn-i Edhem ol esrâr-ı Ḥakka maḥrem ol
Bu ' İzzî ile hem-dem ol tevḥîde **gel** tevḥîde **gel** (156)

Gül-sitân-ı ' aşḳ içinde bî-merâ
Ḳâdirîyüz Ḳâdirîyüz Ḳâdirî
Her birimiz ' andelîb-i ḥoş-nevâ
Ḳâdirîyüz Ḳâdirîyüz Ḳâdirî

Şıdḳıla ' azm itmişiz dōst iline
Sînemiz çâk ideriz Ḥaḳ yolına
İrişen dōstuñ vişâli gülüne
Ḳâdirîyüz Ḳâdirîyüz Ḳâdirî

Şeyhimizdir mâlik-i ḳadr-i ' alâ
Nâ ' il-i feyz-i Ḥudâ şâhib-i şafâ
Şübhe yoḳ cecdi Muḥammed Muştafâ
Ḳâdirîyüz Ḳâdirîyüz Ḳâdirî

Zîr-i mührüñde Süleymânız bugün
' Aşḳ-ı Ḥaḳla zâr u efġânız bugün
Şâhib-i ' irfân-ı Raḥmânız bugün
Ḳâdirîyüz Ḳâdirîyüz Ḳâdirî

Cümle erbâb-ı tarîkat gül-sitân
Bizleriz anda gül-i sad-berg hemân
İsm-i hayla rûz u şeb nâlân olan
Ķâdirîyüz Ķâdirîyüz Ķâdirî (291)

Enîs-i deryâ ol sen gönül **şabr eyle şabr eyle**
Celîs-i cüy-bâr ol sen gönül **şabr eyle şabr eyle**

Nice günler ki râhatda geçirdiñ zevk u şöhetde
Bu vaqt-i zaħm u kürbetde gönül **şabr eyle şabr eyle**

Gider elbette bu miħnet irişür zevkle râhat
Hemân Haħkadır minnet gönül **şabr eyle şabr eyle**

Cefâsın çek o maħbûbuñ bu ‘ İzzî-veş o maṭlûbuñ
‘ Aṭâsıdır saña ħûbuñ gönül **şabr eyle şabr eyle** (255)

Tevriye

Şerbet-i ‘ aşqdan eger lezzet dilerseñ ‘ aşık ol
Aña ol ‘ **azb-i Fûrâtdır** münkire **milah-i ücâc** (60/2)

Fûrat kelimesinde tatlılık ve Fırat nehri anlamında tevriye vardır.

Mübalâğa

Eger olmaz ise vuşlat müyesser ‘ İzziye yâ Rab
Aķup bu yaşıla ķanım taşar ṭûfân olur sensiz 116/5

Tarih

Dervīṣāne ʿ İzziyā tārīh dūrür
Re's-i belde virdi zīnet cıķdı āb
Sene 1126 (52/8)

Akrostiṣ

Hāsi hüviyyet bildirir
Vāvı velāyet bildirir
Sālike Hāķķı buldurur
Gel ŧevķile **hū** diyelim (185/2)

Bente hū kelimesiyle akrostiṣ yapılmıṣtır.

Cinas

Aṣağıdaki örneklere cinas yapılmaya çalıṣılmıṣtır.
Açılupdur sīnem üzre **dāğlar**
Doymaya bu derde ṣaṣ u **ṣağlar**
ʿ İzzī bu derdile her dem ağlar
Yā ilāhī iṣbu derde kim döner (104/4)

ʿ Āṣıķā meydān-ı ʿ aṣķa gel ķadem-i **merdāne baṣ**
Cānile serden geç evvel andan ol meydāne **baṣ**

Kār-ı zār-ı ʿ aṣķ içinde dūṣmen olan nefsiñi
Ṣāh-ı merdān ʿ Alī gibi yürü seyrāne **baṣ**

Mey-fürūṣ-ı ʿ aṣķ elinden çeküben ṣahbāyı al
Ṣevķile ķan mest olup sen daḣi meyhāne **baṣ**

Di hayāl-i yāra cūy-ı cārı seyri hōşçadır
Dem-be-dem gel bir kadem bu dīde-i giryāne **baş**

Merd iseñ da‘ vā-yı ‘ aşk-ı yārda meydāna gel
‘ İzziyā başıñ ele al ayāğın merd-āne **baş** (129/1-5)

Olma ağıyār ile me’lūf ünsi қо
Tālib-i cānāna hīç olur mı **bu**
Almağa vuşlat gülinden sen de **bū**
Bülbül-āsā eyle efgān ey gönül (159/2)

Vaqt-i hayrıñ olalım pād-şeh-i baħr ü **berri**
Olmayalım hırқа-pūş olan mürāyīden **berī**
Sürelim ism-i Celāli olalım ğamdan **berī**
Mest-i lā-ya‘ kıil olalım yaқalar çāk idelim
Benlik ü da‘ vāyı қoyalım özi hāk idelim (182/5)

Yā Resūlallāh teslīm itmese қaddiñ **eger**
Yā niçün Firdevsden tūbā tapuña baş **eger** (68/1)

Güle oldıđı gibi **bende** bülbül yā Resūlallāh
Gül-i zātıña oldum **ben de** bülbül yā Resūlallāh

Girüp gül-zār-ı ‘ aşkıñ içre oldum rüz [u] şeb **bende**
Kemāl-i şevkle gūyende bülbül yā Resūlallāh

Alaldan būy-ı zūlf-i ‘ anber-āsāñdan bu cānım bū
Olupdur dā’imā ol hānde bülbül yā Resūlallāh

İder sevdâ-yı dîdârîñla derler feryâd
Hezâr efgân ider gül-şende bülbül yâ Resûlallâh

‘ Aceb midir ruhuñda göñlümüñ kaldığı sulţânım
Düşüpdür bâğ içinde **bende** bülbül yâ Resûlallâh

Bu ‘ İzzî küy-ı ‘ aşkıñda olupdur âhıla gūyâ
Gül-istân içre bir nâlende bülbül yâ Resûlallâh (245/1-6)

Nice bir olmak qarîb-i reng ü **bū**
‘ Āşıkısañ saña hiç lâyıķ mı **bu**
Vird idin kendüñe ‘ aşķıla di hū
Bula cānānımı cān göre ‘ ıyān (228/2)

2.3 NAZIM ŞEKİLLERİ VE TÜRLERİ

2.3.1 Nazım Şekilleri

Gazel

2, 6, 8, 9, 12, 13, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 37, 39, 42, 45, 46,
47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 67, 68, 69, 72, 77, 78, 79,
80, 81, 84, 85, 88, 89, 91, 92, 95, 96, 99, 100, 101, 102, 105, 108, 110, 111, 112, 113,
116, 121, 122, 123, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 135, 136, 137, 138, 139, 146,
147, 148, 153, 161, 163, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 179, 180, 181, 186, 191, 193,
195, 196, 199, 203, 207, 211, 212, 213, 214, 215, 217, 220, 225, 226, 228, 231, 232,
234, 237, 238, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 249, 250, 251, 252, 257, 259, 260, 266,
267, 268, 270, 275, 276, 279, 280, 281, 289, 290, 291, 294, 295, 297, 300, 302, 303,

Matla’ı eksik gazel

38, 70, 71, 83, 90, 103, 114, 115, 119, 120, 164, 167, 173, 221, 233, 265, 269, 277, 282, 284, 293, 296, 304

Musammat gazel

40, 41, 64, 73, 74, 75, 76, 107, 124, 140, 143, 144, 149, 155, 156, 160, 169, 189, 216, 222, 224, 248, 254, 256, 258, 261, 263, 264, 269, 271, 274, 278, 283, 288, 304)

Murabba-ı mütekerrir

3, 4, 6, 5, 10, 11, 16, 17, 18, 19, 31, 36, 43, 50, 55, 86, 87, 93, 94, 97, 104, 109, 117, 118, 126, 133, 134, 142, 145, 150, 151, 152, 154, 157, 158 (son beyit iki mısra ve eksik, ayrıca şairin adı da eksik), 159, 165, 177, 178, 183, 184, 185, 187, 188, 190, 192, 194, 197, 200, 201, 202, 204, 205, 206, 208, 209, 210, 218, 219, 227, 230, 235, 239, 240, 241, 253, 255, 271, 285, 286, 287, 292 (son bentte iki mısra eksik bent iki mısradan oluşuyor), 298, 299, 301, 305, 306

Murabba-ı müzdevic

1, 7, 25, 82, 98, 168, 198, 223, 229, 273

Muhammes-i mütekerrir

(141, 182)

Muhammes-i müzdevic

(166)

Mülemma

(262)

2.3.2 Konularına Göre Nazım Türleri

Tevhit

37, 43, 51, 73, 94, 169,

Münacat

11, 64, 89, 150, 151 (?), 160, 183, 184, 186, 193, 197, 199, 200, 203, 210,
218, 223, 224, 225 (?), 232, 276, 287,

Naat

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 46, 47, 68, 69, 70, 71, 72, 82, 97, 106, 112,
113, 114, 115, 128, 141, 142, 152, 153, 154 (?), 165, 166, 167, 168, 170, 188, 198,
201, 202, 204, 205, 206, 207, 208, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251,
252, 264, 269, 273 (?), 280, 281, 282, 283, 284, 285, 306.

Medhiye

16, 17, 18, 52, 87, 107, 109, 143, 149, 177, 291, 292, 301, 303.

Mersiye

(86, 133, 134, 178, 187, 235, 267, 271, 299,

Nasihatname

30, 39, 42, 49, 57, 58, 62, 63, 74, 129, 138, 148, 155, 156, 157, 158, 159, 209,
213, 215, 220, 229, 253, 257, 258, 259, 260, 261, 278, 279, 286,

Devriye

119

Fahriye

28, 123, 124, 125, 195, 217, 233, 254, 255, 289

İlahi

32, 36, 41, 45, 48, 59, 60, 67, 83, 85, 88, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 108,
110, 111, 116, 117, 118, 120, 121, 122, 126, 127, 130, 131, 132, 135, 136, 139, 140,
145, 147, 161, 162, 163, 164, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 179, 180, 181, 182, 185,

189, 190, 192, 194, 196, 211, 212, 214, 216, 219, 221, 222, 226, 227, 228, 230, 231,
234, 237, 238, 239, 240, 241, 256, 262, 263, 265, 268, 270, 272, 274, 277, 288, 290,
293, 294, 295, 296, 297, 298, 300, 302, 304, 305

Nutuk

21, 76, 266

III. BÖLÜM

İZZÎ DİVANINDA TASAVVUF

3.1.VAHDET-KESRET

3.1.1 Vahdet-kesret

Vahdet sözlük anlamı itibarıyla yalnızlık, teklik, birlik demektir. Tasavvufta Allah'ın birliğini anlatmak için kullanılır. Tevhid de vahdetten ortaya çıkmış Allah'ı birleme anlamındadır. Kesret, çokluk demektir ve vahdetin karşıtı olarak kullanılır. İzzî divanında genellikle vahdet ve kesret aynı şiirde, aynı bentte veya beyitte yer almıştır. Bu durum bu iki terimin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Allah'tan gayri her şey kesrettir, çokluktur, mahluktur, mâsivâdır. Ancak gece gündüz Allah'ı zikir edenler baktığı eşyada (kesretde) Allah'ın birliğine delil görür ve kurtuluş yoluna gitmeye tabi olur (20/5). Arif-i billah olan her neye baksa onda Allah'ın birliğine açık bir delil görür(76/2). Dosta ermek isteyen kişi rahatını mihnete çevirir, her şeyden vazgeçer hatta kesreti bile vahdet haline getirir (84/1). Gönül vahdet sırrından safa istemektedir. Vahdette safa, kesrette mihnet vardır. Kesretin mihneti ile gönül inlemektedir. Bu yüzden vahdetten safa istemektedir. (161/3). Kesrette zulmet vahdette nur vardır. Şair kesretin zulmetinden tamamen uzak olmayı ve vahdetin nuruna yakın olmayı tavsiye ediyor (220/4)

Şair gönüle sesleniyor ve vahdet yoluna girmesini, kesrete meyil eylememesini istiyor (155/2).

Vahdet eline konmak, vahdete ulaşmak tasavvufun nihai gayesidir. Vahdete aşkla ulaşılır ve bunu taliplere de yaymak gerekir. Şair vahdete, birliğe ulaşmak için sufilere yoldaş olma çağrısı yapmıştır (36/5).

Peygamberimiz vahdet bülbülü olarak vasıflandırılmıştır (46/3).

Özünü kibir ile riyadan temizleyen kişi her an vahdet âlemini idrak ettiği için kesrete hiç meyletmez. Kesrete dalmamanın yolu vahdeti idraktır (105/7).

3/4 ve 49/6'da kesret, "kesret-i cürmüm" şeklinde sözlük anlamıyla kullanılmıştır ve şair, cürmünün çokluğu sebebiyle şefaaf, af ve bağışlanma dilemektedir. (3/4, 49/7).

3.1.2 Tevhit

Tevhid Allah'ı birleme anlamında kullanıldığı gibi Allah'ı anmak ve birlemek için yapılan ayin, dua, zikir anlamlarına da gelmektedir. Bu anlamda tevhid çekmek, tevhid etmek, tevhide gelmek gibi deyimler vardır.

Nefse karşı yapılan cihada cihad-ı ekber denilir ve cihad-ı ekber tevhid kılıcı ile yapılır (26/2).

63, 156, 192 ve 260. şiirler tamamen tevhid ile ilgilidir. Nakarat, kafiye veya redifleri de tevhide ilgilidir.

Tevhidin esrarı ve envarı vardır. Esrarı herkese denilmediği gibi envarı da herkeste görünmez (63/1)

Kişinin tevhid hallerini bilebilmesi için kalbini, iç dünyasını sivadan, gereksiz şeylerden temizlemesi gerekir (63/2).

Eğer bir kişi masiva ile tevhid ederse onun kalbi temiz ve saf olmaz (63/3).

Tevhid, izafetin ıskatı olduğu için tevhidin gayrı şeylerin de ne olduğunu tefsir eder (63/4)

İzzî kendisini tevhidin bir ferdi olarak gösterir başka bir ferdinin olmadığını bu yüzden kendisine dikkatlice bakılmasını ister (63/5).

Kadirî ve Eşrefîlerin dilleri tevhid etmektedir (124/2).

Allah'tan ihsan isteyen ve derdine derman isteyen tevhide gelmelidir (156/1).

Tevhid bütün işlerin başıdır ve gönüldeki karışıklığı yok eder. Bu yüzden tevhide gelmelidir (156/2).

Tevhid, doğru hareketin en ehemmiyetli sözüdür. Onunla iş yapan sevap bulur. Şifa veren cevabı bulmak isteyen tevhide gelmelidir (156/3).

Kişi henüz bu dünyada iken halini bilip dilini tevhide alıştırmalı, diline tevhid öğretmelidir. Ve böylece tevhid ile can vermelidir (156/4).

Tevhid bir derstir ve tevhid eden Allah'ın lutuflarına en layık olan olur. Allah ondan razı olur (156/5).

Tevhidle viran gönül mamur, mahzun kalp mesrur olur. Tevhid insana kabrinde nur olur. (156/6).

Allah'ı tevhid etmek bir gül bahçesi içinde bülbül gibi daima figan etmekle olur (192/1).

Tevhid kalbe cila ve dil aynasına parlaklık verir (192/2).

Tevhid ilahi aşkla olur (192/3)

Tevhid, seher vaktinde gönül bülbülü aşkın gül bahçesine konana kadar bülbül gibi inleyip feryad etmekle olur (215/3).

Tevhid aşkla Hakkanî hevesle ve her nefeste Hakk'ı tevhid eyleyerek yapılmalıdır (229/3).

Tevhid cemalinin tecelli etmesi başka şeylere, sivaya meyle hiç imkan bırakmaz (233/3).

Vücutun zulmeti tevhid nuruyla yıkanır (259/2).

Şair son demde dilimizi tevhid eylemesini Allah'tan diliyor (259/5)

Tevhidin nurunun parlaklığı kalp gözüne ciladır. Riya askerleri tavid hançeri ile kırılır (260/1).

Tevhid ateşinin kuru kalpte aşk ateşini tutuşturup yakar (260/2)

Tevhidin rehberliğiyle Hakk'ı zikretmenin safasına erilir (260/3)

Tevhidin anber kokusu cism ve canı, bedeni ve ruhu güzel kokuyla kokulandırır 260/4).

Tevhidin şerefi ile dereceler kat edilir. (260/5)

Kalp mülkünün fethi tevhid askeri ile mümkündür (260/6) Bunun için de tam bir azim gerekir.

3.1.3 Masiva

Siva: Başka gayri. Ma-siva: 1.Bir şeyden başka olan şeylerin hepsi; Allah'tan maada bütün varlıklar. 2.Dünya ile ilgili olan şeyler.

Hakk'tan gayrıya, masivaya bakmak Hak erinin asla gözünde değildir. Allah eri asla Hak'tan gayrıya bakmak istemez.

Masivadan ayrılmak, uzaklaşmak kalp hanesini gayri şeylerden uzak tutmaktır (57/1)

Aşk hicabı aşığı korkutup dosta götürür. Masivadan temizleyip yüzünü ak eder (135/5)

Masivaya meyleden ihvan, yardan gayre bakan yarana benzetilmiştir ve her ikisinden de sakınılmıştır (58/1)

Şair masivaya bakamaz. Çünkü namahremdir.

Yar ile yakın arkadaş olan gönlünü gayriye vermez, masivayı terk eder (85/2).

Men arefe sırrı siva erbabına ayan olmaz, belirmez. Onun için talibin masivadan yüzünü döndürmesi gerekir (99/4).

Allah aşkının derdine düşen gönüle masiva gerekmez. Onun tek isteği Allaktır (100/1)

İzzî ve kendisi ile beraber olanların dilleri masivadan arınmıştır (109/1).

Masivaya bakmaktan kurtulmak için Peygamberimizin sırrına aşına olmak gerekir. Şair masivaya bakmaktan böyle kurtulmuştur. (113/4)

Cezbe-i Hak insanı masivadan kurtarır, masivaya imkan bırakmaz (120/2)

Dost cemalini görmek için gönül aynasını masivadan pak eylemelidir. Şair, dost cemalini görmek için divane bir aşıktır (121/3)

Saf bir sufi olan Allah'tan gayrı masivadan arınmıştır (121/3)

Şair göz ve kulağının canan tarafında olduğunu, başkasının sözünü dinlemeyip masivayı hatırına almadığını söylüyor (135/2)

Şair şeyhini anlattığı beyitte şeyhinin masivadan uzak olduğunu söylüyor (149/2).

Gönül sarayını masivadan korumak gerekir. Çünkü bu gönül o şehinşaha aittir (163/8).

Yöneliş cananın semtindedir fani gerekmez. Leyla'nın yüzü görene masiva gerekmez (171/1).

Masivanın istirahat kokusunu terk etmek dostla gizlice bir kâr etmektir (173/6).

Mecnun olan gayra meylemeyip Leyla'yı ister. Gönül de masivayı değil Mevla'yı ister (174/1).

Gayra bakmak aşığa hata olduğu için dosttan masiva ne varsa haramdır.

Şair Allah'a yalvarıp kendini kendine bırakmamasını, kendisini ilahi derde düşürüp böylece fani şeyler aldanmamayı, kendisine Allah'ın üns ü ülfetini ihsan edip Allah'tan gayri ile dost olmamayı (193/3), Allah aşkı ile zinde olup masiva sevgisi ile olmamayı (193/6) Allah'tan diliyor.

Kalbin levhasını masivadan ah ile feryad pak eyler ve bunun da safası vardır (213/4).

Masivanın nurlanması, aydınlanması ve muhabbetin ateşi arasında ilgi vardır. Onun için muhabbetin ateşi içinde aşkla yanmak gerekir (196/3).

3.2 ZAHİR-BATIN

Zâhir sözlük anlamı itibarıyla görünen, açık belli, dış yüz, görünüş gibi anlamlara gelir. Bâtın ise iç, iç yüz, gizli, görünmeyen nesne vb anlamdadır.

Allah'ın isimlerinden olan Zâhir, "Cenâb-ı Hakk'ın varlık, alâmet ve delillerinin çokluğunu", Bâtın da "ilâhî yücelik ve ululuk örtüleriyle zatının akıl gözünden perdelendiğini" ifade eder.

Görünen madde ve mülk âlemi zâhir, görünmeyen, gizli, iç âlem ise bâtındır.

Vahdet-kesret meselesinde olduğu gibi zâhir-bâtın konusu da İzzî divanındagenellikle aynı şiirde, aynı bentte veya beyitte karşılıklı olarak yer alır.

Hız. Peygamberimize duyulan aşk o kadar büyüktür ki zâhir ve bâtını zapt etmiştir (6/4).

Zâhir kelimesi görünmek, ortaya çıkmak belli olmak anlamında sözlük anlamıyla da kullanılmıştır. Ancak burada yine de sözlük anlamından öte bir anlam, tecellî etmek anlamı vardır. Zikrullah ile kalbe cila verilirse kişide evliyanın temiz sırrı zâhir olur, görünür (19/2).

Tasavvufta kişi zahirde ve hatta batından bile geçmek durumundadır. Eğer bir kişinin kalbine ruhânî bir dersle Mevla'nın ilmi ulaşırsa, onda zâhir ve bâtin kalmaz ve o kişi kurtuluş bulur (20/4).

şair zâhir ve bâtında tek maksadının sevgiliye kavuşmak olduğunu söylüyor ve ondan kendisine kerem eylesini diliyor (22/3).

Zahir olmak bilinmek, duyulmak söylenmek anlamlarında kullanılmıştır. Dil (Gönül) Mısır'ında türlü türlü naleler zahir olmuştur (22/5).

Zahir olan kişi suret gözü ile bakar ve suret gözü ile bakanlar anlamazlar.Çünkü onlar amadırlar. Ama olanlar ise aydınlığın nurunu göremezler.

Kalpte semt-i aşınanın zâhir olması için gece ve gündüz Mevla'ya yüz tutup ricayı ona yapmalıdır (30/9)

Gönül zâhirde fakirlikle ayıplanır (53/3).

Zâhir ve bâtında aşktan gayri bir eser bırakmamak gerekir. Aşka nail olan aşık başkalarının yolu olur.

Sıdk ile göz yaşına gelen kişinin zahir ve bâtinini himmet nazarı alır (109/2)
Zahir ve bâtin peygamberimize duyulan aşklardır (123/4)

Tasavvuf ehlinin zahirde gözünün yaşı çağ çağ aksa bile, aslında, kalbi aşk haletiyle safa doludur (135/4)

Kişinin zahir ve bâtininin sağlıklı olması, yaşaması aşk merhemiyile olur. Bu yüzden kişi aşkın şifa evine ayak basmalıdır.

Zahir ve bâtin isteyen zahidin gönül gözü parlak olmalıdır. Bunun için o, ışık veren güneşe ve parlak aya bakmalıdır.

Zahir, zahiren şeklinde görünüşte anlamında kullanılmıştır. Aşık zahiren, görünüşte ayrılık ve hasretin mihnet, eziyet çekenini görünür. Gerçekte ise, kavuşmanın kokusundan gül yanaklıdır.

şair zahir ve batında hep aynı zikri tekrar etmektedir. Bunun sebebi kalp levhasından "küll"ün nakşının yani Allah'tan gayri varlığın mahvolması, silinmesidir (176/6).

210. şiir tamamen şairin zahir ve bâtin muradı ile ilgilidir. şair Allah'tan zahir ve bâtin muradını istemektedir. Bunu geceleri dua ederek, her seher Allah'a yalvarıp safa kazanmaya çalışarak yapmaktadır (210/1).

Zahir ve bâtında Allah'tan muradını isteyen Hak fikri ve zikri ile derya gibi coşup tarikatta nasip ve kemal sahibi olmalıdır (210/2)

Bâtınını tarikat ilmi ile saf eden, temizleyen kişiye şüphesiz ilahi sır açılır (61/5).

Bülbülün zahiren inlemesi ayrılıktandır sanılır. Hakikatte ise aşkın nişanından kavuşmaya işaret eder (221/2).

Can derdinin ateşiyle iyice yanan kişinin zahiren cismi görünür, hakikatte o külhandır (225/1).

Zahir olmak görünmek tecellî etmek anlamında kullanılmıştır. Ayrıca görmek ve bakmak arasındaki fark da burada ortaya çıkmıştır. Sümme vechUllah sırrı kimde zahir olursa baktığı her ne olursa Rahman'ı görür.

Zahir ve bâtın maksadını anlamak için bir tarikata intisaba gayret sarf etmelidir (261/49).

Zahir olmak ses çıkarmak, duyulmak anlamında kullanılmıştır: Günah denizine dalmış insanlardan zaman zaman ah ve vah zahir olur (276/1).

Şair zahir ve bâtında muradını Allah'tan istemektedir. Bunun için Allah'a dua ve niyaz etmekte ve niyazında sesinin andelip gibi çıkmasını istemekte ve Huda'nın niyazını kabul etmesini dilemekte ve bunun için Hak yolunda can ve başını feda etmek istemektedir.

3.3 FENA-BEKA

3.3.1 Fena-Beka

Fena, sözlük anlamı itibarıyla yok olma, yokluk, geçip gitme gibi anlamlara gelir. Aynı zamanda iyi olmayan, kötü anlamına da gelir. Tasavvufta ise fena, kötü hasletlerden temizlenme, mâsiva sevgisini kalpten uzaklaştırma, hak yolunda varlığını feda etme, maddi varlıktan sıyrılıp Hakk'a ulaşmayı anlatır.

Bekaya gelince, sözlükte devam, sebat, evvelki hal üzere kalma, baki olma gibi anlamlara gelir. Tasavvufta beka fenanın zıddıdır. Yerilecek vasıflardan temizlenip iyi sıfatlar kazanmaktır. Beka fenadan sonraki makamdır. Fena geçiciliği ifade etmesi bakımından dünya için, beka ise ebedîliği temsil etmesi sebebiyle ahiret için kullanılmıştır.³⁹

Yarin zikrinin denizine vücudunu gark ettirmek, yarin yolunda varlığı terk etmek hatta fenadan da fani olma (fena-ender-fena) tavsiye edilmiştir (21/5).

Kişiye, bir mürşide ten gözü ile değil, can gözü ile bakması tavsiye edilir. Çünkü ten gözü ile bakan fakir bir suret görür. Can gözü ile bakan ise fena sahibini görür (28/4).

Tasavvufun zevk ve safasını bulmak için her şeyi terk etmek, kendini bile terk etmek hatta fenadan dahi fani olmak tavsiye edilir (39/6).

Fena bir şeyin sonunun gelmesi ve ölümlü olmak anlamında kullanılmıştır. Bütün seçkin kişiler ve halk fena bulucu; baki ancak yeri ve göğü yaratandır (42/2). Fena, dünya anlamında kullanılmıştır. Fena meclisinde herkesin maksadı mamur olmaktır. Ancak gönül şehri gam-hanelik semtini tutar (77/2).

Gönül ezel meclisinde dostla alışık ve yakındır, ancak fena meclisinde (dünyada) herkese kayıtsızlık semtini tutar, herkesten uzakta ve kimseyle bir ilgisi yoktur (77/3).

Fenadan geçip sonsuz hayatı bulmak için paranın ad ve nişanını dost yolunda oynamalıdır (88/3).

Fani olmak bir şeyde yok olmak, bir şeyden geçmek olarak kullanılmıştır. Aşığın aşkı, aşkta fani olmakla hatta fenadan bile fani olmakla muhkem olur (101/6). Bu fenada bulunup fenadan fena bulan kişiye sevgili beka ihsan eder (120/4).

İzzî divanında fena fi'llah ve beka bi'llah makamlarından da söz edilir. Beka bi'llah fena fi'llahtan sonra gelir. Sıdk ile fena fi'llaha yönelen salık, beka bi'llah ile kalbi şad eyler (121/5). Âşık ve iştiyaklı olup sevgilinin yüzünü görmeye hazır olan, fena fi'llah ve beka bi'llah makamlarında dolaşır (125/5)

Fena ahirete karşılık dünya anlamında kullanılmıştır. Bu fena meclisinde güzel bir yer düşünürken kabre girip toprağı mekan etmek gerekir.

---

³⁹ Azmi Bigin, a.g.e. s.LIV

Fena yine geçici olan bu dünya anlamında kullanılmıştır. Bu fenada hiç rahat yoktur. Her nefeste meşakkat vardır. Mihnet ve gam insana arkadaştır (183/1).

Fena köşesine çökmek, dünyadan el etek çekmek anlamında kullanılmıştır. Tasarruftan el etek çekip fena köşesine çökenler kendi görüşleriyle tedbiri bir tarafa bırakıp irade ehli derviş olurlar (191/5).

Fena geçici elemli kederli dünya anlamında kullanılmıştır. Bu cihanda, dünyada kimse safaya ermemiştir. Dünyanın tahammül olunmaz cefası vardır. Bu yüzden gece ve gündüz feryad ve inleme söz konusudur. Dünya kimseyi güldürmemiş, güldürdüğü de ağlamıştır. Sıhhatte olan bile inlemiştir. Hep keder çektirmiş hiç mutlu etmemiştir. Bu yüzden dünyada rahat yoktur, gece ve gündüz inleme vardır. İşte dünyanın (fenanın) hali budur. Akli olan bu fenayı terk eder (209/4).

Şair İzzî'nin ölümünden sonra bir varakçede yazılı bulunan ve divanında da 235. şiir olarak yer alan mersiyesi dünyanın fani olduğunu, onun güzelliklerinin bir gün sona ereceğini, baki olanın ise öteki dünya ve Allah olduğunu çok içli bir şekilde anlatmaktadır.

Beka kelimesi sonsuzluk aleminin, öteki dünyanın kokusunu almak, işaretlerini almak, ölümün yaklaştığını hissetmek Allah'a kavuşmak arzusu anlamında "beka" iklimi şeklinde kullanılmıştır. Şair beka iklimine azmetmekte, gitmek istemektedir. Beka iklimine gitme azmi, Huda'dan gelen emir ve fermanladır. Bu fenanın yani yalan dünyanın gül bahçesinin viran kalmasını, yıkılıp harap olmasını diliyor (235/1). Bu dileği dünya için kötülük dilemek anlamında değil dünyanın faniliğini, gelip geçiciliğini, kendisinin sonu olduğu gibi bu dünyanın ve güzelliklerin de sonu olduğu; gerçek ve daimi güzelliklerin ise beka aleminde olduğu anlamındadır.

Beka kelimesi öteki dünya, Allah katı anlamında "beka ili" şeklinde kullanılmıştır. Şairi beka iline çeken, çağırın Allah'tır. Bu, şairin ömrünün baharına hazan erdiği bir zamanda yani yaşlandığı bir zamanda olmuştur. Dil (gönül) Hakk'ın izniyle fenadan ayrılış zamanını anlamıştır ve bu dünyadan göçmektedir. Bu yüzden bu fenanın güllerinin, bahçelerinin güzelliklerinin viran kalmasını istemektedir (235/2).

Şair canını dostun yoluna kurban edip öte dünyaya, dostun iline yönelmiştir. Cisminin gülüne, vücuduna ölüm kahrı gelmiştir. Bu yüzden fenanın gül bahçelerini, dünyanın güzelliklerini tadamamaktadır ve bu güzelliklerin viran kalmasını istemektedir (235/3).

Şair, etrafında bulunanların son anlarında verdiği mesajı, remzi iyi dinlemelerini, can kulağı ile dinlemelerini istiyor. Şairin verdiği mesaj şudur: Dünya hayatı geçicidir. Fenanın gülleri fenada viran kalır. Baki hayat isteyen için dil hayatı, gönül hayatı yeter (235/4).

Fenadan da fani olan varlık dost ile beka bulur. Bekada mutluluk vardır (241/6).

Fena gelip geçici dünya anlamındadır ve salık bu dünya makamına gönül vermemelidir. Bir dergaha gönülden bağlanıp gece gündüz onun yoluna tutunmalıdır (253/1).

Bu fenanın (dünyanın) makam ve izzetini terk eden akıllıların vücut şehirlerine rabbani bir feyiz konuk olur (257/6).

Allah'ın bir kişiye yardımcı olması için kişi fenadan tamamen geçmeli ve vücudunun zulmetini tevhitte yıkmalıdır.

Fena kelimesi dünya ile birlikte geçici, fani anlamında onun sıfatı olarak kullanılmıştır. Bu fena dünyaya her gelen gider. Akıllı olan güç, hazırlığını yapar (271/7).

Fena gelip geçici dünya ve varlıklar anlamındadır. Bu fenayı terk eden kişinin aşkı can menziline olur. Aynı zamanda Huda'nın mazharı olan kişi, cennetler içinde baki bir zevk görür (286/4).

3.3.2 Beka

Beka, beka olmak şeklinde bir şeyi anlayıp onun anlamını yaşamak ve sonsuza dek o anlamla birlikte olmak anlamında kullanılmıştır. Varlıktan geçen kişi şüphesiz kendisine sır söylenen kimse olup o rüzgar (sır) ile beka olur.

Bî-beka, daimi ve sonsuz olmamak anlamında olumsuz anlamıyla da kullanılmıştır. Şair gafil kişiye seslenip bunda yani burada, bu fani dünyada bî-beka

olduğunu, kendisinin ölümlü olduğunu, her şeyi yaratanın ise Allah olduğunu anlaması gerektiğini beşirtiyor.

Gönül daima bekayı talep eder, ister ve bu hal aşığa Allah tarafından verilmiştir (82/4).

Beka dost ile mümkündür. Gönül her şeyden kurtulup cümleden fani olmak, her şeyden geçmek ve dosttan başka her şeyi terk edip dost ile beka ister (161/5)

Beka, yine öte dünya, ebedi hayat anlamında beka yeri şeklinde ifade edilmiştir. Bu dünya vefasızdır ve cefa, eziyet doludur, meşakkatlidir. Beka yeri böyle değildir. Huda'dan cennette bizi cem etmesi, birleştirmesi istenir (271/5)

3.4 CEMAL-CELAL

3.4.1 Cemal

Cemal kelime anlamı itibariyle yüz güzelliği demektir. Celal ise büyüklük ululuk demektir. Mutasavvıflar Allah'ın isim ve sıfatlarını cemal ve celal diye ikiye ayırırlar. Bu insan terbiyesi için de geçerlidir. Cemal, "Hakk'ın rahmet tecellisi"ni Celal de "kahr tecellisi"dir. Gönül, Allah'ın cemaline de celaline de müştaktır. Sevgilinin lutfu da kahrı da âşık için iltifattır, kahrı da lutfu da hoştur. Cemal bazen Celal sıfatında gizlenir. Cemali elde etmek için celale katlanmak gerekir. Bunun temelinde aşk vardır.

İzzi divanında cemal yanında aynı anlamda vechullah ve dîdâr kelimeleri de yer almıştır. Cemal ve didar kelimeleri bazen peygamberimiz için bazen de Allah için kullanılmıştır. Peygamberimiz için kullanılışında bazen maddi anlamda peygamberimizin görünüşünü tasvir etmek şeklinde, çoğu kere de onun yüzünün nurundan, feyzinden fayda ummak şeklindedir.

Cemal, peygamberimizi övmek için kullanılmıştır. Peygamberimizin cemaliyle Huda arasında bir bağlantı kurulmuştur. Peygamberimizin cemali, Huda'nın güneşinin doğusudur (6/1).

Cemal, cemal-ullah şeklinde kullanılmıştır. Hakk'a misafir olan peygamberimize Sidre son olmamış ve peygamberimiz Cemal-Ullah'a ermiştir (7/2).

Cemal, yine peygamberimiz için yüz güzelliği anlamında kullanılmıştır. Peygamberimizin yüzü derde devadır (7/4).

Yine güzellik anlamında peygamberimiz için kullanılmıştır. Güzellikte Peygamberimizden daha güzel yoktur. Can, Peygamberimizin seyri ile safa bulur (9/2).

Peygamberimize kavuşmak teselli, yüzünü görmek mutluluktur (12/6).

Ramazan ayı cemale ulaşmanın sebebi olarak gösterilmiştir (18/5).

Maksuda ermek ve en yüce isteği bulmak, güneş yüzü dostun yüzündeki örtüyü açmasıdır.

Peygamberimizin cemali gül bahçesine benzetilmiş ve şair de o gül bahçesinin bülbülüdür (27/4).

Allah'ın cemaline iştiyaklı olan her iki dünyanın da nimetini, cennet hurilerini, köşk ve saray istemez (27/6).

Son murat cemalin tecellisiyle ayrılık ateşinden kurtulmaktır (31/3).

İzzî, Mevla'nın cemalinin sevdasıyla divanedir. Aşkın zincirine ezel meclisinde çekilmiştir (32/5).

Maksat Hakk'ın cemaline ermektir. Bunun için dinin sultanına erip hakka ulaşmak gerekir (36/4).

Mevla'nın cemalini görmek arzusu ile âşık ve divane olanlar gece ve gündüz hasretle ağlarlar (45/4)

Cemal peygamberimiz için “cemalini arz etmek” şeklinde kullanılmıştır. Peygamberin bir kişiye cemalini arz etmesi onun keremidir. Peygamberimizin insanı ayrılık acısıyla ızdırıp dolu bırakmayacağı umulur (47/6).

Allah'ın ayrılık ateşi ile yanmış olanlar ona kavuşmayı umup daima onun cemaline bakarlar ve canlarını onun yoluna feda edip cansız olurlar (51/5).

Cemal, peygamberimizi tasvir etmek için kullanılmıştır. “Ve'd-duha” peygamberimizin cemalini tefsir eder. “Ve'l-leyl” siyah saçlarını tabir eder.

Allah'ın cemaliyle karar vermek, onun derdi ile yanmak, aşkının şarabına kanmak can için safadır, güzeldir (73/3).

Bülbül gibi gece ve gündüz bülbül gibi feryat ve figan edenler cemalin iştiyaklısıdır; onlar ak ve karaya bakmazlar (78/4).

Cemalin nuru ile şereflenmiş kişi masivaya bakamaz, ona na-mahremdir (80/5).

Gönül, mamur olup nur ile dolduğu için maksadı olan Hakk'ın cemalini ister (83/3)

Cemal, aynı veya yakın anlamda kullanılan “didar”la birlikte kullanılmıştır. Tevhit sırrı ile menzile eren kişi dost cemalini, dostun yüzünü ister (83/4).

İzzî gibi zayıf ve sözü pek az olanlar Allah'ı arzulayıp onun cemalini isterler (83/5).

Dost cemalini isteyenler başkalarına bakmazlar. Dost, lütfedip onu vuslat iline şah yapar (85/5).

Dostun cemalini gösterdiği kişiler o devletten mest olurlar. Çünkü dostların kavuşturan güneş ve ay o kişidedir (88/5).

Zikir ile kalbe cila veren kişinin basireti, görüşü keskinleşir, parlar ve o kişi Allah'ın cemalinin nurunu görür (94/1).

Hak zikrini terk eylemeyen, Hakk'ın ihsanının şükürünü yerine getiren ve Hak'tan gayri fikri ortadan kaldıran kişi Allah'ın cemalinin nurunu görür (94/2).

Kendisine aşk zincirini takan ve kendini aşk ateşine yakan kişi başkalarına bakıp da ne yapsın? O Allah'ın cemalinin nurunu görür (94/3).

Her iki cihanın bir kılıf, bir şekil olduğu boş söz, güzaf değildir. Allah'ın cemalinin nurunu görmek için kişinin kendisi buna şüphesiz bir aynadır (94/4).

Aşıkların Allah'ın cemaline ah ve vahının, ağlayıp inlemesinin mekanı her zaman gönüldür (96/5).

Rahmet suyu saçılıp bu lütuf ile kainat meydana gelmiştir. Bütün ağaçlar ve bitkiler de o rahmet suyu ile hayat bulmuştur. Hak âşığında Hakk'ın güzel isimleri ve sıfatları tecelli etmiştir. Allah'ın cemaline iştiaklı kalp o rahmet suyu ile gül yanaklı olmuştur (98/2)

Âşıklar, cemalin tecellisini isterler ve başkalarına bakmazlar. Onun için âşıklar, aşk ile daima divana dururlar.

Tevhit meclisi kurulduğunda kara defter dürülür. Allah'ın cemalinin şevki ile her birisi durmaz döner (111/2).

Aşk ehline yoldaş olan baş ve canına kalmaz. Cemalin mumuna canını üterek yakar (111/4).

Dost cemalini görmek için divane bir aşık olanlar gönül aynasını masivadan, gayri şeylerden pak ederler (121/3).

Hakk'ın sevgilisinin cemalini görmek dileğinde bulunanın vücudunu baştan başa o sevgilinin iştiyakı tutmalıdır (142/1).

Birçok derdi anlamak için o sevgilinin aşkına düşüp o aşkın canda ve tende yer bulması yurt edinmesi gerekir. O sevgilinin cemalini göstermesi ve ortada perde kalmaması için kerem etmesi gerekir (142/2).

Hasret ve ayrılık kişiyi etkiler. Kavuşma olmazsa can gider. Sevgili cemalini göstererek hüznü gönülleri mutlu ve sevinçli hale getirir (142/3).

Şair âşık İzzî, o sevgilinin, Peygamberimizin garibi, ayağının toprağıdır. Onun ayrılığının ateşiyle bağı yanık ve gözü yaşlıdır. Peygamberimizin aşkı ile çok ağlamakta ve gözünden adeta kanlı yaşlar akmaktadır. Tek isteği Hakk'ın sevgilisinin cemalini göstermesidir (142/4).

Gönül her gece ve gündüz inleyip sırrını imanın koruması yapmalıdır. Böylece o dostun cemalini gören olmalıdır (155/4).

Gönül eğer Allah'ın cemalinin âşığı ise gece gündüz ah ve inlemesi artmalıdır. Seyran yeri, gezinti yeri aşkın gül bahçesi olmalı ve bülbül gibi feryat etmelidir.

Gönül eğer cemali Kabe'sinde kavuşma bayramına yetişirse, o zaman bu gönül o cemalin canla kurbandır. Şairin cemale kavuşmakla ilgili dileğini görüyoruz (163/7).

Allah'ın cemalini gören âşık gece uyumayan olmaz (169/6)

Şairin bütün işi yarin yüzünü görmek istemesidir. Başka bir işi yoktur. Şair sevgilinin cemalinin bağının bülbülü olarak inlemektedir (176/1).

Şair Allah'tan dilekte bulunmakta ve Allah'ın cemalinin iştiyaksız olarak ayrılık derdine çare bulmasını ve cemalini ihsan etmesini dilemektedir (184/5).

Allah'ın cemalinin aşk ve şevki ile kavuşma sarayına konmalıdır (196/6).

Cemal, peygamberimizi tasvir ederken onun yüzünün güzelliğini anlatmak için kullanılmıştır. Peygamberimizin cemali güzelliğin gül bahçesi, en bitmeyen bir bahçedir (203/2).

Peygamberimizin cemali yer ve göğün nu saçandır (204/1).

Cemali yani Allah'ın cemalini ihsan etmek ağlayanı güldürecektir (212/5).

Cemali görmek, karanlıkları aydınlık, geceleri gündüz yapacaktır (223/2).

Huda'nın zatının âşık ve divanesi olan cemalinin mumuna yanan pervane olur.

Bütün âşıklar Allah'ın cemalini görmeye hevesli ve iştiyaklıdır. Şair İzzî de bunlardan bir tanesidir.

Allah'ın cemal tecellisinin zevki vardır. O zevk ile kulu hayran olur (232/5).

Bir kişide tevhit cemali tecelli ederse başka şeylere meyletmeye hiç imkan kalmaz (233/3).

Canını feda edenin görüşü yaraşır. Huda'nın cemalini görür ve hu diyerek coşar (239/4).

Şeyda âşık, peygamberimizden cemalindeki örtüyü açmasını ister. Ayrılık ateşinden yanmaktadır ve sabrı kalmamıştır (243/4).

Gönül, peygamberimizin şevki ile inlemekte ve cemalinin nuruna hayran olmaktadır (251/1).

Hak cemali şevki kişiyi zinde tutar (255/4).

Gözünün perdesini silene Allah'ın sırrı görünür. Kalbinin aynasını açana Allah'ın cemali görünür (259/1).

Kişi peygamberimizin cemaliyle şeref bulup kelamıyla safa eder ve peygamberimizden şefaet bekler(264/7).

Dili (gönlü) ağlatan Allah'ın cemaline olan sevdasıdır. Dil bu sevda sebebiyle her şeyden el çeker (270/4).

Peygamberimizden tabip olarak söz ediliyor. Tabipten ona kavuşmakla dertliye ilaç olması, lütfü ile teselli etmesi ve cemaliyle tecelli etmesi isteniyor. Çünkü bu dertli onun âşığıdır (273/3).

Didara, Allah'ın yüzüne âşık olan o cemalin gül bahçesi içinde nurlara gark olacaktır (274/4).

Cemal, peygamberimizi tasvir için kullanılmıştır. Peygamberimizin cemali din burcunu en parlak güneşi ve vücudu enbiya ve mürsel peygamberlerin başkanıdır (281/1).

Peygamberimizin sözünü duyup cemalini gören dünyada Firdevs'e ulaşıp Kevser suyunu içer (281/4).

Hakk'ın cemaline âşıklara Huri ve Gilman gerekmez. O sadıklar kavuşma ister, onlara cennet ve güzellikleri gerekmez (288/1).

3.4.2 Vechullah

Allah'ın cemali anlamında “vechullah” sözü de kullanılmıştır. Ancak vechullah İzzî divanında toplam 7 defa geçmekte ve Sümme vechUllah şeklinde iktibas olarak kullanılmaktadır.

Hakk'ın nuru âşığa bir kez tecelli etse Allah'tan başka her şey gider ve onun dil ve gönül hanesi tertemiz olur. İrfan mektebi içinde Hak'tan ders alır ve Hakk'ın esrarı onun kalp levhasın baştanbaşa nakışlandırır. Sonra onda şüphesiz Sümme vechullah sırrı ortaya çıkar ve her neye baksa gözüne Hakk'ın eserleri, işaretleri görünür (137/3).

Âşık olan maşukun yüzüne durmadan bakar. Samimi derslerle Hakk'ın hizmetinde bulunur. Her nereye bakarsa sümme vechullahı görür.

Salık kalbinin pasını silip her sabah Hakk'ın dergahına varıp yalvarırsa ve men arefe sırrını irfan ile bilirse her nereye baksa sümme vechullahı görür (157/2).

Hakk'ın zikri ile şevkle meşgul olan, tutlan yolların emrine bin can ile uyan, kalbinde Allah aşkının ateşini tutuşturan kişi her nereye baksa sümme vechullahı görür (157/3).

Hakk'ın feyzi ile şereflenen kimselerde şüphesiz sümme vechullah sırrı her an vardır (257/7).

Sümme vechullah sırrı kimde ortaya çıkarsa her nereye bakarsa Rahman'ın suretini görür (257/8).

3.4.3 Didar

Cemal kelimesiyle aynı anlamda veya yakın anlamda kullanılan “didar” ise İzzî divanında 30 yerde aşağıdaki şekillerde ve anlamlarda geçmektedir:

Peygamberimizin didarını yani yüzünü görme şevki heyecanı gözlere uyku getirmez (12/3)

Yine Peygamberimiz için söylenmiş didar kelimesi. Şair İzzî ömrünün sonunda Peygamberimizden didarını yani yüzünü arz etmesini beklemektedir. Böylece onun didarının zevki ile can vermek yani ölmek kolay olacaktır (13/8).

Bir kişi eğer Hakk'ın didarını yani yüzünün âşığı ise o yolda can ve baştan geçmelidir. Maskat ortaya çıkana kadar canını canana vermelidir (39/4).

Canını Hak yoluna veren ona kavuşmayla Hakk'ın didarını görür (39/4).

Didar kelimesi sadrazam için yapılan bir dua ve dilekte yer almaktadır. Bursa'da bir köprü yaptırması üzerine Hakk'ın o sadrazamın vücudunu koruyup cennet ve didar ile sevap vermesi dilenmiştir.

Didar sıradan bir insan yüzü anlamında kullanılmıştır. Âşk hali başka bir haldir ki onunla sarhoşun yüzünün talibi, ilahi aşkın vakıfı olur (56/5).

Kavuşmanın cennetiyle didar lezzeti kadar leziz bir Kevser olamaz (67/4).

Pygamberimizin didarına aşık olmak onun nurundan faydalanmak içindir. Peygamberimizin didarına iştiaklı bir âşkla yanmak gerekir. Çünkü nurlanma insana o aşk ve şevkle gelmektedir.(71/2)

Cemal ve didar kelimeleri birlikte kullanılmıştır. Tevhid sırrı ile menzile eren dostun cemalini, dostun didarını ister (83/4).

Sevgilinin yüzünün talibi olan bütün varını onun ayağının toprağına yok eder (85/6).

Sevgilinin yüzünün âşığı olanlar kendisi hayran, bağı yanık gece ve gündüz inlerler (95/5).

Didar peygamberimiz için kullanılmıştır. Peygamberimizin bir bakışı insanı mutlu eder. Yüzünün görülmesi insana azıktır.

Gönül, Hakk'ın zatının âşık ve divanesidir. Hakk'ın yüzünün mumunun pervanesidir (163/1).

Âşkın parıldamasına yanıp dili saf ve pak olsa onun aynasında sevgilinin yüzünün görülmesi eksik olmaz (164/5).

Sevgilinin yüzünün talibi olan, onun yüzünün bağının bülbülünden başkası için ağlayıp inlemez. Onun sevgilinin yüzünün talibi olmaktan başka kârı, işi yoktur. Celal, büyüklük, ululuk ve başiş sahibi Allah'ın herkese muradını vermesi ve yüzünü ihsan etmesi umulur ve Allah'tan dilenir (187/6).

O yarı bulana kadar ah ve zar edip inlemeli. Allah'ın yüzünü görmek için Allah Allah demeli.

Peygamberimizin yüzünü görmek arzusunun ateşî bedenleri baştanbaşa yakmıştır. Peygamberimizin didarını arz etmesi ile ayrılık ateşini çekecek güç ve kuvvet kalmamıştır (204/3).

Âşık, âşıklar defterinin başında yer almalıdır. Âlemin övücünün aşkının mumuna pervane gibi yanar. O, âlemin övücünün (Peygamberimizin) yüzünü görmek için can atar (205/3).

Peygamberimizin yüzü gündüzlerin ışığına, onun yüzünden mahrum olmak ise ayrılığın karanlığına benzetilmiştir (225/6).

Yüzün Kâbe'si şeklinde bir kullanılış vardır. Şair İzzî'nin Hak cezbesi; didarın, yüzün Kâbe'sine karşı tavaf olmuştur (237/6).

Gül bahçesinde bülbül bin figan eder. Peygamberimizin yüzünün sevdasıyla da inciler feryat eder (246/4).

Peygamberimizin yüzü aynaya ve güle benzetilmiştir. Peygamberimiz Rahman'ın yüzünün aynasıdır. İstek ve sevgilinin meramı güldür (252/2).

Didarın yani Cemalullah'ın, Allah'ın yüzünün taliplisi, isteklisi olan kalbini daima saf ve temiz tutmalı; aşk ateşini tevhit kuru ile yakmalıdır (260/2).

Her zaman sevgilinin yüzüne aşık olan, o yüzün gül bahçesi içinde nurlara gark olacaktır (274/4).

Peygamberimize kavuşmayı istemekten murat, onun yüzünü görmektir (282/6).

Âşık olan ismini dile alır ve feryat eder. Dosta yüz tutar, kendi sarayı kendine yabancı gelir. Onun isteği daima sevgilinin yüzünü görmektir. Cananını isteyen onun yolunda canını verir. (298/3).

3.4.4 Celal

Allah'ın isim veya sıfatlarından biri olarak İzzî divanında beş yerde geçen Celal kelimesinin kullanılışı ve ifade ettiği anlamlar şu şekildedir.

Allah celal sahibidir, büyük ve uludur. Peygamberimiz onun habibidir (107/3).

Celal ismini süren gamdan beri olur (182/5).

Celal, celal sahibi şeklinde Allah'ı anlatmak için kullanılmıştır. Şair İzzî, celal sahibi olan Allah'tan derdine çare bulması için yalvarmakta ve heveslisi olan kendisine cemalini ihsan etmesini istemektedir (184/5).

Şair ihsan sahibi Allah'tan maksadını ihsan etmesini dilemektedir. Şairin maksadı tarikatta nasip sahibi olup aynı zamanda kemal sahibi olmaktır.

Yine celal sahibi Allah'tan yüzünü göstermesi istenmektedir (187/6).

3.5 ARİF-İRFAN

3.5.1 İrfan

İrfan, bilme anlama demektir. Tasavvufta ise irfan, ilahi bir feyiz olarak kâinatın sırlarını bilme kudretidir, ilahi sezgidir, ilimden çok üstündür, Allah vergisidir. İrfan ilm-i ledün olarak da anılmıştır. Bir şeyin iç yüzünü, doğuracağı sonuçları anlayabilmek için irfan sahibi olmak gerekir. İrfan özden doğar, arifte sezgi vardır.

İzzi divanında irfan ve arif kelime ve kavramları yanında konunun daha iyi incelenmesi açısından ilm-i ledün, zahit ve züht kelime ve kavramları da ele alınmıştır. Sonuçlar aşağıdaki şekildedir:

İrfan kelimesi peygamberimizi tasvir etmek için kullanılmıştır ve peygamberimizin ağzı irfanla dolu bir şarap kadehine benzetilmiştir (13/4).

İrfan, irfan sahibi kişi anlamında kullanılmıştır. Bütün varlıklar ve yaratılmışlar Allah'ın zatına ayet olduğu halde, Allah, irfan sahibi kişiler tarafından ayrıca bilinmektedir (13/4).

Bilgi ile, marifetle ilgili ikramcı olmak için irfan sahibi kişilerle yakınlaşmak gerekir (57/4).

İrfan sözü irfan madeni şeklinde kullanılmıştır. Kamil insanı bulan kişinin kavli, sözü doğrulukla olur, o kişi kamil insanın sırrını bilip irfan madeni olur (75/5).

Nefsin özelliklerini, sıfatını bilen irfan madeni olur (76/5)

İrfandan beklenen haberler can kulağının kapısını çalması şeklinde ifade edilmiştir (91/5).

İnsanın yaratılışından murat, Hakk'ın irfanıdır. İşin aslına bakarsak, doğrusu ise, Rahman'ın sevgisidir (99/2).

Hakk'ın irfan cennetine giren, dostuna erer. Bu felah ve devlet ancak irfanının nefindedir (99/5).

İrfan mektebinden söz edilmiştir. Hakk'ın nurları âşığa bir kez tecelli etse, o, irfan mektebi içinde Hakk'ın feyzinden ders alır (137/2).

İrfanla ledün ilmi ve arif arasında bağlantı vardır. İrfana ermek isteyen bir arife arkadaş olup esrarına yakın olmalı ve ledün ilmini öğrenmelidir.

İrfan ile nefis arasında bir ilgi vardır. Men aref olarak bilinen “Kendini bilen nefisini bilir” hadisi gereği nefisini irfan ile bilen men aref hadisinin sırrını bilir (157/2).

İrfan peygamberimizin kendisi olarak nitelendirilmiştir (166/1).

İrfan meclisi şeklinde bir söyleyiş vardır. İrfan meclisi dostu bilip bulmaya yarar, böylece kişi başkalarına yönelmez (176/4).

İrfandan ders alınır. İrfandan ders alanlar için Allah'ı zikretmek için söylenen “Hû” sözü Hakk'ın bir nüshasıdır (185/4).

İrfan ehlinin meclisinden söz edilir (216/8).

İrfan ehlinin ayrıca namazı olduğu anlaşılıyor (233/4).

İrfan madeninden söz edilir. İrfan madeni olan “hû” diyerek coşar (239/3).

İrfan mektebine gelip hizmet arife eyleyene irfan sahiplerinin yakınlığı insan gülü olur. Yarın yoluna varını terk etmekten maksat yarın irfanına ermektir (258/4).

İrfan istemek şeklinde bir kullanılıştaki bulunulmuş. Her şeyden aşkla geçip sonsuz yare âşık olmalı, ondan başka irfan istememelidir (266/6).

İrfanın gül bahçesi şeklinde bir kullanılış vardır. Âşk feyzinin ırmağı kalp bağında akıp sevgilinin sırlarının yeşilliği ile irfanın gül bahçesi olur (273/2).

İrfanla sultan arasında bir ilgi kurulmuştur. Kalpte irfan kasırda sultana benzetilmiştir (275/1).

Semt-i irfan veya irfan semti şeklinde bir söyleyişle karşılaşırız. Gönül, Hak yolunda irfan semtine teveccüh ettirir. Fakat canana iştiyaklı olmayınca bu gönül gerekmez (275/3).

İrfanda dil (gönül) sarayı temiz olup gül ve sümbül açılır. Kişi maksadını görür (278/3).

İrfanla umman arasında bir ilgi kurulmuştur. Hak yolunda irfana yakın olan kâmil insanı anlar. Damlasını denize salıp umman olan kâmil insanı anlar (289/1).

Kamil insan kısaca “küntü kenz” olarak bilinen “Ben bir hazine idim” hadisinin sırrına ermiştir. Bu hazineye ulaşır irfan sahibi olan kâmil insanı anlar (289/6).

Rahman’ın irfanının sahibi olanlar Allah âşkını ile ağlayıp inlerler (292/4).

Hak yolunun taliplileri, Rahman’ın aşkının bülbülleri; irfan feyzi ile şereflenmiş kişilerdir (303/1).

3.5.2 Ledün

İrfana ermek isteyen ledün ilmini öğrenmelidir (148/7).

Ledün ilmi öğrenilmesi gereken bir ilimdir. Hızır gibi bir kâmil bulup ledün ilmini öğrenmelidir. Ledün ilminin âlimi olan akranlarından üstün olur (257/3).

3.5.3 Arif

Arif, bilen, bilgili, irfan sahibi demektir.

Arif öyle bir kişidir ki derde düşüp daima bin dert ile inler (62/6).

Arif olmak, bilmek anlamak, vakıf olmak, sırrını, iç yüzünü anlamak anlamında kullanılmıştır. Kâmil insanı bulup doğrulukla onun kulu olan kişi, o kâmilin sırrına arif olup irfan madeni olur (75/5).

Arif kelimesi ârif-i billah makamı için kullanılmıştır. Arif-i billah olan her neye baksa Hakk'ın vahdetine açık bir delil görür (76/2).

Arif-i billah olmak için marifet yeşertmek gerekir. Arif-i billah olan kimseye dünya dar olur (81/2).

Arif-i billah olan kimselere bende olan sırlarla şereflenip marifet tahsil eder (85/4).

Arifin elinden aşk şarabını içen, can ve dil aynasını gam pasından temiz ve saf eder.

Arif-i billah olan Allah'ın yolunda ve hali Allah iştihakı iledir (136/6).

Arife yakın arkadaş olup sırlarına yakın olan ve ledün ilmini öğrenen irfana gelir (143/7).

Arif olan doğruluk ve safaya yakın olur (220/1).

Huda'nın kalp aynasını saf olarak şerh ettiği kişi bu nükteye Hakk'ın şerh ve beyanından arif olur (221/3).

İrfan mektebine gelip arife hizmet eyleyenler, İrfan sahiplerinin yakınlarına insan gülü olurlar (257/4).

3.5.4 Zahit

Zahid kelimesi zühdden gelir. Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme demektir. Zahid ise bilen, bilgili, irfan sahibi demek olan arife karşılık, çok aşırı sofu kaba sofu anlamlarına gelir. Ancak İzzî divanında zahidin daha çok âşıkla muhatap duruma getirildiğini görüyoruz.

Zahitle saadet, melamet ve muhabbet arasında bir ilgi kurulmuştur. Zahidin meskeni selamet, saadet sadık mümin, melamet âşığın şivesi, muhabbet Kur'andaki urvetü'l-vuska ayetidir (23/3).

Zahit, müftü ve âşık arasında bir ilgi kurulmuştur. Zahitlerin muradı takva, müftülerin yolu fetvadır. Âşık ise hepsinden geçip murada, hazret-i Mevla'ya gider (23/4).

Zahit, gönlü hasta bir âşîğın halini bilemez. Çünkü o, Eyyüb peygamber gibi bir derde müptela olmamıştır (26/6).

Zahitle âşık karşılaştırılmıştır. Zahitte kibir, kendini beğenmişlik ve riya vardır. Âşıkta ise bunla yoktur. Âşık, Hak yolunun mertleridir. Zahide sesleniş vardır. Zahide, âşığı zikir meclisinde yar aşkının kadehinin sarhoş ettiği söylenmektedir.

Zahit ile âşık arasında hoş bir savaş vardır. Bu savaşın nedeni sedasız olanların aşktan anlamamalarıdır (65/5).

Zahide yaptığı divanelik sebebiyle âşığa şaşırması önerilmiştir. Çünkü âşık, aşkın mecnunudur, aklını maşukuna verip kendisi divanelik tarafını tutar (77/5).

Zahide karşısında âşîğın seyranı başka bir seyrandır, bunun sebebi, kavuşma yoluna ihlâsla salık olmalarıdır (119/5).

Zahit ot ve dikene benzetilmiştir. Zahidin aşk keyfiyetini anlamayan haline şaşırılmaması gerekir. Çünkü ot ve diken bu meşhur meyveyi vermez (127/6).

Allah'ın adını âşık andıkça zahit onun zikrine utanır (295/8).

Zahit âşığa geç bakar. Çünkü zahidin âşıkla hali dar ve sıkıntılı olur (295/6).

3.5.5 Züht

Âşîğın derdi Allah aşkı olduğu için âşık züht sahiplerine uymaz (26/5).

Züht ile aşk arasındaki ilgi anka ile sinek arasındaki ilgiye benzetilmiştir. Züht sahipleri aşk sahiplerinin keyfiyetini anlamaz. Çünkü anka ile sinek hiç bir zaman uçamaz (127/4).

Züht, takva ve vera yani haramdan kaçınma, bütün bunlar hoştur. Lakin âşîğın aşk kavuşmasına ayet gelmiştir (297/5).

3.6 MÜRŞİT-DERVİŞ

3.6.1 Mürşit

Mürşit, tasavvufta, bir tarikata girenin gönül gözünü açan ulu kimsedir, müridi doğru yola ileten manevi kılavuzdur. Bütün konaklardan geçip uyanarak irşat için başa dönmüş, halkla olup, Hak'tan ayrılmayan kimsedir. İzzî divanında bunun yanında aynı kavram yerine kullanılabilir şeyh ve pir kelimeleri de araştırılmıştır. Tasavvufi hayat bir mürşid-i kâmile bağlanmakla başlar. En büyük mürşit, Hz. Peygamberdir. Daha sonraki dönemlerde gelen mürşitler de bir silsile ile O'na kadar ulaşırlar. Bunlar Hz. Peygambere varis olan kâmil insanlardır. Derviş ise bir tarikata bağlanan kişidir. Yine İzzî divanında derviş karşılığı kullanılabilir olan mürit, sûfî, salik, talip gibi kelimeler de ele alınmıştır.

Mürşit, Hak yolunun ehli ve Allah'ın yardımına sahiptir (143/5).

Kişi ilk önce kalbinin feyzini saf ve temiz hale getirip bir mürşidin elini tutmalıdır (57/3). Salikin vücudu mürşide teslim olmalıdır. Çünkü kalpler, başka şeylerden kurtuldukça düşmanlarını ve hasetçilerini mağlup eder ve kendinde mürşidi bulur (286/2).

3.6.2 Şeyh

Tasavvufi bir terim olarak mürşit kavramı yerine kullanılan şeyh kelimesi İzzî divanında 47 yerde geçmektedir ve bunlar çoğunlukla ait oldukları şiirlerin nakarat veya redifleri şeklindedir. Burada nakarat veya rediflerde değil de kendine mahsus anlamlarda kullanılmış olan diğer şiirlerdeki şeyh kelimeleri üzerinde duracağız.

Şeyh kelimesi Bursa'da bir köprü yaptırarak halkı sıkıntıdan kurtarmış olan sadrazamı övmek için yazılan şiirde geçmektedir. Burada şeyh kelimesi ihtiyar, yaşlı anlamında kullanılmıştır. Sadrazamın temiz tabiatı iyilikle, cömertlikle vasıflandırılmıştır. Bunu genç yaşlı (şeyh ü şab) bilir (52/2). Şeyh, Kadiri topluluğunu anlatmak için kullanılmıştır. Kadiriler gürhunun her biri şeyhin temiz mühürünün altında bir Süleyman'dır (291/5). Yine Kadiri büyükleri için kullanılmıştır şeyh kelimesi. Şeyh, yüce kudret sahibi olmalıdır (292/1)

3.6.3 Pir

Pirin kabzı olur (109/3). Pir ve şeyhlerin gittiği yola teveccüh etmelidir (62/1). Hz. Peygamber pir olarak algılanmıştır. Hüda'nın nuru sığınılacak yer, ata ve pirdir (6/6).

Aşkın piri vardır. Aşk pirinin eteğine sıdk ile teşebbüs etmelidir (260/5).

3.6.4 Derviş

Derviş olan kişiler toprakla bir olurlar, toprakla bir olan âleme sultan olur (76/1). Derviş feragat ehli ve nedamet ehli olmalıdır (191/1). Ne ferman olursa itaat etmelidir (191/2). Adi dünyaya baş eğmemeli ve metanet sahibi olmalıdır (191/3).

Derviş, tarikatta dükkân açıp hakikat sepetini şeriatla alıp verir, derviş sadakat sahibi olmalıdır (191/6). Dervişe dünya rütbesi ve makamı gerekmez, ona bir post ve bir dost yeterlidir. Derviş kanaat ehli olmalıdır (191/4).

Dervişler Mevla'nın derdi ile yürekte yaralar işler, yalın ayak, başlar açık ağlarlar (51/3). Salike tarikat yoluna girip yokluk ile yürümesi tavsiye edilir. Çünkü yokluğa kavuşma bulan derviş elbette var olur (81/3). İsteği kavuşmak olan âşık süs elbisesini ne yapar. Dervişler sevgili olmazsa aba ve tacı atarlar ve uryan olurlar (116/3). Derviş irade sahibi olmalıdır (125/1). Dervişin zamanı yokluk ile geçer ve derviş Huda'nın zikrini terk eylemez (286/3). Dervişlerin derdi şeyhten ayrı olmakla artar 134/5

3.6.5 Sufi

Saf bir sufi olmalı ve Allah'tan başka şeylerden temiz olmalıdır (125/3).

3.6.6 Salik

Salik, her gece ve gündüz zikirle zevk ve safa bulmalı ve zikir cilası ile kalbe ziya vermelidir (20/1). Baktığı eşyada Hakk'ın vahdetine delil gören salik elbette kurtuluş yoluna uyar (20/5). Mevla'nın bir zerre lutfu ile salik zevk ve safa bulur (43/1).

Salik kalbinin pasını silmeli ve sefaya ermelidir. Her seher kalkıp Hakk'ın dergahına yönelip ağlamalıdır. (157/2). Hû sözü salike Hakk'ı buldurur (185/2). Salik Hakk'a seherde samimiyetle yönelmelidir ve aşk şarabını öyle bir içmelidir ki ruhu bile kanmalıdır (215/4). Salik bu fenanın makamına gönül vermemelidir (25371). Salikin vücudu mürşide teslim olmalıdır. Dava ve hasedi bir kenara koymalı ve kalbini başka şeylerden kurtarmalıdır (286/2).

3.6.7 Talip

Talipere aşk şarabı sunulur (36/5). Yüzün talibi olan bütün varını yok edip ayak toprağı yapar (85/6). Dostuna talip olan onun ismini zikredip daima ağlayıp inler (74/5).

3.7 AŞK-MUHABBET

3.7.1 Aşk

Aşk bir devlettir, her kişiye nasip olmaz. Aşkla yalın ayak baş açık abdal olan âşık olur (26/4). Huda âşıkın aşkını nerde olursa atırsın. Çünkü âşika aşktan başka rahat yoktur (26/8). Aşkta safa vardır. Buna safa aşkı da denir. Safa aşkına sahip olan aşkın muhabbetine, zevkine ve Huda'nın sırrına ve İlahî cezbesine de sahip olur (27/1). Gönül aşkla Mecnun gibi olduğu için hesapsız belaya müptela olmuştur (34/2). Gönül aşka müptela olduktan sonra canını tamamen bela kaplamış ve belanın kendisi olmuştur (34/4). Aşkın sevgisinden ve gülden bülbül olanlar gece ve gündüz feryad ve inlemelerle ah ederler (48/3). Aşk âşığın aslıdır (174/2). Âşık aşk halleriyle inler. Çünkü Allah aşkının sarhoşu çoşunca naralar peyda eder (56/6). Nasipsiz olan aşktan anlamaz. Onun için âşık zahit ile hoş bir mücadele yapar (65/5) Hak aşkına kadar lezzetli bir şey yoktur. Şekerin lezzeti onunla karşılaştırılmaz (67/1). Aşk, yüce baht ve devlet nişanıdır. Âşıkın şanı iki alemde de en büyük hükümdar olur (101/2). Âşıkların aşkla devamlı divane durmalarının sebebi, onların Cemal'in tecellisini isteyip agyâra bakmamamalarıdır (110/5). Peygamber yolunda ah ve inlemeden lezzet alan O'nun aşkı ile bülbül gibi feryat ehli olur (113/2). Sevgilinin

aşkı ile her zaman feryat edip inlemeyen gerçek âşık değildir (126/4). Dilsizlik, âşkın virdini, aşkın hallerini bilmeseydi, gönülde her zaman ağlayıp inlemezdi (127/4). Âşık aşk inlemesinin kârı içinde düşmüş olan nefsinin mertlerin şahı Ali gibi yürüyüp basmalıdır (129/2). Aşkın nurundan kişinin içinde çerağ ortaya çıkmalı dimağ, aşk hallerinin kokusunun miski ile dolar (135/1). Âşkın zahirde gözü yaşı çağ çağ aksa bile aslında aşk halleriyle kalbi safa doludur (135/4). Zülûf aşk yolunda Allah'ın kurbanına benzetilmiştir. Zülûfünün her bir teline yüzbin can asılmış. Aşk yolunda Allahın kurbanları gibidirler (138/3). Âşık olanın maşuk yüzüne dolması istenmiştir (157/1). Gönülün aşkın ışığı ve ayrılıkla belalı ve neşeli olması (161/2). Âşık kendisinde aşk ve şevkten başka nam ve nişan kalmamasını ister. Âşığa iki cihanda nam ve nişan olarak Allah'a âşıklık yeter (186/3). Aşk haleti başka bir haldir ki onunla aşk sarhoşu Allah'ın yüzünün talibi, ilahi ilmin vâkıfı olur (56/5).

Aşkın kârı Hak yoludur; onu üstaddan görmekle bile elde edilemez (213/5).

Peygamberimizin aşkı gönüllerdedir (2/1) Peygamberimize duyulan aşk insanı sevindirir. Onun aşkının zerresine ulaşan safa bulur (5/2). Peygamberimize duyulan aşk insanı divane bir taşa çevirir. O yüzden insan bülbül gibi inlemektedir. (12/1). Kalp diyarı Peygamberimizin aşk ve şevkiyle doludur. Bu sevda şeker ve baldan lezzetlidir (12/4). Aşkın köyü vardır. Peygamberimize aşkının köyü en yüce Firdevs gibidir. (13/3). O'nun aşkının yolunda bülbül gibi figan etmek gerekir. Onun şevkiyle ah ve inleme Rahman'ın ihsanıdır. (13/5). Peygamber aşkına mazhar olan can, O'nun yoluna canla başı kurban edip O'nu arzular (106/5). Niyet, resullerin övücü olan Peygamber aşkı ile can feda etmektir (115/1). Peygamber aşkının yolunda ten ve can fedadır (168/2). Peygamber aşkına düşen kendi diyarından ayrı olur (206/1). Peygamber aşkı ve sevgisinin kalpte artması istenir (141/3). Peygamber aşkı ile yeri yurdu terk edip onun Ravza'sının gül bahçesinde ağlanması (153/4). Âlemin övücünün iştiyaklısı ve âşığı olan, aşk zevkini duymaz ve buna şaşılır (123/6). Peygamber aşkı ve şevki kişiyi kendinden alır (188/1).

Rabbani feyz, Allah aşkı kişinin canındadır. Canana kavuşmak isteyen kişinin canan canındadır (99/1). Allah aşkını kuluna ihsan etmesi istenir (224/5).

Hak aşkıyla safa olan kişi Hakkı bırakıp gönül gözünü vermez (38/2). Allah aşkı ile bübül gibi figan eylenir, Allah sevgisinin şarabınının kadehi ile sarhoş olunur (45/1). İlahi derde düşmek cana safadır, güzeldir. Allah aşkı ile bilişmek cana safadır, güzeldir (73/1). Allah aşkının derdinin müptelası olın gönülün isteği Allah olur; o başka şeyler istemez (100/1). Hak aşkının rûzgarı her zaman kalbine gelen kişinin gönlü coşar, derya gibi hiç zerrece sabretmez (100/4). Hüda aşkının halleri kişiyi korkusuz hale getirir, âşık olan canan yoluna ölmek için can verir (105/2). Hak aşkıdan haz dileyen kişi kalbinin hazzında Rahman'ın hazzı gizli olan kişiye uymalıdır (108/5). Kalbine Hüda aşkının halleri eren kişinin hareketliliği gece ve gündüz usanma bulmaz (119/1). Rabbani aşkın hal ve kendinden geçirmesi ile safa bulanın canının gıdası ilham, feyz ve içe doğan şeylerdir (120/1). Cihanda Hak aşkının lezzetin hiç bedel olmaz. Âlem içinde Hak âşıkları gibi güzel olmaz (122/1). Âşık Hüda aşkı ile her an âşık olmalı ve kavuşma şevki ile ağlamalıdır (140/1). Allah'tan O'nun aşkıyla istek ve maksadını divane etmesi istenmiştir (160/1). Kendini kendinde bırakmaması, can ve tenden geçirmesi için, O'ndan haberdar olmak için kendisini divane etmesi istenmiştir (160/1). Allah aşkı çok istenmiş, O'nun aşkı ile gözden hiç nemin gitmemesi hep O'nunla olmak istenmiştir. Bunu için de O'nun aşkı ile divane olunmak istenmiştir (160/3). Allah aşkı ile divane olmak istenilmiş ve ayrılıktan kurtulup kavuşmaya yardım etmesi, hüznü dili mutlu etmesi Allah'tan istenmiştir (160/4). Gönülün bübül gibi daima sada istemesi (161/1). Hak aşkıyla Hakk'a ağlayan âşık olana sevdiğiyle pazar daima eksik değildir (164/2).

Sabah ve akşam aşk ile ah çekip ağlayıp inleyen âşığın maksadı dosttur ve o kavuşma şarabına da kanmaz (111/3).

Aşk yolunda Mecnun olmalıdır (22/4). Aşk yolunun ayini şöyledir: Âşığın başına her zaman, her taraftan bela taşı gelir (29/3). Âşık sarhoşlarının sözleri ve fikri aşktır. Bu sarhoşlar aşk yolunda şevkten varını bağışlarlar (56/4). Aşk yolunda yüce rütbeyi davet edip elinden tutan yardımcısı olmayan akran elinden çekinmelidir (58/4). Sadık âşıklardan candan sevenler aşklarının yolunda canlarını verirler (68/4). Varlığını terk eyleyen âşık maşukunu bulunca aşk yolunda inleyen bülbül olur (81/6). Aşk yolunda durmadan acele etmelidir (87/5). Âşık aşkta yok olmalıdır, hatta

fenadan bile fani olmalıdı. Çünkü âşığın aşkı böylece muhkem olur (101/6). Aşk yolunda Yezdan'ın âşıklarının izinden giden Rahman'ın lutufları ile şereflenir (179/5). Aşk makamı en büyük rütbedir; ihtilaf ehli olanlar şüphesiz ona ermezler (136/4). Âşık olan kolay ihtiyar eyler çünkü aşk ehline yol budur (139/2).

Dil ve can aşka mübtela olduğundan sonra ona can arkadaşı bela içinde bela olur(29/1). Aşk erbabına sıdk ile arkadaş olanın gönül aynası Huda'nın zikri ile cila bulur (30/10). Bütün aşâğılık sevdasından geçen aşk erbabına cemaat olur (53/5). Aşk ile her an ortada olup bülbül gibi ağlayıp inlemek gerektiği bunu gerekli olduğu belirtilmiştir (156/7).

Allah'tan aşkının feyzinin ve dergâhından tam bir ihsan ermesi istenir (186/1). Aşkının dilde her an armasını âşık Allah'tan ister (184/4).

Âşık can akçesiyle kavuşma meta'ı için her zaman aşka çağırıp âşıklara çağrıda bulunur (29/6). Aşk ile divane olan, gönül gözünü sayan, Hak ile Hakk'ı bulan âleme can olur (76/3). Zahit aşk Mecnun'unu ayıplamalıdır. O aklını maşukuna verip divanelik semtini tutar (77/5). Peygamber aşkı kişiyi kendini bilmez hale getirir (106/2). Âşık, maşuk, aşk ve sevgi bir olan kişinin bedeni durmaz devamlı devreder (119/2). Aşk eli ile devamlı yakaları parçalayan özlem ve şevkle gözü nemiendirir (121/1). Züht erbabı aşk sahiplerinin durumunu anlamaz. Hiç anka ile adi sinek uçar mı(127/4)? Aşk elinde can çaresiz zapt olmuştur. Çünkü yâr gönül mülkünü zapt etmiştir (131/1). Şevk dolu âşık aşk yolunda asla laf vurmaz; başını kessen mum gibi katiyetle karşı çıkmaz (136/1). Aşk derdine yâr olmak kişiyi kendini bilmez hale getirir (189/1).

Aşk haletini bulanlar esra madeni olurlar ve onlara bu alemde son maksat ayan olur (23/5). Âşık olup her gece ve gündüz aşkla kalbe cila vermelidir. Çünkü varlık günahından âşık olan kurtuluş bulur (26/1). Aşkdan nasibi olmayan, Allah aşkına ulaşmış kişinin sırrından anlamaz (28/4). Aşkla sarhoş olan Hakk'ın sırrına mazhar olur. Hakk'ın sırrına mazhar olan kişi serdar olur (81/1).

Aşk insanı kendisinden alır, gam ve üzüntüden kurtarır ve Allah'tan haber verir (32/3). Sufi olup aşkın safvetiyle safi olmadan yar olan erkânsız âşıklar elinden çekinmelidir (58/2). Huda aşkıyla safvet bulunur (80/6). Zahir ve batında aşktan başka bir şey bırakmamak gerekir. Aşkla şereflenen âşık ağıyarı terk eder (81/5). Aşk hastası olan Lokman'a erer (148/3). Ummana girmek isteyen aşk denizine girmelidir

(148/2). Dost aşkına düşen başka bir hava istemez (171/2). İnlemek görünüşte ayrılığa düşmek sanılır; gerçekte ise aşkın nişanından kavuşmaya rumuz eder (221/2). Kalbini Hüda aşkının aynası kılan maşuku görünce “hû” der (219/6). Âşğın vücudunun aşkla dolması için safaya ulaşması gerekir. Safaya ulaşmak için de seherlerde zikirle meşgul olmalıdır (215/1).

Âşğın ah ve figan etmesi dosttan ayrılması anlamına gelmez. Aslında bu âşğın aşkını ilan etmesidir (24/3). Gönül candan yar aşkına müptela olduğu için durmaksızın ah ve inlemeye müptela olmuştur (34/1). O gönül sinesine delik açar bağrını dağlar. Aşk halleriyle ona feryat şeref ve itibar olur (100/3). Yâr aşkına düşeni perişan ve divane eyler (211/2). Yâr aşkı davasında mert olan meydana gelir; başını ele alıp ayağını mertçesine basar (129/5).

Âşğın feryadı boşuna bir nara değildir. Öğrenmek isteyen aklını aşka koyup aşka düşüp böylece görsün yâr sarhoşunun nasıl olduğunu (56/7). Aşka düşen âşğın halini akıllı bilemez. Uslu olan aşk şarabı olmadan sarhoş olur mu (56/8)? Aşkın yolunda kusursuz ve teslim olup yok olan, kendisi hakikat güneşi olup aynı zamanda iksirli olur (101/5). Ağyâre meyl etmekten çekinen kişiye aşk çok güzel olur (102/6). Aşk ile gönül yâri olan kişinin canı uçucu olur (112/3). Can burnuna aşkının kokusundan koku geldiğinden beri aşkının kazasına bir nefes gitmeden olmaz (114/2). Ferhat gibi gayreti olanlar sevgili yoluna aşkla can verirler (115/5). Aşk ile inleyen ve işi feryad ve inleme olan gönül sevgilisiz karar vermez (117/1). Aşkla yolunda can ve baş vermek normaldir. Çünkü Feryattan gayret ondan daha zordur (123/5). Temiz aşk kârı olan kendini paramparça eder (239/7). Aşk utanması âğrı korkutup dosta çeker; gereksiz şeylerden temizleyip yüzünü ak çıkarır (135/5). Aşk insanı alır, kendisinde bırakmaz (141/2). Gönülün aşk dolu sine ile kavuşma istemesi (161/4). Safvet suretiyle değil aşk ile çoşulur (182/2). Allah başkî insanı zinde tutar (193/6).

Aşk insanın gözünü gönlünü aydınlatır (195/4). Kavuşma rumuz ve nüktesini anlamak isteyen aşk yolunda fani olur hem de ad ve sanından geçer (221/5). Kalp ülkesi aşkın tamamlığı ile imar edilmiş olur. Aşkın madeninin hazine evi vardır (226/5). Aştan ders alanlar feyz ile buna layık olurlar (239/5). Aşkın cismini kendisinde attığı kişi yanar (126/3).

Aşktan şerbet vardır. Bu aşktan şerbet dost elinden verilir ve bu şerbet insana keyfiyet ve aşk haleti verir (24/1). Aşk şarabının kadehi ile mest olan kişi Allah'ı sever ve ondan başkasına bigane olur (32/1). Aşk şerbetine kanmak, taliplere de sunmak ve vehdet iline konmak gerekir (36/5). Yâr aşkının kadehi sarhoş ettiği için zikir devrinin meclisinde sarhoş olunur (56/1). Aşk şarabını içip can meclisi ezeli olur (56/2). Aşk şerbetinden lezzet dileyen âşık olsun. Ona o tatlı suyun tatlılığı, münkire ise tuzlu suyun tuzlarıdır (60/2). İlahi dert ile yanmak, O'nun aşkının şarabına kanmak, cemaliyle karar kılmak safadır cana güzeldir (73/3). Şeyda gönül yanmak diler pervanelik semtini tutar. Aşk şarabının kadehini içip sarhoşluk semtini tutar (77/1). Aşk kadehini içmekle kendinden geçip sarhoş olanlar, namus şişesini çalarlar yine de namusa bakmazlar (78/3). Aşk şarabı güzelden verilir ve onu veren Muhammed Mustafa'dır (82/2). Aşk ateşine yanan vücut, muhabbet rengine boyanır; Hak aşkının şarabından içer. Bu yüzden Huda'nın Mecnunu'dur (82/3). Aşk meyi dost elinden mecliste içilir (87/1). İlahi aşkın badesi camında olan kişinin her an ve halinde daimi lutuf vardır (88/1). Âşık olan aşk şarabıyla devamlı sarhoş olup sabahlar; o sinesini gül gibi, gönlünü neşeli hale getirir (105/4). Aşk şarabının sarhoşu yaka yırtar, çağırır; menziline gün gibi sabaha felekler eyler (105/4). Aşk şarabının kadehini ünsiyet meclisinde içen kişinin aklına Haşr gelmez; onun sarhoşluğu Sur'un üflenilmesinedir (120/3). Hak aşkını şarabından içen Rabbanî sarhoş, safvet bulur; hem de onda hüzünlü ile usanma olmaz (122/4). Peygamber aşkının daimi kadehi can üzere tutulur. Zahir ve batında hğrmet bşle onunladır (123/4). Canan iline şevkle kol ve kanat açılır (124/4). Gönül aşkla neşe dolu olmadıkça kavuşma şerbetini ele geçiremez (127/2). Aşk kadehi ile her zaman sarhoş olan kendisini her zaman zapt edemez (131/2). Cismin aşkı şarap gibi olmuştur (133/4). Aşk şarabını arifin elinden içen gam pasından can ve dil aynasını pak ve saf eder (136/6). Badeyi aşktan içip sarhoş olmalıdır (140/4). Allah aşkının şarabı ile sarhoşun kalbi, Allah sevgisi ile doludur (143/2). Gönlün kararının kalmaması daima inlemesi aşk şarabıyla sarhoş olup inlemesindedir (147/2). Gönül aşkın şarabından içip kanmak için ve pervane gibi aşk ateşine yanmak için bülbül gibi feryat etmektedir (162/1). Gönül, ezel meclisinde içtiği Hak aşkını kadehinin sarhoşudur (163/2). Dil aşk şarabını içtiğinden beri aşk sahrasında Mecnun gibi hayranve sarhoş

gezer (231/1). Aşk kadehini içip maşuka âşık olan bu dünya halkı içinde destan olur (175/5). Aşk kadehini içen hayran olur (179/1). Sevgi kadehinin aşkı yâr köyünde tavus gibi hareket derdi oluşturur (181/4). Aşk şarabının kadehini sıdk ile içmelidir (182/2). Aşk şarabı da kişiyi kendini bilmez hale getirir (189/4). Aşk şarabından içip bütün gereksiz şeylerden geçmelidir (216/4). Hak aşkının şarabını aşk yolu içinde dolu içen her zaman ismi ile çağırın sarhoşu olur (226/1). Aşk şarabını içenler kendine gelmezler (168/4).

Aşkın gül bahçesinde dil ve canın bülbül olması istenir (223/2). Aşk meydanı vardır. Aşk meydanına tecerrüd eyleyip girilir (27/1). Aşk meydanında ilgili olmaktan geçip soyunan fert olana ne mutlu (65/6). Aşk hanı vardır. Aşk hanından hissedar ve nasipli olanlar Hakk'ın faziletinden seçilmiş zümreye katılırlar (71/4). Peygamberimizden ayrılığın gamı sevda olarak yeter. Aşkın bağı gönül ve canın bülbülüne mekân olarak yeter (72/1). Aşk pazarı vardır. Yar meclisine erenler aşk pazarına girip her zaman şaşkın ve hayran gezerler. Onlar yâra kavuşmayı isterler başka bir kara bakmazlar (78/2). Aşkla meydana girene ar ve namus gerekmez. O kişi can ve başını terk eder ve ona yâr ve ağyar da gerekmez (85/1). Aşk tahtı vardır. Meclise aşk tahtı üzere Süleyman olmak için gidilir (87/4). Aşkın gül bahçesi içinde her nefes bülbül gibi ağlayıp inleyen olur (92/3). Aşk şerbetini içip aşk meyhanesinden yürümelidir. Doğrusu şudur ki içen kişi aşkla sarhoştur (102/4). Gereksiz şeylerden kurtulup aşk sarayına ulaşan âşıklar sevgi şarabıyla her zaman sarhoş gezerler (110/4). Peygamber aşkı ve şevkinin bağına gece ve gündüz bğlbğl gibi inlemeden olunmaz (114/1). Aşk meclisine girip şarabın safını içen kişi sarhoş olup onun inleyişleri durmaz (119/3). Hak aşkından hisse arayana İzzî gibi kişilerin meydanı açıktır (120/8). Peygamberi sevmek iman onun aşkı devlet başkanlığı tacıdır (123/2). Bu aşk havası ile şeklen toprak olan, manada baş tacıdır; buna hiç kimse “la” demez (127/3). Âşık aşk meydanına gelip mertlerin ayağına basmalıdır. Canla baştan geçip önce meydana basmalıdır 129/1). Âşık aşk şarapçısının elindeki şarabı çekerek almalı ve şaraba şevkle kanıp sarhoş olmalı ve meyhane basmalıdır (129/3). Aşkın şifa evine kimyak basarsa aşk merhemiyle zahir ve batını sağ olur (135/6). Sıdk ile aşk meydanı içine ayak koyan yolunda canını verir ondan asla dönmez (136/3). Aşk canda ve tende vatan edinir (142/2). Aşkın gül bahçesi içinde salına

salına yürümek için ve aşk ile kıyam isteyen gönül bülbül gibi inlemelidir (159/4). Hüda aşkı yaralı bir dille ilişkilendirilmiştir. Gönül aşk hanından daima nasip ister (161/9). Aşkın gül bahçesi gönlün seyran yeridir (162/2). Allah aşkının gül bahçesinin gülleri solmaz (169/5). Aşk sarayına giren esrara yakın olur (177/3). Aşka düşenin yuvası mihnet ve gam olur (181/3). Aşk meyhanesi içinde şarap içilir (182/3). Aşk erbabının meclisinde şerefli itibar vardır (182/4). Hak aşkının meydanında gece ve gündüz zikirle can ve dile cila verildikten sonra âşıklara sala edilir. Hak sevgisinin şarabının kadehi içilir (182/4). Şair, aşkın fezasına girip aşk evi üzerine çıkmak ve kavuşma urganı ile Mansur gibi asılmak ister (212/4). Gönül bülbülü şevkle aşkın gül bahçesine konana kadar seherlerde bülbül gibi tevhitte ağlayıp feryat etmelidir (215/3). Salık, aşk şarabını öyle bir içmelidir ki ruhunda bile kanmalıdır (215/4). Aşk meydanına cümleye uyularak onların arkası sıra girilir (217/3). Aşkın gül bahçesi içinde bülbül olanın gece ve gündüz ah ve ağlama kârı olmuştur (218/3). Kavuşma rumuzunun hal ve şanından kendine pay dileyen aşkı gül bahçesinde bülbül gibi ah ve feryat etmelidir (221/4). Aşk bağı vardır. Şair aşk bağında Peygamberimizin yüzünü görmek için bülbül gibi figan eder(8/5).

Aşkın yolunda canını feda eden âşık vuslat bulup onunla derdine şifa bulur. (21/3). Âşık olan kimseye Allah aşkı derdi olup züht erbabına tabi olamaz (26/5). Kişinin ateşinin artması şüphesiz aşk derdi sebebiyledir (33/3). Çok ağlanıp inlenilir ama Hüda aşkı ile kâr edilir. Hüda derdi ile ağyar yâr edilir (41/2). Hak aşkının hastasına sevgiliye kavuşma şerbeti olmadıkça tabibin ilacı fayda vermez (48/1). Hak aşkında feryatlar asla dinmez. Çünkü onların kalplerinde Allah derdi ışık yaktı (59/3). Aşk yolunda ferac, dertsiz zahide meyl etmez. Âşığa ağyarla uyumluluk mümkün değildir(60/1). Aşkın derdiyle durmadan ah ve inledikçe hast cana tabipten ilaç artar (60/4). Dertli aşk yolunda sıdk ile çalışmalıdır. Çünkü o zaman zahmet rahat, acılar ise tatlı olur (65/1). Eğer âşıkta Kerem'in gözyaşı ve sevdaların ahı olursa, âşık aşk padişahı olursa ona âlemde hiçbir dert yoktur (65/3). Aşk içinde ayrılık derdine müptela oluşu mümkündür. Kavuşmanın bakışı onun derdine hoş bir panzehirdir (71/5). Tabip ilacı hastaya verir. Bu yüzden aşk hastası ve sakat ol! Çünkü adet budur, değme hastaya bakmazlar (78/6). Aşk derdi ile gönlü hasta olanlar inlerler. Aynı şekilde ayrılık hançeri ile yıkılmış, zarara uğramış olanlar da inleler (95/1). Aşk cevrinde ihsan, Hak derdinde derman gizlidir (108/1). Aşk ehli ah ve

feryattan uzak değildir. Aşka düşüp çabalar, bellekten hiç gidermez (213/1). Aşka düşen birçok derde erer (142/2). Aşka müptela olan derde aşına olur (181/5). Aşk âşğın derdidir (194/5). Hak aşkının rehberliği ile giden sevgilinin nice esrarını duyar (196/4). Aşk cevrine, Hak derdine eren kişiye müjde vardır; çünkü o kişide bütün insan gizlidir (108/4). Aşk ve inleme can bülbülünün kârıdır (228/1).

Aşk zincir vardır. Ezelden aşk zincirine çekilmiş kişi Mevla'nın cemali ile divane olur (32/5). Aşk ateşi vardır. Dosta erişmek ve ten haddine yetişmek için aşk ateşine yanmak gerekir (36/1). Allah aşkının ateşine dil ve can yanmaktadır. Allah'ın bir zerre lutfu ile aşk ateşine yanıp külhan olunur (43/3). Aşk zinciri boyuna takıldıktan sonra o kişi bu dünyada âleme destan olur (45/3). Peygamberimize duyulan aşkın ateşiyle her, O'nun şerefli zatının aşkıyla her nefes baştanbaşa yanıktır (71/1). Âşık olan kişinin gözleri durmada ağlar, içi aşk ile yanar, gözleri sürekli ağlayıcı olur (76/4). Aşk ateşiyle yanıp kavuşmaya gönlünü veren sevgilinin lutfedeceğini bilir (80/4). Ateş olmuş ve aşkla dolmuş virane gönül, kendi can ve dilinden Hakı yârini ister (83/2). Aşk zincirini kendine takıp zikir ateşine kendini yakan kişi ağyara bakmaz. O Allah'ın cemalinin nurunu görür (94/3). Gönül hattı baştanbaşa aşk ateşi ile yanık olan kişiye Rasulullah aşkı, yâr şükrü uygundur (97/2). Ömür akçesi ile aşk sermayesine sahip olan kişi, isteğine erip yâra kavuşmakla sevinir (101/2). Aşk çeşmesinden abdest alıp gereksiz şeylerden temizlenen, gönül meclisinde güler yüzlü olup en şerefli olur (101/4). Aşk ateşine pervene olana kadar yanmalıdır. Çünkü yanmakta herhangi bir keder yoktur (102/1). Aşk ateşi ile vücudu baştanbaşa Rahman'a ermeyi dilemektir (102/5). Aşk ateşi içinde gül bahçesi gizlidir (108/2). Aşk ehline yoldaş olan can ve başına kalmaz; o kişi Cemal'in mumuna canını şevkle aleve den geçirerek yakar (111/4). Aşkın aydınlatmasına yanıp dili temiz ve saf olan kişinin aynasında Yüz görülür (164/5). Aşk ateşi ile tutuşup yanan bağırını ney gibi dağlarla dertli hale getirir (121/4). Aşk ateşi ile gönül dağından ah ile yalaz gelir; şevkle gözleri uykudan ikaz eder (132/1). Aşk ateşi kendisinde bulunan kişi şüphesiz o yanısla temizlenir; onda öfke kalmaz (132/2). Aşk ateşi ile kişinin hem kalbi yumuşatılmış olur; o Hakk'ı kabul eder çünkü kalbi kaba değildir (132/3). Aşk yolunda dost aşkının ateşinin ahı sadık âşıklara yoldaş nimetleridir (139/3). Gönül kendisini aşk mumuna atmasıyla sanki pervaneye benzetilmiştir (147/1). Âşıkların aşk ateşine kendilerini yakıp meydana girmeleri ateş sahnesine

yürüyüp kendilerini kurban etmek istemeleri olarak düşünülmüştür (147/4). Aşk ehlinin hali yanmaktır ve bu onların kârı olarak düşünülmüştür (155/5). Aşk ateşi ile Hüda'yı kalpte tutuşturur (157/3). Aşk yolunda ateş ve ahı arttıkça âşîğın payesi artar (164/4). Aşk oduna varlığı yanan Huda'nın zatının âşîğıdır; o, Huri Gilman istemez (172/2). Aşk ateşine can yakmakla dertlere deman erişir (190/1). Sevgili aşk zincirine takıp gönlü zapt eyledi. Onun gözüne şimdi âlem görünmez, o sevgiliye âşiktir (231/4). Sevgili aşkı ile âşîği şeyda eder; aşk zinciri âşîğın boynunda her an ve zaman istenir (228/1). Yâr, aşk ateşiyle yakar (211/3).

Vücut gemisini aşk deryası içine salmalıdır. Çünkü ona inayet rüzgârı erişip maksad görülür.(20/2). Aşk zikrinin denizi daimi zevkle dalgalnsa, bütün kesafet yok olup kalbe parlama gelir. (20/3). Aşk denizin coştukça feryatlar o zaman lezzetli olur (67/3). Aşk denizinin sinesinde coşku dalgası oluştuğça, ona teselli erişip gönlü zevkle dolar (71/3). İlahi aşk dolu gönül, iri ve iyi cins inci marifeti için dalgıca bülbul olur (80/2). Gözünden gafleti kaldırıp kendini aşk denizine daldırmalıdır (215/5). Gönülden aşk deryası içine cism ve canı atması istenir (162/4). Cisim gemisi aşk denizine girdiğinde ona kavuşmaktan teselli ve kenar vardır (164/6). Aşk insanı katre iken umman yapar (175/3). Aşk deryası vücut mülkünü suya boğar ve katre içinde olan vücut umman olur (179/4). Aşk deryası kaynayıp taşar ve aşk dalgası âşîğın başından aşar (118/1).

Aşk askeri Mansur gibi gönüle dolar. Yâr aşkla sahoş eder (211/5). Aşk belasına her kim sinisini nişan yaparsa, baştan başa onun cismi hemen belanın kendisi olur (29/5). Aşk askeri vardır ve aşk askeri vücut surlarına dolarlar ve o kişiyi yakarlar (32/2). Aşkın oku her an bağı delip kan eyler (126/1). Aşkın askeri askere zahir ve batını zabt eder (8/4).

şık birçok yerde deyim olarak da kullanılmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir: Enbiya ve mürselin aşkına (184/3), aşkla sada kılmak (75/4), aşkım ekşim (60/3).

3.7.2 Muhabbet

Muhabbet ışığının hazinesi virane dildir (80/1). Vücut aşk ateşine yanınca muhabbet rengine boyanır (82/3).

Sanat, bülbül gibi muhabbet bağı içinde hoş mest olup dost ismiyle inleme ve feryaddir (24/2).

Muhabbet badesi aşkın fezasında içilir (257/2).

Muhabbetin ateşi, masivanın aydınlatılması içinde yanılır (196/3). Muhabbet ateşine canını yakmak için kalpten gereksiz şeylerin tasesını gidermelidir (286/3).

3.8 GÖNÜL-KALP-DİL

3.8.1 Gönül

Gönül Hüda sevgisine verilmeli gayrıya verilmemelidir (30/7). Peygamber gönlün gül bahçesi olarak vasıflandırılmıştır (46/3). Gönül Hakk'ın esrarı ve feyz mahallidir (96/1). Gönül, Hüda'nın tecellisinin şerefli ve Allah'ın nazar yeridir (96/1). Gönül, sevgiliyi dileyenin yoludur (96/3). Gönül âşıkların Allah'ın Cemal'ine ah ve vah yeridir (96/5). Bütün vücut azaları halk gibidir; onların övüncü ve şahı gönüldür (96/6). Gönül Hakk'ın esrarına yakın, tarik ilmüne bayrak olmalı ve dert erbabına yoldaş olmalıdır (155/3). Gönlün kârı yanmaktır. Bu aşk ehlinin halidir (155/5). Ezel meclisinde Hak aşkının şarabını içen gönül, şimdi o şarabın sarhoşudur (163/2). İlahi derdin ateşi gönüle tesir edmiş ve gönül baştanbaşa o ateşin yanıcısıdır (163/3). Gönül, Hakk'ın feyzinin varış yeri ve yurdudur (277/6). Gönül, Hüda'nın çekiciliğinin madenidir ve şevkle doludur (277/2). Kalp hazzında Rahman'ın hazzı vardır (108/5). Gönül Hüda'nın nice esrarına kapı açılması olmuştur (93/4). Gönül Hak yolunda irfan semtine yöneltir. Cananın iştiyaklısı olmayan gönül gerekmez (277/3).

Bu geçici dünyanın makamına gönül vermemelidir (253/1). Gönlünü gereksiz şeylerden temizleyip dosta veren, sırrı içinde kavuşma hazinesini bulur (220/5). Gönül gereksiz şeylerin pasını giderip kalbini saf etmeli ve ağıyâri terk edip her şeye kayıtsız kalmalıdır (180/4). Dost cemalini görmek için divane âşık olanlar gönül aynasını gereksiz şeylerden temizler (121/3).

Aşk denizinin sinesinde coşku dalgalındıkça gönüle teselli erip zevkle dolar (71/3). Gönül hakikatte selamet bulur (53/4). Gönüllerin ferah ve mutlu olması

baharın gelip güllerin açılmasıyla, bülbüllerin maksadlarıyla yakın ve yâr olamsıyla ve saba yelinin name söyleyen olup gül bahçesine gidişyle mümkündür (98/1). Gönül dertle ağlamakta ve inlemektedir (144/1). Gönül, ayrılıkla bin parça ve her halle çaresizdir (144/2). Gönül gamla dolu arkadaştır (144/3). Gönülün kârı gece ve gündüz inlemektir. Ona ihsan sabırladır (144/4). Derde dermana ermek isteyen gönül sabraylemeli ve kolaya ermek isteyen gönül zahmet çekmelidir (148/1). Gönül safvet yanmalı, kesrete meyl eylmemelidir. Vahdet yoluna girmelidir (155/2). Gönülde karışıklığı önleyen şey tevhitir. Tevhit, bütün işlerin başıdır (156/2). Viran gönül tevhitte mamur olur. Hüzünlü kalıp mutlu olur (156/6). Doğumun temiz meclisi âşıklara cennet olduğu için gönüller feyizlerin çeşidiyle metin olur (170/4). Gönül mülkü seherlerde zikirle meğgul olmakla safa bulur (215/1). Yüzün görümlüğü açılınca gönül safa ile dolar (269/4). Gönül acılık ayrılığına karışıklık çeker (297/3). Feragat ehli olan gönül zevk ve rahat huzuru bulur (53/1).

Gönül aşkla neşe dolu olmadıkça kavuşma şerbetine kavuşamaz (127/2). Gönülde yârin hayali bütün üzüntüyü giderir (118/2). Gönülün durmadan ah ve ağlamaya müptela olmasının sebebi can ile yâr aşkına müptela olmasıdır (34/1).

Ezelden âşık olan gönül ölümsüz Rabb'den ona uluşmayı diler (82/2). Gönül daima bekanın isteklisidir (82/4). Yıkılmış gönül, gönül evinin onarılmasını ister (83/1). Allah aşkının derdine düşen gönüle boş şeyler gerekmez, onun isteği ancak Allah olur (100/1). İşi aşkı ile ağlayıp inlemek olan gönül sevgilisiz karar vermez (117/1). Gönül ayrılık ateşine candan yanık olup sevgilisiz karar vermez (117/2). Leyla gönüldedir, onun dağ ve sahra gezmesine gerek yoktur (144/5). Gönül aşkı ile daima sada iste. O başka şeylerden lezzet almaz, Huda ister (161/1). Gönül kavuşma şerbeti ile kanmak (161/2), safa (161/3), aşk dolu sine ile kavuşma feyzi (161/4) dost ile beka (161/6), teselli (161/7), kendine dert ve sır sahibi ve vefa (161/8), aşk hanından talih ister (161/9). Gönül her zaman saba yelinden haber özler (230/1). Dost Bir'dir, sevgi Bir'dir. Gönül Bir'e verilir. Maksat O'dur. O'ndan başka cana canan gerekmez (172/4). Mecnun olan gönül, başkalarına yönelmez, Leyla ister, gönlünü gereksiz şeylere vermez, Mevla ister (174/1). Yâr derdine düşen gönlün sonsuza kadar kurtulmaması, aşk ateşine yanananın yanıp durmaması istenir (214/1).

Gönül Yakubu can Yusufu'nun ayrılığı ile hüznün evi içine girip ağlayarak bekler (293). Gönül gözünü sayan, Hak ile Hakkı bulan, aleme can olur (76/3).

Gönül ayrılıkla viran olur (151/4). Gönül ayrılıkla ızdırap dolu olunca kapı açılır (155/1). Gönül yâre her nefes arkadaş olmak ve onunla âlem etmek için bülbül gibi inlemelidir (159/1). Kavuşma gülünden koku almak için bülbül gibi inlemelidir (159/2). Rabbanî lutuf dileyen gönül bülbül gibi feryat etmelidir (162/4). Gönül, ayrılık okunun bağı parça parça ettiği derdin daima inleyenidir (163/4). İnleyen gönül bir zaman dert çeker. Ayrılıkla ağlayan gönül bir süre ağlar ve inler (216/1). Gönülünü dosta verenin işi ah ve inleme olur (74/3).

Yâr ile can ciğer olan gönlünü gayrıya vermez (85/1). Sevgi Bir'dir, dost Bir'dir. Bir gönlü alır. Katre iken O'nun aşkı ile umman denizi olunur (175/3). Hz. Peygamberin ruhunda gönlün kalması şaşılacak şey değildir. Çünkü bülbül bağ içinde bende düşmüştür (246/7). Gönül pak ve temiz olup o şahın bakış yeri olmalıdır (277/5).

Divane gönül yanmak diler, pervanelik semtini tutar; aşk şarabının kadehini içip sarhoşluk semtini tutar (77/1). Şeyda gönül bülbülü daima inler (75/1).

Eger cemal Kabe'sinde kavuşma bayramına erişilirse gönül onun o an kurbanesidir (163/7). Gönül, Hak feyzinin yurdudur (277/6).

Gönül için kavuşma bağı olduğu gibi ayrılık bağı da vardır. Kavuşma bağı içinde uçan gönül, ayrılık bağı içine düşüp ilgisizlik semtini tutar (77/4). Gönül vücut iklimi içinde dostun köşesi ve taht yeridir (96/7). Dostun Allah için sarayı gönüldür (96/8). Gönül sarayı gereksiz şeylerden korunmalıdır. Çünkü gönül o şahlar şahınındır (163/8). Gönül gayrıdan temiz olmayınca taht yeri olmaz (266/5). Fena meclisinde herkesin maksadı mamur olmadır. Fakat gönül şehri gamhanelik semtini tutar (77/2). Hz. Peygamber gönül tahtına sultandır (123/1). Gönül sarayı gereksiz şeylerden korunmalıdır. Çünkü bu gönül o şahlar şahınındır (163/8). Gönlün bağının etrafını gam dikenini alınca hazan rûzgarına çalınırsa gül bahçesi kalmaz (294/2).

Gönül kişiden benliği alan dost viranesidir (163/5). Gönül şeklen virane fakat batınen mamurdur. Çünkü o gönül maşukun hazine yeridir (163/6). Gönül ilahi drded düşüp kilhana yanar. Kavuşma yolunda Mecnun gibi hayran olarak gezer (180/1).

Gönül, Hakk'ın zatının âşık ve divanesi, Hüda yüzünün mumunun pervanesidir (163/1).

Dost cemalini görmek için divane âşık olanlar gönül aynasını gereksiz şeylerden temizler (121/3).

Gönül, nasıl ki ufuklarda güneş ve ay varsa, yaşayan varlıkların güneş ve ayı da gönüldür (96/4). Gönül Hakanî maksat gösterir safa, ayna gerekmez (277/4).

Gönül aşk derdinden su gibi çağlar (189/2).

Gönül akarsuyun ve deryanın arkadaşı olmalıdır (256/1).

Aşkın gül bahçesinde dil ve canın bülbül, ilahi feyzin gönülde ırmak olması istenir (223/1).

Gönül himmet atına binip canan iline inmek ister (196/1).

Gönül bülbülünün şevkle aşkın gül bahçesine konması için seherlerde bülbül gibi tevhit ile feryat etmelidir (215/3).

Gönül deyim olarak da kullanılmıştır. Gönüllerden pası silmek (10/5), gönlünü vermek (172/4), gönül almak (175/3), gönlün birine düşmesi (290/1).

3.8.2 Kalp

Kimse, kimsenin kalbindeki sırlarını bilmez. Lakin gaybların bilicisi olan Allah o sırlara vakıftır (49/3). Coşup derya gibi zerrece hiç sabreylemeyen gönülün Hak aşkının rûzgarı her zaman kalbine olur (100/4). Gönül, ilahi aşkın mazharı ve sır mevziidir (277/1).

Kalp hücrelerini gereksiz şeylerin kalmaması için tahliye etmelidir (30/7). Kalp, zikir ile safilik, temizlik bulup kalpten gam ve üzüntü gider (258/6). Aşk ateşi kalpte tevhit ateşi ile yakılır (260/2).

Hakk'ın zikrinin nuru ile kalbini saf eyleyen kişide Cenab-ı Hak görünür (74/2). Kalbe ziya zikrin cila aletiyle verilir (20/1). Aşk zikrinin denizi daimi zevkle dalgalansa bütün yoğunluk mahv olup kalbe parlama gelir (20/3). Kalbe aşkla cila verilir (26/2). Kur'anla amel edip zikrullah artırılırsa kalbe açılma gelir ve bütün gam kalkar (49/5). Kalbe cila zikrullah ile verilir (19/1).

Kalbe hayat erişirse cefa zevke dönüşür (253/2) Kalbe ruhani dersle Mevla ilmi ererse onda zahir ve batın kalmaz, kurtuluş bulur (20/4). Kalp gözüne tevhit ışığı ile cila verilir (260/1). Kalp hattı baştanbaşa Hz. Peygamber aşkı ve şevki ile dolmuştur. Bu sevda şeker ve baldan lezzetlidir (12/4).

Hz. Peygamberin lutfu, yaralı kalp devası, hasta dillere şifadır (11/1). Kalp zulmetine Hz. Peygamber güneş ve aydır (168/3). Kavuşma namesini saba yelinden tuttuğu için kalp ülkesine inleme, feryat ve vah dolmuştur (181/1).

Kalp gözüne cila verene isteği görünür (208/3). Gönül, kalp gözünün açılmasıyla ve göğsün açılmasıyla, aşk dolu sine ile kavuşma feyzi ister (161/4).

Kalp hanesini ağıyardan uzak etmelidir (57/1). Kalp hanesini temiz ve saf eyleyen, ruhani zevkle cana izzet eder (57/2). Kalp hücresi ağıyar sevgisi görmemesi için korunur (214/5).

Hz. Peygamber kalp burcunda parlayan güneştir (8/1). Kalp arsası âlemlerden büyüktür (217/2). Kalp ülkesi aşkın tamamlığı ile mamur olur (226/5). Kalp tahtında oturan canan olana kadar kalbi zikrullahın nuruyla temizlemelidir (257/1). İsteğine kavuşmak dileyen kalp mülkünün fethine tevhit askeri ile tam azim etmelidir (260/6). Kalp arsası her şeyden parlaktır. O taht yeri olmaz. Çünkü ağıyâr ile yakınlık kurar (265/2). Kalp bağında aşkın feyzinin ırmağı aksın (273/2). Kalp aynasını seher vaktinde zikir meşguliyeti ile saf edene ilahi lutuftan gufran ulaşır (288/3).

Kalbe birçok gizli hazine açılır (285/4).

Kalp aynası Huda'nın zikri ile cila bulur (38/3). Hakk'ın esrarı kalp levhasını baştanbaşa nakışla doldurur (137/2). Sevgili kalp levhasından başkalarının sevgisini yok edip kendi sevgisini getirir (211/6). Hakk'ın göğsünü açtığı ve kalp aynasını saf ettiği kişi Hakk'ın açıklama ve beyanından nükteye arif olur (221/3). Kalp aynasını açana Allah'ın cemali görünür (259/1).

Hz. Peygamber kalp güneşi olarak vasıflandırılmıştır (126/2).

Deyim olarak kalbin pasını silmek (157/1)

3.8.3 Dil

Dil hanesini pak etmelidir (278/2). Dilden gereksiz her şeyi kaldırıp Hakk'ın zikrinden hiç uzak olmamalıdır (261/3). Kim ki aşkın ışığına yanıp dili temiz ve saf olsa ayinesinde yüzün görülmesi eksik olmaz (164/5).

Gönül aynasında sevgilinin yüzünün nurunun yansımalarını isteyen ona karşı durur; onda, yönelmeden dolayı zayıf olmaz (122/5).

Aşk askerleri Mansur gibi dile dolmuştur (211/5).

Aşk ateşiyle dilden gelen ahla yalaz, gözleri şevkle uykudan ikaz eyler (132/1).

Dost derdine düşen dil bu derde derman istemez (172/1).

Yâr şevkinin hayali daima dildedir (139/4).

Zahit, hasta dilli âşığın halini bilemez. Çünkü o Eyüp gibi derde müptela olmamıştır (26/6). Aşk derdi ile dili hasta olanlar iniler (95/1).

Dil hattı baştanbaşa aşk ateşi ile yanıktır (97/2).

Hüda'dan erişen ışığa karşı dil şehrinde şaşılacak sırlar görünür (237/5). Dil sarayı temiz olmslıdır (178/3). Hak şevk ve aşkının hazinesini bulmayan dil tahtında sultan olamaz (296/6). Dil Mısır'nda türlü türlü inlemeler görülür (22/5). Dil mülkünü o yar zapt edeli aşk elinde can çaresiz olur (131/1).

Muhabbet ışığının hazinesi viran dildir (80/1). Mevla'nın bir zerre lufu ile viran dil hane mamur olur (43/5).

Arifin elinden aşk şarabını içen can ve dil aynasını gam pasından pak ve temiz eder (136/6). Âşığa Hakk'ın ışığı bir kez tecelli et dil hanesi temiz olur ve Hakk'tan başka her şey gider (137/1). Tecerrüt hırkasını giyip dil levhasından başka şeylerin nakşını yumalıdır, bu kavuşmaya sebeptir (79/4). Kâmilin ayak toprağı ile can gözüne sürme çeken gönül levhasından ağyarın nakşından ne varsa mahveder (84/5). Gereksiz şeylerden elini çekip bilincini Hüda'ya vermelidir (279/6).

Dil ve canın aşkın gül bahçesinde bülbül olması istenir (223/1). Dil bülbülü Hz. Peygamberin gül yüzüne iştiyaklı olmuştur (243/6). Dalgıca, iri taneli inci marifeti için ilahi aşk dolu dil, ona bülbüldür (80/2).

Dil, deyim olarak da kullanılmıştır. Dil vermek (45/5).

3.9 CAN

3.9.1 Can

Canın, iman mihrabı olan Hz. Peygamberin kaşlarında tekbir etmesi (69/3). Âleme can olabilmek için aşk ile divane olup gönül gözünü saymak ve Hakk'ı Hak

ile bulmalıdır (76/3). Sevgiliye gönül vermiş olan can bir şey kabul etmez (97/1). Canın gıdası feyz, ilham ve içe doğan şeylerdir (120/1). Heves cana ten içinde cananın köyünün havasıdır (127/1). Zikir cana azıktır(184/4).

Peygamber aşkının can ve gönüle dolması (2/1). Dil ve can aşka müptela olalıdan beri ona can arkadaşı bela üstüne bela olur (29/1). Aşk okuna sinesin nişan eden, can akşesiyle kavuşma sermayesi için âşıklara davetde bulunup her an aşka çağırır (29/6). Gönül can ile yar aşkına müptela olur. O yüzden her zaman ah ve inleme belasına düşer (34/1). Gönül aşka müptel olalıdan beri canı hep bela alıp belanın gözü olmuştur (34/4). Kim sevgilinin aşkıyla gönül yarı olursa onun canı korkusuz olur (112/3). Aşkından can burnuna koku geldiğinden beri bir nefes aşkının kazasına gitmeden olmaz (114/2). Âşık aşkının daimi kadehini candan üstün tutar. Çünkü zahir ve batında hürmeti onunladır (123/4). Aşkıyla feryat edip inlemeyen gerçekten âşık değildir (126/4). O yâr dil mülkünü zapt edeli can, aşk elinde çaresiz olur (131/1). Hz. Peygamberin zatının zevki can ve teni tutar (141/2). Aşkın canda ve tende vatan edinmesi: Aşka düşünce aşk canda ve tende yerleşir orayı vatan edinir (142/2). Cisim ile can aşk deryasına atılmalıdır (162/4). Aşkta Huda'nın sevileni olan candan öte maksadın sevdalısıdır (195/1). Can çare bulana kanat açar (222/1). Hz. Peygamber aşkı can ve dilde her zamandır (242/3). Aşk cana dirilik, güç, kuvvet verir (304/3).

İlahi aşk şarabın canında olan kimsenin her an ve halinde daimi bir lutuf vardır (88/1).

Peygamber cana canandır (7/1). 2(8/2) Cana canan olan sevgiliden kerem eylemesi beklenir (22/2). Sevgili can ve gönüle sevilen, herkes isteyen; o, istenilendir (23/2). Mevla sevgisi gönle dolunca can lezzetini bulur (32/4). Vuslat yolunda dertleri artanların canan semtinden canlarına hoş bir bolluk gelir (59/5). Canana kavuşmak isteyeninin canan canındadır (99/1). Dost Bir'dir, sevgi Bir'dir, gönül Bir'e verilir. Maksad O'dur, cana O'ndan başka canan gerekmez (172/4). Cananın canı candadır (175/1). Cana canan olan Hüda sevgisinin menzildir (217/2). Can gözüne cananın görünmesi için her ok kabul edilir (228/6). Canla canan bulunur (239/3).

Güzellikte Peygamber'den daha güzel yoktur. Can, Peygamber'in yüzünün seyri ile safa bulur (9/2). Peygamber'in siyah saçlarının kokusu can burnuna erip ondaki bütün çiçekleri koklamaktan etmiştir (12/2). Peygamberin dudakları canın

rahat etmesidir (13/3). Ceza günü kendinde Hakk'ın ikrarı olan kişi bin canla sarhoş gibi içer, ah eylemez (29/4). Kavuşma kokusu canı kokulandırır (43/4). Cana izzet kalp hanesi temiz ve saf hale geldikten sonra ruhani zevklşe yapılır (57/2). Hz. Peygamberin gül zâtı her nefeste âşıklarının canını kokulandırır (69/5). Hz. Peygamberin feyz denizinden bir katreye eren Can ve gönülde O'nun temiz natinin zemzemini çıkarır (69/6). Hz. Peygamber in temiz zâtı cana canandır (70/1). Hz. Peygamberin ay yüzü cana canandır.(70/2). İki kaşı cana canandır (70/3). Yanağının güneşi (70/4), diş ve gözü (70/5), Ağzı (70/6), zülfünün teli (70/7), el ve ayağı cana canandır (70/8). Allah aşkının derdine düşmek ve O'nun aşkı ile bilişmek cana safadır güzeldir (73/1). İlahi dert ile yanmak Allah aşkının şarabına kanmak, O'nun cemaliyle karar kılmak cana safadır, güzeldir (73/3). Allah yolunun âşığı olup çalışan ve yoluna canını terk eden sevgiliyle şereflenir. Can meclisin sırrıyla şadan olur (87/3). Ağyar ve gereksiz şeyler gittiği için sevinçli gönüller içerek kavuşma kevseriyle kanar (98/3). Ma'rifetin gül bahçesinden canına koku dileyenin koku, her seher bülbül gibi inlemesindedir (99/3). Canın Hz. Peygamberi arzulaması (106/1, 106/2, 106/3, 106/4, 106/5). Canın vuslat gülünü koklaması (133/3). Maşukun sevdasına eren gönülün canına rahat erer ve ona her dağ üstü bağ olur (135/3). Sevgilinin zikri her an cana safa verir (168/2). Can ve vuslatdan koku alınır (223/4). Saba yelinden can burnunu kokulandırıp dost illerinden haber vermesi istenir (230/2). Hz. Peygamberin hikmetli kelamı can ve dilin safa bahşedenidir (245/4). Hz. Peygamberin vkokusundan buruna koku gelmesi bütün fani çiçekleri koklamadan bıktırıştır (249/3). Tevhit anberiyle cisim ve can kokulandırılır (260/4). Hz. Peygamberin temiz Ravza'sını gören cisimle can taze hayat bulur (285/1). Canın menziline âşık olan kişi cennetin baki zevkini görür (286/4).

Can ayrılığın ateşiyle yanıp tutuşur (25/2). Canın ayrılık ateşiyle tutuşup yanması (40/4). 3(41/4) Aşk ehline yoldaş olan baş ve canına kalmaz; o, canını cemalin mumuna şevkle alevden geçirerek yanar (111/4). Dil ve can Allah'tan ayrılıkla yanar külhan olur (116/1). Âşık maşuk rızasını gözlemek gereklidir. Âşık can verip kavuşma bulur, onun erkânı budur. (119/7). Ayrılık her an canı incitir (126/1). Gönülün kârı gece ve gündüz inlemedir ve o gönülün canındadır (144/4). Aşk ateşine can yakmak dertlere dermen eriştirir (190/1). Kavuşma suyu can gülünü

tazeler (193/5). Canın derdinin ateşiyile kötü yanan kişinin zahiren cismi görünür, hakikatde o, kilhandır (225/1). Ayrılığın derdi cana tesir eder (243/1). Mihnet cana aşıyan olmuştur (267/5).

Kavuşma şerbeti can ve cisme içerek kanma verir (30/2). Aşk derdiyle ah ve inledikçe hasta cana tabipten ilaç artar (60/4). Peygamber cisim gibi olan kâinatın camıdır (244/1). Hakk'ın kahrının korkusundan tende can kalmaz (294/6).

Can tabibinden merhem eylemesi istenir. Çünkü hastaya şifa evinin kavuşması tabiptendir (97/3).

Seher vakitlerinde kalkmak canı gafletten uyarmaktır (258/1). Can tevhit nuruyla vücudunun zulmetini yıkamalıdır(259/2). Derviş gereksiz şeylerin tasasını kalpten giderip muhabbet ateşine yanmalı ve Huda'nın zikrini terk eylememelidir (286/3). Can gözü ile bakmak şeklinde bir deyim kullanılmıştır. Aynı şekilde buna karşıt olarak da ten gözü ile bakmak şeklinde bir deyim kullanılmıştır. Kamil insan can gözü ile bakan manada fena sahibini görür; ten gözü ile bakan fakir bir şekil görür (28/4).

Peygamber yolunda can ve başın feda edilmesi (4/1.), (5/3), (5/4), (9/4), 1(43/3) Peygamber'in yüzünün zevki ile cen vermek kolaydır (13/8). Âşık, derdine şifa bulması için aşkının yolunda canını feda etmelidir (21/3). Hak yüzünün âşığı olan baş ve canından geçer. Maksadın ortaya çıkması için canını verir (39/7). Âşıklar Allah'a kavuşmayı umup O'nun yolunda canlarını feda ederek cansız olurlar (51/59). Âşık ve sadıkların tek candan seveni sevgili yolunda elinde olmadan can verir (68/4). Allah ismi ile vakit geçirmek, yoluna baş ve can vermek, kavuşma meclisine ulaşmak cana safadır güzeldir (73/1). Can ve cisim canı sevgili yoluna feda etmek safa içinde safadır (82/1). Aşk ile meydana giren ar ve namusu istemez; o, can va başı terk edip ona ne yar ne de agyar gerekmez (85/1). Meclise kavuşma bayramına kurban olmak için gelinir (87/4). Ayrılığa çare, hapisane derdine düşmüş olan can Yusufudur (91/3). Korkusuz olup dost yoluna canını veren için o, kavuşmayı dileyerek canına kıyar derler (102/3). Aşk halleri kişiyi korkusuz eyler. O, aşk yoluna ölmek için can verir (106/2). Canın Hz. Peygamber yoluna kurban olması (106/5) Âşıklar dost yoluna canı kurban verirler (110/1). Âşıklar, korkusuz olup namus şişesini kırarlar ve O dost yoluna ermek için daima cana kıyarlar (110/3). Cisim dağımı şevkinin etkisiyle delmede şirin canına Ferhat olunur (113/3). Niyet

Peygamber aşkı ile can feda etmektir (115/1). Ferhat gibi gayreti olanlar aşkla Hz. Peygamber yoluna aşkla can verirler (115/5). Hz. Peygamber yoluna can erdikten sonra tutulan nöbet âşıklara firar olur (115/7). Sevgilinin güneşi ile her kim karşılaşırsa canını kurban eyler (126/2). Gerçekten candan seven can ve teni terk eyler (126/3). Gönül ve canı Hak yolunda terk etmeyen kişiye Hüda yiğidi olan kişi âşıklar meydanında âşık demez (126/5). Sıdk ile aşk içinde meydana ayak koyan, canını verir yolunda asla sapmaz (136/3). Hüda merdi gibi âşık olan dünya zinetini bırakıp her şeyden geçer ve can ve başını vererek canana bakar (138/2). Zülfün teline asılan yüzbün can aşkın yolunda Allah'ın kesilecek kurbanlarına benzetilmiştir (138/3). Ayrılık ve özlemin etkilediği kişide kavuşma olmazsa can bedenden gider (142/3). Sonunda bu cihanı terk edip gitmek ve canı sahibine götürmek gerekir (146/1). Aşk meydanı içinde canını aşk ateşine yakıp ateş sahnesine yürüyen âşıklar canlarını kurbanı gelenlerdir (147/4). Canana ermek isteyen canla başından geçmelidir (148/5). Canı tevhid ile vermelidir (156/4). Cemalin Kâbe'sine kavuşma bayramında erişenin gönül kurbanesidir (163/7). Allah yoluna can vermenin zevkine doyulmaz (169/1). Âşık ağyarı önleyip gönlünü dosta verir ve yoluna cisim ve canını harcamak ve yok etmek ister (174/5). Kavuşma bayramı şevkine yüzbün can olsa sevgili yoluna aşkla feda edilir (212/3). Son demde safa ve zikir ülfetiyle can verilmek istenir (215/6). Sevgiliye ermeğe vesile can vermek ise değil bir can bin can kurban edilir (231/6). Can ve dile Hz. Peygamber yolunda canını vermek bahanedir; o, kavuşmanın kokusuyla kokulanmak ister (243/73). Canan isteyen baş ve canını vermelidir (266/1). Kalbini aşk ateşine yakanlar Rabbanî sır bulurlar (288/4). Bin baş ve candan geçip aşk meydanına girenleri can verip canana ulaşanlar anlar (289/7/4). Gönül Yakubu can Yusufu'nun ayrılığıyla hüznün evi içine girip ağlayarak durur (293/1).

Can bülbülü sevgiliye muntazırdır. Sevgili gül bahçesidir (91/1). Rahman'ın feyz bağından haber getirene bin can bülbülü feda olur (91/2). Arifin elinden aşk şarabını içen, can ve dil aynasını gam pasından temiz ve saf eyler (136/6). Can bülbülü canan ilini anan ve kavuşma gülünü kokutduran kişide nutka gelir (219/5). Dil ve canın aşkın gül bahçesind bülbül olması istenir (223/1). Can bülbülünün kârı aşkla figandır (228/1). Nutka gelen can bülbülü gül bahçesine karşı öter (237/4).

Yuva can kuşuna kalmaz (229/2). Hz. Peygamber şefaât ülkesinin canıdır (244/1).

Can meclisinde aşk şarabı ezeli olup sarhoş kimse, âşık yok iken o meclisten gelir (56/2). Can gemisine yolca cisim içinde canana ulaşmak için her zaman rüzgar eksik değildir (164/1).

Aşk okuna sinesin nişan eden, can akşesiyle kavuşma sermayesi için âşıklara davetde bulunup her an aşka çağırır (29/6).

Can ile ilgili birçok deyim kullanılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: Ten gözü ile bakmak (28/4), can gözü ile bakmak (28/4), can u dilden iltica eylemek (30/4), can gözünü tekmiil etmek (84/4), baş u can vermek (82/1), sem-i canla dinlemek (82/5), canla tenden geçmek (147/5), başla canden geçmek (148/5), can atmak (270/1)

3.9.2 Ten

Ten, zulmet olarak görülmüştür. Ten zulmetini geçip safa dolu yâri görmek için yâr yolunun toprağını gözlerine tuti eylemelidir (21/1).

Tenin haddi vardır. Aşk ateşine yanarak ve sufilerle yoldaş olunarak ten haddine yetişilir (36/1).

Ten gözü ile ve can gözü ile bakmak birbirine zıttır. Kamil insana ten gözü ile bakarsan fakir bir suret görünür. Can gözü ile bakan ise manada fena sahibini görür (28/4).

Candan seven can ve teni terk eyler (126/3).

Ten kuleye benzetilmiştir. Ten kulesi kavuşmaya engeldir. Zikri ile yükselen Hüda'ya yakınlık bulur (20/6). Heves cana ten içinde cananın köyünün havasıdır (127/1). Hz. Peygamber aşkı canda ve tende vatan tutmuştur (142/2). Ten kulesinin kavuşmaya engel olduğunu bilenler ondan geçip tac ve kabayı da istemezler (171/6). Ten meşe olarak düşünülmüştür. Ten meşesinde bakan arslan gibi görür (217/1). Bu hüznün evinin teni içinde yürüyüp Yakup gibi ah etmelidir (299/3). Ten kafese benzetilmiştir. Aşkla Hakkani heves eylemelidir. Durmayıp Hakk'ı her nefes tevhit eylemelidir. Eğer döğünürsen bu kafes kırılır ve aşıyan can kuşuna kalmaz (228/3).

3.10 TECELLİ

Tecelli, görünme belirme, kader talih, Allah'ın lütfüne nail olma anlamlarına gelir. Tasavvufta ise Hak nurunun tesiriyle makbul kulların kalbinde ilahi sırların ayan olmasıdır. Hak'tan arif kişinin kalbinde zuhur eden mükâşefe nurudur. Bu kişiler, Hak'tan gelen nurların etkisiyle onu gönüllerde müşahede ederler, gerçeği görürler, İlahi sırlar ayan olur. Bunun ne suretle gerçekleştiğini Allah'tan başkası bilmez.

Tecelli, cemalin tecellisi şeklinde kullanılmıştır. Son murat cemalin tecellisiyle ayrılık ateşinden kurtulmaktır (31/3).

Tecelli, tecelli gülleri şeklinde kullanılmıştır. Teselli yelleri estiğinde tecelli gülleri açar (31/6).

Allah'ın (Huda'nın) tecellisinden bahsedilmiştir. Gönül, Huda'nın tecellisinin şereflenme yeri ve Allah'ın nazargâhıdır, bakış yeridir (96/2).

Rahmet suyu kainat o rahmet suyu ile meydana gelir. Bütün ağaçlar ve bitkiler o rahmet suyu ile hayat bulur. Allah'ın güzel isim ve sıfatları Hak âşığına tecelli eder. Allah'ın cemaline iştiyaklı kalp gül bahçesi olur (98/2).

Âşıklar, sevgilinin yüzünün tecellisini isterler, başkalarına bakmazlar. Onun için daima aşkla divana dururlar (110/5).

Hakk'ın nurları âşığa bir kez tecelli etse, dil hanesinden, gönül hanesinden Hak'tan başka her şey gider ve gönül hanesi tertemiz olur (137/1).

Tecelliden hisse ve nasibi olana Hak'tan gayrı şeylere ihtiyaç duymaz. Onun işi, kârı gece ve gündüz Hakk'ı düşünmek, Hakk'ı fikretmektir tefekkürdür.

Yolu teselli bağına yönelen, tecelli gülüne erişir. Bülbül gibi feryat eden gönül dil diyarını Allah'tan gayrında temizler (162/3).

Zikir, cana azıktır. Allah aşkının, her an artması istenir. Allah'ın tecellisi insanı mamur ve şad eder (184/4).

Tecelli güllerinden koku almak ve teselli şarabından içip kanmak gönülle birlikte olur (196/5).

Hazanın ilkbahar olması için yellerin tecelliden esmesi, teselliden güllerin açması, lale ve sümbülün bitmesi gerekir (223/5).

Tevhit cemali tecelli ederse başka şeylere meyletmeye, yönelmeye hiç imkan kalmaz (233/3).

Saba rüzgârı sabah vakitlerine karşı tecelli güllerinden koku getirmiştir (237/3).

(Allah'tan) başka şeylerin hayalini dilden (gönülden) giderenin menziline ilahi aşk olur. Daima maksat ve talep edilen istenilen baki yârin onda tecelli etmesidir (286/1).

Tabip dertliye kavuşma ile ilaç olur, sevgili cemaliyle tecelli eder (273/3).

Tecelli bir gül bahçesinde gül açılmasına benzetilmiştir. Tecelli isteyen kalbi temizleyip pak etmelidir. Çünkü gül bahçesi olmayınca gül açılmaz (275/2).

Tecelli gülü teselli sümbülüdür. Rahman'ın şevki olmayınca kokulmaz (275/5).

Huda'nın nuru olan ay gibi Peygamberimizi tecelli nurları ile gören elbette iştiyaklı, hevesli bir âşık olur (284/3).

Gönül (Allah'tan) başka her şeyden temiz olmayınca taht yeri olmaz. Onun için ona (taht yeri olmayan gönüle) tecelliden hiç sultan istememelidir (266/5).

3.11 İNSAN-KAMİL İNSAN

3.11.1 İnsan

İnsan, İzzî divanında insanın çeşitli özelliklerini anlatmak amacıyla dört yerde geçmektedir.

İnsanın yaratılışından murat, Hakk'ın irfanıdır. Doğrusunu anlamak gerekirse Rahman'ın sevgisidir (99/2).

Eğer bir kişi Hakk'ın derdine ve aşkın cefasına ererse ona, onda insanın gizli olduğu müjdelendir.

Huda insana ne kerametler verir, birçok kerametler verir. Öyle ki bir velinin gözünün bebeği bir bakışta bin dil, bin gönül alır (138/4).

İnsan gülü şeklinde bir söyleyiş kullanılmıştır. İrfan mektebine gelip arife hizmet eyleyene irfan sahiplerinin arkadaşlığı insan gülü olur (257/4).

3.11.2 Kâmil

İnsan-ı kâmil, İzzî divanında hiç kullanılmamıştır. Ancak “kâmil insan” sözü ve aynı anlamda veya insan-ı kâmil anlamında “kâmil” kelimesi kullanılmıştır. Kâmil insan veya kâmil kelimesi de çoğu defa mürşit anlamında kullanılmıştır.

Kâmil bulup sadakatle onun kulu olan kişi, onun sırrına arif olup irfan madeni olur (75/5).

Gönlü bin parça olanı kâmil insanın kavuşma köşesinin mahallinden öğrenebiliriz (79/5).

Kâmilin kapısında köle olup hizmet eylemelidir. Çünkü kâmile köle olan onun sırlarına kavuşur (81/4).

Kâmilin ayağının tozu ile can gözünü kemale erdirenin baktığı her şey ibret olup her sözünü hikmetli söyler (84/4).

Hızır gibi kâmil olup ledün ilmini öğrenmek gerekir. Ledün ilminin alimi akranlarından üstün olur (257/3)

Tarikata girip kâmile hizmet eylemelidir. Tevhidin rehberliği ile Hakk'ın zikrinin sefasına erilir (260/3).

3.12. NEFS

İsyan halindeki nefis elinden çekinilir (58/5). Bazen nefse uyulsa bile bunda duran, direnen olmamalıdır (197/1). Nefse uyup heva ile bir olan ne yaparsa kendine yapar (199).

Nefse karşı cihat tevhit kılıcı ile yapılır (26/3). Nefse karşı gaza edip daima Hakk'ın zikrine meşgul olmalı, heva ve hvesten geçmeli ve nefse her an riyazetle eza etmelidir (30/2). Gereksiz şeylerden kalbi kesmek ve nefsin hevasını isteklerini kalpten sökmek, ona şükür edercesine can vermek cana safadır, güzeldir (73/4).

Her sabah nefesine zafer eden, nefisini zapt etse her işi kolay olur (75/6). Kalbini tasfiye eden, nefisini tezkiye eden, sır cilası yapan uçsuz bucaksız deniz olur (75/7).

Aşk ağlamasının kârı içinde düşmüş olan nefisini mertlerin şahı Ali gibi yürüyüp basmalıdır (129/1). Nefs ve şeytanın yolunu temiz bir set eylemelidir (197/3). Seher vakti kalkıp nefis mülküne sefer etmelidir (254/2). Dostuna ermek dileyen nefesine fırsat gözetmemelidir (259/3). Nefis askerini sefer eyleyip zikrullah fetvasıyla hepsini kesmeli hiç birinde baş komamalıdır (279/7).

Nefisle ilgili sıfatları bilen bilen irfan irfanmadeni olur (76/5). Hakk'ın irfan cennetine giren dostuna erer; bu felah ve devlet ancak irfanın nefisindedir (99/5).

Nefsine irfan ile "men aref" sırrını bilmelidir (157/2).

IV. BÖLÜM TENKİTLİ METİN

4.1 Çeviriyazı Cetveli

ء	’	ص	ş
ا	a, e, ı, i, u, ü	ض	đ, ž
ب	b	ط	ţ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	s	غ	ġ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	h	ك	k
خ	ħ	ل	l
د	d	م	m
ذ	z, đ	ن	n
ر	r	و	v, u, ü, o, ö, ˘
ز	z	ه	h
ژ	j	ى	y, ı, i
س	s	—	uzatma işareti
ش	ş		

4.2 Nüshaların Tanıtılması

İzzî Divanı'nın tespit edilen iki nüshası vardır. Burada bu nüshaları tanıtmak amacıyla bilgiler verilecektir.

1. Millet Ktp. Ali Emîrî, Manzum, nr. 296, 1b-70b (M)

Baş:

Ey şehinşâh-ı cihân ey mazhar-ı medh-i Hudâ
V'ey şefî'ü'l-müznibîn yevmü'l-cezâ şahib-livâ
Kıldı Hâk zâtiñ mufađđal ber-gürûh-ı enbiyâ
Merhabâ ey fahr-i 'âlem nûr-ı 'ayn-ı aşfiyâ

Son:

Gözlerimiñ yaşı çağlayup açar
Hasretiñle âhim göklere çıkar
Firqatiñ âteşi bağrımı yaçar
Yâ Muhammed cânım arzûlar seni

Etrafı vişne rengi meşin kaplı, 265x198 (200x120) ebadında, kapak ebrulu ve kapak üzerinde yeşil kağıt kaplı. Kapaktan sonraki yaprak da kapak niteliğinde ve ebrulu, iç tarafı koyu pembe renkli. Sonraki yaprak boş ve daha sonraki yaprak şiirlerde 1. varaktır. Nüsha toplam 70 yapraktır ve şiirler 1b-70b arasındadır. 1a'da Divan'ın kayıtlı olduğu kütüphane bilgisi, Ali Emîrî'nin mührü ve bir diğer mühür vardır.

70b'de son şiirden sonra Arapça olarak Divan'ın es-Seyyid Muhammed eş-Şükrî ibni İsmail tarafından kaleme alındığı belirtilen müstensih bilgisi yer almaktadır. Sonra başlangıçta olduğu gibi bir boş sayfa gelmektedir.

Divan, sarı aharlı kağıt üzerine okunaklı bir rik'a yazıyla yazılmış olup her şiirin son beyitinde veya bendinde şairin ismi gül kırmızısı bir mürekkeple yazılmıştır.

Nüshada toplam 304 adet şiir vardır. Tenkitli metinde 106 ve 168 numaralı şiirler mükerrer yazılmıştır.

Diğer nüshaya göre çok daha az hatalı ve düzenli olduğundan Divan'ın tertibinde bu nüsha esas alınmıştır.

2. Süleymaniye Ktp. Tahir Ağa Tekkesi, nr. 398 (T)

Baş:

Ey şehinşâh-ı cihân ey mazhar-ı medh-i Hudâ
V'ey şefî'ü'l-müznibîn yevmü'l-cezâ şahib-livâ
Kıldı Hâk zâtîñ mufadđal ber-gürûh-ı enbiyâ
Merhabâ ey fahr-i 'âlem nür-ı 'ayn-ı aşfiyâ

Son:

Gözlerimiñ yaşı çağlayup açar
Hâsretiñle âhım göklere çıkar
Firkatîñ âteşi bağrımı yaçar
Yâ Muhammed cânım arzûlar seni

Etrafı meşin kaplı içi ebrulu, mukavvalı, şerefeli 205x145 (130x80) ebadında toplam 131 yapaktır. Bu nüsha şairin müridlerinden Tennurizade Mustafa Efendi'nin Hediye-tü'l-Fukara adlı Kadiri ve Eşrefi büyüklerini ele aldığı eserinin içinde 40-131 yaprakları arasındadır.

Eser müstensihî Tamurî İbrahim b. Hüseyin as-Sivasî'dir. Nesih bir yazı türüyle yazılmış olan nüshada toplam 302 adet şiir vardır ve tenkitli metinde yer alan 17, 83 ve 258 numaralı şiirler bu nüshada yer almazken 30, 106, 130 ve 168 numaralı şiirler de iki defa yazılmıştır.

4.3 TENKİTLİ METİN

**DİVÂN-I KUTBU'L-‘ÂRİFİN HAZRET-İ EŞREFZÂDE EŞ-ŞEYH
AḤMED ‘İZZEDDİN KUDDİSE SİRRUHU**

Bismillāhirrahmānirrahīm

ḤARFÜ'L-ELİF

1

- 1 Ey şehinşāh-ı cihān ey mazhar-ı medh-i Ḥudā
V'ey şefī'ü'l-müznibīn yevmü'l-cezā şāhib-livā
Kıldı Ḥaḫ zātın mufaḍḍal ber-gürüh-ı enbiyā
Merḥabā ey faḫr-i 'ālem nūr-ı ayn-ı aşfiyā
- 2 Enbiyāya leyle-i Mi' rāc olduñ muḫtedā
Cismile mi' rāc-ı Ḥaḫ ancak saña itdi 'aḫā
Peyreviñ her kim olursa oldur aşhāb-ı hüdā
Merḥabā ey faḫr-i 'ālem maḫz-ı nūr-ı kibriyā
- 3 Çün 'urūc itdiñ semāya başdın 'arş üzre ḫadem
Ḥaḫ ta'alādan saña ders oldı **mā evḫā** o dem
Ümmetiñ olan seniñ sāyende çekmez hiç elem
Merḥabā ey faḫr-i 'ālem maḫz-ı nūr-ı kibriyā
- 4 Ḥaḫ beyān itdi bu aḫvāliñ seniñ Ḥur'ānile
Mü'minün imān getürdiler bu ḫāle cānile
Sensin ol zāt-ı mükerrerem muttaşif iḫsānile
Merḥabā ey faḫr-i 'ālem nūr-ı ayn-ı evliyā

---

1 M 1b, T 40b

- 5 Raḥmeten lil ʿālemīndir ṣān-ı pākiñde ilāh
Zāt-ı pākiñdir ʿuṣāta rūz-ı maḥşerde penāh
Qıl şefāʿat ʿİzzīye olmaya ol gün rū-siyāh
Merḥabā ey faḥr-i ʿālem nūr-i ʿayn-i etḳiyā

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .--

2

- 1 Hāḳḳa şükr irdi baña şevḳiñ Muḥammed Muştafā
Toldı cān u gönlüme ʿaşḳiñ Muḥammed Muştafā
- 2 Ben zaʿif ü derd-mend ü ḥaste vü mecrūḥ-dile
İrdi bi-ḥadd [ü] ʿaded luṭfuñ Muḥammed Muştafā
- 3 Rūz u şeb budur recām medḥiñden ayru olmayam
N'eyleyim dil ʿāciz-i vaşfiñ Muḥammed Muştafā
- 4 Sen şehī meddāḥ olan ol ferd-i bī-çün olıcak
Nice meddāḥ eylesün medḥiñ Muḥammed Muştafā
- 5 Mazḥar-ı luṭfuñ olan kevneyne çekmez hiç cefa
Dāʾimā kesbi şafa anıñ Muhammed Muştafā

- 6 Luṭfuña maẓhar olmağa cān u dilden rācīdir
Bu ġarībiñ derd-mend ‘ İzzīning Muḥammed Muṣṭafā

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

3

- 1 Ey Resūl-i müctebā vü faḥr-i cümle enbiyā
El-kerem eyle şefā‘ at bendeñe rüz-ı cezā
- 2 V'ey ḥabīb ü murtaẓā vü Muṣṭafā vü muḳtedā
Āsitānīñ ġayri yoḳdur bir maḥalle ilticā’
Ey şefā‘ at menba‘ ı ey mecma‘ -ı ehl-i recā
El-kerem eyle şefā‘ at bedeñe rüz-ı cezā’
- 3 Nefse nefsi vaḳt kim ḥayret düşe beyne’l-enām
‘ İzzetile idesin şadr-ı şefā‘ atda ḳıyām
Ümmeti lafz-ı güher-bārıyla itdikde kelām
El-kerem eyle şefā‘ at bendeñe rüz-ı cezā
- 4 Keşret-i cürmüm var ammā umarım luṭfuñ şehā
Zāt-ı pākiñden şefā‘ at bā‘ iş-i ‘ afv-i Ḥudā
Bāb-ı luṭfuñdan ġarībiñ ‘ İzziyi itme cüdā
El-kerem eyle şefā‘ at bendeñe rüz-ı cezā

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

---

3 M 2a, T 41a

4 ‘ İzzi=‘ İzzī: Vezin gereği kısa okundu.

4

1   Derdime dermān olan ey nā'il-i nūr-i Ḥudā
      Cān u başım cümle varım yolıña olsun fedā
      Sensin olan maẓhar-ı feyz-i cenāb-ı kibriyā
      El-meded eyle şefā' at yā Muḥammed Muştafā

2   Ben ki bunda eylemişem bī'-'aded cürm ü ḥaṭā
      Gitmemişem yolıña baña ne olursa sezā
      Rūz-ı maḥşer itmeyüp ben mücrimi senden cüdā
      Eyleme ğam ümmetiyeñ dā'imā eyle şafā
      Sensin olan seyyidü'l-kevneyn nūr-i aşfiyā
      El-meded eyle şefā' at yā Muḥammed Muştafā

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

5

1   Yā Resūl'allāh bu derdime benim eyle devā
      El-meded ey āşinā-yı baḥr-i zāt-ı kibriyā
      Ḥāk-i pāye yüz süre geldim kerem eyle baña
      El-meded ey āşinā-yı baḥr-i zāt-ı kibriyā

2   ' Aşkıñ ile pür-sürūr it beni ey nūr-ı Ḥudā
      Zerre-i ' aşkıña maẓhar oluban bulam şafā
      Bir ğarībim olmayam rūz-ı cezā senden cüdā
      El-meded ey āşinā-yı baḥr-i zāt-ı Kibriyā

---

4 M 2a, T41b

5 M 2b, T41b

2 bir: bu M, T.

- 3 Yolına cānım fedā kılmakda oldum müştāğil
El-meded ey āşinā-yı baħr-i zāt-ı kibriyā
- 4 Şad hezārān cānım olsa yoluña kıldım fedā
Ĥamdü lillāh ümmetiñden itdi beni ol Ĥudā
Luṭf idüp eyle şefā‘ at eylerim dā‘im recā
El-meded ey āşinā-yı baħr-i zāt-ı kibriyā
- 5 Gerçi benden şādır olupdur nice cürm [ü] ḥaṭā
Mücrime itmek şefā‘ at şān-ı a‘lāña sezā
Bu ġarībīñ derd-mendiñ ‘İzzī ye eyle ‘aṭā
El-meded ey āşinā-yı baħr-i zāt-ı kibriyā

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

6

- 1 Yā Resūlallāh cemālīñ maşrıķ -ı şems-i hüdā
Zāt-ı pākiñ muḳtedā-yı enbiyā vü evliyā
- 2 Daħi ḥalk olunmamış iken henüz Ādem nebī
Rūh-ı pākiñi seniñ ḥalk eyledi ol zü'l-‘aṭā
- 3 Gerçi cismen **evvelü'l-ābā**dır Ādem safā
Līk rūhen **evvelü'l-ābāsın fahrü'l-verā**
- 4 Enbiyā vü mürseliniñ ḥātemisin şübhe yoķ
Şāhidiñ nūr-ı cebīniñ mühr-i zahrıñdır şehā

- 5 Hax ta' ālā itdūgiçün zātına zātın habīb
Olmadı Mi' rācda seyriñe sidre muntehā
- 6 Derd-mend ' İzziye luḡfuñla eyle bir naẓar
Melce 'imsin ceddım ü pīrimsin ey nūr-i Ḥudā

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-.-- .-.-- .-.--

7

- 1 Āyine-i zāt-ı Ḥudā
Ey cāna cānān Muṣṭafā
Seniñle bulındı şafā
Ey derde dermān Muṣṭafā
- 2 Olmadı Mi' rācda saña
Seyriñde sidre muntehā
İrdiñ cemālullāha tā
Ey Ḥaḡḡa mihmān Muṣṭafā
- 3 Olduñ Ḥudāniñ maẓharı
Peyğamberāniñ meḡharı
Allah yolınıñ rehberi
Ey dine sulṭān Muṣṭafā

---

5 Mi' rācda: Mi' rāciñ T.

7 M 3a, T 42a

2 Seyriñde sidre muntehā: - T. / İrdiñ cemāl'ullaha tā: - T.

4 Ref^c it nikâbîñ ey şehâ
Göster cemâliñ kııl devâ
Luţf eyle ‘ İzzi kuluña
Ey şemsī raḥşân Muştafâ

Müstef’ilün müstef’ ilün

--- ---

8

- 1 Burc-i kalbde şemsī raḥşânım Muḥammed Muştafâ
Rûḥ-ı serde mâh-ı tâbânım Muḥammed Muştafâ
- 2 ‘ Âşık-ı dildâre kim müştâk -ı ednâ kuliñam
Cisme cânım cânâ cânânım Muḥammed Muştafâ
- 3 Ḥasretiñle dile derd-nâkim vişâliñ umum emsem it
Çâre-sâzım derde dermânım Muḥammed Muştafâ
- 4 Zâhir ü bâḫımı zabṭ itdi ‘ aşkıñ ‘ askeri
Maḫlabım sevgili sultânım Muḥammed Muştafâ
- 5 Bâğ-ı ‘ aşkıñda hezâr-âsâ fiğânım el-amân
Gel yüzüñ göster kerem kânım Muḥammed Muştafâ

---

8 M 3a, T 42b

3 ḥasretiñle: ḥasretüñle T. / emsem: - M.

4 sevgili: sevgilü T.

5 gel: gül T.

- 6 İt şefâ'at dervîş ' İzzeddîn faķiriñdir seniñ
Ma' den-i elťaf u iřsânım Muħammed Muřtafâ

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.-- -.--

9

- 1 Gözlerim nûrı ĥabîbim Muştafâ
Derde dermânım şabîbim Muştafâ
- 2 Ĥüsniile kim yokdur senden ne güzel
Cân bulur seyr-i cemâliñle şafâ
- 3 Āsitâniñi melâ'ik ĥıfz ider
Zîrâ zâtıñ oldu ma' şük-ı Ĥudâ
- 4 Bî-şümâr ' aşıklarıñ birin birin
Cân u baş yoluña iderler fedâ
- 5 Ĥaķ Ta'âlâdan müsellimdir saña
Kenz-i rahmetle sefâ'at-ı bî-merâ
- 6 Dervîş ' İzzeddîn ĥulîña it naşar
Cem' ola ebrârta taht el-livâ

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.--

10

- 1 Ey risālet tahtunñ sultānı fahrü'l-mürselīn
Şān-ı pākiñde denildi rahmeten lil' ālemīn
Zāt-ı pākiñdir melāz-ı mücrimīn ü müznibīn
El-kerem ey şāhib-i luṭf u kerem nūr-i Ḥudā
- 2 **Evvelü'l-ābā** rühen sensin ey sultān-ı dīn
'İllet-i gā'iyve-i ḥalq -ı semāvāt u zemīn
Saña ümmet olan olur kām-yābıña mübīn
El-kerem ey şāhib-i luṭf u kerem nūr-i Ḥudā
- 3 'Arş-ı a'zam cilve-gāh oldı Ḥudādan çün saña
Anıñ için seyriñe olmadı sidre müntehā
Bunı nā Ḥaḳ ḥazret-i Ḳur'ān ey **fahrü'l-verā**
El-kerem ey şāhib-i luṭf u kerem nūr-i Ḥudā
- 4 Bir gül-i ra' nā vücūduñ ḥalq-ı 'ālemdir hezār
'āşık -ı şūrīde vü şeydāña ḥad yok bī-şümār
Ḥasretiñle yanmışıñdır 'İzzī giryān u zār
El-kerem ey şāhib-i luṭf u kerem nūr-ı Ḥudā

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

---

10 M 3b, T 43a

2 olur: - T

11

- 1 Ey kerem kāmı Hudā Ey şāhib-i luṭf u ‘aṭā
Eyle cünd’ullāhı imdādınla manşūr dā’imā
Luṭfı mecrūḥ ḳalb devāsı ḥaste dillere şifā
Eyle cünd’ullāhı imdādınla manşūr dā’imā

- 2 Enbiyā vü evliyānıñ ḥürmetine yā Hudā
Aşfiyā vü etḳiyānıñ ḥürmetine yā Hudā
Fahır-i ‘ālem Muştafānıñ ḥürmetine yā Hudā
Eyle cünd’ullāhı imdādınla manşūr dā’imā

- 3 Luṭf u iḥsānıñla cezbullāḥ murāda ireler
İsm-i ḳahhār cānibinden maḥz-ı imdād göreler
Ḳahr ola a‘dā-yı dīn ḳamusın ḳıralar
Eyle cünd’ullāhı imdādınla manşūr dā’imā

- 4 Dīn-i pāk-i Muştafānıñ ehli mesrūr olalar
Her ‘adū hem Nemçe Mosḳov Venedik ḥör olalar
Zīre şemşīr-i guzātda cümle maḳhūr olalar
Eyle cünd’ullāhı imdādınla manşūr dā’imā

- 5 Ḥazret-i kişver-güşā sultan Aḥmed fahır-i küll
Eyle cünd’ullāhı imdādınla manşūr dā’imā
Ceyş it yā Rab mü’eyyed düşmeniñ yak eyle küll
Eyle cünd’ullāhı imdādınla manşūr dā’imā

6 Hem vekīli şāhib-i devlet semiyi-yi murtażā
Hāḡ mu‘ ammer eyleyüp maḡşūdını vire añā
Berren ü baḡren fütūḡāta budur her dem du‘ ā
Eyle cünd’ullāhı imdādınıla maḡşūr dā’imā

7 Cān u dilden derdiñi Mevlāya eyle ilticā’
Şıdḡ u iḡlāsıla dest-i ricā ile du‘ ā
Vird ide şubḡ u mesā böyle niyāz it ‘ızzıye
Eyle cünd’ullāhı imdādınıla maḡşūr dā’imā

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .--

12

1 Beni eyledi ‘ aşkıñ yā Resūlallāh seng-i şeydā
Aniñ-çün bülbül-āsā oldı benden nāleler peydā

2 Meşām-ı cāna bū-yı gīsū-yı müşḡiniñ ārzūsı
İrüp itdi ḡamu ezhārı şemden bendeñi efgān

3 Getürmez rü’yet-i dīdār şevḡi gözime uyḡu
Yolında āh vir sūzumla ḡoldı rüz u şeb her cā

4 Ser-ā-ser ḡaḡ-ı ḡalbim ḡolupdur ‘ aşḡ u şevḡiñle
Elezdır şehd ü sükkerden efendim belki bu sevdā

5 Bi-hamdi'llah kapuñda bir kemîne kuliñ oldıgım
Baña dünya vü mā-fihādan a'lä devlet-i 'uzmā

6 Vişāliñle tesellî it bi-hakk-ı hazret-i ma'būd
Cemāliñ gösterüp şād it bu 'İzzi kuliñi şāhā

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

13

1 Cism-i pākin yā Resūlallāh gül-istāndır baña
Müşg-i fem gīsuların hūd sünbūlistāndır baña

2 Vechiñ oldı şu'le-i āyine-i sırr-ı Hudā
Ruğlarıñ ise efendim verd-i handāndır baña

3 Kūy-ı 'aşkıñ şübhesiz mānend-i Firdevs-i berīn
Lebleriñ der-'ayn-ı gūş rāhat-ı cāndır baña

4 Her kelāmiñ hikmet-āميز hālet-afzā Hāq budur
Hem dehāniñ şāğar-ı şāhbā-yı 'irfāndır baña

5 Rāh-ı 'aşkıñda hezār-veş bir fiğān olsam n'ola
Şevkinile āh ü zār ihsān-ı Raḥmāndır baña

6 'Āşık oldum gönlüm aldıñ eylediñ şeydā beni
Siz Ḥabib'ullāhı sevmek dīn ü imāndır baña

---

5 oldıgım: olduğum T.

13 M 4b, T 44a

- 7 İltifât-ı çeşm-i Hâk-bîniñ nice hâlet virir
Bir nazâr kıl pād-şâhım luţf u ihsândır baña
- 8 Vakt-i âhîr ‘ arz-ı dîdâr ile ‘ İzzî kuluña
Zevk-i dîdârîñ ile cân virmek âsândır baña

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-- .-- .-- .--

14

- 1 Te‘ âle yâ eyyuha’l-mer’u va‘ rif
Lezzete’l-‘ıyşi şöhetü’l-fuķarâ
- 2 Faşbaħħum ve te’eddeb fî-mecâlisihim
Humu’s-selâţînu ve’s-sādātu ve’l-umarâ
- 3 Ferğab bihim va‘ taķıd vaħdım
Bi-bâbihim lâ-taşma‘ ķavle münkerin ve bi’d-dünyâ baţarâ
- 4 Vesteftihimi’l-vaķta vaħdur dâ’imen ma‘ ahum
Va‘ lem bi-enne’r-rızâ yehtaşsu men hağarâ
- 5 Hum ma-ħabîbu fi’d-däreyn ķatıbeten
Kullu vâħidun minhum bi-ke’si’l-vuddi sekerâ
- 6 Fe-kullu men arâdahullâhu ħayran
Mişle ‘ İzzî neceze minhum faħran

---

7 Hâk: - T.

14 M 4b, T 44b

15

- 1 Ey 'aṭā-yi Ḥaḳ tūyī ber ummetān-i Muṣṭafā
Bā ḳudūmet yāft iṣṣān luṭf-i envār-i ṣafā
- 2 Her [ki] ū ṣāyeste ḳadr-i tū [kuned] bi reyb ü ſek
Mīresed ū rā aṭā ez Ḥaḳ zi ḡam yābed rehā
- 3 Mescid u cāmi' cemā'at zīb yābend heme
Ez terāvīh u tesābīh u ḳırā'at u du'ā
- 4 Her ki ta'zim mīkuned [der] in ſuhūr ṣā'im ſeved
Maḡfired yābed ḡunin fermūd Resūl-i kibriyā
- 5 ſeb terāvīh rūz-ı rūze in ḡi luṭfesti kerem
İn amel [u] ru'yet-i dīdār-ı Ḥaḳ bāṣed cezā
- 6 Ger güvāh mī ḡāhī ez 'İzzī berin da'vīyu ḳabul
Der ḡadīs āmed ki eṣ-ṣavmu lī goft ez-zu'l-'aṭā

16

- 1 Cānib-i Ḥaḳdan bize oldı 'aṭā
Ḥayr-i maḳdem ſehr-i raḡmet merḡabā
Bā iṣ-i maḡz-ı sürūr zevḳ u ṣafā
Ḥayr-i maḳdem ſehr-i raḡmet merḡabā

---

15 M 5a, T 45a

16 M 5a, T 45a

- 2 Sendedir mağfiret-i Rabb-i raḥīm
Sende nāzil oldı Qurʾān-ı ʿaẓīm
Sende medfūʿ şerr-i şeytān-ı racīm
Ḥayr-i maḳdem şehr-i raḥmet merḥabā
- 3 Maḳdeminle müʾminün buldı sürūr
Şavmla oldı vücūdlar küllī nūr
Sende bī-ḥad luṭf-ı Ḥaḳ ider zuhūr
Ḥayr-i maḳdem şehr-i raḥmet merḥabā
- 4 Kim ide Ḥaḳḳıñ kemāliyle edā
İrer aña raḥmet ü ʿafv-i Ḥudā
ʿİzziniñ virdi budur şubḥ u mesā
Ḥayr-i maḳdem şehr-i raḥmet merḥabā

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- --. --.-

17

- 1 İftihār-ı şehr-i Bursa yaʿni kuṭbuʾl-evliyā
Ḥazret-i Sulṭān Emīr nesl-i Muḥammed Muştafā
Vāşıl-ı ḳader-i ʿalā vü nāʾil-i nūr-i liḳā
Ḥazret-i Sulṭān Emīr nesl-i Muḥammed Muştafā

2 Merķad-i pākin ziyāret eyleyen bulur şafā
Zīrā nūr-i Hāķla sāķīdir ol şahib-i vefā
Görmez anıñ bendesi dünyā vü ʿukbāda cefā
Hāzret-i Sulţān Emīr nesl-i Muḥammed Muşţafā

3 Derdine düşenlerin dāʿim oñulmaz yāresi
Yüzini gördüm olup müştāk hem āvāresi
Derd-mend ʿİzzī gibi vardır hezār biçāresi
Hāzret-i Sulţān Emīr nesl-i Muḥammed Muşţafā

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .--

18

1 Ey raḥmet-i Raḥmān olan
Şehr-i mübārek merḥabā
Müʿminlere iḥsān olan
Şehr-i mübārek merḥabā

2 Ey cānib-i Hāķdan ʿaţā
ʿĀşıklara maḥzī şafā
Şādıklara luţf-ı Hudā
Şehr-i mübārek merḥabā

- 3 Eyledi sende ol kerīm
İnzāl-i Qurʾān-ı ʿazīm
Tağlīk-i ebvāb-ı hacīm
Şehr-i mübārek merḥabā
- 4 İtdi kudūmuñla kamu
Dergāha hep tevcīh-i rū
Ġufrān gülünden aldı bū
Şehr-i mübārek merḥabā
- 5 Şavmiñladır pes her kemāl
Şavma cezā olur vişāl
Ey bāʿ is-i neyl-i cemāl
Şehr-i mübārek merḥabā
- 6 Mescidleri maʿmūr iden
Ey ʿİzziyi mesrūr iden
Cāmiʿleri pür-nūr iden
Şehr-i mübārek merḥabā
- Müstefʿilün Müstefʿilün
--- --

---

5 T.'de nakarat mısrasını yazmak yerine eyzan kelimesiyle nakarat mısrasının geleceği belirtilmiş.

19

- 1 Virelim envār-ı zıkr'ullāh ile albe cilā
Tā ki bizde sırr-ı pāk-i evliyā zāhir ola
Aşdıamız pür-sürür olsun idek her cā şalā
Amedullāh ellezī zü'l-lufu e'āni'ş-şifā
- 2 Rüz-ı kürbet gitdi geldi cism-i pür-derde devā
Vat-i mihnet gitdi fazl-ı Haıla irdi şafā
Avn-i Rabbāniyle şıhat geldi gitdi her cefā
Amedullāh ellezī zü'l-lufu e'āni'ş-şifā
- 3 Maz-ı lufuyla kerem itdi kerem kānı Hudā
Olmadı abāb-ı mazūn İzz İ anlardan cüdā
Andelib-āsā budur virdim benim şub u mesā
Amedullāh ellezī zü'l-lufu e'āni'ş-şifā

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

-.-- -.-- -.-- -.--

20

- 1 Sālikā her rüz u şeb zıkr ile bul zevk u şafā
Şayal-ı zıkr ile vir hem-vāre albine ziyā
- 2 Şal vücūduñ zevraın deryā-yı aş içre bu gün
İrişüb bād-ı ināyet ola maşad rü-nümā

---

19 M 5b, T46a

20 M 6a, T 46a

- 3 Zevk-i dā'imle telâṭum itse bahr-i zikr-i 'aşk
Maḥv olup cümle keşâfet ḳalbe ire incilâ
- 4 Ders-i rûḫâniyle ḳalbe 'ilm-i Mevlâ çün ire
Ḳalmaz anda zâhir ü bâṭın bulur rehâ
- 5 Baḳdıḡı eşyâda görür vaḫdet-i Ḥaḳḳa delîl
Sâlik-i râh-ı necâta eyler elbet iḳtidâ
- 6 Ḳulle-i ten mâni' -i vuşlatdurur kim zikrile
Ref ' iderse aradan ' İzzî bulur ḳurb-i Ḥudâ

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- --. --. --. --.

21

- 1 Ḥâk-i râh-ı yâri eyle gözlerine tutiyâ
Zulmet-i tenden geçüp görmege yâri pür-şafâ
- 2 Yan yaḳıl derdiyile yâriñ aña dermân eyle
Sîneñi çâk eyle tâ ki ḳala yâr gide sivâ
- 3 Râh-ı 'aşkıñda fedâ it cânıñı sen 'aşıḳa
Bulasın vuşlat ola anıñla derdiñe şifâ
- 4 Fi'l-Ḥaḳîḳa derd-i yâre çünki denilmez maraz
Anıñ için ğayri bir şeyle aña olmaz devâ

---

5 baḳdıḡı: baḳdıḡı T.

21 M 6a, T 46b

5   Çıl vüçüduñ baħr-i zıkr-i yāre müstağrağ bugün
Terk-i varlık it yolunda ol fenā-ender-fenā

6   Kim ki varlıktan geçerse ‘ İzzīyā bī-reyb ü şek
Maħrem-i esrār olup ol bād ile bulur beķā

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

22

1   Ey benim derdime dermānım kerem eyle baña
Menzil-i ħalbirde miħmānım kerem eyle baña

2   Her gice tā şubħa dek zār ile feryādım katı
Ey benim cānıma cānānım kerem eyle baña

3   Zāħir ü bātında yoktur senden özge maķşadım
Ey vişāl-baħş u saħā-kānım kerem eyle baña

4   Rāħ-ı ‘ aşkıñda senin Mecnūn-ı şānī olmuşam
Bā‘ iş-i sūzān u efgānım kerem eyle baña

5   Mısr-ı dilde zāħir oldu dürlü dürlü nāleler
Tābıñı çekdirme sulţānım kerem eyle baña

6 ‘ İzzîyi itdü firqat ile derd-nāk eyleyüp
Âteş-i hicrâna yağanım kerem eyle baña

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.-- -.--

23

1 Tağdup zülf-i müşgin-i bezedi yād itdi bir sevdā
Düşüp ‘ aşkıla cān u dil şaldı bu sedā

2 Dil ü cāna odur maḥbūb kamu ṭālib odur maṭlūb
Zihī ḥüsn ü zihī ḥüb gönüller andadır hālā

3 Selāmet mesken-i zāhid sa‘ ādet me‘men-i şādık
Melāmet şīve-i ‘ aşık muḥabbet ‘ **urvetü’l-vuşkā**

4 Murād-ı zāhidān taḳvā tariḳ-ı müftiyān fetvā
Geçüp ‘ aşık kâmusından murāda ḥāzret-i Mevlā

5 Bulanlar ḥālet-i ‘ aşkı olurlar ma‘den-i esrā
‘ Ayān olur bu ‘ ālemde olara maḳşad-ı aḳşā

6 Çü ḥürşid-i cemāl-i dōst nikābın açdı yüzinden
İrüp maḳşūdına buldı bu ‘ İzzî maṭlab-ı a‘lā

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.-- -.--

24

- 1 Dōst elinden çün virildi ‘aşqdan şerbet baña
Anıniçün geldi bu keyfiyyet ü hâlet baña
- 2 Mest olup bülbül gibi bâğ-ı muhabbet içre hōş
Dōst ismiyle figân u şayhadır şan‘ at baña
- 3 Şanma kim dōstdan cüdâyım âh efgân iderem
‘Aşkıımı ‘uşşâka ‘i‘ lâmdır bu her sâ‘ at baña
- 4 Çeşme-i hicrân dideme cânân oldu rû-nümâ
Ĥamdü lillâh kalmadı hâlâ ġam-ı firķat baña
- 5 Buldı işbu dil teselli irişüb dōstdan peyâm
Zikr ü fikr-i dōst virdi hâşılı şafvet baña
- 6 Umaram âhir nefesiñle teselli vü selâm
Luṭf-ı Ĥaḡdan ‘İzziyâ ancak budur devlet baña

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-- .-- .--

25

- 1 Kâr eyledi ḡasret baña
Yüz tıtdı her şiddet baña
Olmaz ise re’fet baña
Āh şiddetâ vâh şiddetâ

---

24 M 7a, T 47a

25 M 7a, T 47b

2 Nār-ı firākıyla bu cān
Yandı tutuşdı bī-gümān
Vird-i zebānım her zemān
Āh firqatā vāh firqatā

3 ʿİzzī ider āhıla zār
Ḳurbet umar leyl ü nehār
Bulmaz ise vuşlat e'yār
Āh firqatā vāh firqatā

Müs tef'ilün Müstef'ilün

-- .- - - . -

26

- 1 Gel bugün dōst yolına variñi terk eyle dilā
Eyledik bezm-i ezel ʿahdına ol olur vefā
- 2 ʿĀşık ol her rüz [u] şeb ʿaşkıla ḳalbe şayḳal it
ʿĀşık olandır bulanlar zenb-i varlıḳdan rehā
- 3 Seyf-i tevḫidile nefse it cihād-ı ekberi
Diyeler ʿuşşāk beyninde saña da merḫabā
- 4 ʿAşḳ bir devletdir her kişiye olmaz naşīb
ʿAşḳla ser-pā-bürehne abdāl olan ʿaşḳ ola

---

26 M 7a, T 47b

3 nefse: nefes T

- 5 ‘Āşık olan kimseye derdi ‘aşk’ullāh olup
Eylemez erbāb-ı zühde anın-ıçün iktidā
- 6 ‘Āşık-ı dil-ḥasteniñ zāhid ne bilür ḥālını
Olmamışdır çünki Eyyüb-vār derde mübtelā
- 7 ‘Āşık olan kimsedir merdān-ı rāh-ı Ḥaḳ olan
Zāhid-āsā kibr ü ‘ucb u yoḳdur anlarda riya
- 8 ‘İzziyā ‘uşşāka ‘aşqdan özge bir rāhat mı var
Eyne-mā-kān ‘āşıkñ ‘aşkñ müzeyyed itsün Ḥudā

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -- -- -- -- --

27

- 1 Bizdedir zevḳ u muḥabbet bizdedir sırr-ı Ḥudā
Bizdedir cezb-i ilāhī bizdedir ‘aşk-ı şafā
- 2 Biz tecerrüd eyleyüp meydān-ı ‘aşka girmişiz
Behlivān ‘āşık olan meydāna gelsün es-salā
- 3 Mezhebimiz ehl-i sünnet mezhebidir öyle bil
Hem şefi‘ u muḳtedāmızdır Muḥammed Muştafā
- 4 ‘Andelib-i bāğ-ı gül-zār cemāliñ rüz u şeb
Nağmemizdir Allāh Allāh bize daḳl itmek ḥaṭā

5 Meyl-i kevneyn itmeziz maṭlūbumuz ma' şūḳdur
Pes ḥadīşinde buyurmuştur Resūl-i kibriyā

6 ' İzzī müştāk-ı cemālullāhdır çün eylemez
Meyl-i dāreyn ni' met ü hūr-ı cinān köşk ü serā

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

28

1 **Ḥamdü lillāh** olmuşum ben nā' il-i āşḳ-ı Ḥudā
Añlamaz sırrımı ol kim oldı ' aşḳdan bi-nevā

2 Evliyānıñ peyrevi oldum ' alāyıḳdan geçüb
İlm-i esmādan ḥaber-dār eyledi ol zü'l-' aṭā

3 Faḫr-i ' ālem ' izzile **el-faḳru faḫri** didi çün
Rehberimdir faḫrile faḫrim de herḫâlde baña

4 Ten gözi ile baḳarsan fakr-i şuverim görünür
Cān göziyle bak ki ma' nide benim şāḫib-ḡinā

5 Añlamazsın zāhirā şüret göziyle baḳma ḥiç
Nitekim a' mā olanlar görimez nūr-i ziyā

6 Pür-ziyādır nūr-i hūrşid ile ' ālem ser-te-ser
Līk şemsiñ rü' yetine behre yoḳdur ḥiç saña

7 Gitdigiñ niteligin bilmeziken ey bî-başar
Çande kaldı göresin kāmili gitmekte ‘ amā

8 ‘ İzzīye ikrār ve inkārın müsāvīdir seniñ
Līk inkārın anı biter saña senden cefā

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāil

-.-- .-- .-- .-- .--

29

1 ‘ Aşka olaldan berü işbu dil ü cān mübtelā
Aña yār-ı hem-dem olupdur belā-ender-belā

2 Arzū-yı vuşlat-ı dil-dārıla ola zevk-yāb
Fikr-i hier-i yār aña āhır olur diger belā

3 Böyledir āyīn-i rāh-ı ‘ aşk her demde gelür
Her tarafından ‘ āşıkıñ başına her seng-i belā

4 Sekr-āsā nüş ider şad cānla āh eylemez
Kim ki oldı kendinden ikrār-ı Hāq rüz-ı belā

5 Tīr-i ‘ aşka sīnesin her kim kıılır ise nişān
Ser-te-ser cismi olur anıñ hemān ‘ ayn-ı belā

- 6 Nağd-i cânıyla metâ-ı vuşlat için ‘ İzziyâ
‘ Aşka her dem çağırub ‘ uşşâka ider es-şalâ

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.-- -.--

30

- 1 İsm-i pâk-i hazret-i Hakkı umûruñda ahâ
Yâd kııl kim kârınıñ encâmı olmaya hebâ
- 2 Kıl gâzâ nefsine şugl it zıkr-i Hakkâ dâ’imâ
Geç hevâdan it riyâzetle aña her dem ezâ
- 3 İhtiyâr-ı meskenet it ço riyâset hevesiñ
Zirâ bâyıla gedâ yeksân olur rûz-ı cezâ
- 4 Şâbır ol âlâm-ı dehre gam yeme hiç zerrece
Cân u dilden dergeh-i Mevlâya eyle ilticâ’
- 5 Hep hevâlardan beri ol hubb-i dünyâdan dañi
Ger dilerseñ gelmeye endûh-ı gam aşlâ saña
- 6 Güşiş it a’ mâl-i pâke şıdk u ihlâşla kim
Tâ ki kabriñ gicesi saña qarîñ-i hâl ola
- 7 Gayrıya virme gönül hubb-ı Hudâyı pişe it
Taħliye it hücre-i kalbiñi olmasun sivâ

---

30 M 8a, T 49a ve 52a

1 Bu şiirin ilk üç beyiti M’de 8a’da sol yan tarafta ve devamı normal şiirlerin sırasındadır. T’de ise şiir 49a ve 52a yapraklarında mükerrer yazılmıştır. 49a’da ilk üç beyit yazılmamıştır.

8 Levh-i kalbi naqş-ı aġyār ile tezyīn eylemez
Her geh rāh-ı Hāqda muṭlaq ola ez- kayd-ı sivā

9 İt ricāyı dergeh-i Mevlāya yüz tut rüz [u] şeb
Dīde-i kalbine zāhir ola semt-i āşinā

10 Şıdķıla ‘ İzzī gibi erbāb-ı ‘ aşķa hem-dem ol
Bula mir’at-ı diliñ zikr-i Hudāyıla cilā

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.---.---.---.---.---

31

1 Hālimi eyle nigāh-ı luṭf u iḥsān-ı sezā
Merḥamet kıll merhamet kıll ey kerīm-i zü’l-‘ aṭā
Şerbet-i vaşlıñla vir bu cism [u] cāna irtivā
Merḥamet kıll merhamet kıll ey kerīm-i zü’l-‘ aṭā

2 Tā-be-key nālān ola derd-i firāķıyla vücūd
Yā nice sūzān ola hicr āteşiyle hem-çü ‘ ūd
Dergehiñden rüz [u] şeb deryüze ider fazl u cūd
Merḥamet kıll merhamet kıll ey kerīm-i zü’l-‘ aṭā

---

10 ‘ aşķa: zikre T.

31 M 8b, T49a

- 3 İt tecellî-i cemâliñ bu dil ü cânım zâd
Nâr-ı firqatden beni kırtar budur aqşa'l-murâd
Derd- mendiñ ' aşıkñ ' İzziyi kıl vaşlıñla şâd
Merhamet kıl merhamet kıl ey kerim-i zü'l-' aqâ

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.---.---.---.---.

32

- 1 Câm-ı mey-i ' aşkıñla mestaneyim ey Mevlâ
Sevdim seni aqyâre biganeyim ey Mevlâ
- 2 Çün sūr-ı vücūdıma ' aşk leşkeri taldılar
Yağub yağub aldılar viraneyim ey Mevlâ
- 3 ' Aşk aldı beni benden virdi haberi senden
Kırtardı ğam u hemden handaneyim ey Mevlâ
- 4 Sevgiñ göñlime taldı cân lezzetiñi buldı
Zikriñle hezâr- âsâ efganeyim ey Mevlâ
- 5 Ben bezm-i ezel ' aşkıñ zencirine çekildim
Sevdâ-yı cemâliñle divaneyim ey Mevlâ

6 Bu ‘İzzi-yi ‘aşıqam şevkiñ ile yanıqam
Yoluñda hulûş ile qurbāneyim ey Mevlā

Mef’ülü Mefāilün Mef’ülü Mefāilün

--- .--- --- .---

33

1 Ey dil olduñ derd-i hicr-e āşinā
Kārīñ oldu rûz u şeb āh u bükā

2 Sineñe sūrāḥ açdıñ ney gibi
Kārīñ oldu rûz u şeb āh u bükā

3 Bu seniñ sūz u güdāziñ artdığı
İqtizā-yı derd-i ‘aşqdır bī-murād

4 Umulur bu girye vü efğāniña
‘Avn-i Ḥaqla ola bir gün intihā

5 İt teveccüh der-geh-i bārīye tā
İrişe vuşlat ile luṭf-ı Ḥudā

6 Her cefāya bir şafā gāyet olur
Böyledir erkān u ‘ādet ‘İzziyā

Fāilātün Fāilātün Fāilün

--- .--- --- .---

---

33 M 9a, T 50 a

3 güdāziñ: güzārīñ / artdığı: artduğı T.

34

- 1 Ey gönül cânile olduñ ‘aşk-ı yâre mübtelâ
Olduñ anıñ-çün dem-â-dem âh ü zâre mübtelâ
- 2 Çünkü olduñ ‘aşkıla Mecnûn-veş gün gibi
Lâ-cerem olmadıñ belâ-yı bî-şümâra mübtelâ
- 3 Her tarafından başıña seniñ belâ itdi zühûr
Olduñ ey bî-çâre sen düşvâr kâra mübtelâ
- 4 Aldı her cânıñ belâ olduñ hemân ‘ayn-ı belâ
Olalıdan ‘aşka sen ey bî-sitâre mübtelâ
- 5 Rûz u şeb efzûn oldı nâliş ü âhiñ seniñ
Olduñ ‘İzzî gibi derd-i bî-timâre mübtelâ

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-.-- .-.-- .-.--

35

- 1 Meyl-i dâdem semt-i cânân râ nemî h̄âhem fenâ
‘Arz kerd yârem cemâleş pes nemî h̄âhem sevâ
- 2 Men taleb kerdem devây ki ü şevd dermân-ı men
Derd-i yârem çünki şud dermân nemî h̄âhem devâ

---

34 M 9a, T 50a

1 ‘aşk-ı yâre: ‘aşk-ı nâre T.

35 M 9a, T 50b

- 3   Derd şud dermân-i aġyâr derd-i yâr dermân şud
          Men becuz derdeş ne cüyem ū nemî ħ̣āhem şifā
- 4   Der reh-i vuşlat nemî kunced hevā-yi ġayr-i ū
          Lā cerem men cuz hevā-yi dŭst nemî ħ̣āhem hevā
- 5   Der miyān-ı ‘āşık u ma‘ şŭġ hicāb est in vucūd
          Kerdemeş terk u rehā yāftem nemî ħ̣āhem cefā
- 6   Çŭn merā ez dŭst mīāyed tesellī vŭ ‘aṭā
          Ez fenā ‘İzzi nemî ḥāhem tesellī vu ‘aṭā

36

- 1   ‘Aşq odına yanışalım
          Hadd-i tene yetişelim
          Dōstumuza irişelim
          Gel sŭfī yoldaş ol baña
- 2   Her rŭz u şeb aġlayalım
          Ḥaġ Ḥaġ deyŭ inleyelim
          Şular gibi çağlayalım
          Gel sŭfī yoldaş ol baña
- 3   Olsun enīs şevġ-ı Ḥudā
          Bulsun sevdādan dil rehā
          Derdiñe isterseñ devā
          Gel şufī yoldaş ol baña

---

36 M 9b, 50b

1 ħadd-i tene yetişelim: ħadd atına binişelim T.

4 Sulţān-ı dīne irelim
Vuşlat gülini direlim
Hakķıñ cemāliñ görelim
Gel sūfī yoldaş ol baña

5 ‘Aşķ şerbetine kıanalım
Tāliblere de şunalım
Vaħdet iline kıonalım
Gel şūfī yoldaş ol baña

6 Eser tesellī yılleri
Açar tecellī gülleri
‘İzziyle gör ol illeri
Gel şūfī yoldaş ol baña

Mūs tef i lün Mūs tef i lün

37

1 Nedir işbu zūhūrīñ içre pinhān oldıđıñ cānā
Nedir bu istitārīñ içre seyrān oldıđıñ cānā

2 Buyurduñ **len terānī** rü’yetiñ ‘ālemde olmazken
Nedir bu cümle eşyādan nümāyān oldıđıñ cāñā

3 Cihāt u hem mekānlardan müezzeh zātīñ āmennā
Nedir şol münkesir dillerde miħmān oldığın cānā

- 4   Ḳamu maḥlūk u mevcūdāt olubdur zātña āyāt
Nedir ma‘ rūf-ı her erbāb-ı ‘ irfān olduđın cānā
- 5   Fıraḳıñ derdine ger mübtelālar olsa ‘ uşşākıñ
Nedir sevgiñ ile anlarda her ān olduđıñ cānā
- 6   Devāsız derde düş olmuşsa çün bu Ahmed ‘ İzzī
Nedir derdiñe derdin ile dermān olduđıñ caña
- Me fa i lün Me fa i lün Me fa i lün Me fa i lün
. . . . .

38

- 1   Merd-i Ḥaḳ olamñ ‘ aynında degil
Mā-sivā-yı Ḥaḳқа baḳmaḳ aşlā
- 2   Virmez ol ‘ ayn-ı gönül Ḥaḳkı ḳoyup
‘ Aşḳ-ı Ḥaḳla kim ola anda şafā
- 3   Kişiniñ kārı gerek zıkr-i Ḥudā
Ki bula āyine-i ḳalbi cilā
- 4   Bu sezā ‘ abde ki ism-i ma‘ būd
Dilde zikri ola virdi esmā
- 5   Nūr ile pūr ola ḳalbi anıñ
Ravza-i vuşlat ola hem aña cā

---

6   düş: tuş T.
38 M 10a, T 51b

6 Dimez ol kim ola ehl-i tevḥīd
‘İzziyā Ḥaḳ ve Resūl emrine lā

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

-.-- -.-- -.--

39

- 1 Zikr-i Ḥaḳḳa ol mülazım her umūruñda dilā
Tā ki her kārımñ ašlā şañı olmaya hebā
- 2 Ol beri hem meyl-i dünyādan şaḳın itme heves
Bulmaya yol ğam u endūh-ı melālet saña tā
- 3 Dāimā zikr-i Ḥudāya ola gör mesāūl sen
Heb hevālardan berī ol Ḥaḳḳa yüz tūt dā’ima
- 4 Kim ki Ḥaḳḳa yüz tuta zākir ola Mevlāsını
İrişür iki cihānda aña envā‘-ı ‘aḫā
- 5 Ko riyāset hevesiñ meyl eyleme hīç aña çün
Cümle yeksān olısar bāy u gedā rüz-ı cezā
- 6 Terk-i kül it cümle gitsün sen daḫi ḳalma şaḳın
Ol fenādan daḫi fāni bulasın zevḳ [u] şafā
- 7 ‘āşık-ı didār-ı Ḥaḳsañ can u başdan gice gör
Cāniñi cānāna vir tā ola maḳşad rū-nūmā

8 ‘ İzzīya cānıñı vir H̄aḡ yolına eyle saḡā
Vuşlat içre göresin dīdār-ı H̄aḡ ḡan behā

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

40

1 İtdi beni bu çerḡ-i dūn miḡnet ile pür- enderūn
Derdile baḡrım ḡıldı ḡūn āh kürbetā vāh kürbetā

2 ‘ Ālemde rāḡat görmedim ḡamdan selāmet bulmadım
Çekdim küdüret gülmedim āh miḡnetā vāh miḡnetā

3 Kār eyledi ḡasret baña yüz ḡıtdı her şiddet baña
Olmaz ise re’fet baña āh şiddetā vāh şiddetā

4 Nār-ı firāḡıyla bu cān yandı ḡutuşdı bī-gümān
Vird-i zebānım her zemān āh ḡirfetā vāh ḡirfetā

5 ‘ İzzī ider āhile zār ḡurbet umar leyl ü nehār
Bulmaz ise vuşlat e’yār āh firḡatā vāh firḡatā

Müstef’ilün Müstef’ilün Müstef’ilün Müstef’ilün

---.---.---.---.

41

1 Dil yandı kebāb oldu derdiñle H̄udāvendā
Çeşm ābı şerāb oldu derdiñle H̄udāvendā

---

40 M 10b, T52b

41 M 10b, T 52b

- 2 Çok nāle vü zār itdim ‘aşkıñ ile kār itdim
Ağyārımı yār itdim derdiñle Һudāvendā
- 3 ‘Aşkıñ odına el-Һağ yandı dil ü cān muṭlağ
Һālim nicedir bağ derdiñle Һudāvendā
- 4 ‘İzzī saña ‘āşığdır göz ҡana boyanığdır
Başdan başa yanığdır derdiñle Һudāvendā

Mef’ūlü Mefāīlün Mef’ūlü Mefāīlün

--- .---- --- .----

42

- 1 Añla gāfil bī-beğāsın bunda sen
Küllü şey’i hālikündür ol Һudā
- 2 Pes fenā bulup cemī’ hāş u ‘ām
Bağ ancağ ḥalığ-ı arz u semā
- 3 Kim ki geldi bu cihāna çekdi el
Derd ü miḥnet bulmadı andan rehā
- 4 Ke’s-i mevti buldı ҡabriñ veḥşetin
Evvelki a’ māline ḥayrū’l- cezā

5 Hāl-i ʿālem böyledir çün ʿİzziyā
Gūşış it aʿmāl-i hayra bul rızā

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.--

43

1 Bula sālīk şafā vü zevk-i hālet
Seniñ bir zerre luṭfuñ ile Mevlā
Bulur maṭlab ola ehl-i saʿadet
Seniñ bir zerre luṭfuñ ile Mevlā

2 ʿUrūc eyleye cisminden demādem
Ola esrār-ı Rabbāniye maḥrem
Bula rütbe ola İbrāhīm Edhem
Seniñ bir zerre luṭfuñ ile Mevlā

3 Yanup ʿaşq āteşine ola külhān
Reh-i Hāqdan da pür-yān u giryān
İdüp cānını qurbān bula cānān
Seniñ bir zerre luṭfuñ ile Mevlā

4 Ola tekmīl noḡşānı müyesser
Sūy-i ḥubbından ola hem muṭahhar
İde bū-yı visāl cānı muʿaṭṭar
Seniñ bir zerre luṭfuñ ile Mevlā

---

43 M 11a, T 53a

4 ḥubbından: cennetden T.

- 5 Ola ma' mūr bu dil-ḥāne-i vīrān
Vişāliñ ile ' uşşāḳ ola ḥandān
Ġarībiñ ' İzzī bula derde dermān
Seniñ bir zerre luṭfuñ ile Mevlā

Mefāīlün Mefāīlün Fe'ülün

.--- .--- .---

44

- 1 Derūnet rā be zıkr-i Ḥak ziyā dih
Ki bāşed cāyigāh-i sırr-i Mevlā
Dilet pāk mīkun ez aḡyār safā dih
Ki bāşed cāyigāh-i nūr-ı Mevlā
- 2 Eger ḥ'āhi ki bāşī maḥrem-i rāz
Be dergāh-i Ḥudā dest-i recā bāz
Be zıkr-i ū şeved hōş dil tu misāz[?]
Ki bāşed cāyigāh-i zıkr-i Mevlā
- 3 Bekūş der rāh-i aşk mīresi be maksūd
Ki bāşed ' İzziyā makbūl u mevdūd
Be dil saykal bedih bā zıkr-i ma' būd
Ki bāşed cāyigāh-i zıkr-i Mevlā

45

- 1 Cām-ı mey-i hubbuñla sekrānlarız ey Mevlā
' Aşkıñla hezār-āsā efğanlarız ey Mevlā

---

44 M 11a T 53b

45 M 11b, 53b

- 2 Yolıñda seniñ itdik nāmūsıla ‘ârı terk
Şevkıñ odıña düşdük biryânlarız ey Mevlâ
- 3 Taqılalı boynumuz ‘aşq zencîrine bizim
Bu cümle cihân içre destânlarız ey Mevlâ
- 4 Arzū-yı cemâliñle şūrîde vü şeydâyız
Hasret ile rûz u şeb giryânlarız ey Mevlâ
- 5 Dil vireli dildâra bakmazız ağıyâra
Ger vaşlıñ ola çâre handânlarız ey Mevlâ
- 6 Terk eyledik ad u şân vuşlat dileriz her ân
‘İzzî biz el-ân kurbânlarız ey Mevlâ

Mef’ülü Mefâilün Mef’ülü Mefâilün

--- .--- .--- .---

ḤARFÜ’L-BĀ

46

- 1 Yâ Resûlallâh kapuñdur devlet-i ‘izzet-me’âb
İntisâb iden olur maqbûl-i Ḥaḡ bi-irtiyâb
- 2 Şol dehân-ı şâgar-âsândan zuhûr iden hıṭâb
Neş’e vü hâlet virir ‘uşşâka çok şahbâ-yı tâb

---

3 boynumuz: boynumuza M, T.

46 M 11b, T 54a

- 3 Eyledi esrâr-ı tāmmin̄ mazharı Allāh seni
Ey gönül gül-zâr-ı vaḥdet bülbülü **ümmü'l-kitāb**
- 4 Kā'ināt ervāḥına itdi Ḥudā rūḥuñ kilid
Cümle tâbi' dir saña sensin şeh-i 'alīcenāb
- 5 Oldı ser-tâ-pā vucūduñ maḥz-ı nūr-ı Ḥaḳ seniñ
Aldı nūrından ḳamu nūr dāḥī māh u āf-tāb
- 6 Ḳıl şefā' atla nazār bu derd-mendiñ 'İzzīye
Ola bî-çāre efendim kām-bin-i kām-yāb

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -- -- -- -- --

47

- 1 Āsitān-ı ḥazret-i **fahṛü'l-verāya** intisāb
Mā hüve'l-maḳsūd odur idenler olur kām-yāb
- 2 Ḥıdmet-i pākiñ şeref ḳıldığıçün Cibrīl hemīn
Sidreden pāyına 'aşḳ u şevḳle ider şitāb
- 3 Kim iderse ilticā' ḥāk-i derine bilsün ol
Her murāda irişüp kesb ider envā' -ı şevāb
- 4 Bendesiyem 'aşḳıyam cānla müştāḳıyam
Ḳulıyam sulṭānım ol peygamber-i 'ālīcenāb

5 İřtiyâkı sert-e-ser mülk-i derūnum tıtalı
Rūz [u] Őeb nālān u sūzānım budur Őāfī cevāb

6 Umaram ‘ arz-ı cemāliyle kerem ide baña
Çomaya böyle maħzūn-ı hicr ile pūr-iztīrāb

7 ‘ Āřık olaldan dü-çeşmim ‘ izziyā oldı benim
Kūnc-i devr-i la‘ l ü mercānıyla hem yāķūt-tāb

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

-.-- .-- .-- .--

48

1 ‘ Aşık-ı Hāķ bīmāriyuz itme ‘ ilāc sen ey řabīb
Bize emsem olmaz illā şerbet-i vaşl-ı řabīb

2 Aşlımızdan ayru düşdük biz bu ilden degiliz
Bād-ı vuşlat irişe şalmayavuz şöyle řarīb

3 Rūz [u] Őeb feryād u zārīler řılup āh eyleriz
Gülümüzdür şubb [u] ‘ açıdan olmuşuz biz ‘ andelīb

4 Umarıu bu firķate biz ğāyet u pāyān olan
Böyle mehcūr řalmayavuz ola vuřlat ‘ an-řarīb

5 Enbiyā vü evliyā sultān-ı kevneyn ‘ aşıkına
Ka‘ be-i vařlıñ ziyāret eylemek ide nařīb

- 6 Vuşlat ister şubḥ u şām el ḳaldırup ider du‘ā
Ḳulūñ ‘İzzīñ du‘āsın müstecāb it yā mucīb

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

49

- 1 İr şafā-yi ḳalbe sa‘y it eyle aḥlāḳıñı ḥüb
Olmaḳ isterseñ eger ‘ālemde maḥbūbu’l-ḳulūb
- 2 Dā’imā ‘aybıñı gör ğayriñ ‘uyūbıñ gözleme
Diler iseñ ire saña sırr-ı **settārü’l-‘uyūb**
- 3 Ḳimse bilmez kimseniñ ḳalbindeki esrārını
Līk vāḳıfdr aña Allāhu ‘**allāmü’l-ğuyūb**
- 4 Terk-i ğaflet eyle fırsat itme tã‘at it
Ömriñiñ şemsi ḥayāt burcından itmeden ğurūb
- 5 İt ‘amel Kur’ānla ikşār-ı zikrullāh ḳıl
Ḳalbe ire inkişāf merfū‘ ola cümle kürūb
- 6 Keşret-i cürmüm var ‘İzzī rūz [u] şeb yalvarırım
Āb-ı raḥmet ile taḥḥir ide **Ġaffārü’z-zünūb**

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

50

1 Olmadı yâr-ı vefâdâr saña kes
Ne ‘aceb vîrâne gönlüm ne ‘aceb
Hemdem âh u zâr saña her nefes
Ne ‘aceb vîrâne gönlüm ne ‘aceb

2 Rûz u şeb âzürde-i hicrânsın
Râhatıñ yoq ney gibi nâlânsın
Âteş-i miḥnet ile sūzânsın
Ne ‘aceb vîrâne gönlüm ne ‘aceb

3 Bulımadıñ derdiñe dermân sen
Zâr u efgâniña hem pâyân sen
Olmadıñ bir laḫzada ḫandân sen
Ne ‘aceb vîrâne gönlüm ne ‘aceb

4 Dâğ-ı ğamla lâle-veş bağrıñda ḫan
Ḥâliñe maḫrem deĝil ḫalk-ı cihân
Tîr-i derde ‘İzzî var oldıñ nişân
Ne ‘aceb vîrâne gönlüm ne ‘aceb

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.-- -.--

51

1 Seniñ hiciñle her dem yanup biryân olur yâ râb
Beher şeb-rûz inen yaşlar gözinden ḫân olur yâ râb

---

50 M 12b, T55a

51 M 13a, T 55b

- 2 ' Aceb derdlere düşmüş ser-â-pâ hem tutuşmuşdur
 ulüb enhârı taşmışdır açup ' ummân olur yâ râb
- 3 Seniñ derdiñle dervişler yürekde yâreler işler
 Yalın ayak açup başlar görüp giryân olur yâ râb
- 4 Firâķ nârına yanıklar yüziñ görmege ' âşıklar
 abâ-yı cismi řadıķlar koyup nâlân olur yâ râb
- 5 Umar ire viřâliñe baķa dâ'im cemâliñe
 Fedâ cânını yolıña idüp bi-cân olur yâ râb
- 6 Kulıñ ' İzzi bi-çâre ġarib-i bi-kes o pür-yâre
 Olup derdiñle âvâre saña ķurbân olur yâ râb

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

.--- .--- .--- .---

52

Târîh

- 1 şadr-ı azam kim odur ' alicenab
 Zâtı hem-vâre olan rif'at-me'âb
- 2 ab'-ı pâki cûdıla işsânıla
 Muttaşıfdır bilür âni şeyh ü şâb
- 3 Hâķ vücûdını haķâdan hıfz ide
 Cennet ü didâr ile vire şevâb

- 4 Yapdı şehir-i Bursada bir köpri kim
Nice demler olmuşıdı ol harâb
- 5 Geldi Hâcî Yûsuf Ağa sa‘y idüp
Himmet idüp hatmine kıldı şitâb
- 6 K̄albine ilhâm-ı Hâk ilkā idüp
Zâhir oldı kendiden re‘y-i şavâb
- 7 Çeşme bünyâd itdi âhir itdi şu
Kendüye Hâk vire ecr-i bî-hisâb
- 8 Dervîşâne ‘İzziyâ târih dürür
Re‘s-i belde virdi zînet cıkdı âb
Sene 1126

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-- .--

53

- 1 Bi-ḥamdillâh olup ehl-i ferâgat
Gönül buldı huzûr-ı zevk u râhat
- 2 Cihânîñ i‘tibârına tapup ol
Elin çekdi olup ehl-i kanâ‘at
- 3 Kayırmaz ehl-i dünyâ ger iderse
Anı zâhirde fakrıyla melâmet

- 4 Disün erbāb-ı dünyā ne dir ise
Göñül buldı Haqı̇katde selāmet
- 5 amu sevdā-yı dūndan gedı el-ān
Olup erbāb-ı aıla cemā' at
- 6 oyup dünyāyı aa Haa dūdı
O lāflar İzziyā ehl-i sa' ādet

Mefāilūn Mefāilūn Fe'ulūn

.--- .--- .---

54

- 1 Olunca nefa-i gūl-zār valı
Yūri būlbūl yūri feryād u zār it
Bulunca gūl-en-i valında fazlı
Yūri būlbūl yūri feryād u zār it
- 2 Giceler uba dek ıl zār u efgān
Enīsīñ ola dāī zıkr-i cānān
Olup pervāne-ve yolında sūzān
Yūri būlbūl yūri feryād u zār it

- 3 Dilerseñ fetḥ ola künc-i nihānı
Bulasın hem ḥayāt-ı cāvidānı
Ṭaleb kıl ‘ İzzī gibi her dem ānı
Yüri bülbül yüri feryād u zār it

Mefāīlün Mefāīlün Fe’ülün

.--- .--- .--

55

- 1 Yeter sinemde hicriñ odı yandı
Dil-i maḥzūnımı vaşlıñla şād it
Yeter çeşmim yaşı kana boyandı
Dil-i maḥzūnımı vaşlıñla şād it

- 2 Firākıñla vücūdum oldı vīrān
Zuhūr itdi bu dilde āh u efġān
Bu derde ḳoma baña eyle iḥsān
Dil-i maḥzūnımı vaşlıñla şād it

- 3 Derūnumda şeb u rüz artdı nāle
Ḳoyupdur çün beni düşmen bu ḥāle
İrişdir ‘ İzziyi luṭf it vişāle
Dil-i maḥzūnımı vaşlıñla şād it

Mefāīlün Mefāīlün Fe’ülün

.--- .--- .--

- 1 Bezm-i devrân-ı zikirde olurum her bār mest
Zâhidâ itdi beni çün cām-ı aşk-ı yār mest
- 2 ‘Aşk şerâbîñ nûş idüp oldı bezm-i cān ezel
Ol bezmden geldi ‘aşık yoğiken deyyār-ı mest
- 3 Anîñ-içün gül-sitân-ı zıkr içinde lâ-cerem
Bülbül-i şūrîde mânendi hezârân-vār mest
- 4 ‘Āşık-ı mestāneniñ güftârı ‘aşkıdır fikri ‘aşk
Râh-ı ‘aşkda vārın eyler şevkden îşār mest
- 5 Hâlet-i ‘aşk özge hâletdir ki anîla olur
Vâkıf-ı ‘ilm-i ilahî tâlib-i didâr-ı mest
- 6 Hâlet-i ‘aşkıyla ‘aşık nice nālân olmasun
Na‘ ralar peydâ ider cûş idecek nâçâr mest
- 7 Na‘ ra-i bî-hûde şanma ‘âşıkîñ feryâdını
‘Aklıñı ço ‘aşka düş gör nice olur yār mest
- 8 ‘Aşka düşen ‘âşıkîñ ‘âkıl ne bilsün hâletiñ
Bâde-i ‘aşksız olur mı ‘İzziyâ hüşyâr mest

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-.-- .-.-- .-.--

56 M 14a, T 56b

2 şerâbîñ: şevâbın T.

57

- 1 Gel bugün gel m̄a-sivādan ‘uzlet it
H̄āne-i albiñ ğayırdan alvet it
- 2 H̄āne-i albiñi idüb pāk u řāf
Zev-i r̄uhāniyle cāna ‘izzet it
- 3 Feyz-i albiñi idüb pāk u řāf
Evvelā mürşid elin t̄ut bey‘at it
- 4 Ma‘rifet-zādeyle m̄ukrim olmağa
Ehl-i ‘irfān ile her dem ūlfet it
- 5 Oıyam dirseñ H̄aıat ‘ilmini
Merd-i rāh-ı H̄a ile h̄oş şoşbet it
- 6 H̄aa irmekdir hemān mařūd olan
‘İzzī ile hem-reh ol gel ğayret it

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.--

ARFÜ'L-řĀ

58

- 1 M̄a-sivāya meyl iden ihvān elinden el-ğıyāř
Yārdan ğayre baan yārān elinden el-ğıyāř

---

57 M 14a, T 57a

58 M 14b, T 57b

- 2 Sūfi olup şafvet-i ‘aşkıla şāfi olmadan
Yār olan ‘uşşāk-ı bī-erkān elinden el-ġiyās
- 3 Ehl-i dünyā karşıısına māl ü cāh ümmid idüp
Tıruban el kavşuran nādān elinden el-ġiyās
- 4 Rāh-ı ‘aşkıda rütbe-i ‘ulyāyı da‘ vet eyleyüp
Dest-giri olmayan akrān elinden el-ġiyās
- 5 Kişiyē reh-zen olan a‘ dā degül ekseñ velī
‘İzziyā bu nefsi-pür-‘ işyān elinden el-ġiyās

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -- -- -- -- --

ḤARFÜ'L-CĀ

59

- 1 Derd-i Ḥaḳḳa düşen ‘āşık derdine kılmaz ‘ilāc
Devlet ü ‘izzet bilüp kıılır ānı başında tāc
- 2 Şöyledir ‘uşşāk içinde derdine kılmaz ‘ilāc
Eylemezler bir nefes dermānla hiç imtizāc
- 3 Diñmez aşlā ‘aşk-ı Ḥaḳda rüz [u] şeb feryādları
Kalblerinde çünkü iḳād itdi derdullāh sirāc

- 4 Bâdedir derd-i ilâhî ehl-i derde çün ire
Sekr-âsâ nûş idüp dürlü milâh-i ücâc
- 5 Artdığınca râh-ı vuşlatda bularıñ derdleri
Semt-i cânândan gelür cânlarına h̄oş ibtihâc
- 6 Şâhibü‘ d-devlet olur me‘lûf-ı derdullâh olan
Kılmaz anda ‘İzziyâ kimseye ‘arz-ı ihtiyâc

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-- .-- .--

60

- 1 Râh-ı ‘aşkda zâhid-i bî-derde meyl itmez ferâc
‘Âşıka ağıyârla mümkün değıldir imtizâc
- 2 Şerbet-i ‘aşkdan eger lezzet dilerseñ ‘âşıq ol
Aña ol ‘azb-i Fürâtdır münkire milah-i ücâc
- 3 Pâd-şâhim ‘aşkım eşkim leşkerim tıblım figân
Başım üzre âteş-i âhımdurur şâhâna tâc
- 4 İtdigimce derd-i ‘aşkıyla demâdem âh ü zâr
Haste cânâ ‘İzziyâ artar tabîbimden ‘ilâc

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-- .-- .--

ḤARFÜ'L-ḤĀ

61

- 1 Görmedi dünyâda bir rāḥat-ı şâf işbu rūḥ
Tîğ-ı kahr ile hemîşe oldı serâser mecrûḥ
- 2 Çekân u miḥnet-i derd ü ğam olurdu ma' lûm
Şerḥa şerḥa dilimiñ vaşfını yazsam meşrûḥ
- 3 Tükenür işbu miḥen çünki muḳarrerdir mevt
Kişiyе girişe se dünyâda ol hem-çü zenûḥ
- 4 Pes sa' âdet aña kim fi' li ola ḳavli ile
Vufûḳ-ı şer'î üzre olur her dü cihânda meczûḥ
- 5 Ol ki ider bâtınını ' ilm-i ṭarîḳat ile şâf
Aña ne şübhe olur sırr-ı ilâhî meftûḥ
- 6 ' İzziyâ eyle temennâ-yı hidâyet dâ'im
Ola kim derdiñe Ḥaḳdan ola bir fetḥ-i fütûḥ

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

... ..

---

61 M 15a, T 58a
3 tükenür: dükenür T.

ḤARFÜ'L-ḤĀ

62

- 1 Kıl teveccüh bir yola gitdi añā pīr ü şüyüh
Sa' y idüp kesb eyle gel 'ilm-i meşâyıḥda şüyüh
- 2 Devlet-i dāreyn ile mesrūr u mes'ūd olısar
Şol kişi kim işidüp ide qabül pend-i şüyüh
- 3 Emr-i Ḥaḫ qavl-i Resül ile 'amel kıl dā'imā
Kılma aññıla 'amel kim ola ḥükmi mensüh
- 4 Pīşirüp fikr ile söyle söz ki maqbül ola
Tā ki lezzet ol anda çün ta'am -ı maḥbüh
- 5 Ehli nā-ehliyle bir görmez o ki idrāk ola
Cevher ü 'anberle ḥiç bir ola mı seng ü külüh
- 6 'Āqıbet qadrine 'ārif şol kişidir 'İzziyā
Düşüben derde demādem diye biñ derdile lüh

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

ḤARFÜ'D-DĀL

63

- 1 Dinilmez herkese esrâr-ı tevḥîd
Belürmez herkese envâr-ı tevḥîd
- 2 Derûnuñ âlemiñ pâk it sivâdan
Bilesin tâ nedir eṭvâr-ı tevḥîd
- 3 Derûnuñ pâk ü şâf olmaz ne şübhe
Eger ider iseñ inkâr-ı tevḥîd
- 4 Çü tevḥîd oldı isķâṭ-ı izâfet
İder tefsîr nedir aġyâr-ı tavḥîd
- 5 Enîs ol ‘İzziye aç gözini bak
Ki yoķdur zerrece deyyâr-ı tevḥîd

Mefâilün Mefâilün Fe’ülün

.--- .--- .---

64

- 1 Oldum giriftâr-ı belâ yâ Rab meded senden meded
Âh n’ideyim ben mübtelâ yâ Rab meded senden meded
- 2 Yoķ saña lâyıķ hıdmetim vaşla vesîle ṭâ’ atım
Çalmadı hicre tâķatım yâ Rab meded senden meded

---

63 M 15b, T 58b

64 M 15b, T 58b

2 ṭâ’ atım: ṭâķatım T.

- 3 Ben sterim vuşlat saña ider firāk ¼adem dūta
Kār itdi bu miħnet baña yā Rab meded senden meded
- 4 Müşkil bu ğarīb  alemi hem fānī dūnyānın ğamı
Bulımadım bir hem-demi yā Rab meded senden meded
- 5 Yo¼dur vefā-dārım benim bir hem-dem-i yārım benim
Āħir nola kārım benim yā Rab meded senden meded
- 6  İzziye yā Rab her nefes zikriñ enīs ü yār bes
Sen ol aña feryād-res yā Rab meded senden meded

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

-- .----.- -- .- -- . -

65

- 1 Rāh-ı  aşkında ğuşış eyle şıdķıla derd-mend
Miħnetin rāhat ola acılarıñ ola ¼ü ¼and
- 2 Dāne-i eşk eyle icrā dīdeden her laħza sen
Ger dilerseñ ola ma  şūķıla ülfet tā-ebed
- 3 Ger olur sende  aşık eşk-i Kerem ü āh-ı sūd
Pād-şāh-ı  aşķ olursañ saña ālemde ne derd

---

4 müşkil: müşkili T.

65 M 16a, T 59a

2 Ola: - T.

- 4 Āh serd olduğça ‘āşıkdan düşen albine tb
hnede teş yanar li-ebed her çun ola serd
- 5 B-nev olan bu ‘aşdan alamaz ‘aşı mul
An-içun ‘āşık eyler zhid ile hş neberd
- 6 ‘İzziy meydn-ı ‘aşda fern ol kimseye
Kim ta‘alludan giçub ola tecerrud birde ferd

Filtun Filtun Filtun Filn

-.-- .-- .-- .--

66

- 1 Mbtel geştem be-zam ez dev birun şevd
Hç efsun kr ne-koned dem-be-dem efsun şevd
- 2 Çunki zamem şod zi-dust efsun me-r hem u koned
n be-har dust-ı dger ger m-koned mazun şevd
- 3 Der yem-i ‘iş-ı tu ufted dil dest-i tedbr reft
M be-cyed vaşlet ez behr-i firk mecnun şevd
- 4 Der az-yı hicr-i dust efgn u nliş m-koned
Behr ez-n eş pedd yed ez- mey-gun şevd
- 5 T zi-men dil reft be-semt-i dust ‘āş-ı [?]
Ber der-i vuşlat tevakuf m-koned pr hun şevd

---

4 Dşen: dş T.
66 M 16a, T 59b

- 6 İ̇n çi zaḥm est ĩ̇n ne raḥm-est maḥz-ı luṭf est ki ez-ĩ̇n
‘İzzĩ̇ mĩ̇ bāyed tesellĩ̇ rũz u ŧeb memnũn ŧeved

ḤARFÜ'L-ZĀL

67

- 1 ‘Aŧḳ-ı Ḥaḳḳa yoḳdur bir kez leziz
Aña nisbet olımaz sũkker leziz
- 2 ŧevḳ-ı Rabbāniyle her dem ‘aŧıḳıñ
İtdigi āh gibi olmaz her leziz
- 3 Baḥr-i ‘aŧḳ ‘aŧıḳa itdikçe ḥurũŧ
Olur oldem anda feryādlar leziz
- 4 Cennet-i vuŧlatla dĩ̇dār lezzeti
Olamaz anıñ gibi kevŧer leziz
- 5 Ḳande olsa ‘İzziyā ‘aŧıḳ olan
Ġayrı añmaz dũstını sũyler leziz

Fāilātũn Fāilātũn Fāilũn

-.-- -.-- -.--

ḤARFÜ'R-RĀ

68

- 1 Yā Resūlallāh teslīm itmese ḵaddiñ eger
Yā niçün Firdevsden ṭübā ṭapuña baş eger
- 2 Müşg-sā gīsū-yı vaḵd ü çeşm-i nīke şevḵ
Eyledi şūrīde şeydā beni ey alnı ḵamer
- 3 ḵāk-pāyiñ tāc-ı ʿizzetdir ḵabībā bendeñe
ḵalḵ-ı ʿālem ben gibi cab virir aña ser-be-ser
- 4 Cān virirsem rāh-ı ʿaşḵıñda seniñ bī-iḵtiyār
ʿĀşıḵ-ı şadıḵlarıñdan bir benim cāndan sever
- 5 Āteş-i ḵasret yaḵupdur sīnem üzre nice ṭāā
Tīg-i hicriñ hōd efendim her nefes bāgrım deler
- 6 Biñ dil ü cānile ʿāşıḵ-ı derd-mendiñdir seniñ
Bir nazār ḵıl luṭf idüp ʿİzziye ey nūr-i başār

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

69

- 1 Ey siyeh gīsūlarıñ **ve'l-leyl** hōş ta' bīr ider
Ve'd-ḵuhā nūr-i cemāliñi güzel tefsīr ider

---

68 M 16b, T60a

69 M16b, T 60a

- 2   Ḳabza-i ḳudret-i Ḥaḳḳa nā 'il oldıḡıñ şehā
          Mā rameyte iz rameyte āyeti taḳrīr ider
- 3   Maḫzar-ı tām̄m-ı Ḥudāsın hazret-i maḥbūb-ı Ḥaḳ
          Ḳaşlarıñ miḥrāb-ı ĩmān anda cān tekbīr ider
- 4   İki Őem^ç-i nūr-i Ḥaḳdır cānını miḥrābda
          Ol dü-ḥaddiñ Ḥaḳ anıñla dōstlarıñ tenvir ider
- 5   Nefḫa-i sūnbül ḫālīñ gül-i zātıñ lā-cerem
          Her nefes ^çāşıḳlarıñıñ cānını ta^çtīr ider
- 6   Bahr-i feyziñden irelden ^çİzzi ḳul bir ḳaṭreye
          Cān-ı dilde na^çt-i pākiñ zemzemiñ tefcīr ider

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-.-- .-.-- .-.--

70

- 1   Ḥaḳ budur kim ey Resūl-i müctebā
          Zat-i pāḳiñ cānıma cānāndır
- 2   ^çĀşıḳıñıa cān u dilden bī-merā
          Meh-i cebiniñ cānıma cānāndır
- 3   Ġurre-i ġarrā-veş ey kān-ı ^çaṭā
          İki ḳaŐıñ cānıma cānāndır

---

5   ta^çtīr: taḳtīr T
70   M 17a, T 60b

- 4   Tutdı gönlüm pertev-i hüsnüñ şehā
       Mihr-i ḥaddiñ cānıma cānāndır
- 5   Rū-yi büyüñ ve'l-habībim dā'imā
       Çeşm ü dişiñ cānıma cānāndır
- 6   Lebleriñ bahşende-i zevk u şafā
       Ol dehāniñ cānıma cānāndır
- 7   Misk-i 'anber gibi ey nūr-i ḥudā
       Ḥaṭṭ-ı zülfüñ cānıma cānāndır
- 8   'İzzī dir ey şāh-ı cümle enbiyā
       Dest ü pāyiñ cānıma cānāndır

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -- -- .--

71

- 1   Yā Resūlallāh senin 'aşkıñ odıyla her nefes
       'Āşık-ı zāt-ı şerifiñ ser-te-ser iḥrākıdır
- 2   Ol tenevvür-i 'aşk u şevkile girüben dā'imā
       Nice sūzān olmasun didāriña müştākıdır
- 3   Sīnesinde baḥr-i 'aşkıñ eyledikçe mevc-i cüş
       İrişüb aña tesellī göñlü pür-ezvākıdır

4 H̄ān-ı ‘aşkıñdan olanlar hişse-dār u behre-yāb
Fazl-ı H̄ağdan zümre-i h̄aşşa ilh̄āğdır

5 Ol ki ola ‘aşkıñ içre derd-i hicre mübtelā
Nazara-i vaşlıñ anıñ derdine h̄ōş tiryāğdır

6 ‘İzzī -yi firkat-keşiñe eyle vaşlıñla nazar
Derd-mendiñ derdiñile şehre-i āfağdır

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .--

72

1 Yā Resūllallah ğam-ı hicriñ baña sevdā yeter
Bāğ-ı ‘aşkıñ ‘andelīb-i dil ü cāna cā yeter

2 Merhamet kıl h̄ālime vuşlatla eyle bir nigāh
Nār-ı firqatla nice biryāna bu şeydā yeter

3 H̄asretiñle giryeden çeşm-i dil oldı pür- elem
H̄āk-i pāyın çāre-sāz [u] tūtiyā aña yeter

4 H̄ağ bu kim bu bendeñe ey **rahmeten li’l-‘ālemīn**
Lebleriñ kevşer ruhuñ gül k̄āmetiñ t̄ubā yeter

- 5 Dü- cihānda iftiḥar u ‘izz ü ref‘ et ‘İzziye
Maḥzar-ı nūr-ı Hudāniñ medḥiñi ifşā yeter

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

73

- 1 İlähî derdiñe düşmek şafâdır cāna güzeldir
Seniñ ‘aşkıñla bilişmek şafâdır cāna güzeldir
- 2 Seniñ ismiñle eglenmek yolıña baş u cān virmek
Vaşlıñ bezmine irmek şafâdır cāna güzeldir
- 3 Seniñ derdiñ ile yanmaḥ şarāb-ı ‘aşkıña ḳanmak
Cemāliñle ḳarār ḳılmaḥ şafâdır cāna güzeldir
- 4 Sivādan ḳalbi ḳaḥ‘ itmek hevā-yı nefsi ḳal‘ itmek
Aña şükrāne cān virmek şafâdır cāna güzeldir
- 5 Velīlerle refiḳ olmaḥ rumūzāta Ḥaḳiḳ olmaḥ
Bu ‘izzi-veş siddiḳ olmaḥ şafâdır cāna güzeldir

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

74

- 1 Zākire bil zıkr-i Ḥaḳ derdine dermān olur
Maḥlab u hem maḥşadı vuşlat-ı Sübhān olur

---

73 M 17b, T61a

74 M 17b, T61b

- 2   albiñi řaf eyleyen nür-i zıkr-i aıla
Feyz-i cenáb-ı udā anda nümāyān olur
- 3   Gönlini dōsta viren işi āh ü zār olur
İsmiñi yād eylese vālih ü ayrān olur
- 4   ‘Āřı-ı ilallah olan vuşlatına sa‘y iden
Yolına cān terk iden nā’il-i cānān olur
- 5   Tālib olan dōstını zākir olup ismini
‘İzzī gibi dā’imā zārı vü giryān olur

Müf te i lün Fāilün Müf te i lün Fāilün

-. - . - . - . - . - . -

75

- 1   Bülbül-i řeydā gönül dā’imā nālān olur
Dōstını zıkr eylese valih ü ayrān olur
- 2   ‘Āřı-ı bī-āreler hicriyile pāreler
Derdile āvāreler işleri efgān olur
- 3   Her şeb ü rüz aqlayan derdiyile inleyen
Kārı heme vatı anıñ zārile giryān olur
- 4   Mazhar-ı ‘avn-i udā ‘aşıla kılsa řadā
Cānını itse fedā vāřıl-ı cānān olur

- 5 Kim ki bula kāmili şıdķıla ola ķulı
Sırrına ‘ārif olup ma‘den-i ‘irfān olur
- 6 Kā’im olan her seher nefsine iden zafer
Nefsini zabt eylese cümle iş āsān olur
- 7 Taşfiye-i ķalb iden tezkiye-i nefis iden
Tecliye-i sır iden baħr-i bī-pāyān olur
- 8 ‘İzzī divānesi pāyıla virānesi
Ānıla cānānesi yolına ķurbān olur

Müfteilün Fāilün Müfteilün Fāilün

-..- -..- -..- -..-

76

- 1 Dervīş olan kişiler ĥak ile yeksān olur
Ĥāk ile yeksān olan ‘aleme sulţān olur
- 2 ‘Ārif-i billāh olan her neye ķılsa nazār
Vaħdet-i Ĥaķķa aña vāzıh-ı bürhān olur
- 3 ‘Aşķıla şeydā olan gönül gözini sayan
Ĥaķķıla Ĥaķķı bulan ‘āleme ol cān olur
- 4 Dem-be-dem aĝlar gözi ‘aşķla yanar özi
‘Āşıķ olan ķişiniñ gözleri giryān olur

---

7 tezkiye: - T.
76 M 18a, T62a

5 Dōst yolına yoğ olan ölmeden önden ölmez
Nefsī şıfātũn bilen ma‘den-i ‘ırfān olur

6 ‘İzzī çalış derde ir vārũnı hep derde vir
Derde iren kimselerdir küllī dermān olur

Müfteilün Fāilün Müfteilün Fāilün

--- -- -- -- --

77

1 Şeydā gönül yanmağ diler pervānelik semtin tutar
Cām-ı mey-i ‘aşđdan içüp mestānelik semtin tutar

2 Bezm-i fenāda herkesiñ mađsūdı ma‘mūr olmadır
Pes gönlümün şehri benim gamhānelik semtin tutar

3 Bezm-i ezelde dōstla me‘lūf u me‘nūs idi ol
Bezm-i fenāda cümleye bi-gānelik semtin tutar

4 Bāđ-ı vişāl içre gönül pervāz idi bir zemān
Bāđ-ı firāđ içre düşüp bī-gānelik semtin tutar

5 Mecnūn-ı ‘aşđdır zāhidā ta‘n eyleme sen ‘İzziye
Ma‘şūđına ‘ađlıñ virüp divānelik semtin tutar

Müstef’ilün Müstef’ilün Müstef’ilün Müstef’ilün

--- -- -- -- --

78

- 1 İrenler bezm-i yâre meclis-i ağıyâre bakmazlar
Görenler rûy-i yârı gayri bir dil-dâre bakmazlar
- 2 Girüp bâzâr-ı ‘aşka vâlih ü hayrân gezüp her dem
Vişâl yârı isterler daği bir kâre bakmazlar
- 3 Olanlar nûş-ı câm-ı ‘aşkla mestâne vü sekrân
Çalarlar şîşe-i nâmûsı bire ‘âre bakmazlar
- 4 İderler bülbül-âsâ rûz u şeb feryâd u efgâne
Çü müştâk-ı cemâldir anlar ağı u qaraya bakmazlar
- 5 Olur olmaz karîb-i bû-yi reng ü zînet-i dünyâ
Bulur rü’yet diler büstânla ezhâre bakmazlar
- 6 Tâbîb eyler ‘ilâcı şayruya ‘âdet budur ‘İzzî
‘Alîl ü haste-i ‘aşk ol degme bîmâre bakmazkar

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

.--- .--- .--- .---

79

- 1 Benim hicr âteşine yandığım sūzân olandan şor
Bu derde nâlişim keyfiyyetiñ nâlân olandan şor
- 2 Gerekdir bâğ-ı ‘âlem içre bülbül gibi feryâd çün
Vişâl-i yâre ‘âdet bu yûri efgân olandan şor

---

78 M 18b, T62b

79 M 18a, T 62b

- 3 Reh-i vuşlatda baş u cāna kıalan ... elimiz
Bu sırrı sālīkān cāndan geçüp merdān olandan şor
- 4 Tecerrüd hırķasın giy levh-i dilden nakş-ı ğayri yu
Sebebdır vuşlata var vāşıl-ı cānān olandan şor
- 5 Bu ‘İzzī gibi şad pāre dil olanlarıñ oldığın
Mahall-i künc-i vuşlat kāmīl insān olandan şor

Mefāīlün Mefāīlün Mefāīlün Mefāīlün

.--- .--- .--- .---

80

- 1 Genc-i envār-ı muħabbet dil-i vīrānımdır
Kenz-i esrār-ı tarīķat daħi bu sīnimdir
- 2 Ma‘rifet-i lü‘lū‘-i şeh-vārı için ğavvāşa
Dil-i pür-‘aşķ -ı ilāhım aña bülbüliyemdir
- 3 Benim ol yāre dil ü cānile ‘āşıklığıma
Gözlerimden şeb ü rüz şāhidim aķan nemdir
- 4 Nār-ı ‘aşķıyla yanup vuşlata dildār oldum
Sevdiğim luţf idecegin bilürem erhamdır
- 5 Mazħar-ı nūr-ı cemāl olmuşiken ‘aynınım
Mā-sivāya baķamam kim baña nā-maħremdir

---

3 kıalan ... elimiz: - M.

80 M 19a, 63a

- 6 ʿİzziyā ʿizz ü şevk baña Hudāya aşkı lebs
Bulur ʿaşkıla safvet bu ne hōş ʿālemdir

Feilātün Feilātün Feilātün Feilün

..-- ..-- ..-- ..-

81

- 1 ʿAşkıla mestāne olan sırr-ı Haqqā yār olur
Mazhar-ı sırr-ı Hudā olan kişi ser-dār olur
- 2 Maʿrifet taḥşīl idüp ol ʿārif-i billāh olur
ʿĀrif-i billāh olan kimseye dünyā dār olur
- 3 Gir tariqat yoluna sālīk yūri yoqluq ile
Yoqluğa vuşlat bulan dervīş elbet var olur
- 4 Hıdmet eyle bāb-ı kāmilde olup bende olup
Kāmile bende olan bil vāşıl-ı esrār olur
- 5 Zāhir ü bātında ʿaşqdan ğayri qoma bir eşer
ʿAşka nāʿil olan ʿāşık tārīk-i aġyār olur
- 6 Varlıġıñ terk eyleyen ʿāşık bulınca maʿşūqıñ
ʿİzzī gibi rāh-ı ʿaşqda ʿandelīb-i zār olur

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

82

- 1 Fedā olsun yolında cism ü cānım
Fedā itmek şafā-ender şafādır
Yolında baş u cān virmek o şāhīñ
Muḥibbiñ aña cennetde vefādır
- 2 Göñül ‘ aşık idi aña ezelden
Dilerdi vaşlı Rabb-i **lem-yezelden**
Şarāb-ı ‘ aşq virildi ol güzelden
Viren bil kim Muḥammed Muştafādır
- 3 Vücūd ‘ aşq āteşine şöyle yandı
Muḥabbet rengine cümle boyandı
Şarāb-ı ‘ aşq-ı Ḥaḫdan içdi ḫandı
Anınçün şimdi Mecnūn-ı Ḥudādır
- 4 Göñül dā’im ṭaleb-kār-ı beḫādır
Bu ḫālet ‘ aşıḫa Ḥaḫdan ‘ aṭādır
Yolında ma‘ şūḫınıñ nice biñ cān
Bu ‘ İzzeddīn Aḫmedden fedādır

Mefāilün Mefāilün Fe’ülün

.--- .--- .--

83

- 1 Vīrāne göñül vīrāne göñül
Dilḫānesin tīmārīñ ister

---

82 M19a T 63b

83 M 19a, - T.

- 2 Pür-âteş olmuş ‘aşkıla toluş
Öz cân u dilden Haq yârîñ ister
- 3 Çün ma ‘mür oldu nūr ile toldu
Maksûdı Haqqıñ cemâliñ ister
- 4 Sırr-ı tevhîd ilen iren menzile
Döst cemâlîñ dîdârîñ ister
- 5 Bu za‘îf ‘İzzî ednâdır sözi
ârzûlar seni cemâliñ ister

84

- 1 Kim ki dōsta irmek ister rāhatıñ miḥnet ider
Fāriğ olur cümleden hem keşreti vaḥdet ider
- 2 Her seḥer ki şıdk u ihlâşıla Haqqı zıkr iden
Bî-gümân bilsün ki mezkûrı aña şefkat ider
- 3 Cismini rāhatda ḳomaz rûz u şeb ḥıdmet ḳılup
Her nefes dōstıla tenhâ zevḳile şoḥbet ider
- 4 Ḥāk-pā-yı kâmil ile cân gözin tekḥîl iden
Baḳdıḡı ‘ibret olup her sözini ḥikmet ider
- 5 Naḳş-ı aḡyârdan ne kim vār levh-i dilden mahvider
Zâhir u bâtında kendin mazḥar-ı safvet ider

---

84 M 19b, T 64a

1 olur: - T.

6 Halk içinde h̄or olup her kim olursa h̄ali z̄ül
‘İzziyā vuşlat ilinde d̄ost aña ‘İzzet ider

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

85

1 ‘Aşkıla meydāna giren ‘ār u nāmūsı n’ider
Cān u başı terk idüp aġyārı hem yārı n’ider

2 Ğayrıya virmez göñlini yār ile hem-dem olan
Bir nefes mā sivāyı terk ider

3 D̄ost belāsından sırrına bir dem selāmet itmeyüp
D̄ost belāsı zehrine sükker yerine nūş ider

4 ‘Ārif-i billāh olan kimselere bende olan
Mażhar-ı esrār olup ol ma’rifet taḥşīl ider

5 D̄ost cemālīñ isteyenler ġayrıya kılmaz nażar
D̄ostı aña luḡ eylayüp vuşlat iline şāh ider

6 Tālib-i dīdār olan ‘İzziyā bilsün bugün
Yoġ idüp cümle varına pāy-i ḥāk ider

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

---

85 M 19b, T 64a

1 ‘ār u nāmūsı: ‘ārı nāmūsı T.

- 1   Āteş-i hicrânla cismimde oldu ihtirāk
 Ağlayalım ağlayalım gülecek hâl mi var
 Qalmanı tâb u tûvânım tâ-be-key bu iftirāk
 Ağlayalım ağlayalım gülecek hâl mi var
- 2   Dâl-veş itdi benim yâr-ı mihen kıaddim dü-tâ
 Bahr-i ğam bu keştî cismime gösterdi şitâ
 İrişince sâhil-i luţf u  aţâya ben de tâ
 Ağlayalım ağlayalım gülecek hâl mi var
- 3   Çâh-ı hıcre Yûsuf-âsâ düşüben oldum Hâķır
 Ey fakîr ü nâ-tûvâna raĥm idüp olan zâhîr
 Getürince bûy-i vuşlat kıalb-i maĥzûna beşîr
 Ağlayalım ağlayalım gülecek hâl mi var
- 4   Bûlbül-âsâ kârım oldu rûz u şeb âhıla zâr
 Döşt için icrâ-yı eşk baña olubdur iftiĥâr
  İzziyâ olunca luţfı vuşlatıla âşikâr
 Ağlayalım ağlayalım gülecek hâl mi var

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.-- -.--

86 M 20a T 64b

1 Nakarat mısraları T’de Ağlayayım ağlayayım gülecek hâl mi var şeklindedir.

4 gülecek hâl mi var: vuşlatıla âşikâr

- 1 Dōst elinden ʿaşq meyiñ nūş itmeye
Meclise gel Eşrefiler devridir
ʿAql u rūḥuñ mest ü bî-hōş itmege
Meclise gel Eşrefiler devridir
- 2 ʿAvn-i Ḥaḳḳāniyle dil bula sürür
Miḥnet ü endühla ola bî-ḥuzür
Ḥişse-i ḳalbe ser-ā-ser ṭola nūr
Meclise gel Eşrefiler devridir
- 3 Meclisiñ sırrıyla cān şādān olur
Halet ü üns-i Ḥaḳḳa şāyān olur
Feyzi ile teşneler reyyān olur
Meclise gel Eşrefiler devridir
- 4 ʿİd-i vaşla cān ḳurbān olmağa
Taḥt-ı ʿaşq üzre Süleynān olmağa
Ḥayretiñ kār-ı āsān olmağa
Meclise gel Eşrefiler devridir

---

87 M 20a, T 64b

4 Bu bentte nakarat mısrası ile ikinci mısra T’de yer deġiştirmiş.

- 5 Sem-i cânla ‘ İzzīden diñle ħitāb
Rāh-ı ‘ aşğ içre dem-ā-dem it şitāb
Matlabıña diler iseñ feth-i bāb
Meclise gel Eşrefiler devridir

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.--

88

- 1 Bāde-i ‘ aşğ-ı ilāhī bī-gümān cânımdadır
Baña bu lütf-ı müdām her ān her ħālimdedir
- 2 Neş’e vü keyfiyyeti zā’ıl değıl benden ebed
Anın-içün sekr-i hayr encām-ı ‘ ıyān cânımdadır
- 3 Ben nişān u nām-ı nakdın dōst yolında oynadım
Çün fenā buldum ħayāt-ı cāvidān şānımdadır
- 4 İtmezüz ārāyiş ü ihsān-ı dünyāya nazar
Zīnet-i cāvid-i dīn-i ihsān ĩmānımdadır
- 5 Olmuşam mest ben o devletden ki gösterdi cemāl
Māh u ħūrşid-i vişāl-i yārānān zātımdadır

6 Cism ü cânım dōst yolında ‘İzziyā bezl iderem
Bilürüm vuşlat-ı dōsta cân qurbānımdadır

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

89

1 Ğarķ-ı ‘işyānım hālīm nice olur
Zār u giryānım hālīm nice olur

2 Derdime dermān itmezse Raḥmān
Olmazsa iḥsān hālīm nice olur

3 İşlerim evzār olmuşum bed-kār
Ey Rabb-i ğaffār hālīm nice olur

4 Olmuşam ber-dād iderem feryād
İrmezse imdād hālīm nice olur

5 Cürmile bī-mār ben gibi kim var
Kalmışam nāçār hālīm nice olur

6 ‘İzzī kıl ağlar āh ü zār eyler
Dā’imā söyler hālīm nice olur

90

- 1 Oldı pür-ḥūn bu vücūdum ḥançer-i firqat ile
Âh kim yok derdime hiç çāre yārān bī-ḥaber
- 2 Kalmadı tāb ü tüvānım n'ideyim ḥasret ile
Añlarım yoḡdur amān ben zār içün bī-ḥaber
- 3   Asker-i hicrān metā-ı vuşlatım yaḡmaldı
Hükmüñ icrā itdi bu nāçāra sulţān bī-ḥaber
- 4 Nakd-i   ömr oldı hevā sevġinde ġafletle telef
Aldıġı emtia-i evzāda abdān bī-ḥaber
- 5 Kūs-i rihlet sūr-i cism üzre çalınur   İzziyā
Bilür   arif işidir hem-vāre nādān bī-ḥaber

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

91

- 1 Ey şabā vaġt-i seġer vir baña cānāndan ḥaber
Bülbül-i cān muntazır bir gör gül-istāndan haber
- 2 Şad hezār-ı cān revān olsun anıñ yolına kim
Getürür ol büstān-ı feyz-i Raḡmāndan ḥaber

---

90 M 21a, T 65b

91 M 21a, T 66a

- 3 Çāre hicre derd-i sicne mübtelā cān Yūsufi
Vir aña sulţān-ı Mışr-ı vaşl-ı iřsāndan ĥāber
- 4 Zūlmet-i cism iĉre dā'ım nāliř ü efgānda dil
İr gör aña maţlabıdır āb-ı ĥayvāndan haber
- 5 Būktü boynunda ol cānān iliniñ her nefesi
Bāb-ı sem-i cānı ĥar itsün hem ' irfāndan ĥaber
- 6 ' İzziyā her kim seĥer-ĥız ise lā-cerem
Bulur ol bād-ı seĥerle sırr-ı Sübhāndan ĥaber

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

92

- 1 ' Āřık olan ney gibi nālān olur
Rūz u řeb yaşlar döker giryān olur
- 2 Dūd-ı āhı eşk-i ĉeřm-i řāf hemān
Derd- mendiñ ebrile bārān olur
- 3 Gül-' izār-ı ' aşĥ iĉinde her nefes
' Andelīb-veş zārile efgān olur
- 4 Meyl-i cāh cā-yı zīnet eylemez
Aña mesken kūşe-i vīrān olur

- 5 Baħr-i hicre ʿ İzzī-veş ğavvāşlarıñ
Eşķ-i çeşmi dürrile mercān olur

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.--

93

- 1 Ƙudsiyāna maħrem ol yaķ Kaʿ be-i pür-nürdur
Dahil olan luţf-ı Ƙaķla emnile mesrürdur
Bir siyeh-puş dilber-i raʿ nādurur kim mişli yok
Kaʿ be manzür-ı Ƙudādır her gelen mağfurdur
- 2 Her maħāfdan budurur ħavf ehline cā-yı penāh
Bunda olur derde dermān pāk olur ehl-i günāh
ʿ Āşık-ı zāt-ı Ƙudāya budurur ārāmgāh
Kaʿ be manzür-ı Ƙudādır her gelen mağfurdur
- 3 Her tarafından cemʿ olup ʿ uşşāķa iderler revāh
Tā ki maķşad rü-nümā ola olup Ƙaķdan nigāh
Muştafāniñ iftirāķı ħüznüne giymiş siyāh
Kaʿ be manzür-ı Ƙudādır her gelen mağfurdur

- 4 Hamd u şükr eyle Hudāya ‘ İzzî olduñ kām-yāb
Eşref-i emkineya yüz sürmekile feyz-yāb
Oldı gönlüñ nice esrār-ı Hudāya fetḥ-i bāb
Ka‘ be manzūr-ı Hudādır her gelen mağfurdur

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

94

- 1 Vir zikrile ḳalbe cilā
Nūr-ı cemālullāhı gör
Bulsun başiret incilā
Nūr-ı cemālullāhı gör
- 2 Terk eyleme Ḥaḳ zikrini
İḥsānıñ it hem şükrini
Ḳaldır sivānıñ fikrini
Nūr-ı cemālullāhı gör
- 3 ‘ Āşḳ zenciriñ saña ḫaḳup
Zikr odına kendiñ yaḳup
N'eylersin aḡyāre baḳup
Nūr-ı cemālullāhı gör

4 Her dü-cihân oldı âilâf
Değil bu söz ʿ İzzî güzâf
Âyînesin sen bî-ḫilâf
Nûr-ı cemâlullâhı gör

Müstefʿilün Müstefʿilün

--- ---

95

- 1 Derd-i ʿ aşkıla dili bî-mâr olanlar iñiler
Ḥaçer-i hicr ile raḥne-dâr olanlar iñiler
- 2 Sînesinde ney gibi sūraḥ olan bağrında dâğ
Mübtelâ-yı iştîyâḳ-ı yâr olanlar iñiler
- 3 Ser-be-ser pür eyler âh-ı sūzıla bu ʿ âlemi
Vuşlatıla ḫâlib-i tîmâr olanlar iñiler
- 4 ʿ Āşıkıñ boynuna dōst zülfi kemendi ḫalkasın
Ṭaḳdı nice şabr ide nâçâr olanlar iñiler
- 5 Kendi ḫayrân bağıri biryân rûz [u] şeb nâlân olur
ʿ İzziyâ şol ʿ Aşık-ı didâr olanlar iñiler

6 Şem^ç-āsā sūz ile yaşlar döker giryān olur
H̄asret-i dildār ile pūr-zār olanlar iñiler

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

96

- 1 H̄aḫḫım esrārı āgāhı gōñüldür
Maḫall-i feyz vallahi gōñüldür
- 2 Tecelli-i H̄udāniñ mazharıdır
Bil Allāhiñ naẓar-gāhı gōñüldür
- 3 Dilerseñ cānānı ger sen
Hemān ancak aniñ rāhı gōñüldür
- 4 Egerçi mihr ü māh āfāḫda vardır
Bu enfüs-i şems ü māhı gōñüldür
- 5 Cemālullāha^ç uşşāḫiñ hemīşe
Mekān-ı āhıla vāhı gōñüldür
- 6 Re^ç āya-veşdürür bu cümle a^ç zā
Bulariñ mefḫar u şāhı gōñüldür
- 7 Vücüd iḫlīmi içinde H̄aḫḫıḫat
O dōstuñ künc ü taḫt-gāhı gōñüldür

- 8 Dōstdur şübhe yoqdur bunda ‘ İzzī
Serā-yı **lī-ma‘ allahı** göñüldür

Mefāilün Mefāilün Fe’ülün

.--- .--- .--

97

- 1 Hezār-āsā cihān içre tölubdur āh u efğān
Anıñ-çün kim dil-i şeydā Resūlulaha ‘ aşıqdır
Olup dil-dāre bir şey qabūl itmez benim cānım
Anıñ-çün, kim dil-i şeydā Resūlulaha ‘ aşıqdır
- 2 Ser-ā-ser hatt-ı dili āteş-i ‘ aşqıla yanıqdır
Baña ‘ aşq-ı Resūlullāh şükr-i yār muvāfıqdır
Benim şimdi sirişkim dem-be-dem qana boyanıqdır
Anıñ-çün kim dil-i şeydā Resūlulaha ‘ aşıqdır
- 3 Kerem kıl luṭf idüp ey cān ṭabībi eylegil merhem
Vişāl-i dārü’ş-şifā senden buyur bu ḥastaya emsem
Firāq u ḥasretile āh ider bu ‘ İzzī kul her dem
Anıñ-çün kim dil-i şeydā Resūlulaha ‘ aşıqdır

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

---

97 M 22b, T 67b

2 Bendin 2. mısrası ile nakarat mısrası T’de yer değıştirmiş

3 emsem: - M.

98

1 Güller açıldı cihân pür-sebz olup irdi bahâr
Bülbülân maqşadlarıyla oldu yâr u hem-civâr
Nağme-sâz olup şabâ itdi gül-istâna güzâr
Oldı gönüller ferağ-nâk şâd oldı her ne vâr

2 Âb-ı raḥmet saçılup oldı o luḫfî kâ'inât
İrdi anıñla ḫayâta cümle eşcâr u nebât
‘Âşık-ı Ḥaḫda tecellî itdi esmâ vü sıfât
Ḳalb-i müştâk-ı cemâlulâh oldı gül-‘izâr

3 Teşne diller kevşer-i vuşlatla buldı irtivâ
Gitdi ağıyâr u sivâ çün oldı cânile şafâ
Cû-yı feyz-i Ḥaḫ hüveydâ oldı ḫâla ‘İzziyâ
‘Âşık-ı zât-ı Ḥudânın her biri oldı hezâr

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.-- -.--

99

1 Feyz-i Rabbânî ‘aşḫullâh seniñ şâniñdadır
Vuşlat-ı cânân eger ister iseñ câniñdadır

2 Ḥilḫat-i insândan ‘irfân-ı Ḥaḫ oldı murâd
Aşlını fehm eyler iseñ ḫubb-i Raḫmâniñdadır

---

98 M 22b, T 68a

99 M 23a, T 68a

- 3   Gül-sitân-ı ma^ç rifetden bû dilerseñ cānıñā
Her seher-geh bülbül-āsā efġānıñdadır
- 4   **Men ‘aref** sırrı sivā erbābına olmaz ‘ıyān
Tālibiseñ mā-sivādan rû-yı gerdānıñdadır
- 5   Cennet-i ‘irfān-ı Hāḫḫa giren irdi dōstına
Bu felāḫ u devlet ancaḫ nefis-i ‘irfānıñdadır
- 6   Ol gedā-yı ṭālib-i devlet- şalā gelsün beri
‘İzziyā sermāye-i taḫḫīḫ meydānıñdadır

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

100

- 1   Şol göñül kim mübtelā-yı derd-i ‘aşkullāḫ olur
Mā-sivāyı neyler ancaḫ maṭlabı Allāḫ olur
- 2   Ḥasretile gözlerinden dā’imā yaşlar aḫar
Bülbül-āsā kārı anıñ her dem zār u āḫ olur
- 3   Sīnesine ney gibi sūraḫ aḫar baġrına dāġ
Ḥālet-i ‘aşkıla feryād aña ‘izz ü cāḫ olur
- 4   Cūş idüp deryā-misāl şabreylemez hiç zerrece
Rûz-gār-ı ‘aşḫ-ı Hāḫ çün ḫalbine her gāḫ olur

5 Nağme-i dil-süzile her rüz [u] şeb dōstñ añar
Nice esrāra anñ-çün vākıf u āgāh olur

6 Levh-i dilden maḥv īder aḡyār naqşı ‘İzziyā
Maḥlabıña irişüp vuşlat ilinde şāh olur

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

101

1 ‘Āşık-ı Hāḡ mazhar-ı sırr-ı Hudā ādem olur
Cām-ı Cem ancak bu ‘ālemde dāl-i ādem olur

2 Baht-ı ‘ālī vü nişān-ı devlet olur işbu ‘aşk
‘Āşıkñ şānı iki ‘ālemde key a‘zam olur

3 Nakd-ı ‘ömr ile metā‘-ı ‘aşka kim mālik ola
Ber-murād olup visāl-i yār ile ḡurrem olur

4 Çeşme-i ‘aşkdan vuzū’ alup sivādan pāk olan
Mescid-i dilde teveccüh eyleyüp ekrem olur

5 Rāh-ı ‘aşkıñda olup fāni vü teslīm vü selīm
Zātı ḡurşīd-i ḡāḡīḡat daḡi iksīr-dem olur

---

101 M 23a, T 68b

5 Olup: - T.

- 6 ‘Aşqda fāni ol fenādan daḥi fāni ol yūri
‘Āşıkıñ ‘aşkı bunıñla ‘İzziyā muḥkem olur

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

102

- 1 ‘Aşq odına yan tā saña pervāne disünler
Yanmağdan aña āuşşa ne pervāne disünler
- 2 Şeb-tā-be-şubḥ āhıla zārı koma elden
Dōst yolına ḥōş ‘āşık divāne disünler
- 3 Bī-bāk oluban dōst yolına canıñı vir kim
Vuşlat dileyüben kıyar ol cāna disünler
- 4 İç şerbet-i ‘aşkı yūri meyhāne-i ‘aşqdan
Gerçek budurur ‘aşkıla mestāne disünler
- 5 Yağ āteş-i ‘aşkıla vücūdını ser-ā-ser
Hakkā ki diler irmegi Raḥmāna disünler
- 6 Meyl eyleme ağıyāra ḥazer itsene ‘İzzi
‘Aşq ola zihī ‘āşıkı merdāne disünler

Mef’ûlü Mefâîlü Mefâîlü Fe’ûlün

--- ---. ---. ---

103

- 1 Ney gibi bağrım üzere dāđlar açıldı yine
Yaş yerine gözlerimden şimdi akan ıandurur
- 2 Aldı her yanımı âteş yakmağ-ıçün lâ-cerem
Lîk yoğdur bir aşer benden benim nem yandurur
- 3 Her kişide var bir âteş hâline göre yaçar
Lîk ben bî-çâre pür-derdini muhkem yandurur
- 4 Kullarını ağladan Hağ güldüren Hağdır hemân
Hükmi ‘âmdır fi‘li hikmet üzre bir sulţândurur
- 5 Âğlayayım inleyeyim güldire Allâh beni
Şâhib-i luţf-keremdir ol ânî Rağmândurur
- 6 ‘Âşık-ı Hađkıñ nişâni derdile miñnetdürür
Cennet içre anıñ içün ‘izzete şâyândır
- 7 Her ne kim Hağdan gelürse ‘İzzî kul ider ıabûl
ıulına Hağ’dan gelenler luţfıla ihsândurur

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-- .-- .-- .--

- 1 Hicr odı bağrımı biryān eyledi
 Yā ilāhī işbu derde kim döner
 Hāsret ise işim efgān eyledi
 Yā ilāhī işbu derde kim döner
- 2 Açılur-ıken gülüm şoldı hemān
 Nev-bahārına gelüp irdi hāzān
 Der-geh-i hakka tutup yüz virdi cān
 Yā ilāhī işbu derde kim döner
- 3 Uğradığım derde hiç bir çāre yok
 Ben gibi bağrı yanık āvāre yok
 Pes bu yārem gibi büyük yāre yok
 Yā ilāhī işbu derde kim döner
- 4 Açılupdur sīnem üzre dāđlar
 Doymaya bu derde taş u tağlar
 ‘İzzī bu derdile her dem ağlar
 Yā ilāhī işbu derde kim döner

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.--

105

- 1 Ol ki kibrile riyādan özini pāk eyler
 ‘Ālem içre bu kişi gayri neden pāk eyler

---

104 M 24a, T 69b

105 M 24a, T 70a

- 2 Cān virir ölmege cānān yolına ‘āşık olan
Hālet-i ‘aşk-ı Hūdā kişiyi bī-bāk eyler
- 3 Bu cihān içre daḥi keşrete hīç meyl itmez
‘Ālem-i vaḥdet[i] her dem çün idrāk eyler
- 4 Mey-i ‘aşkıla olup mest-i müdām şubh ider
Sīnesin gül gibi çāk gönlini feraḥ-nāk eyler
- 5 Güle bak şeb-nemile mest-i müdām oldıg’içün
Yağasın nice bu keyfiyyetile çāk eyler
- 6 Yağa yırtar çağırır ‘İzzī mest-i mey-i ‘aşk
Menziliñ şubḥa seniñ gün gibi eflāk eyler

Feilātün Feilātün Feilātün Feilün

... ..

106

- 1 Gözlerimiñ yaşı çağlayup açar
Ḥasretiñle āhım göklere çıkar
Firqatiñ āteşi bağrımı yaçar
Yā Muḥammed cānım arzūlar seni
- 2 ‘Aşkıña düşeli n’oldum bilemem
Derdiñle ağlamak kārım gülemem
Yüziñ görmedilce ‘aqla gelemem
Yā Muḥammed cānım arzūlar seni

- 3 Rabbim itse iḥsān görsem yüziñi
Mübārek iziñe sürsem yüzimi
Sürme idinsem ayağıñ ʔozını
Yā Muḥammed cānım arzūlar seni
- 4 Efendim gül-şen-i vaşlıña irsem
Ravzañ eşigine yüzimi sürsem
Elimi kavşurub karşuña ʔursam
Yā Muḥammed cānım arzūlar seni
- 5 İşbū cānım oldı ‘ aşkıña maḗhar
Yoluña ʔurbāndır bu cānile ser
‘ Arz idüp ḥālini ‘ İzzī ʔuluñ dir
Yā Muḥammed cānım arzūlar seni

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.--

107

- 1 Nūr-ı ilāhī baḗrıdır şeyḥim āl-i Muştafādır
Kenz-i ma‘ ārif şehridir şeyḥim āl-i Muştafādır
- 2 Şerī‘ at tācı başında gönül ḥayrān [u] rüşende
Ṭamū sevinür yaşında şeyḥim āl-i Muştafādır
- 3 Nūr-i ḥabīb-i zü'l-Celāl anı gözün görmez melāl
Anı bulan bulur vişāl şeyḥim āl-i Muştafādır

---

3 ʔozını: tozını T
107 M 24b, T 70b

4 Tab^ç -1 pür-feyż-i laṭīfdir hem zāt-ı pāk-i münīfdir
Şeyḫimiñ ismi şerīfdir şeyḫim āl-i Muştafādır

5 ʿİzzī dervīşler ednāsı nice medh ide ol ḥāşı
Siler gönüllerden pası şeyḫim āl-i Muştafādır

108

1 Derd-i Ḥaḫḫa ṭālib ol kim anda dermān gizlidir
Cevr-i ʿaşḫa rāğıb ol kim anda iḥsān gizlidir

2 Rūz u şeb bülbül gibi nālān olup eyle fiğān
Āteş-i ʿaşḫ içre geh anda gül-istān gizlidir

3 Var yūri gezme beyābān-ı hevāda arama
Sende iste sende bul kim sende cānān gizlidir

4 Derd-i Ḥaḫḫa cev-r-i ʿaşḫa nāʾil olursan eger
Müjde-i ʿuzmā ki anda cümle insān gizlidir

5 ʿAşḫ-ı Ḥaḫḫdan ḫaḫ dilerseñ dervīş ʿİzzeddīne uy
Ḥaṭṭ-ı ḫalbiñde anıñ ḫaḫḫ-ı Raḫmān gizlidir

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .--

109

- 1 Dillerimiz mā-sivādan sādedir
Mürşidimiz Şeyh Eşref-zādedir.
Vuşlata her birimiz āmādedir
Mürşidimiz Şeyh Eşref-zādedir.
- 2 Kim ki şıdķıla eşkine gelür
Rûy-ı maķşûdım bî-şübhe görür
Zâhir ü bâtın nazâr-ı himmet alur
Mürşidimiz Şeyh Eşref-zādedir.
- 3 Kârîñ olsun ĥubb-i Mevlâ zıkr-i Hâķ
Pîrimiziñ kabzına gel tut tabaķ
Evliyâ sırrına olursun eĥaķ
Mürşidimiz Şeyh Eşref-zādedir
- 4 Rûz u şeb şıdķıla ĥıdmet eyle gel
Rûĥuñ esmâ ni‘ metiyle to[p]la gel
‘İzzî gibi kendüñi ĥul eyle gel
Mürşidimiz Şeyh Eşref-zādedir.

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.--

110

- 1 Bugün döst yolına cāmı virir ĥurbāna ‘aşıķlar
Bu şevķile tūrurlar ĥarşu ol sultāna ‘āşıķlar

---

109 M 25a, T 71a

110 M 25b, T 71b

- 2 İderler ʿ arz-ı hâl kimi figân ü âh ü zâr eyler
Visâle olup âmâde gelür meydâna ʿ âşıklar
- 3 Kırarlar şîşe-i ʿ ârı olup bî-bâk ü bî-pervâ
O dōsta irmege dâ ʿ im kıyarlar cāna ʿ âşıklar
- 4 Sivâdan olup âzâde serâ-yı ʿ aşka vâşillar
Şarâb-ı hubbıla her dem gezer mestâne ʿ âşıklar
- 5 Tecellî-i cemâl ister bular aġyâra bakmazlar
Anîñ-çün ʿ aşkıla dâ ʿ im turur divâna ʿ âşıklar
- 6 Bu ʿ İzzi-veş olan müştâk görür maʿ şûkıı elbet
Gül-istân-ı vişâl içre irer cānâna ʿ âşıklar

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

.--- .--- .--- .---

111

- 1 Allahımıñ ʿ âşıkları Allâhımıñ ismiñ añar
Müşkillerini her biri kâmile ʿ arz idüp tınar
- 2 Meclis-i tevhhîd kurlur defter-i sevâdım dūrülür
Şevk-ı cemâlullâh ile her birisi turmaz döner
- 3 Şâm u seherde ʿ aşkıla zâr u figân u âh ider
Maşşûdı dōstdur daġi ne vuşlat şarâbına kınar

- 4 Hem-rāh olan ʿaşk ehline alur mı baş u cānına
řemʿ -i cemāle cānını şevile t ben yanar
- 5 M řtā olur ol hāzrete dil-dāde olur vuşlata
Himmet Burāına bin p vuşlat maāmına iner
- 6 ʿUřřāa hāk-i pāy olan bu derviş ʿ zzedd n
Kim ʿazm iderse ol yana bezm-i viřāl ire onar
- Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün
--- --.- --- --.-

112

- 1 Mübārek zātia ey fahr-i ʿ ālem her geh ʿ aşıdır
Sirişki dem-be-dem ana boyanı barı yanıdır
- 2 Kemāl-i hüsn-i zātia eyā maʿ şu-ı Rabbān 
Ne mümkin bezemek bir şey kim o mab b-ı hālidır
- 3 Kim ʿ aşn la olursa yār-ı dil cānı olur pervāz
  ʿ aşn  anda  n kim var ana yār-ı muvāfidır
- 4 Eşigide ul olma ʿ aşıa  zge saʿ ādetdir
ulām-ı kemterin n rütbesi aʿ lā v  fāyıdır
- 5 G l-istān-ı viřālie efendim g l cemālie
İrişmege bahā cāna hezārān lāyıdır

- 6 Firākîñ ' İzzî kuluñ bağrını hûn itdi sulţānım,
Anîñ-çün derd-mendiñîñ başı kana boyanıkdır

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.... .--- .--- .---

ḤARFÜ'Z-ZĀ

113

- 1 Yā Resūllah seniñ hubbuñ ile şād olmuşuz
Düşmüşüz derdiñe anîñ ile mu' tad olmuşuz
- 2 Lezzet almışız yolıñda āh ile efğāndan
Bülbül-āsā ' aşkıñ ile ehl-i feryād olmuşuz
- 3 Dāğ-ı cismi ma' ul-i şevkiñ ile biz delmede
Zāt-ı Şiriniñe biñ cānile Ferhād olmuşuz
- 4 Āşinā olalı sırrıñla efendim biz seniñ
Mā-sivāya nigerān kaydından azād olmuşuz
- 5 **Ḥamdü lillāh** derd-i pāk-i Muşţafā ile bugün
Ehl-i derde ' İzziyā dermāna irşād olmuşuz

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

114

- 1 Yâ Resûlallâh girelden ‘aşk u şevkıñ bâğına
Olımazam rûz [u] şeb bülbül gibi ben zârsız
- 2 Bû irelden bû-yi ‘aşkıñdan meşâmm-ı cânıma
Bir nefes olmam kazâ-yı ‘aşkıña reftârsız
- 3 N'ola rû-mâl olur isem hâk-i dergâhıña ben
Bülbül olur mı cihânda hiç gül-i gül-zârsız
- 4 İntisâb-ı âsitânî devlet-i ‘uzmâdurur
Ancağ anî ile bulur kâdri her miqdârsız
- 5 Kıl vişâliñ bezmine ilhâk göster rûyını
‘Âşık-ı dil-dâr olan olmaz efendim yârsız
- 6 Haste-i derd-i vişâliñdir kapuñdan ‘İzzîyi
Sürme olmaz dâ’imâ dârü’ş-şifâ bîmârsız

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-- .-- .--

115

- 1 ‘Aşkıñıla seniñ ey fahr-i rüsül
Cân fedâ itmegedir niyyetimiz

---

114 M 26a, T 72b

115 M 26b, T 72b

- 2 Ehl-i İmāndanız Allāha şükür
Yücedir gāyetle himmetimiz
- 3 Ayağıñ altına biz hāk ideriz
Şıdk u ihlāşla işbu yüzimiz
- 4 ‘Āşî kız zātına müştāk yüzüne
Kavlñız emrine toğrı özimiz
- 5 N'ola virsek yolına ‘aşkıla cān
Yoğ mı Ferhād gibi hiç ğayretimiz
- 6 Vireli yolına ‘İzzi cānımız
Ola ‘uşşāka firār nevbetimiz

Feilātün Feilātün Feilün

... ..

116

- 1 İlähî nār-ı hicriñle ciger biryān olur sensiz
Firākıñla dil ü cānım yanar külhān olur sensiz
- 2 Diler mi bāğ u büstānı güle ‘āşık olan bülbül
Sarāy-ı cennet-i Firdevs baña zindān olur sensiz
- 3 Libās-ı zīneti neyler recāsı vaşl olan ‘āşık
‘Abā vü tācı dervişler atar ‘uryān olur sensiz

4 Firāķıñla yanar cānım kerem it baña sulţānım
Gözümden yaş u ķan dā'ım aķar seylān olur sensiz

5 Eger olmaz ise vuşlat müyesser ' İzzīye yā Rab
Aķup bu yaşıla ķanım taşar tūfān olur sensiz

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

117

1 Olup ' aşķıñ ile nālān
Göñül sensiz ķarār itmez
İşi feryād ile efgān
göñül sensiz ķarār itmez

2 Saña cāndan olup yanık
Göñül olūban şādık
Firāķıñ nārına yanık
Göñül sensiz ķarār itmez

3 Yanar her rūz u şeb cānı
Kerem it ey kerem kānı
Aķar yaş yerine ķanı
göñül sensiz ķarār itmez

- 4   Ḳulñ ' İzzīye it çāre
      Garībīndir o bī-çāre
      Olup ber-yāre āvāre
      Göñül sensiz qarār itmez

Mefāīlün Mefāīlün

.--- .---

118

- 1   Yine deryā-yı ' aşḳ kaynadı taşdı
      Göñül ' aşıḳdurur şimdi yeñilmez
      Yine emvāc-ı ' aşḳ başımdan aşdı
      Göñül ' aşıḳdurur şimdi yeñilmez

- 2   Göñülde yārın çün ḥayāli
      Giderdi luḫfı cümle melāli
      Düşenler ' aşḳa bilürler bu ḥāli
      Göñül ' aşıḳdurur şimdi yeñilmez

- 3   N'ider ' aşıḳ olan ' İzzī cihānı
      Aña zindān olur bu mülk-i fānī
      Virir dōst yolına başı vü cānı
      Göñül ' aşıḳdurur şimdi yeñilmez

Mefāīlün Mefāīlün Fe'ülün

.--- .--- .--

- 1 **Ḥamdü lillāh** irdi ḳalbe ḥālet-i ‘aşḳ-ı Ḥudā
Rūz u şeb bulmaz fütür artıḳ bizim cevlānımız
- 2 ‘Āşıḳ u ma‘ şūḳ u ‘aşḳ [u] ḥub şimdi bir oldı bize
Anın-çün devr ider ṭurmaz bizim ebdānımız
- 3 Devr ider arz u semā vü hem seḥābıla cibāl
Bunı taşriḥile nātıḳdır bizim Ḳur’ānımız
- 4 Meclis-i ‘aşḳa irüp içdik şarābın şāfīsın
Bizi sekrān eyledi diñmez bizim efgānımız
- 5 Biz tariḳ-ı vuşlata sālīklerimiz ihlāşıla
Ol sebebden özgedir zāhid bizim seyrānımız
- 6 Baş u cāna kalmaz dōst yolına terk ideriz
Len tenālū’l-birradır çünki bizim Raḥmānımız
- 7 ‘Āşıḳa lāzımdurur ma‘ şūḳ rızāsın gözleye
Vire cān bula vişāl budur bizim erkānımız
- 8 ‘İzziyā da‘ vāla olmaz cānı vir ma‘ şūḳıña
Cānı terk itmekdedir bil kim bizim cānānımız

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

120

- 1 Hāl u vecd-i ‘aşk-ı Rabbānī ile bulduk şafā
Vāridāt u feyz ü ilhāmdır gıdā-yı cānımız
- 2 Cezbe-i Hāḳḳıla kayddan bulduk ıtlāk u rehā
Mā-sivāya iltifāta ḳalmadı imkānımız
- 3 Eyledik nūş bezm-i ünsde şāğar-ı şahbā-yı ‘aşḳ
‘Aḳla gelmez ḥaşr u nefḥ-ı şūradır sekrānımız
- 4 Çünki olduk bu fenā bulduk fenādan fenā
Anıñ için eyledi iḥsān-ı beḳā cānānımız
- 5 Seyr-i ekvān seyr-i ervāḥdan geçüp yezdī hıceb
‘İlmimiz oldu ‘ıyān iḳān oldu imānımız
- 6 Biz Hāḳīḳat ‘ālemine ḥamdü lillāh irişüp
Luṭf-ı Rabbānīyle ḡayr oldu daḡi ‘ıyānımız
- 7 ‘İlmimiz oldu mü’eyyed ‘ilm-i Rabbānī ile
Bāl açdıḳ ‘ālem-i lāhūtadır ṭayerānımız
- 8 ‘Aşḳ-ı Hāḳdan behre cūyāna şalā gelsün berü
‘İzziyā her dem açıḳdır anlara meydānımız

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

.....

121

- 1 Dest-i ‘ aşkıla dem-ā-dem yaqalar qāk eyleriz
Hasret ü şevqile dā ’im qeşmi nem-nāk eyleriz
- 2 İrmege ol dōsta şular gibi tırmaz qaqlarız
Dögünüp taşlarla yüzimizi ber-ḥāk eyleriz
- 3 ‘ Āşık-ı şeydālarız biz dōst cemāliñ görmege
Mā-sivādan gönlümüz āyīnesin pāk eyleriz
- 4 Āteş-i ‘ aşkıla pür-süz u güdāz olmaḡdayız
Bağrımızı ney gibi dāqlarla derd-nāk eyleriz
- 5 Sıdıklı rāh-ı **fenā-fi’llaha** sālİKler biziz
Biz **beḡā bi’llah** ile kalbi feraḡ-nāk eyleriz
- 6 Maḡhar-ı Ḥaḡ oldıḡımız ‘ İzziyā zāhir bizim
Pes ne ḡacetdir ene’l-Ḥaḡdan dem imsāk eyleriz

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .--

122

- 1 Cihānda ‘ aşk-ı Ḥaḡḡıñ lezzetine ḡiç bedel olmaz
Ḥaḡḡıñ ‘ āşıkları gibi der-‘ ālemde güzel olmaz

---

121 M 27b, T 74b

4 güdāz: güzār T. / dāqlarla: taqlarla T.

122 M 28a, T 74b

- 2 Sivâyı terk idüp albiñ anıñ ubbiyla pür iden
Teveccüh aa ider aña bundan öş amel olmaz
- 3 Düşenler şevk-ı yäre ālib-i vuşlat olur anlar
Olarda malaba māni olan ül-i emel olmaz
- 4 Şarāb-ı aş-ı Hakdan nüş iden sekrān-ı Rabbānī
Bulur şafvet hemişe anda üznile melel olmaz
- 5 O kim mir'at-ı dilde aks-i nūr-i rū-yı yār ister
Aña karşı turur anda teveccühden zāy olmaz
- 6 Teveccüh eyleyüp dergāhıña İzzī vişāl ister
Kerem it eyle ihsān aña kim andan maal olmaz

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

123

- 1 Hüsni-ı vech-i pākiñe oldıg' için nisbetimiz
Oldı uşşā içre mihriñle bizim şöretimiz
- 2 Mecma-ı hüsni ü melāhatsın abibullāhsın
Sevmek imānımız aşıñ tāc-ı ser-devletimiz
- 3 Cümle Yūsuf lar şehisin ser-te-ser şirinsin
Aşız uluz saña bunıñladır izzetimiz

---

4 Melel: melil T.
123 M 28a, T 75a

- 4   Tutarız cām-ı müdām-ı ‘aşkıñı cān üzre kim
       Zāhir ü bāṭın anıñladır daḫi ḫürmetimiz
- 5   ‘Aşkıla yolıñda cān u baş virir isek n’ola
       Daḫi berterdir bizim feryāddan ğayretimiz
- 6   ‘Āşık u müştāk-ı faḫr-i ‘ālem biziz ‘İzziyā
       Zevk-i ‘aşkı tuymaz Ḥaqqında var ḫayretimiz

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .--

124

- 1   Ey dīnde ḫardaşlarımız Eşrefiyyüz Ḳādiriyüz
       Her ḫâlde ḫâldeşlerimiz Eşrefiyyüz Ḳādiriyüz
- 2   Tevḫīd ider dillerimiz şolmaz ebed güllerimiz
       Cānān ili illerimiz Eşrefiyyüz Ḳādiriyüz
- 3   Naḫar ḫılur cānānımız ābād olur vīrānımız
       Ṭırmaz ebed devrānımız Eşrefiyyüz Ḳādiriyüz
- 4   Bāl ü per açdıq ‘aşkıla cānān iline şevkle
       Ezelden üns-i Ḥaqqıla Eşrefiyyüz Ḳādiriyüz
- 5   İlhāmımız Rahmānīdir mezhebimiz Nu‘mānīdir
       Hem pīrimiz Geylānīdir Eşrefiyyüz Ḳādiriyüz

6 Hâkka n'ider a' mālîmiz zîkr-i Hudâ her hâlîmiz
Raḥmet ider Allâhımız Eşrefîyüz Kâdirîyüz

7 Kadrî celîl şânı 'âlî didi velîler hep beli
'İzzî biziz ednâ kulu Eşrefîyüz Kâdirîyüz

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

--- --.- ---.- ---.-

125

1 Reh-i Hâkda bi-ḥamdillâh ki dōsta âşînâyız biz
İrâdet ehli dervîşiz mürîd-i Muştafâyız biz

2 Füyûzât-ı ilâhiyye ile bu dilhâne-i ma' mûr
Begim zâhirde bâtında tufeyl-i evliyâyız biz

3 Olup şûfî-i şâfî mâ-sivâullâhdan muşaffâyız
Şarâbîñ şâfîn içdik hâletiyile pür- şafâyız biz

4 Bırâkdık küllî sevdâyı irişdik cezb-i Mevlâya
Sevişdik tâ ezel 'ahd eyledik şâhib-vefâyız biz

5 Fenâ- fillah beḳâ bi'llâh maḳâmında idüp cevân
Oluban 'âşîk u müştâk müheyyâ-yı liḳâyız biz

---

125 M 28b, T 75b

3 muşaffâyız: Muştafâyız T.

- 6 Sükût it ‘ İzziyâ keşf eyleme esrârîñ ağıyâra
Olur hâlimizi bilmez kim ‘ uşşâk-ı Hudâyız biz

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

.--- .--- .--- .---

126

- 1 Bir dem mi var ‘ aşkıñ oğu
Bağrım delüp kıan eylemez
Bir ân mı var hicriñ beni
âzürde-i cân eylemez
- 2 Ey şems-i kıalbim evvelâ
Mihriñle her kim ki ola
‘ İyd-i vişâlîñde saña
Cânını kıurbân eylemez
- 3 Cândan seven gerçek seni
Terk eyler ol cân u teni
‘ Aşk ata sende cismini
Kimdir ki sūzân eylemez
- 4 Gerçek saña ey yâr-ı cân
‘ Āşık değıldir bî-gümân
‘ Aşkıñla ol kim her zamân
Feryâd u efgân eylemez

5 Meydân-ı ‘uşşâkda añâ
‘Āşık dimez merd-i Hudâ
Kim Hâk yolında ‘İzziyâ
Terk-i dil ü cân eylemez

Müstef'ilün Müstef'ilün

--- ---

ḤARFÜ'S-SİN

127

- 1 Câna ten içre hevâ-yı kûy-ı cânândır heves
Nitekim pervâz diler murğân-ı kâfdan her nefes
- 2 Ey gönül sen olmadıkca neş'e-yâb 'aşkıla
Sanmağıl kim şerbet-i vaşla bula ser dest-res
- 3 Bu hevâ-yı 'aşkıla hâk olurısañ şüretâ
Ma' nide ser-tâcsın dimez buña lâ hiç kes
- 4 Añlamaz erbâb-ı zühd eşhâb-ı 'aşk keyfiyyetiñ
Hiç pervâz ide mi 'anğâyıla ednâ meges
- 5 Bilmeseydi 'âşıkıñ derdini 'aşkıñ hâletin
Her dem itmez idi nâle vü figân dilde hâres

---

127 M 29a, T 76a

2 neş'e-yâb: neş'e-tâb T.

- 6 ‘ İzziyā itme ta‘ accüb zāhidiñ bu hāline
Bāğ-ı ‘ ālemde bu meşhūr meyve virmez hār u has

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

ḤARFÜ'Ş-ŞİN

128

- 1 Yağaldın dilde mihrin̄ yā Resūlallāh seniñ āteş
Derūnumda benim eksik değıldir āhıla āteş
- 2 Benim bu āh[u] sūzānım zūhūr itdikçe her demde
Zemīn ü Āsmāna tolar ol ān āhıla āteş
- 3 Firākīñ bārına hiç yok taḥammül bende sulṭānım
Nigāh-ı vaşlıñ ir gör tıtdı cismi āhıla āteş
- 4 Ḥayāl ü şevkıñ ile bir nefes ḥālī degildir bu
Gözümde eşk-i ḥasretle dilimden āhıla āteş
- 5 Dil-i ‘ İzziyi āb-ı vaşlıñıla tāze-ter eyle
Sevine derd-mendiñden kerem kı1 āhıla āteş

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

---

128 M 29b, T 76b
5²¹¹ Ter: tez M.

ḤARFÜ'Ş-ŞĀD

129

- 1 'Āşīkā meydān-ı 'aşka gel kadem-i merdāne baş
Cānile serden geç evvel andan ol meydāne baş
- 2 Kār-ı zār-ı 'aşk içinde düşmen olan nefsiñi
Şāh-ı merdān 'Alī gibi yürü seyrāne baş
- 3 Mey-fürüş-ı 'aşk elinden çeküben şahbāyı al
Şevkile kan mest olup sen daḡi meyhāne baş
- 4 Di ḡayāl-i yāra cūy-ı cārı seyri ḡōşçadır
Dem-be-dem gel bir kadem bu dīde-i giryāne baş
- 5 Merd iseñ da'vā-yı 'aşk-ı yārda meydāna gel
'İzziyā başıñ ele al ayāğın merd-āne baş

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .--

ḤARFÜ'D-DĀT

130

- 1 'Āşīka hüsündürür kūyuñ temāşadan ġaraz
Nitekim dīdār-ı Firdevs-i a'lādan ġaraz

---

129 M 29b, T 76b

130 M 29b, T 76b

- 2 Gün yüziñe ‘aşkla şevkiñdurur ey nūr-ı Hāķ
Eşk-i çeşmim o bir sūz ile icrādan ğarāz
- 3 Būstānda ķāmetiñdir ser ü bālādan murād
Gül-sitānda ruħlarıñdır verd-i ra‘ nādan ğarāz
- 4 ‘Ayn-ı gūşdur kelām-ı hikmet-āmiziñ baña
Lebleriñdir şübhe yok cām-ı muşaffādan ğarāz
- 5 Derdinīle rūz [u] şeb āhıla efgān eyleyüp
Şevķimi ‘arz itmedir medħiñi inşādan ğarāz
- 6 Meclis-i pākiñdir dīvāniña el ķavşurmadır
‘İzzi-i dil-dāriña vaşlıñ temennādan ğarāz

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-.-- .-.-- .-.--

ĤARFÜ'Ṭ-ṬĀ

131

- 1 İdeli dil mülkini ol yār zabt
Dest-i ‘aşķda oldı cān nāçār zabt
- 2 Cām-ı ‘aşķıla hemīşe oldı mest
Kendüzini idemez her bār zabt

- 3   Girye ider olmaz müjgānı sed
          Hiç olur mı hārıla enhār zabt
- 4   **Ḥamdü lillāh** yār ile yār olalı
          Yaqlaşuben idemez aġyār zabt
- 5   Çün ḥarīm-i ḥāss-ı yār oldı bu dil
          Eyledi eṭrāfını esrār zabt
- 6   Zulmet içre nāleden buldı ḥalāş
          Ser-be-ser itdi anı envār zabt
- 7   Anda ġayra zerrece cāh ḳalmadı
          Eyleyelden ‘ İzziyā dildār zabt

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-. .-. .-. .-

ḤARFÜ'Z-ZĀ

132

- 1   Süz-ı ‘ aşķıla geh dilden gelür āhıla şivāz
          Şevķile gözlerimi uyḥudan eyler ĩḳāz
- 2   Kim ki anda buluna āteş-i ‘ aşķ ol şeksiz
          Olur ol sūziş ile pāk olmaz ġayyāz

3 Hem olur âteş-i ‘aşkıla müleyyen kalbi
İder ol Hakkı kabûl çünki degil kalbi gılâz

4 Egdirir gülşenile bülbül ü gül hâlini
Okusa nutka gelüp ‘aşık olan çün huffâz

5 Vaşfıñ ma‘şûkla tahrîk-i lisân itse eger
Olmaz ‘İzzî anıñ gibi elez hiç elfâz

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

.....

ḤARFÜ'L-‘ĀYN

133

1 Ey bu gönülüm tahtına sulṭân olan
El-vedâ‘ yâ faḥr-i ‘âlem el-vedâ‘
Cânıma cân derdime dermân olan
El vedâ‘ yâ faḥr-i ‘âlem el-vedâ‘

2 Bu ġarîbiñ nice ide ben n'ideyim
Ayrulıġıña nice şabr ideyin
Vird idüben bunı her gâh ideyin
El-vedâ‘ yâ faḥr-i ‘âlem el-vedâ‘

---

5 hiç elfâz: hiç bir elfâz T.
133 M 30b, T 77b

- 3 Şemm iderken vuşlatıñ gülini cān
Gül-sitān-ı ravzañ içre bī-gümān
Nev-bahārıma tīz irdi āh ḥazān
El-vedā‘ yā faḥr-i ‘ālem el-vedā‘
- 4 Oldı cismim ser-be-ser pür-ıztırāb
Firḫatıñ nārı ile oldum kebāb
‘aşḫ-ı cismim oldı manend-i şarāb
El-vedā‘ yā faḥr-i ‘ālem el-vedā‘
- 5 Eyle ‘İzzī kuliñi maḥşerde yād
İt şefā‘atla o maḥzūnıñı şād
Derdiñ oldı derd-mendiñde ziyād
El-vedā‘ yā faḥr-i ‘ālem el-vedā‘

Fäilätün Fäilätün Fäilätün Fäilün

-.-- .-.-- .-.-- .-.--

134

- 1 Şavb-ı dōstdan zāhir oldı bu ḥaber
El-veda‘ şeyḫim ‘azīzim el-vedā‘
Rūz-ı hicriñile dil ṭurmaz yanar
El-veda‘ şeyḫim ‘azīzim el-vedā‘

---

4 Pür: - T.

134 M 30b, T 78a

- 2 Hâkka şâyeste ‘ameldir pîşesi
Fâhr-ı kevneyn nesli hayr kûşesi
Zıkr-i Rabbânî olan endîşesi
El-veda‘ şeyhim ‘azîzim el-vedâ‘
- 3 Ol Resûlün sırrınıñ hem mazharı
Sâlik-i râh-ı Hâkîkat rehberi
Cümle erbâb-ı tarîkıñ mefharı
El-veda‘ şeyhim ‘azîzim el-vedâ‘
- 4 Ayrılığın kıldı kıddimi vaqdâ
Şabrım i‘tâ ide luftından Hudâ
Rûz-ı haşre dek baña budur şadâ
El-veda‘ şeyhim ‘azîzim el-vedâ‘
- 5 Firkatıñla oldı aşhâbıñ elîm
Oldı dervîşleriñiñ derdi ‘azîm
Bu ğarîbiñ ‘İzzî de kıldı yetîm
El -veda‘ şeyhim ‘azîzim el-vedâ‘

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- --. --. -.-

ḤARFÜ'L-ĠAYN

135

- 1 Nūr-ı ʿ aşqdan ḥāşıl olalı derūnumda çerāġ
Müşg-i bŭ-yi ḥālet-i ʿ aşķıla pŭr oldı dimāġ
- 2 Dinlemem ġayrıñ sözin ḥātırda yoġdur mā-sivā
Ḥamdü lillāh cānib-i cānāndadır bu göz kulaġ
- 3 İrŭben sevdā-yı maʿ şŭķ-ı āla bī-mŭlk-i dil
Rāḥat irdi cāna oldı baña her taġ ūsti bāġ
- 4 Ḥālet-i ʿ aşķıla ḳalbim pŭr-şafādır şŭbhe yoġ
Baġma zāhirde aķan gözŭm yaşına çağ çağ
- 5 Aşķ ḥicābı ḥavf idŭp ʿ aşķı dōsta cezb ider
Mā-sivādan pāk idŭp yŭzin ʿ aşķıñ aġ
- 6 ʿ İzziyā dāriʿ ş-şifā-yı ʿ aşķa kim başa ḳadem
Merhem-i ʿ aşķıla olur zāhir ū bāḫını şāġ

Fāilātŭn Fāilātŭn Fāilātŭn Fāilŭn

-.-- -.-- -.-- -.--

---

135 M 31a, T 78b

3 bī-mŭlk-i dil: bī-mŭlk dili T.

ḤARFÜ'L-FĀ

136

- 1 Rāh-ı ʿaşkda urmaz ašlā ʿāşık-ı pür-şevk-ı lāf
Başını kesseñ şemʿ-veş eylemez katʿā ḥilāf
- 2 Merd Ḥaqq'ıçün şafādır ʿömriñe biñ saʿ yile
ʿĀşık ide Kaʿbe-i kūy-ı dil-ārāy-ı tavāf
- 3 Sıdķıla meydān-ı ʿaşk içre o kim kıoya kıadem
Cānını virir yolında itmez andan inḥirāf
- 4 Rütbe-i ʿulyādudur bu ʿaşk maķāmı şübhe yok
Lā-cerem irmez añā olanlar ehl-i iḥtilāf
- 5 Kıahr u luḥfı bir bilen bulur begim bu devleti
Bil Ḥaķıķatdir saña iş bu sözüm şanma güzāf
- 6 Dest-i ʿārifden şarāb-ı ʿaşkı içen ʿİzziyā
Jeng-i ğamdan cān ū dil mirʿatıñ ider pāk ū şāf

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .--

ḤARFÜ'L-ḲĀF

137

- 1 Eylese bir kez tecellî ' aşık̄a envār-ı Ḥaḳ
Ḥāne-i dil pāk olur gider ḳamu aḡyār-ı Ḥaḳ
- 2 Mekteb-i ' irfān içinde feyz-i Ḥaḳdan ders alur
Levh-i ḳalbin ser-te-ser pür-naḳş ider esrār-ı Ḥaḳ
- 3 **Şemme vechullāh** sırrı zāhir olur lā-cerem
Her neye baḳsa görünür gözine āsār-ı Ḥaḳ
- 4 Sırr-ı **mā-zagü'l-başar**dan zād-ı rūḥānī bulur
İltifāt itmez sivāya ' aşık̄-ı dīdār-ı Ḥaḳ
- 5 Behre-yāb olan tecellīden sivāyı neylesün
Kārı olur rüz [u] şeb ancak anıñ efkār-ı Ḥaḳ
- 6 Baḳdıḡıñ ' ibret sözün ḥikmet ider bī-reyb ü şek
' Aşık̄-ı zāt-ı Ḥudānıñ ' İzziyā ezkārı Ḥaḳ

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

138

- 1 Zāhidā ṭurma verā-yı perdede gir içerü
Ger Ḥaḳīḳat-bīn iseñ gel sen de bu rīḳ-ı üns[e] baḳ

---

137 M 31b, T 79a

138 M 31a, T 79a

- 2 ʿĀşık ol merd-i Hudā-veş zīnet-i dünyâyı ko
Geç kamudan baş u cānīñ virüben cānāna baķ
- 3 Nice yüz biñ cān aşılımış zülfiniñ her teline
Rāh-ı ʿaşkıñda zebīhullāh gibi ķurbāna baķ
- 4 Biñ dil alur bir nazarda merdüm-i çeşm-i velī
Ne kerāmetler virir gör ol Hudā insāna baķ
- 5 Dāmenīne it teşebbüs ir göre tā-kim seni
Meclis-i pāk-i ḥabīb-i hazret-i Raḥmāna baķ
- 6 Zāhir ü bāṭın dilerseñ çeşm-i dil rüşen ola
Ol yüzi mihr-i münīr alnı meh-i tābāna baķ
- 7 Gerçek ʿāşıkısañ sevdāsını ko ʿİzziyā
Āşinā ol yāre andan ğayrıya bī-gāne baķ

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

139

- 1 Kāh baḥr-i ḥayrete olur ğarīķ
Kāh nār-ı miḥnete olur ḥarīķ
- 2 ʿĀşık olan bün eyler ihtiyār
Ehl-i ʿaşķa bu durur zīrā ṭarīķ

3 Rāh-ı aşkda āh-ı sūz-ı aşk-ı dōst
‘Āşık-ı sādıklara ni‘amü’r-refīk

4 Dildedir dā’im ḥayāl-i şevk-ı yār
Vire kim dürrüñ yeri baḥr-ı amīk

5 Eşk-i çeşmim ḥasretile ‘İzziyā
Oldı bīl-āsā vü mānend-i aķīk

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

140

1 Gel aşk-ı Ḥudā ile her-ān olalım ‘āşık
Hem şevk-ı liķā ile giryān olalım ‘āşık

2 Vuşlatdan olalım yū her dem diyelim yā **hū**
El kavşuralım karşı ḥayrān olalalım ‘āşık

3 Her dem kılalım efgān yüz göstere ol cānān
Maḥv ola kamu aḥzān ḥandān olalım ‘āşık

4 Āğyāra virüp bāde kayddan olup āzāde
‘Aşkdan içelim bāde sekrān olalım ‘āşık

5 Terk idelim ad u şan esrāra olalım kān
Cānāna virelim cān ḳurbān olalalım ‘āşık

6 ‘İzzî gibi yakıl yan derde iriŖe dermân
Olunca firâķ pâyân nâlân olalım ‘âŖıķ

Mef’û lü Mefâilün Mef’ülü Mefâilün

--- .--- --- .---

ḤARFÜ'L-KÂF

141

- 1 Nar-ı ḥasret bağrı biryân eyledi
Yâ Resûllallah ene'l-müştaş leke
EŖ-Ŗalätü ve's-selâmü minni ‘aleyke
Derd-i firķat cismi giryân eyledi
Yâ Resûllallah ene'l-müştaş leke
EŖ-Ŗalätü ve's-selâmü minni ‘aleyke
- 2 Aldı ‘aŖkıñ ķomadı bende beni
Ŗevķ-ı zâtıñ tutdı bu cân u teni
Zevķ vaŖlıñ umaram düni günü
Yâ Resûllallah ene'l-müşlaş leke
EŖ-Ŗalatü ve's-selâmü minni ‘aleyke

---

141 M 32b, T 80a

1 M'de nakarat mısraları sadece bendin sonunda bulunmakta olup üçüncü mısra boş bırakılmıştır

- 3 Bir nazarla ‘İzzi kulu eyle şād
Rü’yet-i dīdārīñ ola aña zād
‘Aşq u şevkiñ oldı qalbiñde ziyād
Yâ Resûlallâh ene’l-müştâk leke
Eş-şalatü ve’s-selâmü minnî ‘aleyke

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.-- -.--

142

- 1 Vücûdum ser-te-ser tıtdı iştiyâkıñ
Eyâ maḥbûb-ı Hâk göster cemâliñ
Yaḳup hül itdi nâr-ı iftirâkıñ
Eyâ maḥbûb-ı Hâk göster cemâliñ
- 2 Düşüp ‘aşkıña irdim nice derde
Tavaḫtın itdi ‘aşkıñ cânda tende
Kerem it qalmasıñ ortada perde
Eyâ maḥbûb-ı Hâk göster cemâliñ
- 3 Baña kâr eyledi ḫasretle ḫicrân
Bedenden vuşlat olmazsa gider cân
Bu maḫzûn göñlimi kııl şād u ḫandân
Eyâ maḥbûb-ı Hâk göster cemâliñ

- 4 Ğarībiñ ħāk-pāyiñ ‘İzzi ‘āşık
Firākıñ nārı ile bağıryanık
Gözüm yaşı olup kıana boyanık
Eyā maĥbūb-ı Ğaķ göster cemālīñ

Mefāīlün Mefāīlün Fe’ülün

.--- .--- .---

143

- 1 ‘Āşıkıyım cânla şeyĥim Eşref-zādeniñ
Kulıyım her ĥalle şeyĥim Eşref-zādeniñ
- 2 Mest-i mey-i ‘aşkullāĥ kıalbi tolu ĥubbullāĥ
Her dem işi zıkrullāĥ şeyĥim Eşref-zādeniñ
- 3 Ezelde itmiş aña ‘aşkıla nazar Ğudā
Yolına cânım fedā şeyĥim Eşref-zādeniñ
- 4 Şeyĥim ‘ārif-i billāĥ tārik-i mā-sivāullāĥ
Ğālī iştiyākullāĥ şeyĥim Eşref-zādeniñ
- 5 Mürşid-i ehl-i tarīķ Ğaķdır veliyyü’t-tevfīķ
‘İzziye sırrı refīķ şeyĥim Eşref-zādenin

144

- 1 Ey derdile nālānım n’olduñ a göñül n’olduñ
Ey gözleri giryānım n’olduñ a göñül n’olduñ

---

4 Gözüm: Gözi T.

143 M 33a, T 81a

144 M 33a, T 81a

- 2 Hicrānla şad pāre ey bī-kes ü āvāre
Her hālle bī-çāre n'olduñ a gönül n'olduñ
- 3 Olduñ hem-dem-i pür-ğam gitmez mi 'aceb bu hem
Olmaz mı baña merhem n'olduñ a gönül n'oldun
- 4 Kāriñ şeb ü rûz efgān cāniñdadır ol cānān
Şabr eyle ola ihsān n'olduñ a gönül n'oldun
- 5 Gezme cebel ü şahrā bil sendedir ol Leylā
Epsem ne bu vāveylā n'olduñ a gönül n'oldun
- 6 Bu 'İzziye gel dād it virāniñ ābād it
Miñnet koma şād it n'olduñ a gönül n'olduñ

Mef'ülü Mefāilün Mef'ülü Mefāilün

--- .--- --- .---

145

- 1 Yandı yürek oldu kebāb
Derdiñ ile Mevlā seniñ
Oldı dü-çeşm ābı şarāb
Derdiñ ile Mevlā seniñ
- 2 Terk eyledi her ne ki var
Hem eyledi ağıarı yār
Kāndurur āhıla zār
Derdiñ ile Mevlā seniñ

3 Oldı vücūd küllī ḥarāb
Görmez bugün hicriñle ḥāb
Her demden çün āsiyāb
Derdiñ ile Mevlā seniñ

4 Derdine ‘ İzzīniñ devā
Vaşlıñla eyle ey Ḥudā
Firḫat çeker şubḥ u mesā
Derdiñ ile Mevlā seniñ

Müstef’ilün Müstef’ilün

--- --

146

- 1 Bu cihāndan gidüp āḥir terk-i cihān etsem gerek
Şāhibine cānımı elbet revān etsem gerek
- 2 Bu cihāna gelemdīr ki dönüben kim nām olur
Kendüyi dōstlara bī-nām u nişān etsem gerek
- 3 Bu fenā bezminde cāy-ı ḥūb fikr eyler iken
Ḳabre girüp kendüme ḥākī mekān etsem gerek
- 4 Ḥaḫ müyesser eylesün imānīla gider isem
Luṭf-ı Ḥaḫla meskenim dār-ı cinān etsem gerek
- 5 Firḫati çekmekde bī-tāb olmak ile
‘Azm-i ‘uḫbā eyleyüp cismi ‘ıyān etsem gerek

- 6 Nā-sezâdır ‘âşıkâ bu câ-yı fânî ‘İzziyâ
Anın-içün ‘azm-i câ-yı câvidân etsem gerek

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.-- -.--

147

- 1 Dil-i şeydâ yine bülbül gibi efgâna mı geldiñ
Atarsın şem‘-i ‘aşka kendiñi pervâne mi geldiñ
- 2 Qarârîñ qalmadı aşlâ kılarıñ dâ’imâ zârı
Şarâb-ı ‘aşqda sekrân olup nâlâne mı geldiñ
- 3 Çü düşdüñ derd-i Leylâya gezer[s]in vâlih ü hayrân
Vücûduñ Mısrı Mecnûn hânesin divâne mi geldiñ
- 4 Yağup ‘aşq nârına ‘uşşâk bugün meydân-ı ‘aşq içre
Yürürsin şahn-ı nâra cânîñi qurbâne mı geldiñ
- 5 Ta ‘alluğ kat ‘idüp senden geçüp bu cânile tenden
Harâb idüp bu ism ü resmîñi virâne mi geldiñ
- 6 Düşüp bâğ-ı gül ü gül-zâra ey ‘İzzî beher şeb [ü] rûz
Derûnî derdile âh eyleyüp süzâne mı geldiñ

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

....

---

147 M 33b, T 82a

5 cânile tenden: cân [u] tenden T.

6 bâğ-ı gül: bâğ güli T.

- 1 Şabr eyle gönül derde dermāna irem dirseñ
Çek miḥneti her dem āsāna irem dirseñ
- 2 Sermāyesi bu yolıñ derdile meşakḳatdır
Sen maḥrem-i cevr ol ger iḥsāna irem dirseñ
- 3 İt nāliş ü efgānı ‘illetleriñ ol kānı
Bī-mārda ‘aşḳ ol Lūḳmāna irem dirseñ
- 4 Her acıyı lezzet bil her lezzeti ‘izzet bil
Şıdḳıla yūri ḳul ol sultāna irem dirseñ
- 5 Varlıḡını ḳavsından ‘azm it bu yola andan
Geç başıñıla cāndan cānāna irem dirseñ
- 6 Terk it ḳamu sevdāyı ḳılma ṭaleb izyā[n]ı
Ḳo düna vü ‘uḳbāyı Raḥmāna irem dirseñ
- 7 Bir ‘ārife hem-dem ol esrārına maḥrem ol
Öğren ledün ‘ilmini ‘irfāna irem dirseñ
- 8 Gel sīneñi çāk eyle hem öziñi ḥāk eyle
‘İzzī yemm-i ‘aşḳa gir ‘ummāna irem dirseñ

Mef’ülü Mefāilün Mef’ülü Mefāilün

--- .--- --- .---

149

- 1 Şıdqla oldum kulu şeyhim ʿ Abdülkâdiriñ
Toğrıdır Haqqa yolu şeyhim ʿ Abdülkâdiriñ
- 2 Qadri gâyet ʿ âlîdir mâ-sivâdan hâlîdir
Qalbi Allâh tolidir şeyhim ʿ Abdülkâdiriñ
- 3 Tut etegiñ kıl ciddî reddîdir Allâh reddî
Resûlullâh cediti şeyhim ʿ Abdülkâdiriñ
- 4 Şeyhim baħr-i ʿ ummândır derdlülere dermândır
Dervîşleri sulţândır şeyhim ʿ Abdülkâdiriñ
- 5 Haq yolında hâş dilde komaz zerre pâs
Bendesidir ʿ âm ü hâş şeyhim ʿ Abdülkâdiriñ
- 6 Hikmet-i Haq dir dili boyuñ egdi her velî
ʿ İzzîdir ednâ kulu şeyhim ʿ Abdülkâdiriñ

150

- 1 Bağrım üzre dâğ olup delindi yine cigerim
Yâ ilâhî kıl seniñ fermân seniñ dilek seniñ
Tâ kıyâmet biz bu zaħmı taşıyuban çekerim
Yâ ilâhî kıl seniñ fermân seniñ dilek seniñ

---

149 M 34a, T 82b

6 Egdi: aldı T.

150 M 34b, T 83a

1 dâğ: t âğ T.

- 2 Çün değıldir bu esās-ı cismile ʿ ömr üstüvār
Yıqılır elbette bir gün böyle qalmaz pāy-dār
Cām-ı mevti içmeyüp dünya dikeyim dir ber-қarār
Yā ilāhī qul seniñ fermān seniñ dilek seniñ
- 3 Şerbet-i mevti içüp gitdi bu deñlü evliyā
Hep bu hālāta giriftār oldı cümle enbiyā
Qanı ol maḥbūb-ı Hāq sulṭān-ı kevneyn Muştafā
Yā ilāhī qul seniñ fermān seniñ dilek seniñ
- 4 İşbu dünyā bī-vefādır pür-cefādır bī-merā
Cümle fānī bāqī ancaq ḥāliş-i arz u semā
ʿ Afv ü ğufrānıñla eyle ʿ İzzī qulıñna cezā
Yā ilāhī qul seniñ fermān seniñ dilek seniñ

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

151

- 1 Ey baña firqatde yār u hem-dem olan ʿ andelīb
Sen de ötme ḥüznile bağrım delikdir āh delik
Baña ḥasret çekmede ey hem-ğam olan ʿ andelīb
Sen de ötme ḥüznile bağrım delikdir āh delik

- 2 Nār-ı hıcre bencileyin bilürem sūzānsın
‘Aql u fikri zā’ıl olmuş derd-mend hayrānsın
Sen de ötme hūznile bađrım delikdir āh delik
- 3 Āh kim her dem bu derdim artdı gitdi çāre yoğ
Añlarım bu ‘ālem içre ben gibi bir pāne yoğ
Ayrı düşdüm n’eyleyim el’an nazār yüzāre yok
Sen de ötme hūznile bađrım delikdir āh delik
- 4 Nice bir firçat ile bilmem göñül virān ola
Yā görem giryān oluban cigerim pür-қан ola
Nazār-ı dil-dār ile tā ‘İzzīye ihsān ola
Sen de ötme hūznile bađrım delikdir āh delik

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

ḤARFÜ'L-LĀM

152

- 1 Yā Resūlallāh vücūduñ bā‘ iş-i icād-ı gül
Ümmeñ hayrū'l-ümem meslekleri hayrū’s-sübül
İştıyāķıñ nārına yandı vücūdum oldı kül
El-kerem ey fađr-i ‘ālem şāh-ı sulţān-ı rūsül

²⁴⁴ İkinci ve üçüncü mısralar T’de bulunmamaktadır. M’de ise yalnız üçüncü mısra bulunmayıp mısranın yazılması gereken satır boş bırakılmıştır.

152 M 35a, T 83b

1 hayrū’s-sübül: hayrū’s-sebīl

2 Sırr-ı levlāk bu қазиyyesin anıñ müntaḥabı
Şems-i zātıñdır muḳaddem ta lübdür ulu kişi
Kime iderseñ şefā‘ at ‘ afv olur anıñ şuçı
El-kerem ey faḥr-i ‘ālem şāh-ı sultān-ı rüsül

3 Enbiyā içinde zātıñ bir gül-i aḥmerdürür
Cümlesi enver vücūduñ mişli yoḳ gevherdürür
Ümmetiñden ‘ İzzī bī-çāreñ sañā efḳardurur
El-kerem ey faḥr-i ‘ālem şāh-ı sultān-ı rüsül

Fäilātün Fäilātün Fäilātün Fäilün

-.-- .-- .-- .--

153

1 Bir faḳīrim sāilim iḥsāna geldim yā Resül
Bir ğarībim derdlüyüm dermāna geldim yā Resül

2 Bī-kes ü düşmüş ḳuluñum al elim ḳaldır beni
Arz-ı ḥāle sen şehe dīvāna geldim yā Resül

3 Bir kerīmü’z-zātsın kāriñ teraḥḥümdür seniñ
Bir ğarībim derdlüyüm dermāna geldim yā Resül

4 ‘Aşḳıñıla terk idüp dār u diyārı bülbül gibi
Gül-sitān-ı ravzaña efgāna geldim yā Resül

---

153 M 35a, T 83b

1 Derdlüyüm: dertlüyüm T.

3 Derdlüyüm: dertlüyüm T.

5 El-amān göster mübārek yüziñi bu bendeñe
Hazretiñe ħasretiñle yana geldim yā Resūl

6 İt şefā‘at ‘ İzziye māḳbūl-i Ḥaḳdır bī-merā
Z̄atı maḳbūb-ı Ḥudā sultāna geldim yā Resūl

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

154

1 İster iseñ luṭf-ı Ḥaḳ ola sāña her dem ḳarīn
Bezm-i pāk-i mevlid-i faḫr-i cihāna hazır ol
Dine de el-Ḥaḳ budur mānend-i Firdevs-i berīn
Bezm-i pāk-i mevlid-i faḫr-i cihāna hazır ol

2 Cān u dilden rūḫ-ı pāke vir şalāt ile selām
Bezm-i pāk-i mevlid-i faḫr-i cihāna hazır ol

3 Çün ola rüz-ı cezā yeksān ola bāy u gedā
Enbiyā vü evliyā cem‘ olalar taḫte’l-livā
İster iseñ meclis-i ‘ālīlerini ‘ İzziyā
Bezm-i pāk-i mevlid-i faḫr-i cihāna hazır ol

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

155

- 1 Hicrānla pür-ıztırāb yā nendi ey nālān gönül
Tā ki olunca feth-i bāb yā nendi ey nālān gönül
- 2 Yanmak ile ir şafvete meyl eyleme sen keşrete
Gel gir tariq-ı vaḥdete yā nendi ey nālān gönül
- 3 Esrār-ı Haḫka maḥrem ol ‘ilm-i ṭariqa a‘lem ol
Erbāb-ı derde hem-dem ol yā nendi ey nālān gönül
- 4 Her rüz [u] şeb eyle efḡān sırrıñı it hıfz-ı imān
Ol cemāl-i dōst-ı ‘ıyān yā nendi ey nālān gönül
- 5 Yanmaḫdurur kārıñ seniñ ḫāli budur ‘aşq ehliniñ
Diñle söziñi ‘İzziniñ yā nendi ey nālān gönül

Müstef’ilün Müstef’ilün Müstef’ilün Müstef’ilün

---.---.---.---.---

156

- 1 Allahdan iḫsān isteyen tevḫide gel tevḫide gel
Derdine dermān isteyen tevḫide gel tevḫide gel
- 2 Tevḫiddir a‘māliñ başı ḫomaz gönülde teşvişi
Terk eyleyüp fāñi işi tevḫide gel tevḫide gel
- 3 Budur ehemmi-ı ḫavl-i şavāb şuḡl eyleyen bulur şevāb
İster isen şāfi cevāb tevḫide gel tevḫide gel

---

155 M 35b, T 84a

156 M 35b, T 84b

- 4 Bunda iken bil hālîni tevḥîde ögret diliñi
Tevḥîd ile vir cānîñi tevḥîde gel tevḥîde gel
- 5 Tevḥîdi it dersen sebaḳ tevḥîd idenden rāzî Ḥaḳ
Elṭāf-ı Ḥaḳḳa ol eḳaḳ tevḥîde gel tevḥîde gel
- 6 Vîrān göñül ma‘mûr olur maḥzûn ḳalup mesrûr olur
Ḳabriñde saña nûr olur tevḥîde gel tevḥîde gel
- 7 Aşḳıla her dem dermiyān bûlbûl-veş it zâr u fiḡān
Lâzım olan budur hemān tevḥîde gel tevḥîde gel
- 8 Sa‘y ile İbn-i Edhem ol esrâr-ı Ḥakka maḥrem ol
Bu ‘İzzî ile hem-dem ol tevḥîde gel tevḥîde gel

Müstef’ilün Müstef’ilün Müstef’ilün Müstef’ilün

---.---.---.---.---

157

- 1 ‘Āşḳıḳ olan ma‘şûḳ yüzine ‘aşḳ ile ṭurma ṭol
Her ne yire baḳar iseñ **semme vechullāhı** bul
Ḥidmet-i Ḥaḳda dūrûs-ı şıdḳıla budur şān-ı ḳul
Her ne yire baḳar iseñ **semme vechullāhı** bul

2 İr şafāya kalbiñiñ pāsını sālīk cümle sil
Her seher kâ'im olup dergāh-ı Hāḡḡa zārı kıl
Nefsiñe 'irfān ile hem **men 'aref** sırrını bil
Her ne yire baḡar iseñ **semme vechullāhı** bul

3 Zīkr-i Hāḡḡa 'İzziyā sen şevḡile ol müştāḡil
Emrine mesālīkin şad cānile ol mümteşil
Āteş-i 'aşḡ-ı Hūdāyı ḡalbde eyle müştā' il
Her ne yire baḡar iseñ **semme vechullāhı** bul

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .--

158

1 Saña dōstdan ḡün irdi nār-ı hicrān
Benim virāne göñlüm sen şabūr ol
Ḥayāl u şevḡı ile yaḡıl u yan
Benim virāne göñlüm sen şabūr ol

2 Egerḡi şimdi düşdiñ sen firāḡa
Umılur dōst saña vuşlata baḡa
Göziñden yaş ile ḡan aḡa aḡa
Benim virāne göñlüm sen şabūr ol

3 Kimi görüñ ki irmedi murāda
Kimi gördüñ ebed aldı cefāda
Olagör rüz u Şeb zıkr-i udāda
Benim virāne göñlüm sen Őabūr ol

4 Seherler k'im olup kııl du'alar
Őafāya dōne bu cümle cefalar
Ola luf-ı ilhiden 'aalar
Benim virāne göñlüm sen Őabūr ol

5 Cenb-ı a ide derdiñe dermn
Benim virāne göñlüm sen Őabūr ol

Mefiln Mefiln Fe'ln

.--- .--- .---

159

1 Olmaa gel yre hem-dem her nefes
Blbl-s eyle efgn ey gōñl
tmege anıla 'lem her nefes
Blbl-s eyle efgn ey gōñl

2 Olma ayr ile me'lf nsi o
lib-i cnna hı olur mı bu
Almaa vuşlat glinden sen de b
Blbl-s eyle efgn ey gōñl

3 Mıŝkal-i zıkr ile kıomayup keder
Dōst hevāsı űzre it dā'ım gűzer
Vech-i yāre her dem isterseñ nazār
Bűlbűl-āsā eyle efgān ey gōñűl

4 Gűlŝen-i 'aŝķ içre itmege hırām
Ķalbiñi ol dōst edinmege maķām
'İzzi-veş 'aŝķıla isterseñ kıyām
Bűlbűl-āsā eyle efgān ey gōñűl

Fāilātűn Fāilātűn Fāilűn

-.-- .-- .--

160

1 İlāhī maķlab u maķŝűd beni 'aŝķıñıla ŝeydā kıl
Cenāb-ı hāzret-i ma'bűd beni 'aŝķıñıla ŝeydā kıl

2 Ķoma gider beni benden geűr hem cānile tenden
Ĥaber-dār olayım senden beni 'aŝķıñıla ŝeydā kıl

3 Gōzimden gitmesűn hiç nem seniñle olayım her dem
Efendim ekrem ű erĥam beni 'aŝķıñıla ŝeydā kıl

4 Beni hicriñden āzād it viŝālīñ ile imdād it
Dil-i maķzűnımı ŝād it beni 'aŝķıñıla ŝeydā kıl

5 Olayım ‘ aşkıla hayrân kılayım zâr ile efgân
Bu ‘ İzzîdir o mevt-i ihsân beni aşkıñla şeydâ kı

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

.--- .--- .--- .---

161

- 1 ‘ Aşkıñla bülbül gibi dâ’im şadâ ister gönül
Lezzet almaz ğayrıdan zıkr-i Hudâ ister gönül
- 2 Tâb-ı ‘ aşk u firqatıle mübtelâ vü teşnedir
Şerbet-i vuşlat ile irtivâ ister gönül
- 3 Tâ-be-key bu miñnet-i keşretle nâliş eylesün
Sırr-ı vahdetden haber eyle şafâ ister gönül
- 4 İnfıtâh-ı dîde-i kalbîle şerh-i şadrıla
Sîne-i pür-‘ aşkıla feyz-i liķâ ister gönül
- 5 Hâk-i pây-i Muştafâdan kim odur mañbüb-ı Hâķ,
Dîde-i ğam-dîdesine tütüyâ ister gönül
- 6 Tañliye bulup kâ mudan fânî olup cümleden
Terk-i ağyâr itdi döstıla beķâ ister gönül
- 7 Derdi efvn oldu bî-veş âh idüp inler müdâm
Şavb-ı ma‘ şükdan tesellî vü ‘ atâ ister gönül

8 Ser virir sırrıñ dimez maḥrem degil ḥulḳ-ı bî-vefâ
Kendüye hem-derd ü sır şâhib-i vefâ ister göñül

9 ‘İzziyâ direvî riş-i dildürür ‘aşḳ-ı Ḥudâ
Ḥ’ân-ı ‘aşḳdan dâ’im anıñ-çün nevâ ister göñül

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-.-- .-.-- .-.--

162

1 ‘Aşḳıñ şarâbından içüp ḳanmağa
Pervâne-veş ‘aşḳ odına yanmağa
Dōsta esrârından ḥaber danmağa
Bülbül gibi feryâd eyle ey göñül

2 Gice gündüz artsun zâr ile âhıñ
Gül-sitân-ı ‘aşḳ ola seyrân-gâhıñ
Ger ‘âşığı iseñ cemâlullâhıñ
Bülbül gibi feryâd eyle ey göñül

3 Tesellî bâğına toğrıla yolıñ
Tecellî güline irişe eliñ
Pâk eyle sivâdan ḥıttâ-i diliñ
Bülbül gibi feryâd eyle ey göñül

- 4 At deryā-yı ʿ aşka cismile cānı
Olup fānī terk it ad ile sanı
ʿ İzzī-veş dilerseñ luṭf-ı Rabbānī
Bülbül gibi feryād eyle ey gönül

163

- 1 Zāt-ı Haḳḳıñ ʿ aşık u dīvānesidir bu gönül
Şemʿ -i dīdār-ı Hudā pervānesidir bu gönül
- 2 Çün ez el bezminde cām-ı ʿ aşk-ı Haḳḳı itti nūş
Daḳı el-ān ol şarāb mestānesidir bu gönül
- 3 Āteş-i derd-i ilāhī aña te ʿ şīr eyleyüp
Ser-te-ser ol āteşin sūzānesidir bu gönül
- 4 Tīğ-ı hicrān pāre pāre eylemişdir baḡrımı
Pes bu derdiñ dā ʿ imā nālānesidir bu gönül
- 5 Gitti benden benliğim ḳalmadı aşlā zerrece
Ḥamdü lillāh kim o dōst vīrānesidir bu gönül
- 6 Şūretā vīrāne ammā bāṭınā maʿ mürdur
Zīrā ol maʿ şūḳumıñ genc-ḥānesidir bu gönül
- 7 Ger cemāli Kaʿ besinde ʿ ıyd-ı vaşla irişem
Anıñ ol dem cānile ḳurbānesidir bu gönül

---

163 M 37b, T 86b

1 ʿ aşık u dīvānesidir: ʿ aşıkı vü dīvānesidir T.

- 8 Mā-sivādan ʿ İzziyā ıfız it sarāy-ı gönliñi
Çünkü bildik ol ŧehen-ŧāhıñ nesidir bu gönül

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

164

- 1 Keŧti-i cāna yolca cism içinde ʿ āŧıka
Vuŧlat-ı cānāna her dem rüzgār eksik degil
- 2 ʿ Aŧk-ı Haqqāniyle Haqqā ʿ āŧık-ı zār olana
Sevdiğiyle dā ʾimā pāzār eksik degil
- 3 Zāhiren miñnet-keŧ-i hicrān u haŧret görünür
Maʿ nide bŧy-i viŧālden gül-ʿ izār eksik degil
- 4 Āh-ı sŧzı rāh-ı ʿ aŧkda artdığıınca ʿ āŧıkıñ
Pāyesi artar gül-istānda hezār eksik degil
- 5 Kim tenevvür-i ʿ aŧka yanup pāk ü ŧāf olsa dili
Āyinesinde rü ʾyet-i dīdār eksik degil
- 6 Zevrağ-ı cismiñ girelden baħr-i ʿ aŧka ʿ İzziyā
Aña vuŧlatdan tesellīyle kenār eksik degil

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

---

8 ʿ İzziyā: ʿ İzziyle T.
164 M 38a, T 87a

ḤARFÜ'L-MİM

165

- 1 Yâ Resûlallâh kapuñda bir ğarīb bî-çâreyim
Ḥançer-i hicrâniñla hem dili şad-pâreyim
Ḥasretiñle yoķ kararım rûz [u] şeb âvâreyim
Vuşlatıñla merhem it bu bendeñe pür-yâreyim

- 2 Âh ü zârımdan yeñimden taldı her cā-yı mirā
Yanayım yaķılayım derdiñle baña bir devā
Sen nazār kıl hālime luḫ eyle ey nūr-i Ḥudā
Vuşlatıñla merhem it bu bendeñe pür-yâreyim

- 3 Ravza-i pākine irdim yüzimi sürdüm yine
Ḥamdü lillāh el kavşırup qarşuña tırdum yine
‘Arz-ı hāl idüp şalātile selām virdim yine
Vuşlatıñla merhem it bu bendeñe pür-yâreyim

- 4 İt şefā‘atla kerem hālime ey şahib-kerem
Vuşlatıñla merhem it bu bendeñe pür-yâreyim
Derviş ‘İzzī kuluñıñ derdine ancaķ sensin em
Vuşlatıñla merhem it bu bendeñe pür-yâreyim

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-- .-- .-- .--

- 1 Mazhar-ı tām̄m-ı Hudā sultāna ḡurbān olayım
 Ol kerem kānı refī^ᶜ ü'ş-şāna ḡurbān olayım
 Şāhibü't-tāc faḡr-i dīn [u] ᶜ irfāna ḡurbān olayım
 Ol ḡabīb-i ḡazret-i Raḡmāna ḡurbān olayım
 Derde derman cānlara cānāna ḡurbān olayım
- 2 Evliyā vü aşfiyānīñ mefḡarıdır şübhe yoḡ
 Enbiyā ḡaḡka vüşülüñ rehberidir şüphe yoḡ
 Evliyā vü rüselānīñ sürürüdür şübhe yoḡ
 Enbiyā alayı serdārına ḡurbān olayım
 Ehl-i ĩmān cem^ᶜ i sālārına ḡurbān olayım
- 3 Luḡf-ı ḡaḡkın mazḡarıdır ümmeti beyne'l-enām
 Cümleden artuḡ ider Allāh anlara kerem
 Faḡr-i kevineyn sāyesinde görmez anlar ḡavf u ḡam
 Raḡmet-i ᶜ ālem olan zātına ḡurbān olayım
 Zātınīñ bürḡān ü āyātına ḡurbān olayım
- 3 ᶜ İllet-i ḡā'iyye-i ĩcād-ı ḡül nūr-i Hudā
 Şāhib-i şer^ᶜ ü şefā^ᶜ at mālik-i ḡavz u livā
 Zātı ma^ᶜ şūḡ-ı ilāhī melce-i rüz-ı cezā
 ᶜ İzziyā āline aşḡabına ḡurbān olayım
 ᶜ Aşıḡ u müştāḡ u aḡbābına ḡurbān olayım

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-.- .-.- .-.-

167

- 1 İřtiyāk-ı ĥazret-i faĥr-i rüsüldür hem-demim
Budurur řāfī cevāb āh ü fiġānımdır benim
- 2 Firĥatiñden eşk-rīz oldu dü-çeşmim şöyle kim
Ėande gitsem hem-rehim eşk-i revānımdır benim
- 3 Kevn-i cemāli Allāĥ hubbını řevĥıne ez-cān u dil²⁶⁷
Rüz [u] řeb nūr āyeti vird-i zebānımdır benim
- 4 Görmegi zāt-ı řerifñ eylerim derdile āh
Dilde mihriñden olan süz-ı nihānımdır benim
- 5 Bā' iş-i icād-ı güldür ĥatm-i cem'ü'l-mürselin
Gayrı nem var ki cānım armaġānımdır benim
- 6 Bir kimesneye ĥulım ide řefā' at umaram
Diye ' İzzī müstemend-i bī-gümānımdır benim

Fäilätün Fäilätün Fäilätün Fäilün

-.-- .-.-- .-.-- .-.--

---

167 M 38b, T 88a

1 āh [u] fiġānımdır: āh ü efġānımdır T.

3 Vird: derd T.

168

- 1   Derdile zâr u bükâ itsem ne var
      Cânile **fahrü'l-verâya** ‘âşıkım
      Ben gibi ‘uşşâk u ‘abdı var hezâr
      ‘Aşkile **şemsü’đ-đuhâya** ‘âşıkım
- 2   Zikri her demde virir cāna şafā
      Cem‘ ider rûz-ı cezâ tahte’l-livā
      Râh-ı ‘aşkında ten ü cânım fedā
      Şevkile **bedrü’đ-dücāya** ‘âşıkım
- 3   ‘İllet-i ğā’iyyedir ol pād-şâh
      Zulmet-i kâlbe odur şemsile mâh
      Enbiyânîñ hâtemi nûr-ı ilâh
      Şimdi maḥbûb-ı Hudāya ‘âşıkım
- 4   Şân-ı pâki muttaşif levlākile
      Bâ‘ iş-i icād-ı halk eflākile
      ‘Āşıkıyam ‘İzziyâ ihlâşile
      Ben Muḥammed Muştafāya ‘âşıkım

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.--

169

- 1   Saña müştâk olan ‘âşık hicriñe doymaz Allâhım
      Vişâline irişince ağlar ol gülmez Allâhım

---

168 M 39a, T 88b

169 M 39a, T 89a

- 2 İster ol cezb-i Raḥmānı diler ol sırr-ı Sübhānı
Virir ol yolına cānı zevḳine toymaz Allāhım
- 3 Seniñ ile sevişenler seniñ ile bilişenler
Bilsün ğayri anlar hiç nazār kılmaz Allāhım
- 4 Sivādan cümle geçenler cān gözin açanlar
Şarāb-ı ʿaşkıñ içenler kendüye gelmez Allāhım
- 5 Tıtdı aldı kerem kānı iştiyākıñ dil ü cānı
Seniñ ʿaşkıñ gül-sitānı gülleri şolmaz Allāhım
- 6 ʿİzzī kuluñ seni ister aña cemālini göster
Cemālini gören ʿâşık zindedir ölmez Allāhım

170

- 1 Merḥabā ey mevlid-i pāk-i Resūl-i muḥterem
Ḥamdü lillāh zāʿil oldı cümleden ekdār ü ğam
- 2 Ser-te-ser āfākı tıtdı nūr-ı Rabbü'l-ʿālemīn
Küfr ü şirkden ḳalmadı bu ʿālem içre hiç zulum
- 3 Münhedim oldı ana pes şevket-i İslāmile
Gitdi bāṭıl geldi Ḥaḳ hep ser-nigūn oldı şanem

---

2 Toymaz: doymaz T.
5 Tıtdı aldı: Tıtd'aldı T.
170 M 39b, T 89a

4 Bezm-i pāk-i mevlid ʿ uşşāka olupdur çün behişt
Olur envāʿ -ı füyūzātla göñüller niʿ metin

5 İrdügince semʿ -i cāna vaşf-ı **faḥrūʿl-enbiyā**
Ceri ider enhār-ı raḥmet anda ey ʿ ālī himem

6 Eyleyüp bu bezm-i pür-luḥf u keremde şıdḳıla
Faḥr-i kevneyne teveccüh ʿ İzzi ḳul bulur niʿ am

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .--

171

1 Semt-i cānāndır çü meylim bu fānīyi n'eylerem
Yüzini gösterdi leylim mā-sivāyı n'eylerem

2 İrdi cānım **ḥamdü lillāh** dōst hevāsına benim
Düşdüm anıñ ʿ aşḳına ḡayri hevāyı n'eylerem

3 Derdime dermān arardım dōstumuñ derdi benim
Merhem oldı derdime ḡayri devāyı n'eylerem

4 Ḡayrınıñ dermānı derddir dōstumuñ derdi devā
Baña çün oldur şifā ḡayri şifāyı n'eylerem

5 Menzil ü me ʿ vāyı irelden ḳalbimi sevdā-yı dōst
Dōst şadāsın diñlerem ḡayri şadāyı n'eylerem

---

4 füyūzātla: füyūzunla T.

171 M 39b, T 89b

4 Derddir: dertdir T.

- 6 Çünki bildim kulle-i ten mâni' -i vuşlat imiş
Geçdim andan daği bu tâc u kabâyı n'eylerem
- 7 Komuşam şöhret kabâsın irmişem meydâna ben
Baña bir pöst kâfîdir köşk ü sarâyı n'eylerem
- 8 ' İzziyâ dōstdan gelür baña tesellî vü ' aṭâ
Fânîden artuḡ tesellî vü ' aṭâyı n'eylerem

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.---.---.---.---.---

172

- 1 Düşdi dil dōst derdine bu derde dermân istemem
İsterem kim arta her dem aña noḡşân istemem
- 2 Yandı varlık ' aşḡ odına ḡalmadı andan eşer
' Āşık-ı zât-ı Hudâyam hūr u ḡilmân istemem
- 3 Ṭâlib-i Haḡ olana kevineyn ḡarâm derd-i Resûl
Meyl-i dâreyn eylemem cennât u rıḡvân istemem
- 4 Dōst birdir sevgi birdir gönlimi virdim bire
Maḡsad oldur andan özge câna cânân istemem
- 5 Zehri sükkerdir dermândır bu mecrûḡ ḡalbe
Cevri râḡat ḡahrı iḡsân ḡayri iḡsân istemem

6 **Ḥamdü lillāh** ḥazret-i Eyyūbe vāriṣ olmuṣam
Dōst belāsına doyamaz cismile cān istemem

7 ‘Āmilim faḥr-i cihāniñ ḳulı eyle ‘İzziyā
Maḥlabımdır rehberimdir adile ṣan istemem

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-.-- .-.-- .-.--

173

- 1 Derd-i yār ile yanup leyl ü nehār
‘Andelīb-veṣ āhile zār eyledim
- 2 Çünki maḳṣad rü ’yet-i dil-dār idi
Anıñ-içün terk-i aġyār eyledim
- 3 Dīde giryān sīne ‘uryān dem-be-dem
Dōst ismiñ dilde tekrār eyledim
- 4 Beklerim yār ḳapusında ‘aşḳile
Dōstum ile dürlü bāzār eyledim
- 5 Çünki ol dōst dil-nüvāzım old’ise
Bende oldum sırrım izḥār eyledim
- 6 Būy-i direng-i mā-sivāyı terk idüp
Dōstile gizlice bir kār eyledim

- 7 Vuşlata māni‘ vücūd imiş baña
‘ İzzī dōst yolında ĩşār eyledim

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.--

174

- 1 Mecnūnum meyl eylemem ben ğayra Leylā isterem
Mā-sivāya virmezem gönlimi Mevlā isterem
- 2 ‘ Āşıkım ‘ aşkdandır aşlım bu mekānımdır benim
N'eylerem bu süflīyi ben cā-yı a‘ lā isterem
- 3 ‘ Aşkla irdim ere hem mazhar oldum sırrına
Bez-i feyze ‘ aşkla bir mest ü şeydā isterem
- 4 ‘ Aşka itdim iktidā çün reh-nümāmdır ‘ aşk benim²⁷⁹
Ben refīkım ‘ āşık-ı bī-bāk ü pervā isterem
- 5 Nefy-i aġyār eylerem ben dōsta virdim gönlimi
Cism ü cānım yolına ĩsār u ifnā isterem
- 6 Rāh-ı ‘ aşkda merd olan merdān-ı Hākkıñ ‘ İzziyā
Hāk-i pāy[i] dīde-i cānım tūtiyā isterem

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

---

174 M 40a, T 90a

²⁷⁹ ‘ Aşka: ‘ AşklaT.

175

- 1 Rāh-ı ‘aşkda ben bugün Mecnūn-ı hayrān olmuřam
Nār-ı ‘aşka bıraęup cismi sūzān olmuřam
- 2 ‘Āřıkam müřtākıyam her zār ser-gerdānıyam
Cāndadır ol cān-ı cānān aña ęurbān olmuşam
- 3 Sevgi birdir dōst birdir gönlüm aldı bir benim
Ėatre iken ‘aşkı ile bağr-i ‘ummān olmuşam
- 4 Rūz u řeb feryād iderdim vuřlat-ı yāri umup
Ėamdü lillāh vuşlat ile řād u Ėandān olmuşam
- 5 Cām-ı ‘aşkı nūř idüp ma‘ řūęa ‘āřık olalı
‘İzziyā bu Ėalk-ı ‘ālem içre destān olmuşam

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

176

- 1 Būlbūl-i bāę-ı cemālīñ Ėayr ięün zār eylemem
Ėālib-i dīdār-ı yārım Ėayri bir kār eylemem
- 2 İderem rāh-ı viřālinde anıñ sa‘ y-i belīę
Söylesün a‘ dā Ėilāfım dōst içün ‘ār eylemem

---

175 M 40b, T 90b

176 M 40b, T 90b

- 3 **Küntü kenzen**den murād bildim neden bī-reyb ü şek
Anıñ içün ma‘rifetden özge bāzār eylemem
- 4 **Ḥamdü lilah** ehl-i ‘irfān meclisine ireli
Dōstımı bildim vü buldum meyl-i aġyār eylemem
- 5 Nefy-i ḥubb-i gül ile oldı luḡfına
Derdiñ i‘ṭā itdi artsun aña tīmār eylemem
- 6 Levḥ-i ḳalbden naqş-ı ḳüll maḥv oldığından ‘İzziyā
Zāhir ü bātında ġayri zikri tekrār eylemem

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

177

- 1 ‘Azīzim Eşref-i Şanī firāḳıñla yanar cānı
Ser-ā-ser āteş-i hicriñ yaḳup kül eyledi benim
Ola te‘yīd-i Raḥmānī daḫi elṭāf-ı Yezdānī
Saña şeyḫim ‘azīzim ey benim sulṭān-ı zī-şānım
- 2 Kerāmetlü velāyetlü zuhūr itdi mekānıñda
Niceler ḳodı inkārıña münkirler ḫayātıñda
‘Aṭā itmişdi Rabb-i lā-yezāl nūrını zātında
Saña şeyḫim ‘azīzim ey benim sulṭān-ı zī-şānım

3 Alanlar dest-i pākiñden seniñ tevḥīd ü istiġfār
Olup dāḥil sarāy-ı ʿaşqa oldu maḥrem-i esrār
Ne mümkün vaşfıñı taḥrīr midād olsa eger ebḥār
Seniñ şeyḥim ʿazīzim ey benim sulṭān-ı zī-şānım

4 Ḥudā maḥbūli oldıġıña şāhid ism-i pākiñdir
Semiyy-i faḥr-i ʿālemsin kerem cūdile şāniñdır
Firāqıñ āteşine yanmış ʿİzzī ḥāk-i pāyiñdir
Seniñ şeyḥim ʿazīzim ey benim sulṭān-ı zī-şānım

Mefāīlün Mefāīlün Mefāīlün Mefāīlün

.--- .--- .--- .---

178

1 Dil yandı kebāb oldu
Derdiñ ile ey şeyḥim
Yıķıldı ḥarāb oldu
Derdiñ ile ey şeyḥim

2 Hicriñ aña kār itdi
Aʿzāsını nār itdi
Her ḥālını zār itdi
Derdiñ ile ey şeyḥim

3 Aķar göziniñ yaşı
Şataşdı ğama başı
Feryād u fiġān işi
Derdiñ ile ey şeyhim

4 ‘ İzzī çü yetīm oldu
Baġrını firāk deldi
Ĥasret ide ķaldı
Derdiñ ile ey şeyhim

Mef’ ūlü Mefāilün

--- .---

179

- 1 Cām-ı ‘ aşkı nūş idelden mest ü hayrān olmuşam
İştiyāk-ı vuşlat-ı yār ile giryān olmuşam
- 2 İşidüp **innī enellāh**dan hiṭāb-ı müsteṭāb
Zikr-i Ḥaķķa rŭz u şeb şuġl ile nālān olmuşam
- 3 Bāġ-ı gül-zār-ı derūnumda açıldı tāze gül
Bŭlbŭl-i şŭrīde şeydāya gül-istān olmuşam
- 4 Bu vücūdum mŭlkini ġarķ eyledi deryā-yı ‘ aşķ
Ķaṭre içre irdi şimdi baħr-i ‘ ummān olmuşam

---

179 M 41b, T 91b

3 gül-zār: güzār / açıldı; açdı T.

5 Dōsta vişāl olmağa sed bu vücūd idi hemān
Yandı küllī nār-ı ʿaşka vaşl-ı cānān olmuşam

6 Rāh-ı ʿaşkda pey-rev-i ʿuşşāk-ı Yezdān olalı
ʿİzzī ḥālā mazḥar-ı elṭāf-ı Raḥmān olmuşam

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

180

1 Düşüp derd-i ilāhīye yanup külḥāna ol gönlüm
Reh-i vuşlatda Mecnūn-veş gezüp ḥayrāna ol gönlüm

2 Beher şeb [u] rüz ṭaleb-kār-ı visāl-i yār-ı bākī ol
Göziñden seyl-i eşk icrā idüp giryāna ol gönlüm

3 Firāk-ı yārla derd-nāk olup aşlā qarār itme
İrince vuşlata bülbül-i nālāna ol gönlüm

4 Gider jeng-i sivāyı yine ḳalbīñ ola şāfī
Yeter ağıyārı terk it cümleden bī-gāna ol gönlüm

5 Bulanlar maṭlabını yoḳluḳ ile buldı bulam dirseñ
Fedā it baş u cāmīñ vāşıl-ı cānāna ol gönlüm

- 6 Vişāl-i yār ile ma‘ mūr olam dirseñ eger sen de
Bu ‘ İzzī gibi şöyle bir zamān vīrāne ol göñlüm

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

181

- 1 Bülbül-i verd-i vişalim efgānım benim
Rāh-ı ‘ aşk içre ‘ acebdır zār-ı sūzānım benim
- 2 Hıttā-i qalbime tıldı nāle vü feryād-ı vāh
Çün şabādan tıtdı vuşlat nefhasın cānım benim
- 3 Āşiyānım miḥnet ü ğam oldı ‘ aşka düşeli
Rūz u şeb hūn-rizānıñ-çün çeşm-i giryānım benim
- 4 Sākī ‘ aşk-ı cām-ı ḥubbi baña i‘ tā ideli
Kūy-i yārda tāvus-āsā derd-i cevlānım benim
- 5 Mübtelā-yı ‘ aşk olaldan derde oldum āşinā
Umaram vuşlatla ire derde dermānım benim
- 6 Yan u yaqıl derd-i ‘ aşkdan olma ḥālī ‘ İzziyā
Tā bulınca cānıma cānā vü sulṭānım benim

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .--

- 1 Hem-dem ol şıdķıla gel bir şöhet-i pāk idelim
 alb-i mađmūmı mūdām ile ferađ-nāk idelim
 almasun kedret řafā semtini idrāk idelim
 Mest-i lā-ya‘ il olalım yaalar āk idelim
 Benlik ü da‘ vāyı oyalım özi ĥāk idelim
- 2 Şıdķıla cām-ı mey-i ‘ aşķıñıla nūş idelim
 Gūş-i cānile kemāl erbābını gūş idelim
 Şūret-i řafvetle olmaz ‘ aşķla cūş idelim
 Mest-i lā-ya‘ il olalım yaalar āk idelim
 Benlik ü da‘ vāyı oyalım özi ĥāk idelim
- 3 Tā-be-key miĥnet ile biz bār-ı dūnyā çekelim
 Yā nice řūl-i emel hem urı ġavġā çekelim
 Geçelim meyhāne-i ‘ aşķ içre bāde içelim
 Mest-i lā-ya‘ il olalım yaalar āk idelim
 Benlik ü da‘ vāyı oyalım özi ĥāk idelim
- 4 Meclis-i erbāb-ı ‘ aşķdan bulalım cāh-ı řerīf
 Maĥrem-i esrār olalım ola şöhetler laťif
 Dem bu demdir gel berü ey Ĥa-şinās olan zarıf
 Mest-i lā-ya‘ il olalım yaalar āk idelim
 Benlik ü da‘ vāyı oyalım özi ĥāk idelim

---

182 M 42a, T 92b

3 ġavġā: avġā T.

5 Vaqt-i hayriñ olalım pād-şeh-i baħr ü berri
Olmayalım ħırqa-pūş olan mürāyīden berī
Sürelim ism-i Celāli olalım ğamdan berī
Mest-i lā-ya‘ ħil olalım yaqalar çāk idelim
Benlik ü da‘ vāyı qoyalım özi ħāk idelim

6 Rūz u şeb zikrile cān ü dile virelim cilā
İdelim meydān-ı ‘ aşq-ı Ħağda ‘ uşşāka şalā
İçelim cām-ı mey-i ħubb-ı Ħudāyı ‘ İzziyā
Mest-i lā-ya‘ ħil olalım yaqalar çāk idelim
Benlik ü da‘ vāyı qoyalım özi ħāk idelim

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

183

1 Bu fenāda ħiç rāħat bulmadım
Miħnet ü ğam hem-demim oldı benim
Her nefes çekdim meşakqat gülmedim
Mihnet ü ğam hem-demim oldı benim

2 Derd-i firqatle vücūd oldı ħarāb
Āteş-i ħasretle dil oldı kebāb
Eşq-i çeşmim oldı mānend-i şarāb
Mihnet ü ğam hem-demim oldı benim

---

5 pād-şeh: pād-şāh T.
183 M 42b, T 93a

3 Ey mu'în ü nâşırım Rabbim amân
 ul seniñ fermân seniñdir bi-gümân
 Şabra tevfiķiñ refiķ ile hemân
 Mihnet ü ğam hem-demim oldu benim

4 Umaram rûz-ı maşşer ecr-i Hudâ
 Cürmüm 'afv idüp diyesin ulıña
 Ğam çeküp orķup dime sen 'İzziyâ
 Mihnet ü ğam hem-demim oldu benim

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-- .--

184

1 Nice bir hicr âteşiyile yanalım
 Merħamet ıl merħamet ıl yâ Kerîm
 Vir şarâb-ı vuşlatıla analım
 Merħamet ıl merħamet ıl yâ Kerîm

2 utdı bu mülk-i derûnum iştiyâķ
 omadı tâb ü tüvânım ihtirâķ
 Āh efendim tâ-be-key bu iftirâķ
 Merħamet ıl merħamet ıl yâ Kerîm

---

4 Umaram: Umar hüküm
 184 M 42b, T 93b

3 Enbiyā vü mürselīniñ ‘aşkına
Evliyā vü kümmelīniñ ‘aşkına
Raḥmeten li’l-‘ālemīniñ ‘aşkına
Merḥamet kıl merḥamet kıl yâ Kerīm

4 Zikriñ olsun dâ’imâ cânıma zâd
‘Aşkıñ olsun dilde her demde ziyâd
İt tecelliñle beni ma‘mûr u şâd
Merḥamet kıl merḥamet kıl yâ Kerīm

5 ‘İzzī-yi pür-derdiñiñ yâ zü’l-Celâl
Hicri derdine devâ kıl ey vişâl
Eyle müştâkıña ihsân-ı cemâl
Merḥamet kıl merḥamet kıl yâ Kerīm

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.--

185

1 **Hû** zıkr ider rûḥa gıdâ
Gel şevkile hû diyelim
Hû zıkr ider ḳalbe ziyâ
Gel şevkile **hû** diyelim

2 Hâsı hüviyyet bildirir
Vāvı velāyet bildirir
Sālike Hāḫḫı buldurur
Gel şevḫile **hū** diyelim

3 ʿĀşıkḫarı şādān ider
Ġamluları ḫandān ider
Ḳaṭreleri ʿummān ider
Gel şevḫile **hū** diyelim

4 Alanlar ʿirfāndan sebāḫ
Hū bildiler nüṣḫa-i Hāḫ
ʿİzzi-veş aç göziñi baḫ
Gel şevḫile **hū** diyelim

Müstef'ilün Müstef'ilün

--- --.-

186

1 Feyz-i ʿaşḫıñ bize it luḫfıñla yā Rabbi devām
Der-gehiñden dā'imā irsün bize iḫsān-ı tām

Gūş-i cān zevḫ-i kelāmıñ gāḫ Mūsā-vār bulup
Gāḫ ḫabībullāḫ gibi olsun bize senden selām

2 Ka'be-i zātıñā irmekdir murād ʿāşıkḫlara
Ol merām olsun kerem ile bize dā'im maḫām

---

4 Bildiler: - M
186 M 43b, T 94a
1 Rabbi: Rab T.

3 'Aşq u şevkden ğayri bizde qalmasun nām u nişān
Saña 'aşıklık yeter ancak bize dāreynde nām

4 Ğayra bakmaq 'āşıka çün kim haţadır 'İzziyā
Mā-sivā-yı dōsta ne kim vār hep bize olsun harām

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

187

- 1 Ey derūnı āteş-i hasret ile biryānlarım
Elvedā' cümleñizi Haqqā emānet eyledim
Firqatile qalbleri maħzūn gözi giryānlarım
Elvedā' cümleñizi Haqqā emānet eyledim
- 2 Sem' -i cāna cānib-i Haqqdan irişdi bir nidā
Hep 'alāyıqdan geçürdi cezb-i Haqla ol şadā
Eyledim 'azm ü teveccüh maqşadım beyt-i Hudā
Elvedā' cümleñizi Haqqā emānet eyledim
- 3 Hūn-feşāndı dü-çeşmim iştiyāqla pür-cefā
Ĥamdü lillāh rū-nümā oldu baña zevkde şafā
Maţlabımdır ravza-i pāk-i Muħammed Muşţafā
Elvedā' cümleñizi Haqqā emānet eyledim

- 4   Ḥaḫ müyesser ide varam ravza-i pākiñ görem
Başımı koyam mübârek eşigine yüz sürem
Eyleyem ‘ arz-ı niyâz el kavşuram karşı turam
Elvedâ‘ cümleñizi Ḥaḫḫa emânet eyledim
- 5   Çağırım **lebbeyk** deyü cânile feryâd eyleyim
Vaḫfa vü Beyti tavâfile dili şâd eyleyim
Dōstlarım dervîşlerim anda sizi yâd eyleyim
Elvedâ‘ cümleñizi Ḥaḫḫa emânet eyledim
- 6   Cümleye vire murâdîñ ol kerîm-i zü’n-Nevâl
Hayrile kavışdıra göstermeye ašlâ melâl
‘ İzzîye iḫsân-ı dîdâr eyleye ol zü’l-Celâl
Elvedâ‘ cümleñizi Ḥaḫḫa emânet eyledim

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.-- -.--

188

- 1   Benden aldı ‘ aşḫ u şevḫ-i faḫr-i kevneynîñ beni
Ravzasın görmek yine iḫsân ide Rabb-i gâni
‘ Āşîḫ u müştâḫ olup şıdḫıla isteyen anı
Hem-reh ol gel Ravza-i pākine yüzler sürelim

2 Eyledim kaç‘ -i ‘alāyık maqsadım oldur benim
Añadır ‘azm ü teveccüh maṭlabım oldur benim
‘Afv ü ğufrān-ı Hudāya rehberim oldur benim
Hem-reh ol gel ravza-i pākine yüzler sürelim

3 Āsitānı ehl-i cürmüñ melce-i me’vāsıdır
Ravzası ‘āşık olanıñ cennet-i a‘lāsıdır
‘İzzī mücrim ḥāk-i pāsı bende-i ednāsıdır
Hem-reh ol gel ravza-i pākine yüzler sürelim

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

189

1 Derd-i ‘aşka yār olaldan bilemem kendimi n’oldum
‘Aşkla per-vāz olaldan bilemem kendimi n’oldum

2 Bu gönül şu gibi çağlar rüz [u] şeb gözlerim ağlar
Ney gibi bağımda dağlar bilemem kendimi n’oldum

3 Tā-be-key ḥasret ü firḳat āh ne zamān ola vuşlat
Ser-te-ser cismimde ḥurḳat bilemem kendimi n’oldum

4 ‘İzzī ağyārdan geçelden semt-i yāre bāl açaldan
‘Aşḳ şarābıñdan içelden bilemem kendimi n’oldum

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

190

1 Yağalım ‘aşk odına cān
İrişe derdlere dermān
Şeb ü rüz idelim efgān
Allah Allāh kerīm Allāh diyelim

2 Şu gibi çağlaya diller
Açıla lāle vü güller
Ese dōstdan bize yeller
Allah Allāh kerīm Allāh diyelim

3 İdelim zikrile devrān
Olalım vālih ü hayrān
Nazar ide bize cānān
Allah Allāh kerīm Allāh diyelim

4 İdelim āhıla zārı
Bulavuz tā ki o yārı
Görevüz ‘ İzzī dīdārı
Allah Allāh kerīm Allāh diyelim

Feilātün Feilātün Feilün

-- .--- -- .--- -- .--

191

1 Görünmez gözime zerre ferağat ehli dervīşim
Geçen ğaflet ile ‘ ömre nedāmet ehli dervīşim

---

190 M 44a, T 95b

2 Yeller: yiller T.

191 M 44b, T 96a

- 2 Yüzimi dergeh-i Hâkka tutup her dem niyâz içre
Ne kim fermân olur ise itâ'at ehli dervîşim
- 3 Olup abdâl Hâkîkatde kodum zînet kabâsını
Baş egmem dünne-i dūna metânet ehli dervîşim
- 4 N'iderem rütbe vü câhı baña çünkü yeter bir pōst
Bugün bir dōst u bir pōst kanâ'at ehli dervîşim
- 5 Taşarrufdan elim çekdim fenâ köşesine çökdüm
Kodum re'yile tedbiri irâdet ehli dervîşim
- 6 Târîkatda açup dükkân Hâkîkat sellesin 'İzzî
Şerî'atla alur virir şadâkat ehli dervîşim

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

.--- .--- .--- .---

192

- 1 İdelim bülbül gibi dâ'im figân
Gel cenâb-ı Hâkîki tevḥîd idelim
Gül-şen-i tevḥîd içinde her zamân
Gel cenâb-ı Hâkîki tevḥîd idelim
- 2 Virelim tevḥîd ile kalbe cilâ
İre dil âyînesine incilâ
Cânımız 'aşkıla idüp ibtilâ
Gel cenâb-ı Hâkîki tevḥîd idelim

- 3 Bāde-i ʿaşk-ı ilāhīden içüp
Girelim meydān-ı ʿaşka baş açup
ʿİzziyā meclise āteşler şaçup
Gel cenāb-ı Hakkı tevḥīd idelim

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- --.---

193

- 1 Yā ilāhī komağıl bende beni
Fānī kılayım beni bulmayayım
- 2 Kendi derd ü ğamıña düşür beni
Fāni zevke aldanup gülmeyeyim
- 3 Baña üns ü ülfetiñ iḥsān kııl
Mā-sivāñile enīs olmayayım
- 4 Şafvet-i zikriñle kalbim eyle şāf
Toldur ʿaşkıñ ğayr ile tölmayayım
- 5 Āb-ı vaşlıñla ter it cānım güliñ
Tāb-ı hicrānıñ ile şolmayayım

6 Eyle zinde ‘aşkıñıla ‘İzzīyi
Māsivā ḥubbi ile olmayayım

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.--

194

1 Kıldı yüregim yāre
Bir derde giriftārim
Bağrımı ider pāre
Bir derde giriftārim

2 Her rüz u şeb iñledir
Şular gibi çağladır
Dā’im beni ağladır
Bir derde giriftārim

3 Başdan ayağa yaçar
Boynuma kemend taşar
Gör baña neler yapar
Bir derde giriftārim

4 Deryā gibi çün taşdım
Dillere ‘aceb düşdüm
Kendim bilemem şaşdım
Bir derde giriftārim

5   Derdim benim ‘aşkdurur
      Yürece düğün urur
      Merhemini dōst kıtur
      Bir derde giriftārim

6   Bu derd beni yandırır
      Bir derde giriftārim
      Baña beni bildirir
      Bir derde giriftārim

7   Her kim ola buña kân
      ‘İzzi-veş olur nālân
      Her derde olan dermân
      Bir derde giriftārim

Mef’ülü Mefāilün

---. ---

195

1   Benim ‘āşık-ı ser-firāz ‘aşkda maḥbūb-ı Ḥudā sūdem
      Cihāniñ cān ü cāndan maḥşūdü’l-verā sūdem

2   Güllerden güzel cān-baḥş cān-ı cümle-i ‘ālem
      Melāḥat milkiniñ servi āh pād-şā sūdem

3   Yolında cān u dilden n’ola olursam ḳul u ḳurbān
      Ḥaḳḳiñ ma‘şūḳıdır zātı Muḥammed Muştafā sūdem

---

6 İkinci mısra M’de yazılmamış, T’de ise nakarat mısrası tekrar edilmiştir.

195 M 45b, T 97a

2 pād-şā: pād-şāh T.

- 4 Gözüm göñlüm olubdur ‘ İzziyâ ‘ aşkı ile rüşen
Ser-â-ser nür-ı Hâk hüsniyle mümtâz-ı cân-fezâ sûdem

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

.--- .--- .--- .---

196

- 1 Göñül gel himmet atına binelim
Varalım bâb-ı cânâna inelim
- 2 Sivâdan kendimizi kef idüben
Hemân Hâk Hâk deyü her dem dönelim
- 3 Tenevvür-i mâ-sivâ sûz-i muhabbet
İçinde ‘ aşkıla girüp yanalım
- 4 Varalım reh-nümâ-yı ‘ aşk-ı Hâkka
Nice esrâr-ı cânânı duyalım
- 5 Tecellî güllerinden bû olalım
Tesellî şerbetin içüp çanalım
- 6 Cemâlullâhîñ ‘ aşk u şevkı ile
Sarây-ı vaşla ‘ İzziyle çonalım

Mefâilün Mefâilün Fe’ülün

.--- .--- .--

197

- 1 Nefse uyup gerçi ider isem olmam muķīm
Dā'ımā virdim benim **estağfirullāh el-‘aẓīm**
Mağfıret-dāram ümīd-i luṭf-ı Raḥmān-ı raḥīm
Dā'ımā virdim benim **estağfirullāh el-‘aẓīm**
- 2 Gerçi yokdur bencileyim şāhib-i cürm ü ḥaṭā
Derd-mende dimeñ iḥsānına yokdur ‘aṭā
‘Afv ü ğufrānıñ qarın baña ey şāhib-i ‘aṭā
Dā'ımā virdim benim **estağfirullāh el-‘aẓīm**
- 3 Eyle rāh-ı nefis ü şeyṭanı kerīmā pāk sed
Āb-ı tevbe ile beni pāk eyle Allāhım meded
‘İzzī-yi pür-cürmiñi sen der-gehiñden itme red
Dā'ımā virdim benim **estağfirullāh el-‘aẓīm**

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

198

- 1 Hāḳḳa lāyık ‘amelim yok anın-içün zārım
Şeb u rüz āh ideyim cürm ü günāhıla zārım
- 2 Uyuban nefse hevā ile bir oldum eyvāh
Baña n'itdimse ben itdim ki ḳatı bed-kārım

---

197 M 46a, T 97b

1 Mağfıret-dāram: Mağfıret-rādam T.

198 M 46b, T 98a

- 3 Geçdi ğafletle günüm āh ki tehī destim ben
Luṭf-ı Hāḡ olmazsa ḡāl nice ola ğam-hārım
- 4 Kerem ü raḡmetiñi baña revā ḡıl yā rāb
Bu devā ile ‘ilāc olına Hāḡ tūmārım
- 5 Kerem eylerseñ eger her işim olur āsān
Ḳapuñıñ sā’iliyim eyle kerem nā-çārım
- 6 Merḡamet mücrimedir derdlüyedir çün tīmār
‘İzziyā muntazır-ı maġfıret-i Ğaffārım

Feilātün Feilātün Feilün

... ..

199

- 1 İlahī mahrem-i hālīm perişān
Hemān iḡsānıña ḡaldım efendim
İlahī derdlüyüm yoḡ dermān
Hemān iḡsānıña ḡaldım efendim
- 2 Ḳamu günüm keder ile geçüpdür
Kederler sīne[ye] yāre açupdur
Gözümden yaş yerine ḡan saçupdur
Hemān iḡsānıña ḡaldım efendim

---

6 Derdlüyedir: dertlüyedir T.

199 M 46b, T 98b

1 Derdlüyüm: dertlüyüm T.

3   Tutupdur enfüs ü âfâkı âhım
      Kapuñdan ğayri yoğdur hiç penâhım
      Yine sensin bağışlayan günâhım
      Hemân ihsânıña qaldım efendim

4   Umaram sâ' ilim senden ' aqâlar
      Kerem seniñ benim şanıñ haqâlar
      Teraqqüm ile ref' ola ğıqâlar
      Hemân ihsânıña qaldım efendim

5   Bu ' İzzî kul ser-â-ser oldu vîrân
      Quşûrına aniñ yoğ hadd ü pâyân
      Efendim qoma vîrân eyle ihsân
      Hemân ihsânıña qaldım efendim

Mefâilün Mefâilün Fe'ülün

.....

ĦARFÜ'N-NÜN

200

1   Ey hazret-i maqbüb-ı ilâhî şeh-i dâreyn
      Luqf eyle şefâ' at qılup it derdime dermân
      V'ey melce-i küll şems-i cihâneyn şeh-i kevneyn
      Luqf eyle şefâ' at qılup it derdime dermân

---

200 M 47a, T 99a

1 İt: Nakarat mısralrındaki bu kelime T'de yazılmamış.

- 2 İt baña nazār rūz-ı māhşer setr ola ʿaybım
Ġufrān-ı Ĥudā ire baña ʿafv ola zēnbım
Mücrımlere zātını penāh eyledi Rabbım
Luţf eyle şefāʿat kılup it derdime dermān
- 3 Ĥaķ saña vire cümleden aʿlā rüteb ol dem
Her kim ki kerem-baĥş ola görmez o kes ġam
Ey mazhar-ı esrār-ı Ĥudā faĥr-i dü-ʿālem
Luţf eyle şefāʿat kılup it derdime dermān
- 4 Şānında nüzül itdi seniñ ĥutbe-i levlāk
Dōstluġına ĥalk oldı bu revnākile eflāk
Kıl bende-i maĥzūnı nigāhıñla feraĥ-nāk
Luţf eyle şefāʿat kılup it derdime dermān
- 5 ʿİzzī kılıñıñ al elini kān-ı keremsın
Bī-çāreyi kıldır sen anıñ derdim tāmısın
İĥsān ü mürüvvetde efendim çü ʿilimsın
Luţf eyle şefāʿat kılup it derdime dermān

Mefʿülü Mefāilü Mefāilü Feʿülün

--- .--- .--- .---

---

3 ola ola seniñ: ola señ T.

201

- 1 Ey sa'âdet menba'ı sultân-ı cümle enbiyâ
El-amân yandı vücûdum firqatîñle el-amân
Taht-ı levlâk pād-şâhı kân-ı eltaf ü 'atâ
El-amân yandı vücûdum firqatîñle el-amân
- 2 Gerçi cürmüm çokdur ammâ luḫfiña yoḫ ḥadd ü 'ad
İlticâ iden ḳapuña görmemişdir rû-yi red
Sâ'ilim muḫtâc-ı iḫsânım kerem kânı meded
El-amân yandı vücûdum firqatîñle el-amân
- 3 'Âşıkım cânile saña pes budur toḫrı ḥaber
Âh idüp hasret çeker göñül yanar şâm u seḫer
Ey Ḥudâ memdûḫı zât-ı muḫterem nûr-ı başar
El-amân yandı vücûdum firqatîñle el-amân
- 4 Ḥayli demdir eşk-i çeşmim iştîyâḳdan oldı ḳan
Âteşe düşdi bu cismim iftirâḳdan bî-gümân
Derd-i hicriñle ğarîbiñ 'İzzî ider terk-i cân
El-amân yandı vücûdum firqatîñle el-amân

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.-- -.--

202

- 1 Ey Resûl-i muḫterem ey mihr ü meh-i cebîn
Pertev-i ḫüsnüñdür bî-şek nûr-ı yaḳîn

---

201 M 47a, T 99a

202 M 47b, T 99b

- 2 Gül-şen-i hüsn-i cemâliñ ravzâ-i huld-i berîñ
‘Ayn-ı kevşerdir lebiñ ey **rahmeten lil’-‘âlemîñ**
- 3 Senniñe şems ü kamer la‘l-i lezîziñe şeker
Her biri teslîm olup dirler hezârân âferîñ
- 4 Sözleriñ luţf u şafâda güyiyâ yâ mu‘îñ
Kâmetiñ gîsûlarıñla sidre-i rûhu’l-emîñ
- 5 Nakş-ı hüsnüñdür mecâl-i şun‘-ı hallâk-ı cihân
Var mıdır hiç zât-ı pâkiñ gibi nâzik nâzenîñ
- 6 ‘İzzi-yi müştâkıña luţf eyle ey nûr-i Hudâ
Rûz-ı maşşer it şefâ‘ at ol vişâliñle mu‘îñ

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.-- -.--

203

- 1 Ey cemâliñ nûr-bağşâ-yı semāvât ü zemîñ
Şân-ı pâkiñde denildi **rahmeten lil’-‘âlemîñ**
Zât-ı pür-nûriña inzâl itdi Hâk nazm-ı mübîñ
Merhabâ yâ Muştafâ Mağbûb-ı Rabbü’l-‘âlemîñ

---

3 Şeker: şeker T.
203 M 47b, T 100a

- 2 İttibā' -1 zāt-1 pür-cūduñ iden görmez 'itāb
Merḥamet ü fazl-1 Ḥudā ile olur aña ḥitāb
Ümmetiñ ḥayrū'l-ümendir bunı nāṭıķ dört kitāb
Merḥabā yā Muştafā Maḥbūb-1 Rabbü'l- 'ālemīn
- 3 İştıyāķıñ nārı yaķdı ser-te-ser cismim amān
Nār-1 hicriñ çekmege ķalmadı ḥıç tāb ü tüvān
'Arz-1 dīdār ile ey memdūh-1 Ḥaķ şāh-1 cihān
Merḥabā yā Muştafā Maḥbūb-1 Rabbü'l- 'ālemīn
- 4 Luţf-1 Ḥaķ yāver olup her kim olup pey-revān
Hizy ü zillet mi görür ol kimse kāvil reh-reviñ
Ķıl nażar 'İzzīye 'İzzet olur olan manżarıñ
Merḥabā yā Muştafā Maḥbūb-1 Rabbü'l- 'ālemīn

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -- -- -- -- --

204

- 1 Zāt-1 pākidir ḥabīb-i hazret-i Rabb-i mu' īn
Muştafā **mā-cā'e illā raḥmeten li'l- 'ālemīn**
Rūz-1 rūst-ā-ḥīz melāz u melce-i her müznibīn
Muştafā **mā-cā'e illā raḥmeten li'l- 'ālemīn**

---

4 pey-revān: bī-revāk T.
204 M 48a, T100a

2 Leyletü'l-Mi'rac oldu muhtedâ-yı enbiyâ
Oldı müştâk pâyına yüz sürmege ma-fi's-semâ
Zât-ı Hakkı gördi alup mazhar-ı tâmm-ı Hudâ
Muştafâ **mâ-câ'e illâ rahmeten li'l-'âlemîn**

3 'Âşıkdır 'İzzi kul ser-defter-i 'uşşâkdır
Şem'-i 'aşkına anıñ pervâne-veş ihrâkdır
Rü'yet-i didâr-ı Faḥr-i 'âleme müştâkdır
Muştafâ **mâ-câ'e illâ rahmeten li'l-'âlemîn**

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-- .-- .--

205

1 Âsitân-ı ravzaña her kim ide vaz'-ı cebîn
Ol emân buluban olur kâm-yâb u kâm-bîn
Bir ğarîbim bî-kes kapuñda pür-âh u enîn
Yâ Resûlallâh amân yâ Faḥr-i 'âlem el-amân

2 Düşdüm 'aşq u şevkıñe oldum diyârımdan cüdâ
Tâ ölem dârü'l-emâna sürmege yüzüm sezâ
Ḥamdü lillâh bu murâdımı baña virdi Hudâ
Yâ Resûlallâh emân yâ Faḥr-i 'âlem el-amân

---

2 ma-fi's-semâ: fi's-semâ T.

205 M 48a, T 100b

3 Hālîme eyle nazār luṭf ile ey faḥr-i rūsül
Nār-ı hicrîñle ser-â-ser yandı cismim oldı kül
Açıldı dilden nigâh-ı vuşlatıñla tâze gül
Yâ Resûlallâh emân yâ Faḥr-i ‘âlem el-amân

4 ‘Arş-ı a‘zamdan mükerrerrem ittifâḳla medfeniñ
Nice olmaya mükerrerrem andadır nâzik teniñ
Derd-mendiñdir ğarîbiñdir bu ‘İzzeddîñ seniñ
Yâ Resûlallâh emân yâ Faḥr-i ‘âlem el-amân

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-- .-- .--

206

1 Âsitâniñ melce’ ü me’vâmdır ey sulṭân-ı dîn
Ger nazār kılsañ olurum kâm-yâb u kâm-bîn

2 Hÿân-ı luṭfiñdan şehâ mehcûr itme bendeñi
Hālîme raḥmeyle baña şefâ’atla mu‘în

3 Zât-ı pâkiñdir Hudâ ma’şûḳı bî-reyb ü gümân
Buña îḳânım benim ‘ilme’l-yaḳîñ ḥakka’l-yaḳîñ

4 Anıñ içün cism-i pâkiñ ile sulṭânım seniñ
İftihâr eyledi cümle evvelîn ü âḥirîn

---

206 M 48b, T 100b

³²⁹ Baña: pâke T.

- 5 Hâk Ta'âlâ cismile Mi'râcî maḥşûş eyledi
Saña oldı muḳtedâ-yı enbiyâ vü mürselîn
- 6 Derd-mend-i dergehiñdir 'İzzî-yi mücrim seniñ
Kıl kerem eyle şefâ'at yâ şefî'u'l-müznibîn

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-- .-- .-- .--

207

- 1 Fahr-i ḥayl-i enbiyâ şâh-ı rüsül sulţân-ı dîn
Muştafâ **mâ-câ'e illâ raḥmeten li'l-'âlemîn**
Zâti maḥbûb-ı Ḥudâdır cism-i pâki mübîn
Muştafâ **mâ-câ'e illâ raḥmeten li'l-'âlemîn**
- 2 On sekiz biñ 'âleme çün maḳdemi virdi şeref
Maḫla'ıyla oldı cümle bâtilân mahv ü telef
Rif'at ü fazlına ikrâr eylemişdir min selef
Muştafâ **mâ-câ'e illâ raḥmeten li'l-'âlemîn**
- 3 Dürc-i pâkine şalâtıla selâm it dâ'imâ
Dîde-i ḳalbe cilâ vir görine maḫlab saña
Saña olmak ḥâk-pâyi yeter 'izzet 'İzziyâ
Muştafâ **mâ-câ'e illâ raḥmeten li'l-'âlemîn**

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-- .-- .-- .--

---

207 M 48b, T 101a

1 Cism: çeşm T.

208

1 İdüp hicr âteşi bağrımı biryân
İşim her rûz u şeb feryâd ü efgân
Be-her dem artdı derd dil oldu nālân
İşim her rûz u şeb feryâd ü efgân

2 Cihânda irmedim aşlâ şafâya
Taḥammül olmadı işbu cefâya
İnanma pür-hîle Rabbî ve fâya
İşim her rûz u şeb feryâd ü efgân

3 Kimi güldürdi ki ol ağlamadı
Yâ şıḥhatde kim oldu inlemedi
Keder çekdirdi hiç şâd eylemedi
İşim her rûz u şeb feryâd ü efgân

4 Çû ḥâli böyledir işbu fenânî
Urur terkini ‘aqlı olan anî
Söziñ gûş eyle ‘İzzî nâ-tüvânî
İşim her rûz u şeb feryâd ü efgân

Mefâilün Mefâilün Fe’ülün

.--- .--- .---

209

- 1 Giceler kâ'im olup kılp hülûşıla du'â
Zâhir ü bâtın murâdım isterem Allâhdan
Her seher kılp tazarru' eyleyüp kesb-i şafâ
Zâhir ü bâtın murâdım isterem Allâhdan
- 2 Zıkr ü fikr-i Hâkķıla cûş eyleyüp deryâ-mişâl
Dilerim maķşûdum ihsân eyleye ol zü'l-Celâl
Behre-yâb olup tariķatde olam şâhib-kemâl
Zâhir ü bâtın murâdım isterem Allâhdan
- 3 'Andelîb-âsâ zuhûr idüp niyâzımdan şadâ
Eyleye maķbûl niyâzım dergehiñden ol Hudâ
Cân u başım râh-ı Hâkķda 'İzziyâ olsun fedâ
Zâhir ü bâtın murâdım isterem Allâhdan

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-- .-- .-- .--

210

- 1 Ey beni derdiyle nâlân eyleyen yâr ķandesin
Eşk-i çeşmim ķan eyleyen yâr ķandesin
- 2 Düşüp 'aşķına şūrîde vü şeydâ eyleyen
'Andelîb-veş işim efgân eyleyen yâr ķandesin

---

209 M 49a, T 101b

210 M 49b, T 102a

- 3 Gūşışim her rûz [u] şeb taḥşîl-i vaşlîndır seniñ
Âteş-i ʿ aşkıla sūzān eyleyen yār қandesin
- 4 Gönlimi virdim saña aġyārı cümle terk idüp
Vuşlatıñla derde dermān eyleyen yār қandesin
- 5 Manşūr-āsā leşker-i ʿ aşq tıldı dile
Ey beni ʿ aşkıla sekrān eyleyen yār қandesin
- 6 Ḥubb-i ġayri levḥ-i қalb-i ʿ İzziden mahv eyleyüp
Sevgüsin қalbime iḥsān eyleyen yār қandesin

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

211

- 1 İlähî nār-ı hicriñle nice bir yaқılayın ben
Ġam u endūh ile kıdem nice bir yaқılayın ben
- 2 Saña irmege teşne cān firāқиñla gönül ḥayrān
Seniñ ʿ aşkıñ ile ey cān şeb ü rûz mübtelāyın ben
- 3 Vişāliñ ʿ ĩdi şevķine nice yüzbiñ cānım olsa
Fedādır ʿ aşkla yolıñda қurbānıñ olayın ben
- 4 Girüp ʿ aşkıñ fezāsına çıқayım dār-ı ʿ aşq üzre
Visāliñ ḥabli ile Manşūr-āsā aşılayın ben

---

211 M 49b, T 102a

3 ʿ ĩdi: ʿ ĩd T.

5 Beni vaşlıñla mesrūr it dil-i vīrānı ma‘ mūr it
Cemāliñ baña ihsān it ağlar iken güleyin ben

6 Çeküp çāk ideyin sīnem gözümnden gitmesün hīç nem
Yok idüp ‘ İzzīyi her dem ayaklarda қalayın ben

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

212

1 Ehl-i ‘ aşq hālī degildir āhıla feryāddan
‘ Aşka düş cehd eyle hīç giderme yāddan

2 Girye vü zār iledir derdlerin teskīn iden
Döne döne çün bu remzi bulmadılar dōlābdan

3 Bunlarıñ feryād ü efgānına yoқdur intihā
‘ Aşq maқāmında virirdim her biri Ferhāddan

4 Levh-i қalbiñ mā-sivādan herbiri pāk eylemiş
Kimde hāşıl bu şafā gel görelim zühhāddan

5 Rāh-ı Hāқdır kār-ı ‘ aşq ey müdde‘ ī her ‘ āşıқа
Hāşıl olmaz görmegile bil anı üstāddan

- 6 Devlet ü ' İzzet dilerseñ ol yüri me 'lûf
Tut bu pend ü nuşhı sâlik ' İzzî-yi nâ-şâddan

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.-- -.--

213

- 1 Düşdi yârın derdine gönüm ebed kırtulmasun
Yandı ' aşk âteşine her dem ço yansun tırmasun
- 2 Rûz [u] şeb feryâd ü zârîler ider ağlar gezer
Ağlasun tâ irmedikçe vuşlat hiç gülmesün
- 3 Yâr o derdi hemân yârın onlar derdine
Artırup ânen fânî derdine dermân kılsun
- 4 Müjde olsun derdine lâyıq gören yâr lâ-cerem
İrgörür vaşlına bilsün böyle maḥzun olmasun
- 5 İsteriseñ vaşlına nâ 'il olasın ' İzziyâ
Hücre-i kalbiñi hıfz it ḥubb-ı aḡyâr görmesün

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.-- -.--

214

- 1 Şeḫerde zıkr şuḡl eyle gönül mülki şafâ bulsun
Şafâya vâşıl ol ' aşık vücuduñ ' aşkla tıolsun

---

213 M 50a, T 102b

214 M 50a, T 103a

- 2 ʿ İnāyet bādımı idhāl idüp albe seherlerde
Sülük ire amu minetleri hep rāhata dōnsün
- 3 Seherde bülbül-āsā tevḥīd ile zār u feryād it
Gōnül bülbülü tā Őevile ʿ aŐ gül-zārına onsun
- 4 HlulūŐıla teveccüh it seherde H ey sālīk
Őarāb-ı ʿ aŐı Őöyle i ki rūḥında bile ansun
- 5 Göziden afleti aldır özin ʿ aŐ baḥrine aldır
Seher zikri ʿ aceb ḥāldir vücūd odına yansun
- 6 İlāḥī sen kerem eyle fairi derd-mend ʿ İzzī
Őafā vü ülfet-i zikrile āḥir demde cān virsün

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

215

- 1 Ey derdile nālān gōnül ek derdi sen yan bir zamān
Ey hicrile giryān gōnül it zār u efgān bir zamān
- 2 Geri ki irdi minete firat ile zillete
Elbet irersin ʿ izzete ur Şöyle virān bir zamān
- 3 Maḥzūnsu bī-āresin maḡmūmsu pür-yāresin
Sa y it iriŐ ol yāre sen ol Őād [u] ḥāndān bir zamān

4 ʿAşk şarābından içüp cümle sivādan hem geçüp
Dōst mülkine perriñ açup ol dōsta miḥmān bir zamān

5 Oldiñsa dōstuñdan cüdā şabr it ola ʿavn-i Ḥudā
ʿİzzī iderseñ cān fedā bul sen de cānān bir zamān

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

--- --.- ---.- ---.-

216

1 Mīşe-i tende nazar kı l kim ne arslanım bugün
Çatre-veş görünürüm ammā ne ʿummānım bugün

2 ʿArşa-i ḳalbim büyükdür hep ʿavālimden benim
Menzil-i ḥubb-i Ḥudāyım cāna cānānım bugün

3 Girmişem meydān-ı ʿaşḳa pey-rev olup cümleye
Ḥamdü lillāh evliyā sırrına der-bānım bugün

4 Ben ṭabībiñ ḳulıyım ṭıbb āşināyım şöyle kim
Bildigim ṭıbbı bilür az derde dermānım bugün

5 Vālidim şeyḫim ʿazīzimdir irişdir beni
Evliyā vü ceddimiñ sırrına der-bānım bugün

6 ʿAyn-ı inkār ile baḳanlar beni görmek muḥāl
İt nazar iḳrār ile ĩmām ü bürhānım bugün

---

216 M 50b, T 103b

4 bilür az: bild'az T.

- 7 Her baķan ceddım Muħammed Muħtafāyı görmedi
Her kişi görmez bu sırdır g r ne pinhānım bugün
- 8 eş-Őalā gelsün ber  bir derdli   aşık var mıdır
Mahrem-i esrār bezm-i ehl-i   irfānım bugün
- 9 Zāhirimdir bend-i  ar   unşur ile maķb l olan
  İzziyā  ns-i viřāl bāğında bāğ-bānım bugün

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .--

217

- 1 Hicri nile dilde peydādır figān
Yā Ğıyāř el-m stağışın el-amān
Firķati n bārına yoķ tāb   t vān
Yā Ğıyāř el-m stağışın el-amān
- 2   Aşıkım  n idemem derdim nihān
Yolına olsun fedā cismile cān
Ėasreti nle oldı  eşmim h n-feřān
Yā Ğıyāř el-m stağışın el-amān

---

8 Dertli: dertl  T.

9  ns-i viřāl:  ns   viřāl T.

217 M 50b, T 104a

3 Oldı kārım rûz u ŧeb āhile zār
Gül-ŧen-i   aŧk içre olmuŧum hezār
Merħamet ҡıl ħālime luħ it ne var
Yā Ğıyāŧ el-müŧaĝıŧın el-amān

4 Vuŧlatıñla ey kerim-i zü'l-  aġā
  İzzı-yi dil-ħasteye eyle devā
Tā-be-key diye ĝarib vā ħasretā
Yā Ğıyāŧ el-müŧaĝıŧın el-amān

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .--

218

1 Olan enis-i derd-i yār
Hū dimesün yā ne disün
Dōst içün iden āh ü zār
Hū dimesün yā ne disün

2 Vuŧlat gülinden bū alan
Semt-i viŧāle rū ҡoyan
Ķalbiñde sırr-ı **Hū** duyan
Hū dimesün yā ne disün

---

218 M 51a, T 104a

³⁴⁷ oyan: oyar T.

- 3 Olan füyüzâta eḤaḡ
İder naẓar **Rabbü'l-felaḡ**
Ol kim ola manzûr-ı Ḥaḡ
Hû dimesün yâ ne disün
- 4 Kârı olan her rûz [u] şeb
Feryâd u fikri zıkr-i Rab
Varın viren cânâna hep
Hû dimesün yâ ne disün
- 5 Her kim aña cânân ili
Ḳoḡutdıra vuşlat güli
Nuṭṡa gelür cân bülbüli
Hû dimesün yâ ne disün
- 6 Ḳalbiñ kılan 'aşḡ-ı Ḥudâ
Âyîne-i 'âlem-nümâ
Ma'şûḡı görüp 'İzziyâ
Hû dimesün yâ ne disün

Müstef'ilün Müstef'ilün

--- --

219

- 1 'Âşḡ ol mihr-i vefâya ol rehîn
'Ârif ol şıdḡ u şafâya ol ḡarîn

- 2 Geç 'alāyıkdan tecerrüd eyleyüp
Gir sarāy-ı vuşlat içre ol mek̄in
- 3 Dīde-i albi küşāde eyleyüp
Zev-i rü 'yetile mesrūr ol hemīn
- 4 Z̄ulmet-i keşretten ol bīrūn tamām
Nūr-ı vaħdet ile sen de ol yaīn
- 5 Göñliñi pāk it sivādan dōsta vir
Genc-i vaşlı sırrıñ içre bul defīn
- 6 Kām-yāb olam diriseñ ' İzziyā
Rāh-ı Hāda şıdıla sen ol metīn

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- --. --. --.

220

- 1 Yüzin bülbüle keşfitdikçe gül ref' -i niāb idüp
Düşer sevdāya 'ālem pür olur anıñ fiānından
- 2 Egerçi zāhiren nāliş ider şan hicre düşmüştür
Hāīatde vişāle remz ider 'aşıñ nişānından
- 3 O kim şadrını şerh ider Hudā mir'āt-i albin şāf
Olur bu nükteye 'ārif Hāıñ şerh ü beyānından

---

220 M 51b, T 105a

1 fiānından: efiānından T.

4 Bugün ‘aşk gül-şeninde ‘andelīb-veş āh ü feryād it
Dilersen kendüñe behre bu remziñ hāl ü şanından

5 Bu remz ü nükteyi kim anlamak isterse ey ‘İzzī
Reh-i ‘aşkda olur fāñi geçer hem ad ü şanından

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

221

1 Ey gönlüme dil-dārım yol vaşlıña ne yüzden
Mülk-i dile hünkārım yol vaşlıña ne yüzden

2 Ey maşşūd u maşlūbum ey cāñile mergūbum
Ey sevgili maşbūbum yol vaşlıña ne yüzden

3 Ey derdime çāre-sāz cāñ saña ider pervāz
Eyle aña keşf-i rāz yol vaşlıña ne yüzden

4 Ey gül-şen ü gül-zārım ey mūnis-i ğam-hārım
Ey şāhib-i esrārım yol vaşlıña ne yüzden

5 Ey māye-i ikrārım ey gül-bün-i ezhārım
Ey kılzüm-i envārım yol vaşlıña ne yüzden

---

221 M 52a, T 105a

3 rāz: rāh T.

6 Vaşlıña irersem ger eflāke ire bu ser
Bu ‘İzzi hemīşe dir yol vaşlıña ne yüzden

Mef’ülü Mefāilün Mef’ülü Mefāilün

--- .--- --- .---

222

- 1 İlähî gül-şen-i ‘aşqda
Dil ü cānım hezār olsun
Nazar it hālime feyziñ
Gönülde cüy-bār olsun
- 2 Firākıñdan beni kırtar
Vişāliñe sen ol reh-ber
Cemāliñi baña göster
Kamu leylim nehār olsun
- 3 Koma ğafletde uyandır
Beni şevk nārına yandır
Şarāb-ı ‘aşkıña kıandır
Bu kalb [ü] rüh ser-humār olsun
- 4 Alup cān u vuşlatıñdan bñ
Disün şevkıle **hñ** yā **hñ**
Olup zikriñle bisyār-gñ
Fu’adım gül-‘izār olsun

5 Tecellīden esüp yeller
Tesellīden açā güller
Bite lāle vü sünbüller
Ḥazānım nev-bahār olsun

6 İdüp derdiñle āh ü zār
Açılsun gönçe-i esrār
Gerekmez ‘İzziye ağyār
Ġaribīn saña yār olsun

Mefāīlün Mefāīlün

.--- .---

223

1 Ey kerīm Allāh ey Rabb-i Rahmān
Umaram senden derdime dermān

2 Gerçi ki ben itdim cürm ü ‘isyān
Umaram ‘afvıñ senden ey Ġufrān

3 Ķapuña geldim zārile Ķaldım
Suçımı bildim ‘afv it ey Subḥān

4 Ķalbimi şād it gönüm ābād it
Baña imdād it ey Ġanī sultān

---

5 Yeller: yiller T.
223 M 52b, T 106a

5 Ağlatma güldür dileğim oldur
‘Aşkıñı eyle bendeñe ihsân

6 Her şeb uyanık derdiñle yanık
Bu ‘İzzi olsun yoluña Ƙurbân

224

1 Senin derdiñ odıyla sū yandım ey cān
Görinür zāhiren cismim HaƘıƘatda odur külhān

2 Oñulmaz derdlere düşdüm firāk [u] hasretiñ ile
Anın-çün Ƙoldı zārımdan çü bilmem kendimi el-ān

3 Benim bu derdime emsem ne mümkindir etibbādan
Meded eyle a sulţānım visāliñle odur dermān

4 Nice bir künc-i miñnetde Ƙalam hicriñ ile ģaste
Nazar eyle bu ģalime yeter itdiñ beni nālān

5 Ĥayāl ü şevƘiñile kūh u şahrālar gezer oldum
Ƙarār u sabrım aldurdım beni Mecnūn gibi ģayrān

6 Nehār-ı rü ‘yet-i dīdārıñı irgür kerem eyle
Efendim Ƙoma ‘İzzi Ƙulıñı zulmet-keşān-ı hicrān

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

---

224 M 52b, T 106b
2 derdlere: dertlereT.
3 a: - T.

225

- 1 Hūdānın zātınıñ bir ʿāşık u divānesiyem ben
Cemāli şemʿine sūzān olur per-vānesiyem ben
- 2 Şarāb-i ʿāşık-ı Hāqdan tolu içüp rāh-ı ʿāşık içre
Hemīşe ismi ile çağırır mestānesiyem ben
- 3 Şalādur kim dilerse cānını mest eylemek gelsün
Hāqīkat rūḥ u sırrınıñ sekriniñ meyhānesiyem ben
- 4 Düşüp derd-i Hūdāya şöyle teʿşīr itdigim ḥāle
Ser-ā-ser derd-i Hāqkıñ odına kül-ḥānesiyem ben
- 5 Olupdur ḥıttā-i ḳalbim temāmet-i ʿāşıkla maʿmūr
Bi-ḥamdillāh ki ʿāşıkınıñ maʿden-i genc-ḥānesiyem ben
- 6 Cemālullāhı görmege ḳamu ʿuşşāḳ olup müştāḳ
Olarıñ cümlesinden ʿİzziyā bir dānesiyem ben

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

226

- 1 Dōst derdi düşdi başıma
Şūrīde şeydāyım bugün
Geldi şadāsı gūşıma
Şūrīde şeydāyım bugün

---

225 M 53a, T 106b

226 M 53a, T 107a

- 2 Kalmadı hîç ‘aqlım bilim
Virdim aña cān u dilim
Ben cümleden çekdim elim
Şūrīde şeydāyım bugün
- 3 Dilimdedir her dem adı
Cānımdadır her dem dādı
Çodum bilişi vü yādı
Şūrīde şeydāyım bugün
- 4 Her rüz [u] şeb sūzendeyim
Şıdķıla dōsta bendeyim
Sūdum anıñla zindeyim
Şūrīde şeydāyım bugün
- 5 Hālimdürür her dem şafā
Birdir baña zevķ u cefā
Dōst ‘aşķı ile ‘İzziyā
Şūrīde şeydāyım bugün

Müstef’ilün Müstef’ilün

--- --

227

- 1 Çeşmim yaşı her demde şevķile revān olsun
Cān bülbüliniñ ķarı ‘aşķıla fiğān olsun

- 2 ‘Aşkıñ ile ey cānān itdiñ beni çün şeydā
‘Aşq zinciri boynumda her ān ü zamān olsun
- 3 Mecnūnuñ olalıdan tırmaz bu dilim söyler
Sabr eyleyemem sırrım ‘uşşāka beyān olsun
- 4 Derdiñle beher şeb [u] rüz olmağda derūn mecrūh
Hem derdime zāhirdir ağıyāra nihān olsun
- 5 Derdimi o kim bilmez atar baña her dem tīr
Dā’im tıtarām aña sīnem ko nişān olsun
- 6 Cānānım içün her tīr ey ‘İzzī kabūlümdür
Tek dīde-i cānıma cānānım ‘ıyān olsun

Mef’ūlü Mefāilün Mef’ūlü Mefāilün

--- .--- --- .---

228

- 1 Hāb-ı gāfletden be-hey gāfil uyan
Zikr-i Hāqla bülbul-āsā it fiğān
İrmeden ‘ömrüñ bahārına hazān
Gör işiñ qalmaz saña devr ü zamān
- 2 Nice bir olmağ qarīb-i reng ü bū
‘Āşkısañ saña hīç lāyık mı bu
Vird idin kendüñe ‘aşkıla di **hū**
Bula cānānımı cān göre ‘ıyān

- 3 Eylegil ‘aşkıla Hakkānī heves
Tırma tevḥīd eyle Hakkı her nefes
Dögünürsen kırılır işbu kafes
Kalmaz ‘İzzī mürğ-i cānā āşiyān

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .--

229

- 1 Göñül senden peyām özler dem-ā-dem
Haber vir ey şabā dōst illerinden
Seherler maḳdemiñi gözler ol hem
Haber vir ey şabā dōst illerinden
- 2 Getür ‘aşıklara luḫ it haberler
Haber vir ey şabā dōst illerinden
Müşāmm-ı cānlarıñ eyle mu‘aṭṭar
Haber vir ey şabā dōst illerinden
- 3 Gel izn-i Hakkīle ir bu cāna
Getür esrār-ı cānānı beyāna
Bular ḫasret odına nice yana
Haber vir ey şabā dōst illerinden

---

229 M 53b, T 108a

1 dōst illerinden: cānān ilinden T.

2 2. mısra M’de yazılmamış.

- 4 O dōstuñ illerinde çün gezersin
Gelüp andan tesellīyle istersin
Dil-i ‘İzzīden ‘āteşler kesersin
Haber vir ey şabā dōst illerinden

Mefāīlün Mefāīlün Fe’ülün

.--- .--- .---

230

- 1 Şarāb-ı ‘aşkıñı cānā içelden oldı dil mestān
Gezer şahrā-yı ‘aşkıñda olup Mecnūn gibi hayrān
- 2 ‘Aceb şūrīde şeydādır qarār itmez o bir yerde
Vişālīñ arzūsıyla ider bülbul leyyin-i efġān
- 3 Degil hālī o bī-çāre yanar nār-ı firākıñla
Bulunsa gül-sitān içre aña sensiz olur kül-hān
- 4 Taçup zencirine ‘aşkıñ anı zabı eyledi muḥkem
Görünmez gözine ‘ālem saña ‘āşıkdurur el-ān
- 5 Bırakdı küllī sevdāyı çalup sevdāñla ancak
Teraḥḥüm eyle vaşlıñla nazar it aña ey cānān

6 Vesīle irmege cān virmekise saña sulṭānım
Degil bir cān yolıña nice biñ cān ʿİzziden ḳurbān

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

231

1 İlähî derdlü ki dermānıñ olsun
Meded bî-çāre ki iḥsānıñ olsun

2 Şarāb-ı ʿaşkıña luṭf ile ḳandır
Ki ḳalb ü rûḥ u ser sekrānıñ olsun

3 Amān nār-ı firāḳıñ ile yakma
Vişāliñ ile dil ḥandānıñ olsun

4 Tesellî gül-şeniñde şevḳıñ ile
Hemîşe ʿaşḳla gūyānıñ olsun

5 Tecellî-i cemāl ile efendim
O zevḳile ḳulıñ ḥayrānıñ olsun

6 Seni senden diler bu ʿİzzi ḳulıñ
Vir aña sen seni ḳurbānıñ olsun

Mefāilün Mefāilün Feʿülün

.--- .--- .---

232

- 1 Baña menşūr-ı hullet çün virildi
Benimdir toplu çevgān ü meydān
- 2 Benim maqşūd-ı ins ü cān bugün vü
Elimde kabz u başt u kahr u ihsān
- 3 Tecellī ideli tevḥīd cemāli
Sivāya kalmadı hiç meyle imkān
- 4 Şālāt-i ehl-i ʿirfāna bugün ben
Bi-ḥamdillāh imām oldum kııl izʿān
- 5 Ḥaḳīḳat nūr idi adile sanım
Bu ʿunşur ḥükmi ile ʿİzzī el-ān

Mefāilün Mefāilün Feʿülün

.--- .--- .--

233

- 1 Dilā ʿāşıḳ odur çıkmaya maʿşūḳ rızāsından
Çeke derd ü belāsın kaçmaya cevr ü cefāsından
- 2 Tıtuḫ şemşīrine gerden aña teslīm ide cānıñ
Ḳamusın luḫf u rāḫat bile ol şāḫib-ʿaḫāsından

---

232 M 54b, T 109a

233 M 54b, T 109a

- 3 Seher vaqti varırsan k̄y-ı yāre ey şabā luṭf it
Yüzüñ sür toprağına ‘ arz-ı ḥāl it mübtelāsından
- 4 Mey-i nāb-ı vişāli ārzūsında oldıgım şöyle
Ḥaber vir bendesiniñ dā’imā zār ü bükāsından
- 5 Şafā ehli mey-i nāb-ı visāli nūş diler şafā
İçirdikçe ‘ İzzīye yār cām-ı vaşl cān-fezāsından

Mefāīlün Mefāīlün Mefāīlün Mefāīlün

.--- .--- .--- .---

234

- 1 Beḳā iḳlīmüne ‘ azmim var el-ān
Fenā gül-zārı ḳalsun şöyle virān
Ḥudādan böyle geldi emr ü fermān
Fenā gül-zārı ḳalsun şöyle virān
- 2 Ḥazān irdi bahār-ı ‘ ömrime āh
Dil oldu izn-i Ḥaḳla buña āgāh
Beḳā iline cezb eyledi Allāh
Fenā gül-zārı ḳalsun şöyle virān
- 3 Teveccüh eyledim dōstuñ eline
Cānım ḳurbān idüp anıñ yolına
İrişdi ḳahr-ı mevt cismim güline
Fenā gül-zārı ḳalsun şöyle virān

---

3 yāre: m‘ aşūḳa T.
234 M 54b, T 109b

4 Semā' -1 cānile diñle bu remzi
Fenāda buldılar maqşūda qozı
Ḥayāt-1 dil yeter çün saña 'İzzī
Fenā gül-zārı qalsun şöyle virān

Mefāilün Mefāilün Fe'ülün

.--- .--- .---

ḤARFÜ'L-VAV

235

Sākıyā ber-hız der vakt-i seher Allāh be-gū
Tā kırān-1 ezel şev ez feyz-i Ḥaḳ Allāh be-gū

Ger tu ḥ'āhī mazhar-1 sırr-1 Ḥüdā başı ebed
Bā ḥulūş-i dil teveccüh mī-kon u Allāh be-gū

Bātinet rā pāk dār ez halk cüz marziyy-i Ḥaḳ
Tā beyābī tasfiye ez cān u dil Allāh be-gū

Zārī u girye kavī sermāye est der girye baş
Tā nihānī-i murād ez luḫ-1 Rabbullāh be-gū

Her ki zārī mī-koned her rüz u şeb be-ezkürū
Şād u ḥandāneş koned luḫ-1 Ḥüdā Allāh be-gū

'İzziyā dārū-yı riş-i dil buved ism-i celāl
Ger be-ḥ'āhī çāre sāzī ber dilet Allāh be-gū

236

- 1 Zuhūr itdi teveccüh yāra karşı
Çamu ‘ uşşāka dil-dāra karşı
- 2 Nice dem hicrile āha irişdi
Tesellī-i vişāl aġyāra karşı
- 3 Tecellī güllerinden bū getürdi
Bi-ħamdillāh şabā eşhāra karşı
- 4 Bu cān bülbüli daħi nuṭka geldi
Öter şevķile ol gül-zāra karşı
- 5 ‘ Aceb sırlar göründi şehr-i dilde
Ĥudādan irişen envāra karşı
- 6 Bulup Ĥaķ cezbesin ‘ İzziniñ oldı
Ṭavāf Ka‘ be-i didāra karşı

Mefāilün Mefāilün Fe’ülün

.--- .--- .---

237

- 1 İdeyim rāy-ı reh-i milk-i beķā şimden gerü
Olayım Ĥaķdan temennā dā’imā şimden gerü

---

236 M 55a, T 110a

237 M 55b, T 110a

- 2 Sa‘y ideyim dünyede ölmezden evvel ölegim
İdeyim Hâkdan temennâ dâ‘imâ şimden gerü
- 3 Ğuşşa-i dünyâ için niçeye dek nālân ideyim
Bu ne ğamdır ideyim terk-i hevâ şimden gerü
- 4 Kâ‘im olayım ‘ibâdete hülûş-ı şıdqla
Olayım âzâde-i kayd-ı sivâ şimden gerü
- 5 Yokdurur bir şey‘im elde sâlim irdi cümle âh
Vakt-i ‘aşr-ı şems-i ‘ömrümdür dilâ şimden gerü
- 6 Cümle varlıktan geçüp yokluk diler ‘İzzî kuluñ
Sen naşîb eyle anı yâ Rab aña şimden gerü

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- --. --. --. --.

238

- 1 ‘Aşkile hayrân olan
Cûşa gelür **Hû** deyü
Cezbe-i Hâkķı bulan
Cûşa gelür **Hû** deyü
- 2 Cümle sivâdan geçen
Şerbet-i ‘aşkdan içen
Cem‘ ile farkı seçen
Cûşa gelür **Hû** deyü

- 3 Cānla cānān bulan
Ma‘den-i ‘irfān olan
Sırr-ı Hāḡḡa kān olan
Cūṣa gelür **Hū** deyü
- 4 Kim ki ide cān fedā
Rü‘yeti ola sezā
Göre cemāl-i Hūdā
Cūṣa gelür **Hū** deyü
- 5 ‘Aşḡdan alanlar sebaḡ
Feyzla olurlar eḡaḡ
Sırra olup mā-ṣadaḡ
Cūṣa gelür **Hū** deyü
- 6 ‘Aşḡ-ı Hūdā cünbüṣi
Zikr-i Hūdā her işi
Böyledir ‘āşık kişi
Cūṣa gelür **Hū** deyü
- 7 Kārı olan ‘aşḡ-ı pāk
Kendin ider çāk çāk
Olma yesir anda pāk
Cūṣa gelür **Hū** deyü

8   ‘ İzziniñ ‘ aşık saña
Sözi budur dā’imā
Kim ola merd-i Ğudā
Cûşa gelür **Hû** deyü

Fâilâtün Fâilün

-.-- --

239

1   Mest-i lâ-ya‘ kı̇l olalım yaqalar çāk idelim
‘ Aşķile gel Ğakka ‘ aşık olalım yā **Hû** deyü
Dōst hevāsıyla sivādan qalbimiz pāk idelim
‘ Aşķile gel Ğakka ‘ aşık olalım yā **Hû** deyü

2   Gül-şen-i ‘ aşķda hezār-veş cezb-i Ğakānī ile
Ğalet-i üns-i ilāhi şevķ-ı Raĥmānī ile
Nağme-sāz-ı **Hû** olalım zevķ-ı Rabbānī ile
‘ Aşķile gel Ğakka ‘ aşık olalım yā **Hû** deyü

3   Rüz u şeb **Hû** ismi ile virelim qalbe cilā
İdelim meydān-ı ‘ aşķ-ı Ğakdır ‘ uşşāka salā
İçüben cām-ı mey-i ĥubb-ı Ğudāyı ‘ İzziyā
‘ Aşķile gel Ğakka ‘ aşık olalım yā **Hû** deyü

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -- -- --

240

- 1 İtdi Ĥudā luṭfiñ ‘ aṭā
Şād ol göñül ŧimden gerü
İrdi ebed zevḳ u şafā
Şād ol göñül ŧimden gerü
- 2 Bu‘ dımız irdi ḳurbete
Zātımız irdi ‘ izzete
Firḳat iriŧdi vuŧlata
Şād ol göñül ŧimden gerü
- 3 Vīrānımız oldı cedīd
İriŧdi luṭf-ı bī-‘ adīd
Oldı liḳā-yı dōst bedīd
Şād ol göñül ŧimden gerü
- 4 Maḥzūnken bulduḳ sürūr
Miḥnet gidüp geldi ḥuzūr
Ḳalb ḥıttasına ṭoldı nūr
Şād ol göñül ŧimden gerü
- 5 Yandıḳ çü ‘ aŧḳıyla anıñ
Terkiñ urup cān ü teniñ
Oldı o bizim biz anıñ
Şād ol göñül ŧimden gerü

6 Varlığımız çün 'İzziyā
Oldı fenā-ender-fenā
Dōstı ile buldı beķā
Şād ol gönül şimden gerü

Müstef'ilün Müstef'ilün

--- ---

ḤARFÜ'L-HĀ

241

- 1 Derūnum 'aşķ u şevķiñe mekāndır yā Resūlallāh
Hezār-āsā işim āh ü fiğāndır yā Resūlallāh
- 2 Düşelden 'aşķıña şabr u qarārım kalmadı bende
Gözümnden eşk-i ḥasret hōd revāndır yā Resūlallāh
- 3 'Aceb mi bir nefes-i āh ü zārdan olmasam ḥālī
Ki 'aşķıñ cān u dilde her zamāndır yā Resūlallāh
- 4 Hemān ben değilim sūzān tenevvür iştiyāķıñda
Yananlar nice yüzbiñ dil ü cāndır yā Resūlallāh
- 5 Efendim āhım irişür şerādan tā Şüreyyāya
Seniñ 'aşķıñla bu ḥālim 'ıyāndır yā Resūlallāh

6 Bu 'İzziye şefâ' atle nazar kı1 rüz-ı rüst-â-ħiz
Ġaribiñ bir za'if ü nâ-tüvândır yâ Resûlallâh

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

.--- .--- .--- .---

242

1 Firâkıñ derdi te'sir itdi cāna yâ Resûlallâh
Şarardım şoldum âh döndüm ħazāna yâ Resûlallâh

2 Nigāh-ı vuşlatıyla kı1 efendim ħālimi manzūr
Gözümde eşk-i ħasret döndi ħana yâ Resûlallâh

3 Mu'atţar olmaġa bü-y-i vişāliñle bu cān u dil
Yolıñda bezl-i cānımdır bahāne yâ Resûlallâh

4 Cemāliñden amān keşf-i niġāb it ħalmadı şabrım
Bu şeydā hicr odına nice yane yâ Resûlallâh

5 Ġulām-ı kemteriniñim kerem kâni kerem eyle
Yeter aġdırma yaşımdā dāne dāne yâ Resûlallâh

6 Çün oldu bülbül-i dil gül yüzüñ müştāk sulţānım
Bu yüzden başladı 'İzzi fiġāna yâ Resûlallâh

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

.--- .--- .--- .---

243

- 1 Şefâ' at kişveriniñ cāmı sensin yâ Resûlallâh
Dü-^ç âlem tâhtınıñ sulţanı sensin yâ Resûlallâh
- 2 Hüdâ zâtını aşl-ı kâ'inât itdi anıñ-çün hep
Bu lev ecsâd gibidir cāmı sensin yâ Resûlallâh
- 3 Vücûd-ı nâzenîniñ Hâk çün itdi zâtına maḥrem
Muḥaqqâk cümleñiñ cānānı sensin yâ Resûlallâh
- 4 Reh-i 'aşkıñda derd-i ḥasretiñ rencûrı 'İzziniñ
Cemî'^ç -i derdiniñ dermānı sensin yâ Resûlallâh

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

.--- .--- .--- .---

244

- 1 Lebîñ şîrîndir şehd ü şekerden yâ Resûlallâh
Ruḥuñ rengîndir gül-berg-i terden yâ Resûlallâh
- 2 Cebîñ-i verdiñ ey maḥbûb-ı Hâk kevnden olup enver
Hilâl ebrûñ münevverdir kâmerden yâ Resûlallâh
- 3 Dehāniñ şerbet-i feyz-i Hâkâyık şâgrıdır kim
İçen andan geçer cānile serden yâ Resûlallâh

---

243 M 57a, T 112b

244 M 57b, T 112b

- 4 Kelām-ı hikmet-āmīziñ şafā-bağş-ı dil ü cāndır
Ayağıñ tozı nūr-ı başardan yā Resūlallāh
- 5 ouñ miskile ‘anberden addiñ tūbādan a‘lādır
Dişin elaf-ı dürr ü yāūt-terden yā Resūlallāh
- 6 Nazar eyle kerem-i cūy-ı der-lufuñdur ‘İzzi ul
Nazar-gerdiñ emīn olur kederden yā Resūlallāh

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

245

- 1 Güle oldıđı gibi bende bülbül yā Resūlallāh
Gül-i zātña oldum ben de bülbül yā Resūlallāh
- 2 Girüp gül-zār-ı ‘aşıñ içre oldum rüz [u] şeb bende
Kemāl-i şevle gūyende bülbül yā Resūlallāh
- 3 Alaldan būy-ı zūlf-i ‘anber-āsāñdan bu cānım bū
Olupdur dā’imā ol ande bülbül yā Resūlallāh
- 4 İder sevdā-yı didārıñla derler feryād
Hezār efgān ider gül-şende bülbül yā Resūlallāh
- 5 ‘Aceb midir ruuñda gönlümüñ aldığı sultānım
Düşüpdür bāđ içinde bende bülbül yā Resūlallāh

6 Bu 'İzzī kūy-ı 'aşkıñda olupdur āhıla gūyā
Gül-istān içre bir nālede bülbul yā Resūlallāh

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

246

1 Vücūduñ bā' iş-i maḥz-ı hidāyet yā Resūlallāh
Zuhūruñ raḥmet-i 'ayn-ı sa' ādet yā Resūlallāh

2 Mufaḍḍal kıldı zātiñ enbiyā üzre senin Allāh
Kim olsa pey-neviñ buldı selāmet yā Resūlallāh

3 Saña ümmet olan sâ'ir ümemden afḍal olmaḳla
Ḥudā göstermez anlara fazāḥat yā Resūlallāh

4 Kerem-bīn-i Ḥudādır ümmetiñ yevm-i kıyāmetde
Cenābīñdan çü olmuşdur ḥimāyet yā Resūlallāh

5 Qalur mı 'arṣa-i mevḳıfda eşk-riz oldığı ḥalde
Şular kim buldı diniñle şerāfet yā Resūlallāh

6 Egerçi cürmi çok ammā seniñ kendi ğaribiñdir
Bu 'İzzī kuliña eyle şefā'at yā Resūlallāh

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

247

- 1 Melâz u melce 'im sensin şefâ' at yâ Resûlallâh
Penâh u me 'menim sensin şefâ' at yâ Resûlallâh
- 2 Müyesser ide Hağ varsam mübârek ravzañı görsem
Eşigiñe yüzüm sürsem şefâ' at yâ Resûlallâh
- 3 İdenler dîniñe hıdmet bulur ikrâmla ' izzet
Vücûduñ ' âleme vağmet şefâ' at yâ Resûlallâh
- 4 Kerem [ü] luğf ola cenâbıñdan kamu ' isyân gide benden
Kerem kânı meded senden şefâ' at yâ Resûlallâh
- 5 Kerem-i luğf [u] ' ağ senden kamu cürm ü hağâ benden
Şular kim buldı dîniñle şerâfet yâ Resûlallâh
- 6 Bu ' abdiñ ' İzzî bî-çâre günâhı çoğ bu pür-yâre
Ğapuñ koyup kime vara şefâ' at yâ Resûlallâh

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

.--- .--- .--- .---

248

- 1 Fedâ olsun saña cânım şefâ' at yâ Resûlallâh
Saña ma' lümdur ağvâlim şefâ' at yâ Resûlallâh

---

247 M 58a, T 113b

248 M 58a, T 113b

1 ağvâlim: hâlim T.

- 2 Görelden zāt-ı pākiñ ihtiyārım ҡalmadı elde
Beni mecnūn-ı şeydā itdi rüyuñ yā Resūlallāh
- 3 Ğinā virdi baña şemden ҡamu ezhār-ı fāñiyi
Meşāmm-ı cāna çün kim irdi būyuñ yā Resūlallāh
- 4 Cihān tahtında sulţān olmada yanımda bir terdir
Ķulı olmağ vüçüduñdaki mūyuñ yā Resūlallāh
- 5 Bulunmaz şehd ü sükkerden ‘aceb lezzetdir ‘āşıkda
Maţāf ü mevķif olmağ aña kūyuñ yā Resūlallāh
- 6 Hudā hūlğ-ı ‘azīmiyle seni medğ itdi Ķur’anda
Seniñ marziyy-i Ħağdır cümle hūyuñ yā Resūlallāh
- 7 Dil-i ‘İzzī şafā buldı bi-hamdillāh getürelden
Şabā yeli nesīm-i verd suyuñ yā Resūlallāh

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.....

249

- 1 Mey-i ħubbiñla pür-mest-i ħarābım yā Resūlallāh
Hem-dem nār-ı hicriñle kebābım yā Resūlallāh
- 2 N’ola ben müstemende mażhar-ı luţf -ı nigāh itseñ
Reh-i şevķinde ben pür-süz-ı tābım yā Resūlallāh

---

7 Yeli: yili T.
249 M 58b, T 114a

- 3 Meded kıl bende-i maḥzūnıñı vaşlıñıla şād eyle
Ġam-ı ḥasretle mecrā-i hūn-ābım yā Resūlallāh
- 4 Kerem it kıl şefā‘ at bendeñi redd itme sultānım
Egerçi lāyıķ-ı redd ü ‘ itābım yā Resūlallāh
- 5 Devā cūyendedürür firāķım bāb-ı luḫfıñdan
Firāķ-ı yārımı çekmekde bī-tābım yā Resūlallāh
- 6 ‘ Aceb mi itdigim deryūze-i vaşlıñ be-her şeb [ü] rūz
Ġarībıñ ‘ İzziyim ḥasret-me’ābım yā Resūlallāh

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

250

- 1 Göñül şevķıñ ile nālān olupdur yā Resūlallāh
Cemāliñ nūrına ḥayrān olupdur yā Resūlallāh
- 2 Cemāliñ şu‘ le-i āyīne-i sırr-ı Ĥudā bī-şek
Murād-ı şāhid-i merdān olupdur yā Resūlallāh
- 3 Nigāh-ı āb-ı vaşlıñıla dil-i maḥzūnı itfā kıl
Ki nār-ı hicriñe sūzān olupdur yā Resūlallāh
- 4 Efendim bendeñe vir cevher-i feyz-i Ĥaķāyıķdan
Ki feyz-i Ĥaķķa zātıñ kān olupdur yā Resūlallāh

5 Cūyendedürür: çü bendedürür T.

250 M 58b, T 114b

2 Bu beyit T’de yok.

5 Kerem kıl bār-i hicre tākātım almadı sulānım
Gözümde eşk-i asret an olupdur yā Resūlallāh

6 Aceb mi  İzzīnin her dem yolında āh ü efgānı
Mey-i  aşkıñ ile sekrān olupdur yā Resūlallāh

Mefāilūn Mefāilūn Mefāilūn Mefāilūn

.--- .--- .--- .---

251

1 Vücūduñ hādī-i ayr-i sūbüldür yā Resūlallāh
Daı şāheste-i ayl-i rūsüldür yā Resūlallāh

2 Çü zātıñ şübhesiz āyīne-i dīdār-ı Ramāndır
Murād-ı şāhid ü maşūd güldür yā Resūlallāh

3 Sözüñ mabūl-i Rabbānī özüñ mabūb-ı sulānī
Şefā‘ at ıl bu mazūnıña gönüldür yā Resūlallāh

4 Dehānından şudūr iden kelīm-i ikmet-āmiziñ
Virir oş neş‘e rū u sırra müldür yā Resūlallāh

5 Murādım  arz-ı āldir sen kerem-i mu‘ tāda sulānım
Derūnum cevher-i feyziñle oludur yā Resūlallāh

- 6 Gül-istân-ı gürûh-ı enbiyâda cism-i pâkiñ gül
Aña ‘aşkıyla bülbül ‘İzzî kıldur yâ Resûlallâh

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

.--- .--- .--- .---

252

- 1 Virme ey sâlik gönül bu fenânîñ câhına
Cân u dilden bende ol sen Eşrefî dergâhına
Ol mülâzım rûz u şeb oradan gir râhına
Cân u dilden bende ol sen Eşrefî dergâhına
- 2 Âyîn ü erkânı içre bul şafâ-ender şafâ
İrişe kalbe hayât tebdîl ola zevke cefâ
Kılmağ isterseñ vucûduñ mağzen-i luğf-ı vefâ
Cân u dilden bende ol sen Eşrefî dergâhına
- 3 Bendesi ol Şeyh ‘Abdülkâdirîñ biñ cânla
Hıdmet eyle Eşrefoğlı Rûmîye sen hâlla
‘İzziyâ vuşlat bulunmaz dōsta ad ü şanla
Cân u dilden bende ol sen Eşrefî dergâhına

253

- 1 Hâğdan murâdîñ isteyen Eşrefîler dirler bize
Dâ’im recâsın kesmeyen Eşrefîler dirler bize

---

252 M 59a, T 115a

3 Sen: - T

253 M 59a, T 115b

- 2 Kā'ım olup vaqt-i seher nefis milkine idüp sefer
Maṭlūbuna bulan zafer Eşrefiler dirler bize
- 3 'Aşkla meydāna giren dōst yoluna cān u baş viren
Dōstuñ vişāline iren Eşrefiler dirler bize
- 4 Cānile 'āşık bārına kıomaz bugüni yarına
Yanıqlu 'aşkıñ nārına Eşrefiler dirler bize
- 5 Ḥalī degildir dilleri Ḥaḳ zıkriniñ bülbülleri
Şolmayan 'İzzī gülleri Eşrefiler dirler bize

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

--- --. --- --. --- --.

254

- 1 İttifākıla kamu ehl-i ṭarīḳ
Eşrefi vü Kādiri dirler bize
Şıdqla mü'min bize gel ol refiḳ
Eşrefi vü Kādiri dirler bize
- 2 Şer' -i pāk-i Muşafā bizde metin
Evliyā sırrına olmuşuz emin
İftihārımız bizim budur hemin
Eşrefi vü Kādiri dirler bize

3 İttibā' -ı şer' le biz fā'îkız
Zāt-ı Hakkā cān u dilden 'āşıkız
Ḥamdü lillāh rāh-ı Hakkda şādıkız
Eşrefî vü Kādirî dirler bize

4 'İzziyā bülbül gibi nālendeyiz
Ḥaḳ cemāli şevkı ile zindeyiz
Ḥazret-i sulṭān-ı dīne bendeyiz
Eşrefî vü Kādirî dirler bize

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .--

255

1 Enis-i deryā ol sen gönül şabr eyle şabr eyle
Celis-i cüy-bār ol sen gönül şabr eyle şabr eyle

2 Nice günler ki rāhatda geçirdiñ zevḳ u şoḥbetde
Bu vaḳt-i zaḥm u kürbetde gönül şabr eyle şabr eyle

3 Gider elbette bu miḥnet irişür zevḳle rāhat
Hemān Hakkadır minnet gönül şabr eyle şabr eyle

- 4 Cefâsın çek o maḥbûbuñ bu ‘ İzzî-veş o maṭlûbuñ
‘ Aṭâsıdır saña ḥûbuñ göñül şabr eyle şabr eyle

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

.--- .--- .--- .---

256

- 1 Kıl muşaffâ ḳalbiñi envâr-ı zikrullâh ile
Taḥt-ı ḳalbiñde celisiñ tâ ki ol cânân ola
- 2 Gir fezâ-yı ‘ aşka nûş eyle muḥabbet bâdesin
Bu kemâle vâşıl ol ‘ âlem saña ḥayrân ola
- 3 Hızr-veş kâmil bulup öğren ledünnî ‘ ilmîni
‘ Alim-i ‘ ilm-i ledünnî fâ ‘ iḳu’ l-aḳrân ola
- 4 Mekteb-i ‘ irfâna gir gel ḥıdmet eyle ‘ ârife
Hem-dem-i erbâb-ı ‘ irfâna gül-i insân ola
- 5 İbn-i Edhem-veş iden terk taḥt u câh-ı saltanat
Luṭf-ı Ḥaḳla taḥt-ı ma‘ nâ üzre ol sulṭân ola
- 6 Bu fenâniñ ‘ izz ü câhın terk iden ‘ âḳıllarıñ
Feyz-i Rabbânî vüçüdî şehrîne miḥmân ola
- 7 Feyz-i Ḥaḳḳa mazḥar olan kimselerde lâ-cerem
Şemme vechullâh sırrı dâ ‘ im ü her ân ola

---

4 Ḥûbuñ: ḥûyuñ T.
256 M 60a, T 116a

8 **Şemme vechullāh** sırrı kimde kim zāhir ola
Gördigi her kande baksa şūret-i Raḥmān ola

9 Yan yaqıl nār-ı ʿaşka bülbül-āsā eyle āh
Āh idenler vuşlat-ı maʿ şūkla ḥandān ola

10 Rah-ı ʿaşkda derd-i yār olsun enīsiñ ʿ İzzīyā
Kim ki bu derde ire vuşlat aña dermān ola

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.---.---.---.---.

257

1 Ğafletden uyar cāniñ ṭur vaqt-i seḥerlerde
ʿ Āşıklık ola ḥālīñ ṭur vaqt-i seḥerlerde

2 İnʿ āmına şükreyle iḥsānımı fikr eyle
İḥlāşıla zikr eyle ṭur vaqt-i seḥerlerde

3 ʿ İşyāniñ añup ağla kullığına bel bağla
Maḳşad nedir añla ṭur vaqt-i seḥerlerde

4 Terk eyle velāyetler gösterme kerāmetler
Bul ʿ aşkla ḥāletler ṭur vaqt-i seḥerlerde

5 Terk it yoluna variñ ʿ irfānına ir yāriñ
Bul sırrını settāriñ ṭur vaqt-i seḥerlerde

---

257 M 60a, T 116b

2 Ṭur: - T.

3 Bel: bil T.

- 6   albden gide rb-ı asvet zıkr ile bulup afvet
 İzz bulasın  izzet ur vat-i seerlerde

Mef l Mefiln Mef l Mefiln

--- .--- --- .---

258

- 1   Sil gzinin perdesini grine saa sırrullh
A albini aynesin  iyn ola cemlullh
- 2   Yuyagr nr-ı tevidde vcdu zlmeti ey cn
Ge imdi kll fendan saa mun ola Allh
- 3   İrmek dilerse dstuna firat gzetme nefsine
Alup tesbhi destine eyle dim zıkrullh
- 4   Meyl itme zev u afya rz ol cevr  cefya
Bulanlar byle buldılar sen de bize ehlullh
- 5   aribidir sizin  İzz umar dim lufızı
o deminde dilimizi tevid eyle adir Allh

259

- 1   Dde-i albe cil vir enver-i tevid ile
ır riy lekerlerini aner-i tevid ile

---

6   T'de birinci mısradan sonra 4, 5 ve 6. beyitler tekrar ediyor. Ayrıca tekrarda 6. beyitin ikinci mısrası birinci mısra olarak 5. beyitin ikinci mısrası da ikinci mısra olarak yer alıyor.

258   M 60a - T

259   M 60b, T 117a

- 2 Tālib-i dīdār iseñ kalbiñi şāf eyle müdām
Nār-ı ʿaşkı kalbde yaq sen aḥker-i tevḥīd ile
- 3 Gir tariḳa ḥıdmet eyle kāmile her rüz [u] şeb
İr şafā-yı zıkr-i Ḥaḳḳa reh-ber-i tevḥīd ile
- 4 **Fe'zḳürünī** didi Allāh zıkre şuḡl it bī-ʿaded
Cism ü cāmı kıl muʿaṭṭar ʿanber-i tevḥīd ile
- 5 Pīr-i ʿaşkıñ dāmenīne it teşebbüs şıdḳıla
İdesin ḳat-ı merātib maḫhar-ı tevḥīd ile
- 6 Maḫlaba vuşlat dilerseñ ʿazm-i tām it ʿİzziyle
Mülk-i ḳalbiñ fethine sen ʿasker-i tevḥīd ile

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

260

- 1 Bulmak isterseñ dā'imā devlet rüz [u] şeb yalvar güzel Allāha
Nice bir ḡaflet eylegil ṭā'at rüz [u] şeb yalvar güzel Allāha
- 2 Varlıḡıñ terk it fānī cihānıñ alına aldanma bu ḫarābātūñ
Maḫhar-ı luṭfi olmaḡa Mevlānın rüz [u] şeb yalvar güzel Allāha
- 3 Ref' idüp dilden cümle sivāyı zıkr-i Ḥaḳdan hiç olma ḫālī
Keşf ola dirseñ sırr-ı ilāhī rüz [u] şeb yalvar güzel Allāha

---

3 Eyle: - T.

260 M 60b, T 117a

- 4 Variñi ‘İzzi ıurma řarf eyle naıv-i sülûke sen de bel bağla
Zâhir ü bâtin maıřsüduñ añla rüz [u] şeb yalvar güzel Allâha

261

- 1 Ez firıat-i tû cânâ dîde-em şek gÿyâne
Vuşlat ile luřf eyle ıl bendeñi ģandâne
- 2 Derd-i tu me-râ üftâd ũ-râ ne devâ cÿyem
Ķâdir mi bu derdime dermân ide biğâne
- 3 Dârem be-tevekkül-i dil ģün ‘âşık-ı tu geştem
Sabr ola mı ‘âşıkda kim olmaya nâlâne
- 4 Ķün zerre-i ‘aşket tu der kenz-i dil endâhtî
Vařlıñ güline oldum bülbül gibi efęâne
- 5 Ez men tu rubûdî dil ģün zât-ı liķa be-nümüdî
Virdim saña göñlimi oldum deli dîvâne
- 6 Der ģâne-i kalb-i men ağyâr ģü ne-mî gonced
‘İzzi umar kim yâr teşrîf ide seyrâne

Mef’ülü Mefâilün Mef’ülü Mefâilün

--- .--- --- .---

262

- 1 Ey derdime hem-dem olan gel yanalım seniñ ile
Ey sırrıma maģrem olan gel yanalım seniñ ile

---

261 M 60b, T 117b

262 M 61a, T 117b

- 2 Taşşıl idüp pür sūzı āh zıkr-i Hūdāyı kıl penāh
Her rüz [u] şeb bî-gāh gel yanalım seniñ ile
- 3 ‘Aşq gül-şeninde it hırām tā bulasın ‘ālī maqām
Vuşlatdan alınca peyām gel yanalım seniñ ile
- 4 Eyleyelim zār u fiğān çeşmimiz olsun hūn-feşān
Bulunca cānānı cānān gel yanalım seniñ ile
- 5 Bu oldı hāl-i enbiyā bu oldı kār-ı evliyā
Şıdķıla biz de ‘İzziyā gel yanalım seniñ ile

Müstef’ilün Müstef’ilün Müstef’ilün Müstef’ilün

--- --.--- --.---

263

- 1 Fedā olsun saña cānım şefā‘ at yā Resūlallāh
Saña ma‘lūmdurur hālīm şefā‘ at yā Resūlallāh
- 2 Şefā‘ at isterem senden günāhım ‘afv ola benden
Umaram rüz [u] şeb cāndan şefā‘ at yā Resūlallāh
- 3 Şefī‘ u’l-müzñibīn sensin melāzü’l-mücrimīn sensin
‘Uşāta hem mu‘īn sensin şefā‘ at yā Resūlallāh
- 4 Cemālīñle şeref buldum bi-hamdillāh ‘ıyān gördüm
Kelāmıñla şafā kıldım şefā‘ at yā Resūlallāh

---

5 Bu oldı: B’oldı T.
263 M 61a, T 118a

- 5 Ğarībiñ ‘ İzzī bī-çāre olupdur albi pür-yāre
Seniñ derdiñle āvāre şefā‘ at yā Resūlallāh

Mefāīlün Mefāīlün Mefāīlün Mefāīlün

.--- .--- .--- .---

264

- 1 Bu ‘aceb mi itmem ārāyiş-i dünyāya nażar
Çün ber-ā-berdir yanımda sīm ü zer her mār ile
- 2 ‘Arşā-i alxim müħallādır amudan zīrā kim
Taht-gāh olmaz o kim ülfet ide aġyār ile
- 3 Aldı ma‘ şū göñlimi oldı o benim ben anıñ
Eylemem üns anıñ için yek nefes deyyār ile
- 4 Her seher olan tesellīyi deġişmem ‘āleme
‘İzziyā ‘arz [u] niyāzım eyle cāndan zār ile

Fāīlātün Fāīlātün Fāīlātün Fāīlün

-.-- -.-- -.-- -.--

265

- 1 Baş u cāniñ virmedikce vasl-ı cānān isteme
Cevre maħrem olmadıkca neyl-i iħsān isteme
- 2 Sīneñe sūrāħ ney açup gibi nālān olmadan
Ĥālet-i ‘aşıla her dem zār u efgān isteme

---

264 M 61a, T 118b

265 M 61b, T 118b

- 3 Sen tenevvür-i mâ-sivâ sūz u güdāza girmeden
Gül-sitān-ı şoḥbet-i merdān-ı Raḥmān isteme
- 4 Olmadıkca teşne-i dil sen tāb-ı ʿaşq-ı Ḥaḳla
Gerd-i ḥavz-ı kevşer-i vuşlatda cevlān isteme
- 5 Taḥt-gāh olmaz gönül pāk olmayınca ğayrıdan
Gel tecellīden aña sen hiç sulṭān isteme
- 6 ʿİzziyā sen geç ḳamudan ʿaşḳla dil-dāde ol
Yār-i bāḳiye anıñ ğayrına ʿirfān isteme

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- -.-- -.-- -.--

266

- 1 Geçdi āh ile bu eyyām u zamānım āh āh
Künc-i mihnet ile derd oldı mekānım āh āh
- 2 Gül-şen içre ʿandelīb-veş pür-şafā vü zevḳ iken
Nev-bahārım gitdi irişdi ḥazānım āh āh
- 3 ʿĀlem-i vuşlatda neftār ider iken bir zamān
Şimdi hicrān ile oldı oldı ḥaste cānım āh āh
- 4 Tā`ir-i ḳudsi gibi cevlān -gehim sidre iken
ʿAḳsine devr eyledi her ḥâlde şānım āh āh

5 Gözlerim pür-eşk-i hasret cigerim pür-ḥündür
İşbu miḥnet cāna oldı āşiyānım āh āh

6 Dineli zāmīme ‘İzzī bu ḥarābāt-ḥānede
Gitdi benden bundan evvel ad ü şanıım āh āh

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

267

- 1 Sevdā-yı ḥayālīñle düşdi dil-i dīvāne
Hicrānıñ odı ile bī-çāre nice yana
- 2 Kār itdi aña firķat anda ķomadı rāḥat
Her demde hezār-āsā başladı ol efgāna
- 3 Beytü’l-ḥüzn içre āh-i Ya‘ ķüb gibi giryāndır
Gözünden aķan yaşlar beñzedi amān ķana
- 4 Ey bād-ı şabā söyle çekdiğini ol zārıñ
Vaķt-i seḥer esdikde kūy-i der-cānāna
- 5 Niceye dek āh itsün ḥāline nigāh itsün
Ḥasret ile yanmaķlık döndürdi anı biryāna

---

5 T’de birinci mısra ile ikinci mısra yer deġiştirmiş.
267 M 61b, T 119a

- 6 Bū alalı vuşlatdan terk eyledi aġyārı
‘Uq̄bāya daġı baq̄maz ‘İzzi yā bu dūnyāya

Mef’ ūlü Mefāilün Mef’ ūlü Mefāilün

--- .--- --- .---

268

- 1 Padişāh-ı enbiyā pişvā-yı evliyā
Nām-ı pāk-i Muştafā şalli ve sellim ‘aleyh
- 2 Ma‘ den-i feyz-i Hudā menba‘ -i luţf u ‘atā
Şāfi‘ -i rüz-ı cezā şalli ve sellim ‘aleyh
- 3 Diller ola çün irem gül-şen-i vaşla irem
Vird idüben dem-be-dem şalli ve sellim ‘aleyh
- 4 Keşf olacaq rü-nümā ola gönül pür-safā
Her şeb ü rüz ‘İzziyā şalli ve sellim ‘aleyh

Müfteilün Fāilün Müfteilün Fāilün

--- .--- --- .---

269

- 1 Dil āteş-i ‘aşkıñla ister hem-dem yane
Bu cān daġı cān atar ol oda o da yane
- 2 Dil şem‘ -i ruġiña cān itse n'ola bī-pervā
Per yaq̄an aña oldur ‘aşkıla çü pervāne

---

268 M 62a, T 119b

269 M 62a, T 119b

3 Ferhād gibi ey ŧir̄in-leb yolıña ‘aşkıla
Cān virmege gelmişdir dönmez a bu meydāne

4 Derdiñe düşeliden el çekdi kāmudan hep
Sevdā-yı cemālīñdir iden anı giryāne

5 Çün bāğ-ı dehānıñda açıldı gül-i hıķmet
‘İzzī mi hemān ‘ālim başladılar efgāne

Mef’ūlü Mefāilün Mef’ūlü Mefāilün

--- .---- --- .----

270

1 Bizi firķat ile nālān eylediñ
Āh cüvānım medfeniñ pür-nūr ola
Cigerimiz toptolu ķan eylediñ
Āh cüvānım medfeniñ pür-nūr ola

2 Hāsetiñ işimiz efgān eyledi
Bağrımızı yaķdı bir-yān eyledi
Ķalbi vīrān gözi giryān eyledi
Āh cüvānım medfeniñ pür-nūr ola

---

270 62b, T 119b

1 T’de ikinci bendin ilk iki mısrası, üç ve dördüncü mısralar olarak yer alıyor. / yaķdı: yaķdı yaķdı
T.

2 Yine T’de birinci bendin üçüncü mısrası, ikinci bendin birinci mısrası olarak yer alıyor.

3   Togdı bize çün belâ sitâresi
          Uğradık bir derde kim yok çâresi
          Türmaz işler yüregimiz yâresi
          Âh cüvânım medfeniñ pür-nür ola

4   Enbiyâ vü evliyâ gördi bunı
          Aşfiyâ vü etkiyâ gördi bunı
          Ol Muḥammed Muştafâ gördi bunı
          Âh cüvânım medfeniñ pür-nür ola

5   İşbu dünyâ pür-cefâdır bî-vefâ
          Bu degildir şübhe yok cây-ı beḳâ
          Bînimiz cennetde cem' ide Ḥudâ
          Âh cüvânım medfeniñ pür-nür ola

6   Gitdi bundan cümle ḥullân-ı Ḥudâ
          Daḫi aşḫâb çâr yâr-ı bâ- şafâ
          Ḳanı ol sultân-ı kevneyn Muştafâ
          Âh cüvânım medfeniñ pür-nür ola

7   Bu fenâ dünyâya her gelen gider
          ' Âḳıl olan güç yarağımı ider
          ' İzzî bî-çâre babañ her demde dir
          Âh cüvânım medfeniñ pür-nür ola

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.--

271

- 1 Bir bende-i bî-çāreyem hîç bilmezem hālīm n'ola
Her derdle pür-yāreyem hîç bilmezem hālīm n'ola
- 2 Tā' bîr olunmaz miḥnetim tavşîf olunmaz ḥasretim
Āh n'ideyim bu firḳatim hîç bilmezem hālīm n'ola
- 3 Kār itdi baña iştiyāk yaqdı beni nār-ı firāk
Niceye dek bu ihtirāk hîç bilmezem hālīm n'ola
- 4 Ben iderdim āh ü bükā umup tesellî vi ' aṯā
Luṯf eyle ḥünkārım baña hîç bilmezem hālīm n'ola
- 5 Ḥasret beni idüp dū-rāğ eylemişem cāndan ferāğ
Cigerde oldı nice dāğ hîç bilmezem hālīm n'ola
- 6 Oldum cihān içre ġarīb bir derd-mend-i bî-ṯabīb
Yaqmazsa ey ' İzzî ḥabīb hîç bilmezem hālīm n'ola

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

--- --.- --- --.-

272

- 1 Nice bir hicrān ile ḳanlı yaşıım reyzān ola
Yā nice ḥasret odı ile bu dil biryān ola
Merḥamet ḳıl baña luṯf it eyle cāna bir naṯar
Tā tesellî bula bu maḥzūn göñül şādān ola

---

271 M 62b, T 120b

5 dāğ: ṯāğ T.

272 M 63a, T 120b

2 Firqatiñle bülbül-āsā tā-be-key kılam fiğān
Çalmadı tāb ü tüvānım el-amān el-amān
Cū-yı feyz-i ‘aşkıñ olsun bāğ-ı qalbimde revān
Sebze-i esrārīñ-ıla gül-şen-i ‘irfān ola

3 Eyle bu derd-nākiñe vaşlıñla emsem ey ṭabīb
Luṭfuñile it tesellī kendiñiñdir bu ġarīb
‘İzzīye eyle cemālīñle tecellī ey ḥabīb
‘Aşkıñdır derd-mendiñ yolıña qurbān ola

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .--

273

1 Ey sinesi pür-yāre meyl eyleme aġyāre
Bir bāde içelim gel maḥrem ide esrāre

2 Aġyāra vire bāde dōsta ide dildāde
Āzāde kılup qayddan irişdire dildāre

3 Sāķisi ola Allāh cāmı ola zıkrullāh
Bir kerre içen nā-gāh eyleye fiğān u āh

4 ‘İzzī gibi ol her gāh ‘āşık ola didāre
Gül-zār-ı cemāl içre ġarķ olısar envāra

Mef’ülü Mefāilün Mef’ülü Mefāilün

-. .-- .-- .--

274

- 1 Niderler albi  irfn olmayınca
Niderler aşrı suln olmayınca
- 2 Tecell isterisen albi pk it
Gl aılmaz gl-istn olmayınca
- 3 Hat  lemine yol bulunmaz
Vucd ilmi virn olmayınca
- 4 Dai cnn elinden b alınmaz
Seerler zr u giryn olmayınca
- 5 Tesell snbli gl-i tecell
oulmaz Őev-i Ramn olmayınca
- 6 Ne vuşlat bulunur  İzz ne r'yet
Bu cn cnna urbn olmayınca

Mefiln Mefiln Fe'ln

.--- .--- .--

275

- 1 Y Ilh olmuşuz mstan-ı bar-i gnh
N'ola bizden dem-be-dem zhir olursa h [] vh

---

274 M 63a, T 121a

275 M 63b, T 121b

- 2 Ağlarınız her rûz [u] şeb dergâhına yüz tutarız
Raḥmet-i gufrânîñıla bizi güldür ey Pād-şāh
- 3 Şuçumuz bilüp kapuña gelmişiz luṭfiñ umup
Eyleme redd ü cüdā ‘afvüñ ile eyle nigāh
- 4 Boynumuz egdirme maḥzûn ḳoma ey Rabb-i raḥîm
Zümre-i pākān mākāmında bize vir cāy-gāh
- 5 Her ne deñlü mücrim-i maḡbūnisek yā zü'l-Kerem
Ḳulına Mevlā ḳapusıdır ancak penāh
- 6 Maḡfiretle ḳıl nazār bu ‘İzzi ḳula el-amān
Olmaya bî-çāre maḡşerde rezîl ü rû-siyāh

Fâilātün Fâilātün Fâilātün Fâilün

-.-- .-.-- .-.-- .-.--

276

- 1 Mazḥar-ı ‘aşḳ-ı ilāhî mevzi‘-i sırdır gönül
N'eyleyim ol gönlimi kim ‘aşḳla ḡayrān olmaya
- 2 Ma‘dan-i cezb-i Ḥudādır şevḳle pürüdür gönül
N'eyleyim ol gönlimi kim müştāḳ-ı cānān olmaya
- 3 Rāh-ı Ḥaḳda semt-i ‘irfāna teveccüh itdirir
N'eyleyim ol gönlimi kim müştāḳ-ı cānān olmaya

4 Gösterir maḳṣūd-ı Hāḳḳanī şafā mir'āt gerek
N'eyleyim ol göñlimi kim müştāḳ-ı cānān olmaya

5 Pāk ü ṭāhir olup ol şāhiñ naẓar-gāhı ola
N'eyleyim ol göñli kim müştāḳ-ı cānān olmaya

6 Menzil ü me'vā-yı feyz-i Hāḳdır ey 'İzzī göñül
N'eyleyim ol göñli kim bu ḫālde zī-şān olmaya

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .--

277

1 Ey 'aşḳ eri 'āşık iseñ merdāne gel merdāne
Ger da' vāde şādık iseñ meydāne gel meydāne

2 Dil-ḫānesini pāk it öziñi yüri ḫāk it
Şineñi hezār çāk it iḥsāne gel iḥsāne

3 Pāk ola serā-yı dil açıla gül ü sünbül
Maḳṣūdıñı gör bil 'irfāne gel 'irfāne

4 Ṭālib iseñ a'lāya baḳma şaḳın ednāya
Vir göñlini Mevlāya ḫandāne gel ḫandāne

5 Dā'ım olup ezḳāra müstaḡrak ol envāra
Bülbül gibi eşḫāra efgāne gel efgāne

---

5 Göñli: göñlimi T.

6 Göñli: göñlimi T.

277 M 64a, T 122a

6 Şadıqlara sırlar aç ‘aşıklara âteş saç
Vir cânıñı cāndan geç cānāne gel cānāne

7 ‘İzzī gibi gel her ān yan dōst için ol biryān
Hāliñe baķa sultān dīvāne gel dīvāne

Mef’ülü Mefāilün Mef’ülü Mefāilün

--- .--- .--- .---

278

- 1 Hāletler izhār eyle gel sevdā-yı zikrullāh ile
Bir özge pāzār eyle gel lā-yı zikrullāh ile
- 2 Her rüz [u] şeb eyle figān feyz-i Hudā olsun ‘ıyān
Haķķı beyān her zamān da‘ vā-yı zikrullāh ile
- 3 Diler iseñ ‘İzzet eger Haķ yolına vir cān u ser
Maķşūda bulursañ zafer eczā-yı zikrullāh ile
- 4 Gül-veş açıp tabaķ tabaķ oķı Haķīķatdan sebaķ
Nice kitābdır her varaķ ma‘ nā-yı zikrullāh ile
- 5 Mellāh-ı ‘aşķıla yūri ‘azm it şaķın ķalma geri
Buldı bulanlar cevheri deryā-yı zikrullāh ile
- 6 Haşr it Hudāya biliñi çek mā-sivādan eliñi
Naķş eyle levh-i diliñi imlā-yı zikrullāh ile

7 ʿ İzziden al toğrı haber nefs-i cüdi eyle sefer
Kes hiç oma birinde ser fetvā-yı zıkrullāh ile

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

--- --. --- --. --- --.

ḤARFÜ'L-YĀ

279

- 1 Resūlullāh firāı yakdı cānı
Niün dökmeze göz yaş u anı
- 2 ıyāmetden nümüne oldu güyā
Resūl terk itdigi gün bu cihānı
- 3 amu aşābıñ ol gün irdi bī-ek
Şerādan tā Şüreyyāya figānı
- 4 Cemī' l ü aşābıñ nice oldu
Gür idi ol zamānda hāl ü şānı
- 5 O ma' şū-ı Ḥudānıñ firati āh
Yıup itdi harāb şehr-i cinānı
- 6 Ser-ā-ser yanar idiñ kül olurduñ
Eger idrāk ideydiñ sen o ānı

---

279 M 64b, T 122b

2 ıyāmetden: ıyāmetde T.

7 Odumdan tā yanar erbāb-ı ĩmān
Döker yaş yolına or baş u cānı

8 Beride ‘ İzzı ıldur bülbül-āsa
İder feryād ü āh diñmez fiġanı

Mefāilün Mefāilün Fe’ln

.--- .--- .---

280

1 Ey cemāliñ burc-i dıniñ āfitāb-ı enveri
Ey vcduñ enbiyā v mrseliñiñ serveri

2 Hā ta’ ālā zātıñı maħbb ıldı zātına
Ey Hdā sevgilisi maħbblar ser-defteri

3 Ey ser-ā-ser şu’ le-i āyine-i sırr-ı Hdā
Yoluña terk eylemekdir hezār cān ü seri

4 Kim cemāliñ göre gftarıñı gř ider řehā
Dnyede Firdevse irüp ier āb-ı kevşeri

5 Hā-i pāyıñ bu iki gözüm in kul-i cilā
Başım in tāc-ı ‘ izzet hem sa’ādet efseri

- 6 Eşiginde ‘ İzzî bir ednâ kuluñ ey nūr-ı Hâk
Kıl şefâ‘ at eyleme red it kabûl ol çâkerî

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.-- -.--

281

- 1 Ey cenâb-ı hâzret-i maħbûb-ı Rabbü’l-‘ âlemîn
Ne deyim ben zâtiña nūr-ı Hudâdan ğayrı
- 2 Enbiyâ alayınıñ ser-dârı kuṭbu’l-mürselîn
Alniña yâ ne deyim **bedr-i dücâdan** ğayrı
- 3 Bu dil-i târîki gün gibi rûşen eyleyen
Yüzüñe ne diyeyim şems-i duħâdan ğayrı
- 4 Râh-ı ‘ aşkıñda seniñ seyr ü sülûkümde baña
Kimse hem-pâ olımaz bād-ı şabâdan ğayrı
- 5 Bâb-ı ‘ aşkıñ [n]’ola beklersem ṭabîbim rûz u şeb
Ḥasteniñ yeri mi var dâr-ı şifâdan ğayrı
- 6 Vuşlatıñ sâ’illerinden ‘ İzzîde yok bir murâd
Rü’yet-i dîdârını dâ’im recâdan ğayrı

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- -.-- -.-- -.--

---

281 M 65a, T 123a
5 [n]’ola: yola M, T.

282

- 1 Bize luṭf irdi Allāhdan şafā-yı Muştafā geldi
Kerem oldı o der-gāhdan şafā-yı Muştafā geldi
- 2 Seher-i zıkr-i Ḥudāyla yolına cān fedā eyle
Esen bād-ı şabā ile şafā-yı Muştafā geldi
- 3 Göñül ‘aşkı ile ṭoldı şükür maḫşūdını buldı
Biz anıñ o bizim oldı şafā-yı Muştafā geldi
- 4 Oluban cānla müştāk sivādan buldı dil ıtlāk
Müşerref oldılar ‘uşşāk şafā-yı Muştafā geldi
- 5 Bu vaḫtimiz sa‘īd oldı serverimiz mezīd oldı
Günimiz yevm-i ‘īd oldı şafā-yı Muştafā geldi
- 6 İrişdi cāna ḥōş rāḫat müyesser oldı bu devlet
Yeter ‘İzziye bu ‘izzet şafā-yı Muştafā geldi

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

283

- 1 Düşeniñ ‘aşkıña ey ḫāzret-i Ḥāḫ maḫbūbı
Rāh-ı ‘aşkıñda olur āhile efgān her işi

---

282 M 65a, T 123b

2 Ḥudāyla: Ḥudā’iyle M, T.

5 Mezīd: mürīd T.

283 M 65b, T123b

- 2 Değişür ‘aşkıña ol dâr u diyârdan cümle
Virir ol şevkıñile yolıña cânile işi
- 3 Olur ey nūr-ı Hudâ ‘âşık-ı müştâk elbet
Gören envâr-ı tecellî ile sen mâh-veşi
- 4 Gözine zerrece görünmez mihriyle mâh
Görüne kim ki anıñ gözine hüsniñ güneşi
- 5 Pertev-i mihriñi görenler efendim dilde
Yere indi şanur ey nūr-i muşavver güneşi
- 6 Dūr-i haddiñde lebiñ hâli ki var ‘adn içre
Leb-i kevşerde turur şanki Bilâl-i habesî
- 7 Göreli hüsniñü ey şâh dü-‘âlem-i taḥkîk
Göñlimi aldı benim sen güzeliñ gözi kaçşı
- 8 Leb-i la‘liñle bulur ‘İzzi-i dil-ḥaste şifâ
Kişiniñ kand-i nebâtiyle gider pes ‘aşaşı

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

..-- ..-- ..-- ..-

- 1 H̄ayāt-ı t̄āze buldı cismle cān
Görünce ravza-i pāk-i Resūlü
Dil-i bī-çāreye irişdi dermān
Görünce ravza-i pāk-i Resūlü
- 2 Nice demler idi müřtāk idi cān
İderdi ḥasretile āh ü efġān
İrişdi luşf-ı H̄aşdan bunca iřsān
Görünce ravza-i pāk-i Resūlü
- 3 O řāhiñ zāt-ı pāki ser-te-ser nūr
Mübārek ravzası anıñla pür-nūr
Çamudan **hāzihī nūrun‘ alā nūr**
Görünce ravza-i pāk-i Resūlü
- 4 Dil-i vīrānım ‘ İzzī oldı ma‘ mūr
İdüp envā‘ -ı feyze oldı mesrūr
Açıldı řalbe nice genc-i mestūr
Görünce ravza-i pāk-i Resūlü

Mefāilün Mefāilün Fe’ülün

.--- .--- .--

- 1   Ḥayāl-i ğayr[i] dilden gider hep
       Ola menziliñe ‘ aşq-ı ilahi
       Hemîşe budurur maqşūd u maṭlūb
       Tecellī ide anda yār-ı bākī
- 2   Çū teslīm ola mürşide vücūduñ
       İde maġlūbuñ a‘ dā vü hasūduñ
       Ḥalāş olduġda ğayrıdan kulūbuñ
       Bulurlar sālīkā kendiñde anı
- 3   Gider kalbiñden efkārıñ sivānıñ
       Muḥabbet nārına yanmaġa cānıñ
       Geçe yoġluġ ile devr ü zamānıñ
       Derviş terk eyleme zikr-i Ḥudāyı
- 4   Kılursañ terkini ‘ İzzī fenānıñ
       Olup menzīliñe ‘ [ā]ş[ı]k işbu cānıñ
       Olursañ mazharı luṭf-ı Ḥudānıñ
       Görürsüñ zevġ -i bākī-[i] cinānı
- Mefāilün Mefāilün Fe’ülün
 .--- .--- .--

286

- 1 Derūnum ‘aşk u şevkıñ ile ʔolsun
Dil-i ‘aşık dağı ma‘şūkı bulsun
Lisān u ʔalbde zıkr ü fikriñ olsun
Seniñ ihsān ü luṭfuñla ilāhī
- 2 ʔariḳatda olam yā Rab feyz-yāb
Açıla bendeñe aḳfāl-i ebvāb
İçem meyḩāne-i ‘aşkda mey-i nāb
Seniñ ihsān ü luṭfuñla ilāhī
- 3 Gide gide irişem hem şafāya
Dağı meyl itmeyem semt-i ḩaṭāya
Sezā olam cenābıñdan ‘aṭaya
Seniñ ihsān ü luṭfuñla ilāhī
- 4 Şerī‘ at nūri ile ʔıl münevver
ʔariḳat ābı ile hem muṭahhar
Ola ‘İzzīye maṭlūbı müyesser
Seniñ ihsān ü luṭfuñla ilāhī

Mefāilün Mefāilün Fe’ülün

.--- .--- .--

287

- 1 Cemāl-i ḩaḳḳa ‘aşıklar nider ḩūri vü gilmāmı
Vişāl ister o şadıḳlar nider cennāt ü rıḩvāmı

---

286 M 66a, T 124b

287 M 66b, T 125a

- 2 Virenler yolına cāniñ idenler ‘ arz aña hālin
Gözünden yaşıle qanıñ dōken bulmaz mı cānānı
- 3 İden mir’āt-i qalbin şāf seherde zıkr şugliyle
Aña luṭf-ı ilāhiden hiç irişmez mi ğufrānı
- 4 Yağup ‘ aşq nārına cānı bulanlar sırr-ı Rabbānī
O kim qalbīn kıla hāli nüzūl itmez mi sulṭānı
- 5 Olup derdi ile hayrān be-her şeb [u] rüz olan nālān
Kim itse ‘ İzziyā efgān oña irmez mi ihsānı

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

288

- 1 Rāh-ı Hāqda mahrem-i ‘ irfān olan anlar bizi
Qatresin bahre şalup ‘ ummān olan añlar bizi
- 2 Geçmişiz dünyā vü ‘ uqbādan düşüp dōst ‘ aşkına
Dōst ‘ aşkına düşüp nālān olan añlar bizi
- 3 Kılmamız biz hiç nazar her dü-cihān lezzetine
‘ Azm ü qaşd ü maṭlabı Raḥmān olan anlar bizi
- 4 [Biz] ser ü cāndan geçüp meydān-ı ‘ aşka girmişiz
Cānı virüp vāşıl-ı cānān olan añlar bizi

---

288 M 66b, T 125b

4 [biz]: ben M, T.

5 Cām-ı ʿ aşkı bezm-i ezelden nūşıla
Mest ü hayrān ʿ āşık-ı sekrān olan añlar bizi

6 ʿ İzziyā biz **küntü kenzi** sırrına mażharlarız
İrişüp bu kenze zü'l-ʿ irfān olan añlar bizi

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .-- .--

289

1 N'ideyim gönlüm çün saña düşdi
Derdle ğamlar hep baña düşdi

2 ʿ Aşkıña olduñ ʿ uşşāka nārı
Pes semʿ -i cāna ol nidā düşdi

3 ʿ Āşıkıñ ʿ aşkı terki mümkün mi
Anda maqşūdı rû-nümā düşdi

4 ʿ Aşkı terk içün vaʿ z iden vāʿ iz
Niʿ met-i ʿ aşqdan bî-nevā düşdi

5 ʿ Aşkla zinde rûz u şeb ħande
ʿ Āşıkā dā'im pür-şafā düşdi

---

289 M 66b, T 125b

2 cāna: cānāna T.

- 6 Olalı vāşıl ‘aşkıña ‘İzzî
Ġayrıdan aña hep rehâ düşdi

Feilâtün Mefâilün Feilün

...- .-.- ..-

290

- 1 Şâh-ı iqlîm-i velâyetdir gürûh-ı Kâdirî
Râh-ı ‘aşkıda zü’lkerâmetdir gürûh Kâdirî
- 2 Cümle erbâb-ı tarîkat bülbül-i şûrîdedir
Anlara bâğ-ı leţâfetdir gürûh-ı Kâdirî
- 3 Dâmeniñ tütmuş bular Sulţân ‘Abdülkâdirin
Mefhar-ı ehl-i sa‘âdetdir gürûh-ı Kâdirî
- 4 Bâde-i ‘aşk-ı ilâhî ile mest olmuş bular
Mażhar-ı feyz ü hidâyetdir gürûh-ı Kâdirî
- 5 Zîr-i mühr-i pâk-i şeyhde bir Süleymân her biri
Nâ’îl-i ‘avn ü ‘inâyetdir gürûh-ı Kâdirî
- 6 Āsitân-ı Kâdirî’ye sür yüziñ anlardan ol
‘İzziyâ sâhib-i selâmetdir gürûh-ı Kâdirî

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-.- .-.- .-.-

- 1   Gül-sitān-ı ʿaşk içinde bī-merā
           Ḳādirīyüz Ḳādirīyüz Ḳādirī
           Her birimiz ʿandelīb-i ḥōş-nevā
           Ḳādirīyüz Ḳādirīyüz Ḳādirī
- 2   Şıdqla ʿazm itmişiz dōst iline
           Sīnemiz çāk ideriz Ḥaḳ yolına
           İrişen dōstuñ vişāli gülüne
           Ḳādirīyüz Ḳādirīyüz Ḳādirī
- 3   Şeyhimizdir mālīk-i ḳadr-i ʿalā
           Nāʾil-i feyz-i Ḥudā şāḥib-i şafā
           Şübhe yoḳ cecdi Muḥammed Muştafā
           Ḳādirīyüz Ḳādirīyüz Ḳādirī
- 4   Zīr-i mühründe Süleymānız bugün
           ʿAşḳ-ı Ḥaḳla zār u efgānız bugün
           Şāḥib-i ʿirfān-ı Raḥmānız bugün
           Ḳādirīyüz Ḳādirīyüz Ḳādirī
- 5   Cümle erbāb-ı ṭarīḳat gül-sitān
           Bizleriz anda gül-i sad-berg hemān
           İsm-i ḥayla rüz u şeb nālān olan
           Ḳādirīyüz Ḳādirīyüz Ḳādirī

6 Cān u dilden ‘ İzziyā didim belī
Ḳādirīyüz Ḳādirīyüz Ḳādirī

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-- .---- -- .---- -- .--

292

- 1 Göñül Yā‘ ḳūbı cān Yūsufimñ firāḳıyla
Girüp beytü’l-hüzn içre turur ağlayı ağlayı
- 2 İder āh ü fiḡāniyla teveccüh dergeh-i Ḥaḳḳa
Bu ḥasret āreşiyle hem ciḡer daḡlayı daḡlayı
- 3 Şu kim ‘ aşḳ-ı Ḥudāya mübtelā ola anıñ daḡı
Gözi yaşı aḡar ırmaḳ gibi çaḡlayı çaḡlayı
- 4 Sivādan ḳalbini pāk eyleyen merd-i Ḥudā elbet
Ḳamudan göz yumar ancaḳ diler Mevlāyı Mevlāyı
- 5 Olan Mecnūn-ı rāh-ı ‘ aşḳ düşüp şahrā-yı aşḳ içre
Gezer bulam deyü dā’im arar Leylāyı Leylāyı
- 6 Olur ḡavvāş baḡr-i ‘ aşḳ içre Ḥaḳḳanī şu ‘ ālemde
Çıḳarır luḡf-ı Ḥaḳla lü lü lālāyı lālāyı

---

292 M 67b, T 126b

6 Çıḳarır: Çıḳar T.

7 Güzer it ʿālem-i nāsūtı ʿālī himmet ol ʿİzzī
İrüp lāhūta gözle maṭlab-ı aʿlāyı aʿlāyı

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

.--- .--- .--- .---

293

1 Hār-ı qahrıñ çekmege tāb ü tüvānım qalmadı
Gözlerim qan ağlamaqdan zerre qanım qalmadı

2 Gönlümüñ bāgınıñ eṭrāfını aldı hār-ı ğam
Çalınup bād-ı ḥazāna gül-sitānım qalmadı

3 Ğurbete itdi rücūʿ-ı islām el-ān āh ü vāh
Gitdi ihvān ü mekānım qalmadı

4 Gel zuhūr it Mehdiyā seyfullāh ile el-amān
Fitneden āsāyiş-i ber-āşiyānım qalmadı

5 Hep kıyāmetden ʿalāmetler zuhūra başladı
Āḥire irdi zamān āḥir mekānım qalmadı

6 ʿİzziyā erbāb-ı Hāq görmez egerçi hiç ziyān
Līk bīm-i qahr-ı Hāqdan tende cānım qalmadı

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-- .--- -- .--- -- .--

---

7 İrüp: İdüp T.
293 M 67b, T 127a

294

- 1 Z̤ikrile ʿāşık gül-ʿizār oldu
Tāze-ter göñlüm nev-bahār oldu
- 2 Şevkle dāʿim nāleler ider
Şerbet-i ʿaşqdan çün humār oldu
- 3 Her seher iñler nağmeler eyler
Gül-şen-i aşqda ol hezār oldu
- 4 Künc-i firqatde bir faķır iken
Vuşlata irdi şehr-i yār oldu
- 5 Qodı aġyārı buldı dil-dārı
Gördi ol yārı bī-ķarār oldu
- 6 ʿĀşıkā zāhid geġ nigāh eyler
Hāli ʿāşıkla teng ü țar oldu
- 7 Zāhidā bī-derd-i gül-sitān olmaz
Zīre kim ķalbi seng-bār oldu
- 8 Allahıñ adın ʿāşık añdıķça
Z̤ikrine zāhid şerm-sār oldu
- 8 Hāķķa uyanlar ʿaşkı țuyanlar
ʿİzziyā anlar yāre yār oldu

---

294 M 68a, T 127a

5 bī-ķarār: bir ķarār T.

295

- 1 Tālib-i derd-i ilāhī olmayan
Derdine ʿālemde dermān bulmadı
- 2 Hicrile bülbül gibi zār olmayan
Vuşlat-ı gül ile ḥandān olmadı
- 3 Çekmeyen Yāʿ ḳūb gibi endūh u ğam
Vāşıl-ı Yūsuf-ı Kenʿān olmadı
- 4 İbn-i Edhem-veş sivādan geçmeyen
Nāʾil-i esrār-ı cānān olmadı
- 5 İçmeyenler cām-ı feyz ü maʿrifet
ʿİlmiyle baḥr ise ʿummān olmadı
- 6 Genc-i ʿaşḳ u şevḳ-i Ḥaḳḳı bulmayan
ʿİzzī dil taḥtında sulṭān olmadı

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- --. --.-

296

- 1 Gönlüm üzre ğām-ı ʿaşḳ bārı beġāyet geldi
Āḥir ey cān ki baña vaḳt-i ʿināyet geldi

---

295 M 68a, T 127b

2 ḥandān olmadı: ḥandān oldu T.

296 M 68b, T 127b

- 2   Çatı āşüfte vü dil-dāde vü hayrān iken
          Şükr ol Hāḳḳa ki hicrāna nihāyet geldi
- 3   Ey gönül telhī hicrānına teşvīş çekesin
          Şād ol kim aña vaşlıla himāyet geldi
- 4   Bu ümīd-var idigim vuşlat-ı dōsta irile
          Müncezib oldı gönül nūr-ı hidāyet geldi
- 5   Zühd ü taḳvā vü vera‘ cümlesi bunlar hōşdur
          Līk ‘ aşḳ vuşlatına ‘ aşıḳıñ āyet geldi
- 6   Cezb-i Hāḳ ‘ aşḳ-ı Hudā her kime irse ‘ İzzī
          Kerem-i Hāḳdan aña maḳz-ı velāyet geldi

Feilātün Feilātün Feilātün Feilün

..-- ..-- ..-- ..-

297

- 1   ‘ Āşıḳ olan fikr ider ma‘ şūḳuñ iḥsānını
          ‘ Aşḳdan ayrılmaz geçürür ‘ aşḳla her ānını
          ‘ Aşḳ içinde şıdḳıla bezl eyleyüben varını
          Cānını virir yolunda isteyen cānānını

---

2   dil-dāde: dil-dāre T.
297   M 68b, T 128a

2   Derd-i ‘aşkıla iñiler dâ ’imâ nālân olur
          ‘Āşķ tennūri içre ser-te-ser yanar kül-ḥân olur
          Rāh-ı cānānda zebḥullāh gibi ḳurbān olur
          Cānını virir yolunda isteyen cānānını

3   İsmiñi alur dile feryād idüben zār olur
          Yüz tutar dōsta sarāyı kendüye aġyār olur
          Maḳlabıñ ‘İzzī hemīşe rü ’yet-i dīdār olur
          Cānını virir yolunda isteyen cānānını

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- .-- .-- .--

298

1   Bulmadın dünyāda bir şāf rāḫatı
          Bu ḫarābāt içre çekdiñ kürbeti
          ‘Arz için Allāh[a] ḫāl-i miḫneti
          Aġla aġla derdlü gönül yan yüri

2   Şundi zehriñ saña bu dest-i felek
          Ḫāliñi bildi ḳamu ins ü melek
          Çünki Ḫaḳḳıñda budur Ḫaḳdan dilek
          Aġla aġla derdlü gönül yan yüri

---

3   dīdār olur: dīdār ider T.
298   M 69a, T 128a

- 3 İşbu ten-i beytü'l-ħüzn içre yüri
Ya' ĩküb-āsā eyle āh şimden-geri
' İzzī gibi ağlamak saña ĩarī
Ağla ağla derdlü göñül yan yüri

Fāilātün Fāilātün Fāilün

-.-- --.---

299

- 1 Ėağ derdi ile yandım külhānelik el virdi
' Aşı meyine şandım mestānelik el virdi
- 2 Dil-dāde olup yāre müřtāķım o dil-dāre
Yandım yaķup ađyāre bī-gānelik el virdi
- 3 Benligim alup benden aldım ĩaberi andan
Geçdim tenile cāndan vīrānelik el virdi
- 4 Görmek diledim anı istedim o cānānı
Virem yoluna cānı řurbānelik el virdi
- 5 ' Ařķı baña itdi kār oldu işim āh ü zār
' Aķlım gidüben nā-çār dīvānelik el virdi

---

3 beytü'l-ħüzn içre: beytü'l-ħüznde T.
299 M 69a, T 128b

6 Blbl-veŖ olup nln her demde klup efgn
Ey ‘ İzz bana el-n hayrnelik el virdi

Mef’ l Mefiln Mef’ l Mefiln

--- .--- --- .---

300

1 Gl-‘ izr-ı ‘ aŖk u Ŗevk ire hemn
Z’l-cenheyn EŖrefyz Kdiri
Blbl -s eyleriz her dem fin
Z’l-cenheyn EŖrefyz Kdiri

2 Dst yolnda her birimiz ‘ aŖkla
Allah Allh zikrimizdir Ŗevkle
OlmuŖuz me ’ns hbb-ı Hkla
Z’l-cenheyn EŖrefyz Kdiri

3 EŖrefođlu Rm meydnnda biz
Na‘ t-i pk-i fahr-i ‘ lem virdimiz
Evliy ire msellem primiz
Z’l-cenheyn EŖrefyz Kdiri

4 Didik EŖref-zde sultna vel
BaŖımızda hazret-i Ŗeyhi gli
Bu iki devletlden aldk eli
Z’l-cenheyn EŖrefyz Kdiri

- 5 Hazret-i sultān ʿ Abdülkâdirin
ʿ İzziyā vir yoluna cān u seriñ
Sırrına mazharlarıyız ol eriñ
Zü'l-cenāheyn Eşrefiyüz Kadirī

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-- .--

301

- 1 Bir dem ola ki hubbını bu dil bulmaya mı
İrişüp vaşlına hūmı gidüben gülmeye mi
- 2 Gül-i maqşūd-ı tesellī-i vişāle irişüp
Hāsret ü firqati derdine evām olmaya mı
- 3 Açılup cümle-i eşcār kerem-i feyzinden
Şemer-i zevk u sürūruyla tabağ tōlmaya mı
- 5 Bu çekilen ğam-ı firqat kıala mı hiç böyle
ʿ Ākıbet bāğda çiçek vaqti geçüp şōlmaya mı
- 6 ʿ İzziyā her yāreleriñ dāh[i] sīniñ sīniñde
Bir gün ola aña merhem irüp o gülmeye mi

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün

..-- ..-- ..-- ..--

---

301 M 69b, T 129a

1 Vaşlına: vaşlata T.

2 evām: - M.

302

- 1 Bülbulân-ı ʿaşq-ı Raḥmândır gürûh-ı Eşrefî
Nâ ʾilân-ı feyz-i ʿirfândır gürûh-ı Eşrefî
- 2 Tâ ezelden derd-i Ḥaḳḳa vâsıl olmuşlar bular
Anîñ-içün derde dermândır gürûh-ı Eşrefî
- 3 Çün ezel bezminde anlara şunulmuş cām-ı aşq
Ol şarâbdan neş ʾe- dârândır gürûh-ı Eşrefî
- 4 Dâmenin tütmuş bular sultân ʿ Abdülkâdirin
Ḳadirî dinmege şâyândır gürûh-ı Eşrefî
- 5 Hâk-pây u ḥâdimidir Dervîş ʿ İzzî bunların
Zîre Ḥaḳdan maḥz-ı iḥsândır gürûh-ı Eşrefî

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

-.-- .-.-- .-.-- .-.--

303

- 1 ʿ Aşq şerbeti içdi gözüm maḥv eyledim sende özüm
Sevdim seni budur sözüm Mevlâm seni isterem seni
- 2 ʿ Aşkıniñ olmuşam eri terk eyledim cân u seri
Ben cümleden oldum beri Mevlâm seni isterem seni

---

302 M 69b, T 129b

3 neş ʾe- dârân: teşne- dârân T.

303 M 70a, T 129b

3 ‘Aşkıñ ile cânım diri kıoma beni yolda geri
‘Aşık nider cennet [u] ħūrı Mevlām seni isterem seni

4 Ger beni oda yandırılar küllüm dağı şavuralar
A‘zām o dem çağırılar Mevlām seni isterem seni

5 Bu Dervîş ‘İzzeddīn ħulīñ maķşūdı ancak vuşlatıñ
Eyle müyesser rü’yetiñ Mevlām seni isterem seni

Müstef’ilün Müstef’ilün Müstef’ilün Müstef’ilün

--- --.--- --.--- --.---

304

1 Ey derdime dermān olan
Baña seni gerek seni
Ey emrime bürhān olan
Baña seni gerek seni

2 Bu pür-miĥen cismime cân
Dil taĥtına sulţān ü cân
Ġayrı gerekmez el-amān
Baña seni gerek seni

3 Ne milk ü ĥān[ü]mān gerek
Ne ‘İzzet-i cihān gerek
Senden budur her ān dilek
Baña seni gerek seni

4 Ne kılayın yâ n'ideyin
Vaşlın arayu gideyin
Bu derdi her gâh ideyin
Baña seni gerek seni

5 Hicriñ ile her dem-be-dem
Çeken belâ vü derd ü ğam
Bî-çâre kuluñ 'İzziyem
Baña seni gerek seni

Müstef'ilün Müstef'ilün

--- ---

V. BÖLÜM

5. SONUÇ

18. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan Eşrefzade Ahmed İzzeddin Türk Tasavvuf Edebiyatının önde gelen şairlerindedir. En önemli eseri Divanıdır. Bu çalışmamızda mutasavvıf şairin Divanının ayrıntılı olarak tanıtılması hedeflenmiş; edebî kişiliğinin yanında tasavvufî yönü de ele alınmıştır. Şiirlerinde geçen belli başlı tasavvufî terimleri nasıl ve hangi anlamlarda kullandığı ayrıca incelenmiştir.

Mevlana, Yunus Emre, Eşrefoğlu Rumi gibi Türk Tasavvuf Edebiyatının önemli şairlerinden etkilendiği anlaşılan Ahmed İzzeddin'in şiirlerinde oldukça yalın bir dil kullandığı görülmektedir. Tasavvufun terminolojisinden kaynaklanan bazı Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaların da şiirlerinde yer aldığı görülmektedir.

Türk Tasavvuf şairleri genellikle halkın diline yakın bir dil kullanmışlardır. Ahmed İzzeddin de hem bu geleneğe uyarak hem de 18. yüzyılda daha belirgin olarak görülmeye başlanan Mahallileşme Akımının de etkisinde kalarak şiirlerinde Türkçe söyleyişe özen göstermiştir.

Şair, divanında başta ilahi ve naat olmak üzere nasihatname, münacat, medhiye, fahriye ve mersiye gibi çeşitli türlerde şiirler yazmıştır. Şiirlerinde daha çok aruz vezni kullanmıştır, ancak heceyle yazılmış şiirleri de bulunmaktadır.

AÇIKLAMALAR

aḥmedullāh ellezī zü'l-luṭfu e'tāni'ş-şifa: Bana şifa veren lutuf sahibi Allah'a hamd ederim.

Allāhu 'allāmü'l-guyüb: Allah gizlileri çok iyi bilendir (bkz. 'allāmü'l-guyüb).

'allāmü'l-guyüb: Gizlileri çok iyi bilen (Allah). "Allām", ilim kökünün mübâlağa fâilidir ve Allāhın güzel adlarındandır. Allāh her şeyi bilir. O'nun ilminin sınırı yoktur. Olmuşu, olacağı, gizliyi, açığı bilir, O'ndan, hiçbir şeyin gizli kalması düşünülemez, ilmi her şeyi kuşatmıştır.

"Allāmü'l-guyüb" tâbiri Kur'an'da dört defa geçer: (Mâide, 5/109, 116; Tevbe, 9/78; Sebe, 34/48).

Râzik ü Rezzâk u Mennân ü Kerîm

Fâtih ü Fettâh u "Allāmü'l-guyüb"

Şeyh Hâletî

bedrü'd-dücâ: Karanlığın dolunayı anlamında Hz. Peygamber için kullanılan bir sözdür.

bekâ bi'llah: Allahta baki olma hali. Allāhın varlığını kullukla ilgili hükümlerde görmek ve müşahede etmek. Kul bu makamda kendinden ve sıfatlarından fanî olarak Hakk'ın sıfatları ile bekâ bulur. Beşerî varlığından İlâhi varlığa yolculuk eden salık, terk makamlarını yaşayarak fenâda bekâ bulur.

el-fakru fahri: "Fakirlik övüncümdür" demektir. Hadis bilginlerince mevzu olduğu söylenen "Fakirlik övüncümdür, ben onunla iftihar ederim" anlamındaki hadisten iktibastır.

Mutasavvıflara göre burada sözü edilen fakirlik, "kişinin kendisini daima Allāha muhtaç bilmesi, O'na bağlanması, gerçek malik ve sahibin yalnız Allāh olduğunu idrak etmesi" anlamındadır.

Fakr, zengin olmamak değil, gönülde zenginliğe meyil ve rağbet bulunmamak, başka bir ifade ile maddeden ferâgat yani gönül zenginliğidir.

Eş-şalätü vesselâmü minni 'aleyke: Benden sana selat ve selam olsun.

estagfirullâh: “Allahtan af dilerim.” İstıgfâr (af dilemek), tevbeden daha geniş anlamlıdır. Tevbe bir kişinin günahından pişmanlık duyarak, bir daha işlememek üzere kesin kararlar vaz geçmesidir. Kişi, ancak kendi günahı için tevbe edebilir, fakat başkaları için istıgfâr mümkündür. Kur’an’da: “Rabbimiz, hesap görülecek günde, beni, anamı, babamı ve inananları af et” (İbrâhim, 14/41) buyurularak buna işaret edilir.

İslam dininde başkalarını (din adamı veya bir başkası) günahın affı için aracı kılmak yasaktır. Çünkü İslâm, kulun bizzat kendisinin yaratana yönelmesini, doğrudan kulluk etmesini ister, bağlanabileceğini bildirir. (Zümer, 39/53)i Konuyla ilgili çok sayıda ayet vardır.

Karakçı gözlerin yağmalarından
Yine dönüp dedim “estagfirullâh”
Seyyid Nesîmî

Hep fesat işlerime
“Estagfirullâh” tevbe
Yaman teşvişlerime
“Estagfirullâh” tevbe
Eşrefoğlu Abdullah Rumî

estagfirullâh el-‘azîm: “Ulu Allâhtan af dilerim.” Bkz. Estagfirullâh.

evvelü'l-âbâ: Babaların ilki.

eyne-mâ-kân: Nerede olursa olsun.

fahru'l-enbiyâ: Nebilerin övücü anlamında Hz. Peygamber için kullanılan bir söz.

fahru'l-verâ: Ötelerin ötesinin övücü anlamında Hz. Peygamber için kullanılan bir söz.

fenâ-fi'llah: Allah'ta fani olma. Dünya ve dünyadakilerden sıyrılarak Allah'a yönelme. Tasavvufta bir makam olup bu makama gelen Allah'a vasıl olmuş olur.

fe'zürünî: “Beni anın” anlamındadır (bkz. **fe'zürünî ezürküm**).

fe'z_kürünî ez_kürküm: “Beni anın ki, ben de sizi anayım.” Anlamında, “Beni anın ki, ben de sizi anayım; bana şükredin, nankörlük etmeyin” (el-Bakara 2/152) ayetinden iktibastır.

Ġaffärü'z-zünüb: Günahları affeden Allah.

Hakka'l-yakîn: 1. Bir şeyi tadarak ve yaşayarak öğrenmek. Kesin ve apaçık bilgi. 2. tas. a Hakk'ın kendisinden başka kimsenin bilmediği kendi öz hakikatini, yalnızca kendisinin müşahade etmesi. b Salikin yalnızca ilim yönünden değil, aynı zamanda hal ve müşahade yönünden de Hak'ta fani ve Hak ile baki olması. Hakka'l-yakin üç yakın türünden biridir. İnsanın öleceğini bilmesi ime'l-yakin, ölüm döşeğine düşüp can çekişmesi, ölüm meleğini görmesi ayne'l-yakin, ölümü taması ve ölüm olayını yaşaması hakka'l-yakindir. İlme'l-yakin şeraitin zahiri, ayne'l-yakin şeriattaki ihlas, hakka'l-yakin şeraihi müşahade yani yaşamadır.

hamdü lillâh: “Allaha hamd olsun” demektir. Hamd bütün yaratıkların kendi dilleriyle Allâhı anmaları ve övmeleridir. Kur'an'da otuz sekiz ayette hamdin Allâha mahsus olduğu bildirilmiştir (meselâ bkz. el-Fâtiha 1/1; el-En'âm 6/1; el-A'râf 7/43).

Hû: “O” anlamında zamirdir, Cenâb-ı Hak için kullanılmıştır. Allâhın isimlerinden ve ism-i a'zamından sayanlar da olmuştur. Tarikat ehli “Hû”yu zikirde çok söylemişlerdir. Allâha yakınlığın en veciz ifadesi kabul edilmiştir. Sûflerce hitap ve cevap olarak da kullanılır.

hâzihî nûrun'alâ nûr: “Bu, nur üstüne nurdur” anlamında “Allah, göklerin ve yerin nurudur. O'nun nuru, içinde kandil bulunan bir hücre gibidir. Kandil cam içindedir. Cam da sanki inci gibi parlayan bir yıldızdır. Ne tam doğuda, ne de tam batıda olan mübarek bir zeytin ağacının yağıyla tutuşturulur. Yağ neredeyse ateş değmeden bile tutuşup ışık verecek kadar saf ve parlaktır: Bu, nur üstüne nurdur. Allah dilediğini nuruna kavuşturur. Allah, insanlara misaller verir. Allah, her şeyi çok iyi bilendir.” (Nur Suresi, 24/35) ayetinden iktibastır.

'ilme'l-yakîn: Bilgiye ve delile dayanan kesin bilgi. Zahiri ilimler, şer'i hükümler hakkındaki kesin bilgiler. Keşf halinde hakikat nurunun tecelli etmesi de ilme'l-yakîndir.

innī enellāh: “Âlemlerin Rabbi benim” anlamında, “Oraya gelince o mübarek yerdeki vadinin sağ kıyısında bir ağaçtan kendisine seslendi: Ey Mûsâ, muhakkak âlemlerin Rabbi Allâh benim” ayetinden (el-Kasas 28/30) iktibastır.

küllü şey’i hâlikün: “Her şey yok olacaktır” anlamında O’nun yüzü (zâtı)ndan başka her şey yok olacaktır “küllü şey’in halikün illâ vecchêhû” (Kasas, 28/88) ayetinden iktibastır.

küntü kenz: “Ben bir hazine idim” anlamında. “Ben gizli, bilinmeyen bir hazine idim. Bilinmek istedim, bunun için mahlukatı yarattım ve onlara kendimi bildirdim, onlar da beni bildiler” sahih veya zayıf, senedinin olmadığı ileri sürülen bir hadisten iktibastır. Hadis bilginlerinden Aliyyü’l-Karî ise “Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım” (ez-Zâriyât 51/56) ayetine dayanarak manasının doğru olduğunu söylemiştir.

lâ: Kelime-i tevhit (lâ ilâhe illa’llâh) iki cümledir. “Lâ ilâhe” nefy, “illa’llâh” ispâttır. “Lâ” ile masivanın ve agyarin yokluğu ifade edilir. Tasavvufta Allâh varlığından başka varlıklar izafidir, yok mesabesinde.

lebbeyk: Hac’da ihrama giren kişinin Hacc’ın ve ihramın şartlarını yerine getirdikten sonra yüksek sesle söylediği:

“Lebbeyk Allâhümme lebbeyk, lâ şerîke leke lebbeyk, inne’l-hamde ve’ni-ni’mete leke ve’l-mülke lâ-şerîke lek: Allâhım emret, emrine hazırım. Senin ortağın yoktur.” (Buharî, Hac 13; Müslim, Hac, 19) Sözüden iktibastır.

lem-yezel: “Yok olmadı”

len tenâlü’l-birra: “Sadaka vermedikçe asla iyiliğe erişmiş olamazsınız” anlamında “Sevdiğin şeylerden sadaka vermedikçe asla iyiliğe erişmiş olamazsınız” (Âl-i İmrân 3/92) ayetinden iktibastır.

len terānî: “Beni (asla) göremezsin” anlamında A’râf sûresinin 143. ayetinden iktibastır.

lî-ma’allah: “Benim Allâhla...” anlamında, “Benim Allâhla olduğum öyle bir anım vardır ki, oraya ne bir yakın olma imtiyazına sahip bir melek ne de elçilikle şanı yüceltilmiş bir peygamber girebilir” mevzu hadisinden iktibastır. Bunun sûfîlerin ağzında dolaşan bir söz olduğu da ifade edilmiştir.

mâ-câ’e illâ rahmeten li’l-âlemîn: “Biz seni, ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik” anlamında “ve mâ erselnâke illâ rahmeten li’l-âlemîn” (Enbiyâ Suresi 21/107) ayetiyle aynı anlamda.

mâ evhâ: “Kuluna vahyettiğini vahyetti” anlamında “Fe-kâne kâbe kavseyni ev ednâ. Fe evhâ ilâ abdihî ma evhâ” “onunla arasındaki mesafe, iki yay kadar yahut daha az kaldı. (Allah) kuluna vahyettiğini vahyetti.” (Necm Suresi, 53/9-10) ayetlerinden iktibastır.

mâ hüve’l-mağsūd: İstenen odur.

mâ rameyte iz rameyte: bkz. Ve mâ rameyte iz rameyte

Ve mâ rameyte iz rameyte: “... Attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı.” (Enfal Suresi 8/17).

mâ-zağü’l-başar: “(Muhammed’in) göz(ü) şaşmadı” anlamında Mi’rac olayında Cebrail AS, Hz. Muhammed’i Sidretü’l-Müntehâ (son ağaç, varlık

âleminin son noktası)'da bırakmak zorunda kalınca, oradan ötesi için Hz. Muhammed'in durumunu anlatan: "Sidre'yi kaplayan kaplamıştır (onu kaplayan şeyin iç yüzünü akıllar almaz). (Muhammed'in) göz(ü) şaşmadı ve sınırı aşmadı. And olsun, Rabbi'nin ayetlerinden en büyüğünü gördü" (Necm Suresi, 53/16-18) ayetlerinden iktibastır.

men 'aref: "Kendini bilen Rabbini bilir" hadisinin kısaltılmışıdır. Buna bazı hadis biginleri uydurma hadisler arasında yer verirken bazıları anlamca doğru olduğunu (İslam'a aykırı bir yönü bulunmadığını) kabul etmişlerdir.

rahmeten li'l-âlemîn: "Ve mâ erselnâke illâ rahmeten li'l-âlemîn" (Enbiya Suresi 21/107) ayetinden iktibastır.

Rabbü'l-felağ: Kul e'üzü bi-Rabbü'l-felağ (Felağ Suresi 113/1) ayetinden iktibastır.

settârü'l-uyüb: "Ayıpları örten, kapatan" anlamında Allah için kullanılmıştır.

fe-şemme vechullâh: Nereye dönerseniz Allah yüzü (zâtı) oradadır. "Fe eynemâ tüvellû fesemme vechullah" ayetinden iktibastır.

şemme vechullâh: bkz. fe-şemme vechullâh

şemsü'd-đuhâ: Kuşluk vaktinin güneşi anlamındadır. Şems ve Duha ayrı ayrı surelerdir. Burada bu söz Hz. Peygamber için kullanılmıştır.

'urvetü'l-vuşkâ: "Kopması mümkün olmayan en sağlam kulp" anlamında, "...Artık kim azgınlığa ve sapıklığa sevkedenleri tanımayıp da Allâha iman ederse o muhakkak ki, kopması mümkün olmayan en sağlam kulpa tutunmuştur" ayetinden (el-Bakara 2/256) iktibastır. Aynı ibare Lokmân suresinin 22. ayetinde de geçmektedir.

ümmü'l-kitâb: "Kitabın aslı, ana kitap yani Levh-i Mahfuz yahut onun da aslı olan ilmullâh" demektir. "Ve hakikat o, bizim katımızdaki ana kitapta çok yüksek, çok hikmetlidir" (ez-Zuhruf 43/4) ayetinden iktibastır.

ve'd-đuhâ: "And olsun kuşluk vaktine (ed-Duhâ 93/1). Hz. Peygamberin bir güneş gibi parlayan yüzü bu ayete benzetilir. Ayrıca Duhâ sûresi Hz. Peygamber'in yüceliğini bildirir.

ve'l-leyl: "Kararıp durgunlaştığı zaman geceye yemin ederim" anlamında "ve'l-leyli izâ secâ" (Duha Suresi 93/2) ayetinden iktibastır.

Yâ Ğıyâş el-müstağışîn el-amân: Ey yardım isteyenlere yardım eden Tanrım, beni koru!

yâ Resüllallah ene'l-müştâk leke: Yâ Resulallah ben seni çok özlüyorum.

BİBLİYOGRAFYA

- Bilgin, Azmi: **Ümmî Sinan Divanı** (İnceleme-Metin), M.E.B. İstanbul 2000
- Bursalı Mehmet TahirEfendi: **Osmanlı Müellifleri**, Meral Yayınları, İstanbul
- Cebecioğlu, Dr. Ethem: **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, Rehber Yayınları, Ankara 1997
- Devellioğlu, Ferit: **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Doğu Ltd, Ankara 1980
- Dilçin, Cem: **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983
- Dilçin, Cem: **Yeni Tarama Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983
- Eşşerzade Ahmed İzzeddin: **İzzi Divanı** , Millet Kütüphanesi Ali Emiri Bölümü No:296
- Hüseyin Vassâf: **Sefîne-i Evliyâ**, Osmanlıcadan çev. Dr. Mehmet Akkuş, Dr. Ali Yılmaz
- İpekten, Haluk: **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergah Yayınları 1994
- İpekden Haluk: **Şair Tezkireleri**, Grafiker Yayınları, Ankara 2002
- Mehmed Tevfik: **Mecmuatü't-Terâcim**, haz.Ruhsar Zübeyiroğlu (Doktora Tezi)
- Muallim Naci: **Lugat-i Naci**, Çağrı Yayınları, İstanbul 1987
- Onay, Ahmet Talat: **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı**, Haz. Doç. Dr. Cemal Kurnaz, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1993
- Pala, Iskender: **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Akçağ Basım Yayım Pazarlama, Ankara 1995
- Sadık Vicdani: **Tarikatler ve Silsileleri (Tomar-ı Turûk-ı Aliyye)**, Haz. Doç. Dr. İrfan Gündüz, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1995
- Şemseddin Sami: **Kamus-ı Türkî**, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989
- Tahirü'l-Mevlevî: **Edebiyat Lügatı**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1973
- Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu**, c. III, İstanbul 1965
- Uludağ, Prof. Dr. Süleyman: **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2001

Tennûrizâde es-Seyyid Mustafa İbni es-Seyyid Sun'ullah el-İstanbulî: **Hediyetü'l-Fukara**, Süleymaniye Kütüphanesi, Tahir Ağa Tekkesi, 398

Unat, Reşit Faik: **Hicri Tarihleri Miladi Tarihe Çevirme Kılavuzu**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988

Yılmaz, Mehmet: **Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler**, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1992